A SHORTE INTRODVCTION OF GRAMMAR,

generallie to be vsed:

Compiled and set forth, for the bringing vp of all those that intende to attaine the knowledge of the Latine tongue.

IMPRINTED at London, by the assignes of Frauncis Flowar.

1584.

LIZABETH by the grace of God Queene of England, France, and Ireland, defender of the faith, &c. To all and singular Schoolemaisters and teachers of Grammar, within this our Realme of England and other Dominions, greeting. Whereas our most deere Father of famous memorie, King Henrie the eight, among sundrie and manifold his great and weightie affaires, appertaining to his Regall authoritie and office, did not forget, ne neglect, the good and vertuous edu cation of the tender youth of this said Realme, but hauing a feruent zeale, bothtowards the godlie brin- ging vp of the said youth, and also a speciall regard that they might attaine the rudiments of the Latine tongue, with more facilitie than aforetime. And for auoiding of diuersitie and tediousnesse of teaching, did cause one vniforme Grammar to be set foorth, commaunding all Schoolemaisters and teachers, within this said Realme, to teach, vse, and exercise the same. We setting before our eies, this godlie act, and example of this our deere Father in this behalfe, not vnconfirmed by our deere Brother and Sister, King Edward and Queene Marie: and also conside- ring that by the learned youth of this said Realme infinite and singular commodities tendeth towards the Cōmonwealth of the same, haue thought good, by our speciall authoritie, to approue and ratifie that woorthie act of our said deere Father concerning the premisses. Willing therefore, and streightlie charging and commanding all and singular Schoole- maisters, to whome the charge and teaching of Grammar within this our Realme and Dominions

doth appertaine, not to teach your youth and Schollers with anie other Grammar, than with this English Introduction hereafter ensuing, and the Latine Grammar annexed to the same, being of the onelie printing of the assignes of our welbeloued subiect Fraunces Flowar, appointed by vs to the same office, vpon paine of our Indignation, and as you will answere to the contrarie. And thus endeuouring your selues towards the fruitfull bringing vp of your said Schollers in good literature and vertuous conditions, you shall deserue of almightie God condigne reward, and of vs worthie commendations for the same.

God saue the Queene.

To the Reader.

O exhort euery man to the learning of Grammar, that intendeth to attaine to the vnderstanding of the tongues (wherein is contained a great treasure of wisedome and knowledge) it would seeme much vaine, and little needfull: for so much as it is knowne, that nothing can surely been ended, whose beginning is either feeble or faultie: and no building be perfect, when as the foundation and grounde worke is readie to fall, and vnable to vpholde the burthen of the frame. wherfore it were better for the thing it selfe, and more profitable to the learner, to vnderstand how he may best come to that, which he ought most necessarilie to haue, and to learne the gainest way of obtaining that, which must be his best and certainest guide, both of reading and speaking, than to fall in doubt of the goodnesse and necessitie thereof. which I doubt, whether he shall more lament that he lacketh, or esteeme that he hath it: and whether he shall oftener stumble in trifles, and be deceiued in light matters, when he hath it not, or iudge truly and faithfully of diuers weightie things, when he hath it. The which hath seemed to many very hard to compasse aforetime, bicause that they, who professed this Art of teaching Grammar, did teach diuers Grammars, and not one: and if by chaunce they taught one Grammar, yet they did it diuersly, & so could not do it all best, bicause there is but one bestnesse, not onely in

euerie thing, but also in the maner of euerie thing.

As for the diuersitie of Grammars, it is well & profitablie taken awaie by the Kings Maiesties wisedome, who foreseeing the inconuenience, and fauorablie prouiding the remedie, caused one kind of Grammar by sundry learned men to be diligentlie drawn, and so to be set out, only euery where to be taught for the vse of learners, and for the hurt of changing of Schoolemaisters.

The varietie of teaching is diuers yet, & alwaies will be, for that euerie Schoolemaister liketh that he knoweth, and séeth not the vse of that he knoweth not, and therefore iudgeth that the most sufficient waie, which he séeth to be the readiest meane, and perfectest kinde to bring a learner to haue a through knowledge therein.

Wherefore it is not amisse, if one séeing by triall an easier & readier waie, than the common sort of teachers doe, would saie what he hath proued, and for the commoditie allowed, that other not knowing the same, might by experience proue the like, and then by proofe reasonable iudge the like, not hereby excluding the better way when it is found, but in the meane season forbidding the worse.

The first and chiefest point is, that the diligent Maister make not the Scholler hast too much, but that in continuance & diligence of teaching make him to rehearse so, that while he hath perfectlie that that is behinde, hée suffer him not to go forwarde. For this posting haste ouerthroweth and hurteth a great sort of wits, and casteth them into an amazednesse, when they knowe not how they shall either go forward or backward, but sticketh fast as one plunged, that cannot tell what to doe, or which way to turne him: and then the Maister

thinketh

thinketh the Scholler to be a dullard, and the Scholler thinketh the thing to be vneasie, and too harde for his witte: and the one hath an euill opinion in the other, when oftentimes it is in neither, but in the kinde of teaching. Wherefore the best and chiefest point throughly to be kept is, that the Scholler haue in minde so perfectlie that that he hath learned, and vnderstand it so, that not onlie it be not a stoppe for him, but also a light and helpe vnto the residue that followeth. This shall be the Maisters ease, and the childs encouraging, when the one shall sée his labour take good effect: and thereby in teaching the lesse tormented: and the other shall thinke the thing easier, and so with more gladnesse readie to go about the same.

In going forward, let him haue of euery declination of Nounes and coniugation of Verbes, so many seuerall examples as they passe them, that it may séeme to the Schoolemaster no word in the Latine tongue to be so hard for that part, that the Scholler shall not be able praisablie to enter into the fourming thereof. And surelie the multitude of examples, if the easiest and commonest be taken first, and so come to the straunger and harder, must néedes bring this profit withall, that the Scholler shall best vnderstand, and soonest conceiue the reason of the rules, and best be acquainted with the fashion of the tongue. Wherein it is profitable, not only that he can orderly decline his Noune and his Verbe, but euery way, forward, backward, by cases, by persons: that neither case of Noune, ne person of Verbe can be required, that hée cannot without stoppe or studie tell. And vnto this time I count not the Scholler perfect nor readie to go anie further, till he hath this alreadie learned.

 This

This when he can perfectly doe, and hath learned euery part, not by rote, but by reason, and is cunninger in the vnderstanding of the thing, than in rehearsing of the wordes, (which is not past a quarter of a yeares diligence, or very little more to a painefull and diligent man, if the Scholler haue a meane wit) then let him passe to the Concordes, to knowe the agreement of partes among themselues, with like waie and diligence as is afore described.

Wherein plaine and sundrie examples, and continuall rehearsall of thinges learned, and specially the daily declining of a verbe, and turning him into all fashions, shall make the great and heauy labour so easie & so pleasant for the framing of sentences, that it wil be rather a delight vnto them, that they be able to doe well, than paine in searching of an vnvsed and vnacquainted thing.

When these Concordes be well knowne vnto them, an easie and pleasaunt paine, if the foregrounds be well and throughly beaten in, let them not continue in learning of their rules orderly, as they lie in the Syntaxe, but rather learne some pretie booke, wherein is contained not onely the eloquence of the tongue, but also a good plaine lesson of honestie and godlinesse, and therof take some little sentence as it lieth, and learne to make the same first out of English into Latine, not seeing the booke, or construing it therevpon. And if there fall any necessarie rule of the Syntaxe to be knowne, then to learne it: as the occasion of the sentence giueth cause that daie. Which sentence once made well, and as nigh as may be with the wordes of the booke, then to take the booke and construe it, and so shall he be lesse troubled with

the parsing of it, and easiliest carrie his lesson in minde.

And although it was said before, that the Scholer should learne but a little at once, it is not ment that when the Maister hath heard him a while, he should let him alone (for that were more negligence for both parts) but I would all their time they be at schoole, they should neuer be idle, but alwaies occupie in a continuall rehearsing and looking back againe to those things they had learned, and be more bound to keepe well their old, than to take forth any new.

Thus if the Maister occupie them, he shall see a little lesson take a great deale of time: and diligently enquiring and examining of the partes and the rules, not to be done so quickly and speedily as it might be thought to be: within a while, by this vse the Scholler shall be brought to good kinde of readinesse of making, to the which if there be adioined some vse of speaking, (which must necessarily be had) he shall be brought past the wearisome bitternesse of his learning.

A great helpe to further this readinesse of making and speaking shalbe, if the Maister giue him an English booke, and cause him ordinarily to turn euery day some part into Latine. This exercise cannot be done without his rules, and therefore doth establish them and ground them surely in his minde for readinesse, and maketh him more able to speake suddenly, whensoeuer any present occasiō is offred for the same. And it doth helpe his learning more a great deale, to turne out of English into Latine, than contrarie.

Furthermore, we see many can vnderstand Latine, that cannot speake it, and when they read the

Latine

Latine word in the booke, can tell you the English thereof at anytime: but when they haue laid away their bookes, they cannot contrariwise tell you for the English the Latine againe, whensoeuer you will aske them. And therefore this exercise helpeth this sore well, and maketh those words which he vnderstandeth, to be readiest by vse vnto him, and so perfecteth him in the tongue handsomlie.

These preceptes well kept, will bring a man cleane past the vse of this Grammar booke, and make him as readie as his booke, & so méete to further things: whereof it were out of season to giue precepts here. And therefore this may be for this purpose inough, which to good Schoolemaisters & skilfull are not so néedefull: to other meaner and lesse practised it may be, not onely worth the labour of reading, but also of the vsing.

The latine letters are thus written.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t u v x y z.
a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t u v x y z.
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Letters are diuided into Vowels and Consonants.

A Vowel is a letter, which maketh a ful and perfect ſound of himſelfe: and there are fiue in number, namely, *A, E, I, O, V*, whereunto is added the Greeke vowell, *Y*.

A Conſonant is a letter, which muſt needes be ſounded with a vowell: as *B* with *E*. And all the letters except the Vowels are Conſonants.

A Syllable is the pronouncing of one letter or mo, with one breath: as Aue.

A Diphthong is the ſound of two vowels in one Syllable, and of them there be fiue in number, namely, æ, œ, au, eu. Whereunto is added ei: as *Aeneas, cœna, audio, euge, hei.*

In ſteede of *æ* & *œ*, we commonly doe pronounce *E*

The Greeke letters are thus written.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ
φ χ ψ ω.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ
Φ Χ Ψ Ω.

PRECATIO.

Omine Pater cœli ac terræ effector, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus eam cum fiducia abs te petẽtibus, exorna ingenij mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudisti, lumine diuinæ gratiæ tuæ, vt non modò quæ ad cognoscendum te, & seruatorem nostrum Dominum Iesum valent intelligam: sed etiam tota mente & voluntate persequar, & indies benignitate tua, tum doctrina tum pietate proficiam, vt qui efficis omnia in omnibus, in me resplendescere dona tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Maiestatis tuæ: *Amen.*

A PRAIER.

Almightie Lord and mercifull Father, maker of heauen and Earth, which of thy free liberalitie giuest wisedome abundantly to al that with faith and full assurance aske it of thee: beautifie by ẏ light of thy heauenly grace the towardnesse of my wit, the which withall powers of nature thou hast powred into me, that I may not onely understand those things which may effectually bring me to the knowledge of thee Lord Iesu our Sauiour, but also with my whole heart and will, constantly followe the same, and receiue daily increase through thy bountifull goodnesse towardes me, as well in good life as doctrine, so that thou which workest all things in all creatures, maist make thy gratious benefits shine in me, to the endlesse glory and honour of thine immortall Maiestie: So be it.

¶ AN INTRODVCTION OF THE EIGHT PARTES of Latine Speach.

In Speach be these eight partes following:

Noune, Pronoune, Verbe, Participle,	declined.	Aduerbe, Coniunction, Preposition, Interiection,	vndecli-ned.

Of a Noune.

A Noune is the name of a thing that may be séene, felt, heard, or vnderstande: as the name of my hand in Latine, is Manus: the name of an house, is Domus: the name of goodnesse, is Bonitas. *A Noune.*

Of Nounes, some be Substantiues, and some be Adiectiues. *Nounes be of ij. sortes.*

A Noune Substantiue is that standeth by him selfe, and requireth not another word to be ioined with him to shewe his signification: as Homo, *a man*. And it is declined with one Article: as Hic magister, *a maister*. Or else with two at the most: as Hic & hæc Parens, *a father or mother*. *A Noune Substantiue*

A Noune Adiectiue is that cannot stand by him selfe in reason or signification, but requireth to be ioined with an other word: as Bonus, *Good*: Pulcher, *Faire*. And it is declined either with thrée Terminations: as Bonus, bona, bonum: or else with thrée Articles: as Hic, hæc, & hoc Fœlix, *Happie*: Hic & hæc Leuis, & hoc Leue, *Light*. *A Noune Adiectiue.*

A Noune

Two kinds of Nounes substantiues. A Noune substantiue either is proper to the thing that it betokeneth: as Eduardus is my proper name: or else is common to mo: as Homo is a common name to all men.

Numbers of Nounes.

IN Nounes be two numbers, the Singular & the Plurall. The Singular number speaketh but of one: as Lapis, *a stone*. The Plurall number speaketh of mo than one: as Lapides, *stones*.

Cases of Nounes.

NOunes be declined with sixe cases, singularly and plurally: the Nominatiue, the Genetiue, the Datiue, the Accusatiue, the Vocatiue, and the Ablatiue.

Nominatiue case. The Nominatiue case cōmeth before the Verbe, and answereth to this question, who, or what: as Magister docet, *The Maister teacheth.*

Genetiue. The Genetiue case is knowne by this token Of, and answereth to this question, whose or whereof: as Doctrina magistri, *The learning of the Maister.*

Datiue. The Datiue case is knowne by this token To, & answereth to this question, To whō, or to what, as Do librum magistro, *I giue a booke to the Maister.*

Accusatiue. The Accusatiue case followeth the Verbe, and answereth to this question, whome, or what: as Amo magistrum, *I loue the Maister.*

Vocatiue. The Vocatiue case is knowne by calling or speaking to: as O magister, *O Maister.*

Ablatiue. The Ablatiue case is cōmonly ioined with Prepositions seruing to the ablatiue case: as De magistro, *Of the Maister.* Corā magistro, *Before the Maister.*

Also In, with, through, for, from, by, & then, after the cōparatiue degrée, be signes of ye ablatiue case.

Articles.

Articles are borrowed of the Pronoune, and be thus declined.

Singulariter.	*Nominatiuo, hic, hæc, hoc.*	Pluraliter.	*Nomin. hi, hæ, hæc.*
	Genetiuo huius.		*Gen. horum, harum, horum.*
	Datiuo huic.		*Datiuo his.*
	Accusat. hunc, hanc, hoc.		*Accus. hos, has, hæc.*
	Vocatiuo caret.		*Vocatiuo caret.*
	Ablatiuo hoc, hac, hoc.		*Ablatiuo his.*

Genders of Nounes.

Genders of Nounes be seauen: the Masculine, the Feminine, the Neuter, the Cōmun of two, the Commun of thrée, the Doubtfull, & the Epicene.

The Masculine Gender is declined with this Article Hic: as Hic vir, *a man.*

The Feminine Gender is declined with this article Hæc: as Hæc mulier, *a woman.*

The Neuter Gender is declined with this article Hoc: as Hoc saxum, *a stone.*

The Commun of two is declined with Hic and Hæc: as Hic & Hæc parens, *a father or mother.*

The Commun of thrée is declined with Hic, hæc, and hoc: as Hic, hæc & hoc fœlix, *happie.*

The Doubtfull Gender is declined with Hic or Hæc: as Hic vel hæc dies, *a daie.*

The Epicene Gender is declined with one article, and vnder that one article both kinds be signified: as Hic passer, *a sparowe.* Hæc aquila, *an Egle* both he and she.

The Declensions of Nounes.

There be fiue declensions of Nounes.

The first is when the genetiue & the datiue case singular doe end in æ diphthong, the accusatiue

in

in am, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in a. The Nominatiue plurall in æ diphthong, the Genetiue in arum, the Datiue in is, the Accusatiue in as, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in is, as in example.

Hæc Mensa. Hic Poëta. Hic & hæc Verna.

Singulariter.		Pluraliter.	
	Nominatiuo hæc musa.		*Nominat. hæ musæ.*
	Genetiuo huius musæ.		*Gen. harum musarum.*
	Datiuo huic musæ.		*Datiuo his musis.*
	Accusat. hanc musam.		*Accusat. has musas.*
	Vocatiuo ô musa.		*Vocatiuo ô musæ.*
	Ablatiuo ab hac musa.		*Ablat. ab his musis.*

Note that Filia and Nata, doe make the Datiue and the Ablatiue plurall in is or in abus. Also Dea, mula, equa, liberta, make the Datiue and the Ablatiue case plurall in abus onelie.

II. The second is, when the Genetiue case singular endeth in i, the Datiue in o, the Accusatiue in um, the Vocatiue for the most part like the Nominatiue, the Ablatiue in o. The Nominatiue plurall in i, the Genetiue in orum, the Datiue in is, the Accusatiue in os, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in is: as in example.

Hic Vir. Hic Liber. Hæc Colus. Hic Logus.

Singulariter.		Pluraliter.	
	Nominat. hic magister.		*Nominat. hi magistri.*
	Genet. huius magistri.		*Gen. horũ magistrorũ.*
	Datiuo huic magistro.		*Datiuo his magistris.*
	Accus. hunc magistrũ.		*Accus. hos magistros.*
	Vocatiuo ô magister.		*Vocatiuo ô magistri.*
	Abl. ab hoc magistro.		*Abl. ab his magistris.*

Nota. Here is to be noted, that when the Nominatiue endeth in us, the vocatiue shall end in e: as Nominatiuo hic Dominus, Vocatiuo ô Domine. Except Deus, that maketh ô Deus: and Filius, that maketh ô fili.

When the Nominatiue endeth in ius, if it be a proper

per name of a man, the vocatiue shall end in i: as, Nominatiuo hic Georgius. Vocatiuo ô Georgi.

Also these Nouns following, make their vocatiue in e, or in us: as, Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluuius.

Note also, that all Nounes of the neuter gender, of what declension soeuer they be, haue the Nominatiue, the Accusatiue, and the Vocatiue like in both numbers, and in the plurall number they end all in a: as in example. Note.

Singulariter.
Nomina. hoc regnum.
Genetiuo huius regni.
Datiuo huic regno.
Accus. hoc regnum.
Vocatiuo ô regnum
Ablat. ab hoc regno.

Pluraliter.
Nominat. hæc regna.
Ge. horum regnorum.
Datiuo his regnis.
Accus. hæc regna.
Vocatiuo ô regna.
Ablat. ab his regnis.

Hoc Damnum.
Hoc Malum.
Hoc Verbū.

Except Ambo and Duo, which make the Newter gender in o, and be thus declined.

Pluraliter.
Nominatiuo Ambo, ambæ, ambo.
Genetiuo Amborum, ambarum, amborum.
Datiuo Ambobus, ambabus, ambobus.
Accusatiuo Ambos, ambas, ambo.
Vocatiuo Ambo, ambæ, ambo.
Abl. Ambobus, ambabus, ambobus. Likewise Duo.

The third is, when the Genetiue case singular endeth in is, the Datiue in i, the Accusatiue most commonlie in em, & sometime in im, and sometime in both: the Vocatiue like the Nominatiue, ÿ Ablatiue in e, sometime in i, and sometime both in e & i: The Nominatiue case plural in es: the Genetiue sometime in um, & sometime in ium, the Datiue in bus, the Accusatiue in es, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in bus, as in example. *III.*

 Singu-

Hic Pater.
Hic Panis.
Hic lepus.
Hæc virtus.
Hæc nubes.

	Singulariter.		Pluraliter.
	Nominati. hic lapis.		Nominat. hi lapides.
	Geneti. huius lapidis.		Gen. horum lapidum.
	Datiuo huic lapidi.		Datiuo his lapidibus.
	Accus. hunc lapidem.		Accusat. hos lapides.
	Vocatiuo ô lapis.		Vocatiuo ô lapides.
	Ablat. ab hoc lapide.		Abla. ab his lapidibus.

Hic vel
hęc bubo.
Hoc caput.
Hoc animal.
Hoc cubile.
Hoc calcar.

	Singulariter.		Pluraliter.
	No. hic & hæc parẽs.		No. hi & hæ parentes.
	Gen. huius parentis.		Ge. horũ & harũ parẽ-(tũ.
	Datiuo huic parenti.		Dat. his parẽtibus.
	A. hũc & hãc parẽtẽ.		Ac. hos & has parẽtes.
	Voc. ô parens.		Vocat. ô parentes.
	A. ab hoc & hac pa-(rẽte.		Abl. ab his parentibus.

IIII.

The fourth is, when the Genetiue case singular endeth in us, the Datiue in ui, the Accusatiue in um, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in u. The nominatiue plurall in us, the Genetiue in uum, the Datiue in ibus, the Accusatiue in us, The Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in ibus, as in example.

Hic Gradus.
Hęc Porticus.
Hoc cornu.

	Singulariter.		Pluraliter.
	Nomin. hæc manus.		Nominat. hæ manus.
	Genet. huius manus.		Gen. harũ manuum.
	Datiuo huic manui.		Datiuo. his manibus.
	Accus. hanc manum.		Accusat. has manus.
	Vocatiuo ô manus.		Vocatiuo ô manus.
	Ablat. ab hac manu.		Abla. ab his manibus.

The fift is, when the Genetiue and the Datiue case singular doo end in ei, the Accusatiue in em, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in e. The Nominatiue plurall in es, the Genetiue in erum, the Datiue in ebus, the Accusatiue in es, the Vocatiue like the Nominatiue: the Ablatiue in ebus: as in example.

Note that all Nounes of the fift Declension be of the

the feminine gender, except meridies, and dies.

Singulariter.		Pluraliter.	
	Nomin. hic meridies.		Nomi. hi meridies.
	Gen. huius meridiei.		Ge. horũ meridierum.
	Dat. huic meridiei.		Datiuo his meridiebus.
	Acc hunc meridiem.		Accusat. hos meridies.
	Vocatiuo ô meridies.		Vocatiuo ô meridies.
	Abl. ab hoc meridie.		Abl. ab his meridiebus.

Hæres. Hæc Facies. Hæc Acies.

The declining of Adiectiues.

A Noune adiectiue of thrée determinations is thus declined.

Singulariter.		Pluraliter.	
	No. bonus, bona, bonũ.		Nom. boni, bonæ, bona.
	Ge. boni, bonæ, boni.		Ge. bonorum, bonarum, (bonorũ.
	Dat. bono, bonæ, bono.		Dat. bonis.
	Ac. bonũ, bonã, bonũ.		Ac. bonos, bonas, bona.
	Voc. bone, bona, bonũ.		Voca. boni, bonæ, bona.
	Abl. bono, bona, bono.		Ablatiuo bonis.

Niger, a, um. Tardus, a, um. Satur, a, um.

There are beside these, certaine Nounes adiectiues of another maner of declining, which make the genetiue case singular in ius, and the datiue in i, which be these that follow, with their cõpounds.

An exceptiõ.

Singulariter.		Pluraliter.	
	No. vnus, vna, vnum.		Nomi. vni, vnæ, vna.
	Genetiuo vnius.		Gen. vnorum, vnarum, (vnorum.
	Datiuo vni.		Dat. vnis.
	Ac. vnũ, vnã, vnum.		Accu. vnos, vnas, vna.
	Voc. vne, vna, vnum.		Vocat. vni, vnæ, vna.
	Abla. vno, vna, vno.		Ablatiuo vnis.

Note that Vnus, a, um, hath not the plurall number, but when it is ioined with a word that lacketh the singular nũber: as, vnæ literæ, Vna mœnia.

Nota,

In like maner be declined totus, solus, and also vllus, alius, alter, vter, and neuter, sauing that these fiue last rehearsed, lacke the Vocatiue case.

Nounes adiectiues lacking the vocatiue case.

A noune adiectiue of thrée articles, is thus declined

Ingens.
Solers.
Capax.
Vetus.

Singulariter.		Pluraliter.	
	Nominat. hic hæc & hoc fælix.		*Nomi. hi & hæ fælices & hæc fælicia.*
	Geneti. huius fælicis.		*Gen. horum, harum, & horum fælicium.*
	Datiuo huic fælici.		*Dat. his fælicibus.*
	Accusati. hunc, hanc fælicem, & hoc fælix.		*Acc. hos & has fælices, & hæc fælicia.*
	Vocatiuo, ô fælix.		*Vo. ô fælices, & ô fælicia.*
	Ab. ab hoc, hac, & hoc fælice, vel fælici.		*Abl. ab his fælicibus.*

Leuis, & leue.
Celer, celeris & celere.
Melior, & Melius.

Singulariter.		Pluraliter.	
	No. hic & hæc tristis & hoc triste.		*Nom. hi & hæ tristes, & hæc tristia.*
	Gene. huius tristis.		*Gen. horum, harum & horum tristium.*
	Datiuo huic tristi.		*Dati. his tristibus.*
	Accus. hunc & hanc tristem, & hoc triste.		*Acc. hos & has tristes, & hæc tristia.*
	Vo. ô tristis, & ô triste.		*Vo. ô tristes, & ô tristia.*
	Ablat. ab hoc, hac & hoc tristi.		*Abla. ab his tristibus.*

Comparisons of Nounes.

ADiectiues, whose significations maie increase, or be diminished, maie forme comparison.

Three degrees of comparison.

There be three degrees of comparison. The Positiue, the Comparatiue, and Superlatiue.

The Positiue.

The Positiue betokeneth the thing absolutely without excesse: as, Durus, *Hard.*

The Comparatiue.

The Comparatiue somewhat exceedeth his positiue in signification: as, Durior, *Harder.* And it is formed of the first case of his positiue that endeth in i, by putting thereto or, and us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius: of Dulci, hic & hæc dulcior & hoc dulcius.

The Super-

The Superlatiue exceedeth his positiue in the

highest

highest degree: as, Durissimus, *Hardest*. And it is formed of the first case of his positiue that endeth in i, by putting thereto, s, and simus: as of Duri, durissimus: of Tristi, tristissimus: of Dulci, dulcissimus. *Laetior.*

From these generall rules are excepted these that followe. Bonus, melior, optimus. Malus, peior, pessimus. Magnus, maior, maximus. Paruus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. *Exception.*

And if the Positiue end in er, the Superlatiue is formed of the Nominatiue case, by putting to rimus: as Pulcher, pulcherrimus. Ater. Teter. Acer.

Also these Nouns ending in lis, make the Superlatiue by chaging lis, into limus: as, Humilis, humillimus: similis, simillimus: facilis, facillimus: gracilis, gracillimus: agilis, agillimus: docilis, docillimus.

All other Nouns ending in lis, do followe the generall rule afore going: as, Vtilis, vtilissimus.

Also if a vowell come before us, it is compared by Magis and Maximè: as Pius, magis pius, maximè pius. Assiduus, magis assiduus, maximè assiduus. Igneus. Impius. Arduus. Strenuus.

¶ Of the Pronoune.

A Pronoune is a part of speach, much like to a Noune, which is vsed in shewing or rehearsing. 1

There be fifteene Pronounes, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras: whereof foure haue the vocatiue case: as, Tu, meus, noster, and nostras, and all other lacke the vocatiue case. *There be fifteene Pronounes.*

To these may be added their compounds, Egomet, tute, idem, and also Qui, quæ, quod.

Pronounes. Primitiues. Demonstratiues.

These eight Pronounes, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, & is, be Primitiues, so called, for bicause they be not deriued of others. And they be also called Demonstratiues, bicause they shewe a thing not spoken of before.

Relatiues.

And these sixe, Hic, ille, iste, is, idem, and qui, be Relatiues, bicause they rehearse a thing that was spoken of befor.

Deriuatiues.

These seuen, Meus, tuus, suus, noster vester, nostras, vestras, be, Deriuatiues, for they be deriued of their Primitiues, Mei, tui, sui, nostri, and vestri.

Fiue things belonging to a Pronoune.

There belongeth to a Pronoune these fiue things: Number, case and Gender, as are in a Noune: Declension & person: as here followeth.

The Declensions of Pronounes.

There be foure Declensions of Pronounes.

The first declension.

These three, Ego, tu, sui, be of the first declension, and be thus declined.

Singulariter.	*Nominatiuo Ego.*	Pluraliter.	*Nominatiuo nos.*
	Genetiuo mei.		*Ge. nostrum, vel nostri.*
	Datiuo mihi.		*Datiuo nobis.*
	Accusatiuo me.		*Accusatiuo nos.*
	Vocatiuo caret.		*Vocatiuo caret.*
	Ablatiuo à me.		*Ablatiuo à nobis.*

Singulariter.	*Nominatiuo Tu.*	Pluraliter.	*Nominatiuo vos.*
	Genetiuo tui.		*Ge. vestrum vel vestri.*
	Datiuo tibi.		*Datiuo vobis.*
	Accusatiuo te.		*Accusatiuo vos.*
	Vocatiuo ô tu.		*Vocatiuo ô vos.*
	Ablatiuo à te.		*Ablatiuo à vobis.*

Singu-

Singulariter and Pluraliter. Nominatiuo caret. Genetiuo sui. Datiuo sibi. Accusatiuo se. Vocatiuo caret. Ablatiuo à se.

These sixe, Ille, ipse, iste, hic, is, and qui, be of the second declension, and be thus declined.

The second declension.

Singulariter.	Pluraliter.
Nomi. iste, ista, istud.	Nomin. isti, istæ, ista.
Genetiuo istius.	Ge. istorũ, istarũ, istorũ.
Datiuo isti.	Datiuo istis.
Acc. istum, istã, istud.	Accu. istos, istas, ista.
Vocatiuo caret.	Vocatiuo caret.
Ablat. isto, ista, isto.	Ablatiuo istis.

Ille, is declined like Iste, and also Ipse, sauing that the Neuter gender in the Nominatiue case, and in the Accusatiue case singular, maketh Ipsum.

Nominatiuo, hic, hæc, hoc: Genetiuo huius, Datiuo huic, as afore in the Noune.

Singulariter.	Pluraliter.
Nomina. is, ea, id.	Nominatiuo ij, eæ, ea.
Genetiuo eius.	Ge. eorũ, earũ, eorum.
Datiuo ei.	Datiuo ijs, vel eis.
Accu. eum, eam, id.	Accus. eos, eas, ea.
Vocatiuo caret.	Vocatiuo caret.
Ablatiuo eo, ea, eo.	Ablatiuo ijs vel eis.

Singulariter.	Pluraliter.
Nom. qui, quæ, quod.	Nom. qui, quæ, quæ.
Genetiuo cuius.	G. quorũ, quarũ, quorũ.
Datiuo cui.	Dat. quibus vel queis.
Ac. quem, quam, quod.	Accu. quos, quas, quæ.
Vocat. caret.	Vocatiuo caret.
Abl. quo, qua. quo, vel (qui.	Abl. quibus. vel queis.

Likewise Quis and Quid be declined, whether they be Interogatiues, or Indefinits. Also Quisquis is thus declined.

The compound of Quid.

Nominati. Quisquis. Quicquid. Accu. Quicquid. Ablat. Quoquo. Quaqua. Quoquo.

 Where

Note.

Where note, that Quid, is alwaies a substantiue of the Neuter gender.

The third declension.

These fiue, Meus, tuus, suus, noster, and vester, are of the third declension, and bee declined as Nounes Adiectiues of three terminations in this wise.

Singulariter.	Pluraliter.
Nom. meus, mea, meū.	*Nom. mei, meæ, mea.*
Gene. mei, meæ, mei.	*Gen. meorū, mearū, meorum.*
Dat. meo, meæ, meo.	*Dat. meis.*
Acc. meū, meā, meum.	*Acc. meos, meas, mea.*
Voc. mi, mea, meum.	*Vocat. mei, meæ, mea.*
Abl. meo, mea, meo.	*Ablatiuo meis.*

So is Noster declined, and Tuus, suus, vester, sauing that these three last do lacke the vocatiue case.

The fourth declension.

Nostras, vestras, and this Noune Cuias, be of the fourth declension, and be thus declined.

Singulariter.	Pluraliter.
Nomi. hic & hæc nostras, & hoc nostrate.	*Nom. hi & hæ nostrates, & hæc nostratia.*
Gen. huius nostratis.	*Ge. horum, harum, & horum nostratium.*
Dati. huic nostrati.	*Dati. his nostratibus.*
Ac. hūc & hāc nostratem, & hoc nostrate.	*Ac. hos & has nostrates, & hæc nostratia.*
Vocat. ô nostras, & ô nostrate.	*Vocat. ô nostrates, & ô nostratia.*
Ablat. hoc, hac, & hoc nostrate, vel nostrati.	*Ab. ab his nostratibus.*

Note.

Here is to be noted, that Nostras, Vestras, and this Noune Cuias, be called Gentiles, bicause they properlie betoken perteining to countries or nations, to sectes or factions.

A Pronoune hath three persons.

Persons three.

The first person speaketh of himselfe: as Ego, I: Nos, wee.

The

The second person is spoken to: as Tu, Thou: Vos, yee. And of this person is also euerie vocatiue case.

The third person is spoken of: as, Ille, He: Illi, They. And therfore all Nounes, Pronounes, and Participles be of the third person.

Of a Verbe.

A Verbe is a part of speach, declined with mode and tense, & betokeneth doing: as, Amo, I loue: or suffering: as, Amor, I am loued: or being: as, Sum, I am. *A verbe.*

Of verbes such as haue persons be called Personals: as, Ego amo, Tu amas. And such as haue no persons, be called Impersonals: as, Tædet, it irketh: Oportet, it behoueth.

Of verbes Personals there bee fiue kinds: Actiue, Passiue, Neuter, Deponent, and Commune. *Verbes personalles.*

A verbe Actiue endeth in o, and betokeneth to doo: as, Amo, I loue: and by putting to r, it may be a Passiue: as, Amor. *Actiue.*

A verbe Passiue endeth in or, and betokeneth to suffer: as, Amor, I am loued: and by putting away r, it may be an Actiue: as, Amo. *Passiue.*

A verbe Neuter endeth in o, or m, and can not take r to make him a Passiue: as, Curro, I runne. Sum, I am. And it is Englished sometime actiuely: as, Curro, I runne. And sometime Passiuelie: as, Aegroto, I am sicke. *Neuter.*

A verbe Deponent endeth in r like a Passiue, & yet in signification is but either Actiue: as, Loquor verbum, I speake a word: or Neuter: as, Glorior, *Deponent.*

I

I boast.

Commune. A Verbe Commune endeth in r, and in signification is both Actiue and Passiue: as Osculor te, I kisse thée. Osculor à te, I am kissed of thée.

MOODES.

Moodes sixe. There be sixe Moodes: the Indicatiue, the Imperatiue, the Optatiue, the Potentiall, the Subiunctiue, and the Infinitiue.

Indicatiue. The Indicatiue moode, sheweth a reason true or false: as, Ego amo, *I loue*. Or else asketh a question: as, Amas tu? *Doest thou loue?*

Imperatiue. The Imperatiue biddeth or commandeth: as, Ama, *Loue thou.*

Optatiue. The Optatiue wisheth or desireth, with these signes, *would God, I pray God*, or *God graunt*: as, Vtinam amem, *I pray God I loue*: and hath euermore an Aduerbe of wishing ioined with him.

Potentiall. The Potentiall moode is knowne by these signes, *May, can, might, would, should*, or *ought*: as, Amem, *I may* or *can loue*: without an Aduerbe ioined with him.

Subiunctiue. The Subiunctiue moode hath euermore some Coniunction ioined with him: as, Cùm amarem, *when I loued*. And it is called ye Subiunctiue mood, bicause it dependeth of another Verbe in the same sentence, either going afore, or comming after: as, Cùm amarem, eram miser: *when I loued, I was a wretch.*

Infinitiue. The Infinitiue signifieth to doo, to suffer, or to be, and hath neither number, nor person, nor Nominatiue case before him, and is knowne commonly by this signe, *To*: as, Amare, *To loue*. Also when two verbes come togither, without any Nominatiue case betwéene them, then the latter shal be the

Infi-

Infinitiue moode: as, Cupio discere, *I desire to learne.*

GERVNDES.

There be moreouer belonging to the Infinitiue moode of Verbes, certaine voices called Gerundes, ending in Di, do, and dum: which haue both the actiue and passiue signification: as, Amandi, *Of louing,* or *of being loued.* Amando, *In louing,* or *in being loued.* Amandum, *To loue,* or *to be loued.* *Gerundes three. Di, do, dum.*

SVPINES.

There be also perteining vnto verbes two Supines, the one ending in um, which is called the first Supine, bicause it hath the signification of the verbe actiue: as, Eo amatum, *I go to loue.* And the other in u, which is called the latter Supine, bicause it hath for the most part the signification passiue: as Difficilis amatu, *Hard to be loued.* *Supines two. Vm, u.*

TENSES.

There be fiue Tenses or Times: the Present tense, the Preterimperfect tense, the Preterperfect, the Preterpluperfect, & the Future tense. *Tenses fiue.*

The Present tense speaketh of the time that now is: as, Amo, *I loue.* *Present tense.*

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as, Amabam, *I loued,* or *did loue.* *Preterimperfect.*

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this signe *Haue*: as, Amaui, *I haue loued.* *Preterperfect.*

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more than perfectly past, with this signe *Had*: as, Amaueram, *I had loued.* *Preterpluperfect.*

The Future tense speaketh of the time to come, with this signe *Shall* or *will*: as, Amabo, *I shall* or *will loue.* *Future.*

PER-

PERSONS.

Persons three.

There be also in verbes three persons, in both numbers: as, Singulariter, Ego amo, *I loue*: Tu amas, *Thou louest*: Ille amat, *He loueth*. Pluraliter, Nos amamus, *We loue*: Vos amatis, *Ye loue*: Illi amant, *They loue*.

CONIVGATIONS.

Coniugations foure.

Verbes haue foure Coniugations, which bee knowne after this maner.

1 The first coniugation hath â long before re, and ris: as, Amâre, amâris.

2 The second coniugation hath ê long before re, and ris: as, Docêre, docêris.

3 The third coniugation hath ĕ short before re, and ris: as Legĕre, legĕris.

4 The fourth coniugation hath i long before re, and ris: as, Audîre, audiris.

Verbes in O, of the foure Coniugations be declined after these examples.

1 AMo, amas, amaui, amare: Amandi, amando, amandum: Amatum, amatu: Amans, amaturus, To loue.

Doceo, doces, docui, docere: Docendi, docendo, docendum: Doctum, doctu: Docens, docturus, To teach.

Lego, legis, legi, legere: Legendi, legendo, legendum: Lectum, lectu: Legens, lecturus, To reade.

Audio, audis, audiui, audire: Audiendi, audiendo, audiendum: Auditum, auditu: Audiens, auditurus, To heare.

Indicatiue moode Present tense singular.

I loue or do loue.	Thou louest, or doest loue.	He loueth, or doth loue.		We loue, or do loue.	Ye loue, or do loue.	They loue, or do loue.
AMo,	amas,	amat.	Pluraliter.	Amamus,	amatis,	amant.
Doceo,	doces,	docet.		Docemus,	docetis,	docent.
Lego,	legis,	legit.		Legimus,	legitis,	legunt.
Audio,	audis,	audit.		Audimus,	auditis,	audiunt.

I loued or did loue.

Preterimperfect tense singular.
Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam, } bas, bat. Plurali. bamus, batis, bant.

I haue loued.

Preterperfect tense singular.
Amaui, Docui, Legi, Audiui, } isti, it. Plura. imus, istis, erunt vel ere.

I had loued.

Preterpluperfect tense singular.
Amaueram, Docueram, Legeram, Audiueram, } ras, rat. Plurali. ramus, ratis, rant.

I shall or will loue.

Future tense singular.
Amabo, Docebo, } bis, bit. Pluraliter. bimus, bitis, bunt.
Legam, Audiam, } es, et. Pluraliter. emus, etis ent.

Imperatiue moode.

	Loue thou. Loue he, or let him loue.	Loue we, or let vs loue.	Loue yee. Loue they, or let them loue
Present tẽse singular.	Ama, amet, amato. amato.	Plu. amemus.	amate, ament, amatote. amãto.
	Doce, doceat, doceto. doceto.	Pl. doceamus.	docete, doceant. docetote. docẽto
	Lege, legat, Legito. legito.	Plu. legamus.	legite, legant, legitote. legunto
	Audi, audiat, audito. audito.	Pl. audiamus.	audite, audiant, auditote. iunto.

Optatiue moode.

God graunt I loue.

Present tẽse singular. Vtinam.
Amem, ames, amet. Plur. vt. amemus, ametis, ent.
Doceam, Legam, Audiam, as, at. Pluraliter. vtin. amus, atis, ant.

Would God I loued or did loue.

Preterimperfect tense singul. Vtin.
Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, res, ret. Plur. vtinam, remus, retis, rent.

I pray God I haue loued.

Preterperfect tense sing. Vtin.
Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim, ris, rit. Pluralit. vtin. rimus, ritis, rint.

Would God I had loued.

Preterpluperfect tense sing. Vtin.
Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem, ses, set. Plural. vtin. semus, setis, sent.

Future

Future tense singular. Vtinam.
Amauero, Docuero, Legero, Audiuero, — God grant I shall or will loue hereafter. ris, rit. Plur. vtinam. rimus, ritis, rint.

Potentiall moode.

I may, or can loue.

Present tēse singular.
Amem, ames, amet. Plu. amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam, — as, at. Pluraliter. amus, atis, ant.

Preterimperfect tense singular.
Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, — I might, would, should, ought, or could loue. res, ret. Pluraliter. remus, retis, rent.

Preterperfect tense singular.
Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim, — I might, would, should, or ought to haue loued. ris, rit. Pluraliter. rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tense singular.
Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem, — I might, would, should, or ought to haue loued. ses, set. Pluraliter. semus, setis, sent.

Future tense singular.
Amauero, Docuero, Legero, Audiuero, — I may, or can loue hereafter. ris, rit. Pluraliter. rimus, ritis, rint.

Subiunctiue

Subiunctiue moode.

When I loue.

Present tẽse sing. Cùm
Amem, ames, amet. Plur. cùm amemus, ametis, ent.
Doceam, Legam, Audiam, } as, at. Pluraliter. cùm amus, atis, ant.

When I loued, or did loue.

Preterimperfect tense sing. Cùm
Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, } res, ret. Plura. cùm remus, retis, rent.

When I haue loued.

Preterperfect tense sing. Cùm
Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim, } ris, rit. Plurali. cùm rimus, ritis, rint.

When I had loued.

Preterpluperfect tense sing. Cùm
Amauissem, Docuissem, Legissem, Audiuissem, } ses, set. Plura. cùm semus, setis, sent.

When I shall or will loue.

Future tense sing. Cùm
Amauero, Docuero, Legero, Audiuero, } ris, rit. Pluralit. cùm rimus, ritis, rint.

Infinitiue moode.

Present and preterimperfect tense.
Amare, Docere, Legere, Audire, } To { Loue. Teach. Read. Heare.

Preterperfect and preterpluperfect.
Amauisse, Docuisse, Legisse, Audiuisse, } To haue or had { Loued. Taught. Read. Heard.

Amatum

Future tense.
Amaturum, Docturum, Lecturum, Auditurum — esse. To Loue, Teach, Reade, Heare — hereafter.

Gerundes.

Amandi, of louing	do, in louing	dũ, to loue.
Docẽdi, of teaching	do, in teaching	dũ, to teach
Legendi, of reading	do, in reading	dũ, to read.
Audiẽdi, of hearing	do, in hearing	dũ, to heare

Supines.

Amatum,	to	loue.	Amatu,	to be	loued.
Doctum,		teach.	Doctu,		taught.
Lectum,		reade.	Lectu,		read.
Auditum,		heare.	Auditu,		heard.

A participle of the present tense.
Amans, Louing.
Docens, Teaching.
Legens, Reading.
Audiens, Hearing.

The participle of the first future tense.
Amaturus, to loue, or about to loue.
Docturus, to teach, or about to teach.
Lecturus, to reade, or about to reade.
Auditurus, to heare, or about to heare.

Before we decline anie Verbes in or, for supplieng of manie tenses, lacking in all such verbes, we must learne to decline this Verbe Sum, in this wise following.

Sum, es, fui, esse: Futurus, To be.

Indicatiue moode present tense singular.

SVm I am, es, est. Pluraliter, sumus, estis, sunt.

Preterimperfect tense singular.

Eram, I was, eras, erat. Pluraliter, eramus, eratis, erant.

Preterperfect tense singular.

Fui, I haue bene. fuisti, fuit. Pluralit. fuimus, fuistis, fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tense singular.

Fueram, I had bene. fueras, fuerat. Pluraliter. fueramus, fueratis, fuerant.

Future tense sing.

Ero, I shall or will be. eris, erit. Plur. erimus, eritis erunt.

Imperatiue moode.

Present tense sing.

Sis, Es, Esto, } be thou { Sit, Esto, } Pl. simus. { Sitis, Este, Estote, } Sint, Sunto.

Optatiue moode.

Present tẽse sing. Vtin.

Sim, I praie God I be. sis, sit. Pluraliter, vtinam simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense sing. Vtin.

Essem, would God I were. esses, esset. Pluraliter vtinam essemus, essetis, essent.

Preterperfect tense sing. Vtin.

Fuerim, I praie God I haue bene. fueris, fuerit. Pl. vtinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense sing. Vtin.

Fuissem, would God I had bene. fuisses, fuisset. Pl. vtinam fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense sing. Vtin.

Fuero, God graunt I be hereafter. fueris, fuerit. Pl. vtinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Poten-

Potentiall moode.

Present tēse singular. Sim, I maie or can be. sis, sit. Pluraliter, simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense singular. Essem, I might or could be. esses, esset. Plur. essemus, essetis, essent.

Preterperf. tense sing. Fuerim, I might, could, should, or ought to haue bene. fueris, fuerit. Plur. fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense singular. Fuissem, I might, could, should or ought to had ben. fuisses, fuisset. Plu. fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense singular. Fuero, I maie or can be hereafter, fueris, fuerit. Plu. fuerimus, fueritis, fuerint.

Subiunctiue moode.

Present tēse sing. Cùm. Sim, when I am. sis, sit. Plu. cùm simus, sitis, sint.

Preterimperfect tense sing. Cùm. Essem, when I was. esses, esset. Plu. cùm essemus, essetis, essent.

Preterperfect tense sing. Cùm. Fuerim, when I haue bene. fueris, fuerit. Plur. cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense sing. Cùm. Fuissem, when I had bene. fuisses, fuisset. Plur. cùm fuissemus, fuissetis, fuissent.

Fuero, when I shall, or will be. fueris, fuerit. Plur. cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitiue moode.

Present and preterimperfect tense. Esse, to be { Preterperfect & Preterpluperfect tense. } Fuisse, } to haue or had bene.

Future tense. Fore vel futurum esse, To be hereafter.

 Verbes

Verbes in or of the foure coniugations, be declined after these examples.

AMor, amâris vel amâre: amatus sum vel fui, amâri: amatus, amandus. To be loued.

Doceor, docêris vel docêre: doctus sum vel fui, docêri: doctus, docendus. To be taught.

Legor, legĕris vel legĕre: lectus sum vel fui, legi: lectus, legendus. To be read.

Audior, audîris vel audîre: auditus sum vel fui, audîri: auditus, audiendus. To be heard.

Indicatiue moode.

Present tēse singular.
Amor, amaris vel amare, amatur.
Doceor, doceris vel docere, docetur.
Legor, legeris vel legere, legitur.
Audior, audiris vel audire, auditur.
Pl. mur, mini, ntur.

Preterimperfect tense singular. I was loued.
Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar, baris vel bare, batur. Pl. bamur, bamini, bantur

Preterperfect tense singular. I haue bene loued.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus sum vel fui.
tus es vel fuisti, tus est vel fuit. Pl. ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tense singular. I had ben loued.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus erā vel fuerā
tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. Pl. ti eram⁹ vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erāt vel fuerāt

Future tense singular. I shall or will be loued.
Amabor, Docebor, beris vel ere, itur. Pl. bimur, imini, ūtur.
Legar, Audiar, eris vel ere, etur. Pl. emur, emini, entur.

Impera-

Imperatiue moode.

Be thou loued.	Let him be loued.	Let vs be loued.	Be ye loued.	Let them be loued.

Present tēse singular.

Amare, ametur, amator. amator. } Plu. amemur. { emini, entur, eminor. antor.

Docere, doceatur, docetor. docetor. } Pl. doceamur. { emini, cantur, eminor. entor.

Legere, legatur, legitor. legitor. } Plu. legamur. { imini, antur, iminor. untor,

Audite, audiatur, auditor. auditor. } Pl. audiamur. { imini, iātur. iminor. iūtor.

Optatiue moode.

God graunt I be loued.

Present tēse singular. Vtinam.

Amer, eris vel ere, etur. Pl. vtin. emur, emini, entur.

Docear, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. Pl. vt. amur, amini, antur

Would God I were loued.

Preterim- perfect tense sing. Vtin.

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } reris vel rere, retur. Pl. vt. remur, remin (rentur

I praie God I haue bene loued.

Preterper- fect tense sing. Vtin.

Amatus Doctus Lectus Auditus } sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Plu. vt. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Would God I had bene loued.

Preterplu- perfect tense sing. Vtin.

Amatus Doctus Lectus Auditus } essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Plura. vtinam ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense singular, Vtinam.

God graunt I be loued hereafter.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. vri. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Potentiall moode.

I maie or can be loued.

Present tēse singular.

Amer, eris vel ere, etur. Plur. emur, emini, entur.

Docear, Legar, Audiar, — aris vel are, atur. Plural. amur, mini, tur.

Preterimperfect tense singular.

I would, should, or ought to be loued.

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, — reris vel rere, retur. Plu. remur, remini, (rentur

Preterperfect tense singular.

I would, should, or ought to haue bene loued.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Plur. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense singular.

I would, should, or ought to had bene loued.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Pluraliter, ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense singular.

I maie or can be loued hereafter.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Plu. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Subiunctiue moode.

When I am loued.

Present tēse singular, cùm
- Amer, eris vel ere, etur. Pl. cùm emur, emini, entur.
- Docear, Legar, Audiar, — aris vel are, atur. Pl. cùm amur, amini, tur

When I was loued.

Preterimperfect tense sing. Cùm
- Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, — reris vel rere, retur. P. cùm remur, remi-(ni, rentur.

When I haue bene loued.

Preterperfect tense sing. Cùm
- Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Pl. cùm ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

When I had bene loued.

Preterpluperfect tense sing. Cùm
- Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Pl. cùm ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

When I shall or will be loued.

Future tense singular, Cùm
- Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. cùm ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Infinitiue moode.

Present & preterimperfect tense.
- Amari, Doceri, Legi, Audiri, — To be — Loued. Taught. Read. Heard.

Preterperfect and preterpluperfect.
- Amatum, Doctum, Lectum, Auditum — esse vel fuisse. To haue or had bene loued.

Future tense.	Amatū iri vel amandū esse. Doctū iri vel docendū esse, Lectū iri vel legendū esse, Auditū iri vel audiēdū esse,	to be	loued taught read heard	hereafter.

A participle of the preterperfect tense.	Amatus, Loued. Doctus, Taught. Lectus, Read. Auditus, Heard.

A participle of the Future in Dus.	Amandus, Docendus, Legendus, Audiendus,	To be	Loued. Taught. Read. Heard.

¶ Of certaine Verbes going out of rule, which are declined and formed in maner *following.*

POssum, potes, potui, posse, potens. To may or can.

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: supinis caret, volens. To will or to be willing.

Nolo, non vis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolēdum: supinis caret, nolēs. To nill or to be vnwilling.

Malo, mauis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: supinis caret, malens. To haue rather, or to be more willing.

Edo, edis vel es, edi, edere vel esse: edēdi, edendo, edendum: esum, esu, vel estum, estu: edens, esurus vel esturus. To eate.

Fio, fis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus. To be made, or to be done.

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendū: latum, latu: ferens, laturus. To beare or suffer.

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferri: latus, ferendus. To be borne or suffered.

Indicatiue moode.

Present tẽse singular.

Possũ, potes, potest. Volo, vis, vult. Nolo, non vis, non vult. Malo, mauis, mauult. Edo, edis vel es, edit vel est. Fio, fis, fit. Fero, fers, fert. Feror, ferris, vel re, tur.

Pluraliter.

Possum⁹, potestis, possũt. Volumus, vultis, volunt. Nolumus, non vultis, nolunt. Malumus, mauultis, malunt. Edimus, editis vel estis, edunt. Fimus, fitis, fiunt. Ferimus, fertis, ferunt. Ferimur, ferimini, feruntur.

Preterimperfect sense singular.

Poteram, Volebam, Nolebam, Malebam, Edebam, Fiebam, Ferebam, as, at. Pluraliter. amus, atis, ant.
Ferebar, baris vel bare, batur, Plur. bamur, bamini, bantur.

Preterperfect sense singular.

Potui, Volui, Nolui, Malui, Edi, Tuli, isti, it. P. imus, istis, erũt vel ere.
Factus, Latus, sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit. Plu. ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect sense singular.

Potuerã, Voluerã, Noluerã, Maluerã, Ederam, Tuleram, ras, rat. Pl. ram⁹, ratis, rãt.
Factus, Latus, erã vel fuerã, tus eras vel fueras, t⁹ erat vel fuerat. Pl. ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Potero,

Future tense singular.

Poterо, poteris, poterit. Plura. érimus, éritis, erint.

Volam, Nolam, Malam,	Edam, Fiam, Feram,	es, et. Plural. emus, etis, ent.

Ferar, ferêris, vel ferêre, ferêtur. Pl. feremur, feremini, ferentur.

Possum, Volo, Malo, haue none Imperatiue moode.

Imperatiue moode.

Noli, Nolito. Pluraliter, Nolite, Nolitote.

Present tẽse singular.

Es, esto, ede, edito	edat, esto, edito	Pl. Edamꝰ.	edite, este, estote, editote,	edãt edũto.
Fito tu,	Fiat, fito,	Pl. Fiamꝰ.	Fite, fitote,	Fiant, fiunto.
Fer, ferto,	Ferat, ferto,	Pl. feramus	Ferte, fertote	Ferãt, ferũto
Ferre, fertor,	Feratur, fertor,	P. feramur	Ferimini, feriminor,	ferãtur ferũtor

Optatiue moode.

Present tẽse singular, Vtinam.

Possim, Velim,	Nolim, Malim,	is, it. Plu. vtin. imus, itis, int.

Edam, Fiam, Feram,	as, at. Plura. vtinam, amus, atis, ant.

Ferar, raris vel rare, ratur. Plu. amur, amini, antur.

Preterimperfect tense sing. Vtinam.

Possem, Vellem, Nollem, Mallem,	Ederem vel essem, Fierem, Ferrem,	es, et. Pluraliter, vtinam emus, etis, ent.

Ferrer, rêris vel rêre, rêtur. Plu. vt. remur, remini, (rentur.

Potuerim,

Preterperfect tense sing. Vtin.

Potuerim, Voluerim, Noluerim, | Maluerim, Ederim, Tulerim, | ris, rit. Pl. vt. rimus, ritis, rint.

Factus, Latus | sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Plu. vt. ti simus vel fuerimus ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense sing. Vtinam

Potuissem, Voluissem, Noluissem, | Maluissem, Edissem, Tulissem, | ses, set. Pl. vt. semus, setis, sent.

Factus, Latus | essem vel fuissē, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. Pl. vt. ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future tense singular, Vtinam

Potuero, Voluero, Noluero, | Maluero, Edero, Tulero, | ris, rit. Plu. vt. rimus, ritis rint.

Factus, Latus | ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. vti. ti erimus vel fuerimus ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

The Potentiall and the Subiunctiue moode be formed like the Optatiue in voice, and do differ onelie in signification and signe of the moode.

Infinitiue moode.

Present tēse & preterimperfect tense.

Posse, Velle, Nolle, Malle, edere vel esse, Ferre, | Preterperfect and Preterpluperfect tense. | Potuisse, Voluisse, Noluisse, Maluisse, Edisse, tulisse,

Edisse, tulisse, | fu. | esurū esse. laturū esse

Fieri, Ferri. | Factum esse vel fuisse. Latum esse vel fuisse.

Future

Future tense. } { Factum iri, vel faciendum esse.
Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and Queo, make Ibam and Quibam, in the preterimperfect tense of the Indicatiue mode, and Ibo & Quibo in the Future tense: and in all other modes and tenses are varied like verbes in o, of the fourth coniugation, sauing that they make their Gerundes, Eundi, eundo, eundum. Queundi, queundo, queundum.

Tenses formed of the preterperfect tense.

Of the Preterperfect tense of the Indicatiue mode, be formed the Preterpluperfect tense of the same mode, the preterperfect tense, the preterpluperfect tense, and the future tense of the Optatiue mode, the Potentiall mode, and the Subiunctiue mode: the preterperfect tense, and the preterpluperfect tense of the Infinitiue mode: as of Amaui, are formed Amaueram, amauerim, amauero, by chāging i, into ĕ short: as amauissem, amauisse, keeping i, still.

Impersonals.

IMpersonals be declined throughout all moods and tenses, in the voice of the third person singular onely: as Delectat, delectabat, delectauit, delectauerat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur.

And they haue commonlie before their english, this signe *It*: as. It delighteth, Delectat. It becommeth not, Non decet.

Of

Of the Participle.

A Participle is a part of speach, deriued of a Verbe, and taketh part of a Noune, as Gender, case and declension: and part of a Verbe, as tense and signification: and part of both, as number and figure.

There be foure kindes of Participles: one of the Present tense, another of the Preter tense, and one of the Future in Rus, and another of the Future in Dus. *4. kindes of participles.*

A Participle of the Present tense, hath his English ending in ing: as, *Louing*. And his Latine in ans, or ens: as Amans, docens: And it is formed of the Preterimperfect tense of the Indicatiue mood, by changing the last syllable into ns: as Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians. Poteram, potens. *Present tense.*

A Participle of the Future in Rus, betokeneth to do, like the Infinitiue mode of the actiue voice: as Amaturus, *To loue, or about to loue.* And it is formed of the latter Supine, by putting to rus: as Doctu, docturus. *The first Future tense in Rus.*

A Participle of the Preter tense, hath his English ending in d, t, or n: as *loued, taught, slaine*, and his latine in tus, sus, xus: as Amatus, visus, nexus: and one in uus, as Mortuus. And it is formed of the later supine, by putting to s: as Lectu, lectus, except Mortuus. *Preter tense.*

A Participle of the Future in Dus, betokeneth to suffer, like the Infinitiue mode of the Passiue voice: as Amandus, *to be loued.* And it is formed of the genetiue case of the Participle of the Present *The second Future tense in Dus.*

tense

tense, by chaunging tis into dus: as Amantis, amandus: Legentis, legendus. And it is also found, to haue the signification of the Participle of the Present tense: as Legendis veteribus proficis, *In reading old authours thou doest profit.*

Of an actiue come 2. participles.

Of a verbe Actiue, & of a verbe Neuter, which hath the Supines, come two Participles, one of the Present tense, and another of the Future in Rus: as of Amo, commeth Amans, amaturus: of Curro, currens, cursurus.

Of a passiue come .2.

Of a verbe Passiue, whose actiue hath the Supines, come two Participles, one of the Preter tense, and another of the Future tense in dus: as of Amor, commeth amatus, amandus.

Of a Deponent .3.

Of a verbe Deponent commeth thrée Participles, one of the Present tense, one of the Preter tense, and an other of the Future in rus: as of Auxilior, commeth auxilians, auxiliatus, auxiliaturus.

And if the verbe Deponent doo gouerne an accusatiue case after him, it maie forme also a Participle in Dus: as of Loquor, loquendus.

Of a Commune .4.

Of a verbe Commune commeth foure Participles: as of Largior, commeth Largiens, largiturus, largitus, largiendus.

Participles necd ilnelike adiectiues.

Participles of the Present tense, be declined like Nounes adiectiues of thrée Articles: as Nominatiuo hic, hæc, hoc amans. Genetiuo huius amantis. Datiuo huic amanti, &c.

Participles of other tenses, be declined like Nounes Adiectiues of thrée diuers endings: as Amaturus, amatura, amaturum. Amatus, amata, amatum. Amandus, amanda, amandum.

Of

Of an Aduerbe.

AN Aduerbe is a part of speach, ioined to the Verbes, to declare their signification.

Aduerbes some be of time: as Hodie, cras, heri, perindie, olim aliquando, nuper, quando.

Some be of
- Place: as Vbi, ibi, hîc, istîc, illîc, intùs, foris.
- Number: as Semel, bis, ter, quater, iterum.
- Order: as Inde, deinde, denique, postremò.
- Asking or doubting: as Cur, quare, vnde, quorsum, num, nunquid?
- Calling: as Heus, ô, ehodum.

Some be of
- Affirming: as Certè, ne, profectò, sanè, scilicet, licèt, estò.
- Denieng: as Non, haud, minimè, neutiquam, nequaquam.
- Swearing: as Pol, ædepol, hercle, medi' fidi'
- Exhorting: as Eia, agè, agitè, agédum.

Some be of
- Flattering: as Sodes, amabò.
- Forbidding: as Ne.
- Wishing: as Vtinam, si, ô si, ô.
- Gathering together: as Simul, vnà, pariter, non modô, non solùm.
- Parting: as Seorsim, sigillatim, vicatim.

Some be of
- Chosing: as Potiùs, imò.
- A thing not finished: as Penè, ferè, propè, vix, modò non.
- Shewing: as En, ecce.
- Doubting: as Forsan, forsitã, fortassis, fortasse.
- Chaunce: as Fortè, fortuitò.

Some

Some be of
- Likenesse: as Sic, sicut, quasi, ceu, tanquam, velut.
- Qualitie: as benè, malè, doctè, fortiter.
- Quantitie: as Multùm, parùm, minimùm, paululùm, plurimùm.
- Comparison: as Tam, quàm, magis, minùs, maximè.

Certaine Aduerbes be compared: as Doctè, doctiùs, doctissimè, Fortiter, fortiùs, fortissimè, Propè, propiùs, proximè. Also these voices of Prepositions, if they be set alone, not hauing anie casuall worde to serue vnto, ioined with them, be not Prepositions, but are changed into Aduerbes: as. Qui antè non cauet, pòst dolebit. He that bewareth not afore, shall be sorie afterward. Coràm laudare, & clàm vituperare, inhonestum est. In presence to commend one, and behind the backe to dispraise, is an vnhonest point.

Of a Coniunction.

A Coniunction is a part of speach that ioineth words and sentences togither.

Of Coniunctions some be Copulatiues: as Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Some be Disiunctiues: as Aut, ve, vel, seu, siue.

Some be
- Discretiues: as Sed, quidem, autem, verò, at, ast.
- Causals: as Nam, námq;, enim, et enim, quia, vt, quòd, quum, quoniam, and quando set for quoniam.

Condi-

Some be:
- Conditionals: as Si, sin, modò, dum, dummodò.
- Exceptiues: as Ni, nisi, quin, alioquin, præterquam.
- Interrogatiues: as Ne, an, vtrùm, nécne, ánne, nónne.
- Illatiues: as Ergò, ideo, igitur, quare, itáque, proin.

Some be:
- Aduersatiues: as Etsi, quanquã, quamuis, licèt, estò.
- Redditiues to the same: as Tamen, attamen.
- Electiues: as Quàm, ac, atque.
- Diminutiues: as Saltem, vel.

Of a Præposition.

A Preposition is a part of speach most commonly set before other parts, either in Apposition, as Ad patrem, or els in Composition: as Indoctus.

These Præpositions following, serue to the Accusatiue case.

Ad, To. }
Apud, at. }

Ante, before.
Aduersus, } against.
Aduersum. }

Cis, } on this side.
Citra, }
Circũ, } about.
Circa, }
Contra, against.
Erga, towards

Extra, without.
Intra, within.
Inter, betwéene.
Infra, beneath.
Iuxta, beside, or nigh to.
Ob, for.

Ponè, behinde.
Per, by or through.
Propè, nigh.
Propter, for.
Secundùm, Post, } after.
Trans, on the further side.
Vltra, beyond.
Præter, beside.
Supra, aboue.
Circiter, about.
Vsque, vntill.
Secùs, by.
Versus, towards.
Pœnes, in the power.

Where note, that Versus is set after his casuall word: as Londinum versus, Towards London. And likewise may Pœnes be set also.

These Præpositions following, serue to the Ablatiue case.

A, ab, abs, From or fro.
Cum, with.
Corā, before, or in presence.
Clam, priuilie.
De, E, Ex. } of or fro.
Pro, for.
Pre, before or in comparison.
Palàm, openly.
Sine, Absque, } without
Ten⁹, vntil or vp to

Where note, that if the casuall word ioined with Tenus, be the plurall number, it shall be put in the genetiue case, and be set before Tenus: as Aurium tenus, Up to the eares. Genüum tenus, Up to the knées.

Note also that the voices of Prepositions, being set alone without their casuall words, be not Prepositions, but are changed into Aduerbs: as is aforesaid in the Aduerbe.

These Præpositions following, serue to both cases.

In with this signe *To*, to the Accusatiue case: as In vrbem, Into ÿ city. In without this signe *To*, to the Ablatiue case: as In te spes est, My hope is in thée.
Sub noctem, A little before night.
Sub iudice lis est, The matter is before the Iudge.

Super

Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon greene leaues.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, Under the water.

Of an Interiection.

N Interiection is a part of speach, which betokeneth a sodaine passion of the mind, vnder an vnperfect voice. Some are of Mirth: as Euax, vah.
Sorowe: as Heu, hei.
Dread: as At at.

Some are of
Maruelling: as Papè. Disdaining: as Hè, vah.
Shunning: as Apagè. Praising: as Euge.
Scorning: as Hui.
Exclamatiō: as Proh Deū atq; hominū fidem.
Cursing: as Væ malum.
Laughing: as Ha ha he.
Calling: as Eho, oh, io.
Silence: as Au. And such others.

THE CONCORDES of Latine speach.

Or the due ioining of words in construction, it is to be vnderstanded, that in Latine speach there be thrée Concords. The first betwéene the Nominatiue case and the Uerbe The second betwéene the Substantiue and the Adiectiue. The third, betwéene the Antecedent and the Relatiue.

The first Concord.

WHen an english is giuen to be made in Latine, looke out the principall Verbe. If there be mo verbs than one in a sentence, the first is the principall verbe, except it be the Infinitiue mode, or haue before it a Relatiue: as *That, whom, which*: or a Coniunction, as Vt, *that*, Cùm, *when*, Si, *if*, or such others.

When ye haue found the Verbe, aske this questiō *who* or *what*, and the word that answereth to the question, shall be ẏ Nominatiue case to the Verbe, except it be a verbe Impersonall, which will haue no Nominatiue case. And the Nominatiue shall in making and construing Latine, be set before the Verbe, except a question be asked, and then the Nominatiue is set after the Verbe, or after the signe of the Verbe: as Amas tu? Louest thou? Venitne Rex? Doth the King come?

Likewise if the Verbe be of the Imperatiue mood: as Ama tu, Loue thou. Amato ille, Let him loue.

And sometime when this signe *It* or *there*, cōmeth before the english of the Verbe: as Est liber meus, It is my booke. Venit ad me quidam, There came one to me. And that casuall worde which commeth next after the Verbe, and answereth to this question *whom*, or *what*, made by the Verbe, shall commonly be the accusatiue case, except the Verbe doo properlie gouerne another case after him to be construed withall: as Si cupis placere magistro, vtere diligentia, nec sis tantus cessator, vt calcaribus indigeas, If thou couet to please thy maister, vse diligence, and be not so slacke, that thou shalt néede spurres.

A verbe Personall agréeth with his Nominatiue

case,

case in number and person: as Præceptor legit, vos verò negligitis, The maister readeth, and ye regard not. Where note, that the first person is more worthie than the second, and the second more worthie than the third.

Many Nominatiue cases singular, with a coniunction Copulatiue comming betwéene them, wil haue a verbe plurall, which verbe plural, shal agrée with the Nominatiue case of the most worthie person: as Ego & tu sumus in tuto, I and thou be in safegard. Tu & pater periclitamini, Thou and thy father are in ieopardie. Pater & præceptor accersunt te, Thy father and thy maister haue sent for thée.

When a verbe cometh betwéene two nominatiue cases of diuers numbers, the verbe may indifferently accord with either of them, so that they be both of one person: as Amantium iræ, amoris redintegratio est, The falling out of louers is the renewing of loue. Quid enim nisi vota supersunt? For what remaineth, sauing only praiers? Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt, She stroke her breast, and her breast turned into oke also.

Here note also, that sometime the Infinitiue mode of a verbe, or els a whole clause afore going, or els some member of a sentence, may be the Nominatiue case to the verbe: as Diluculò surgere, saluberrimum est, To arise betime in the morning, is the most holesome thing in the world. Multum scire, vita iucundissima, To know much is the most pleasant (or swéetest) life of all.

The second Concord.

When ye haue an Adiectiue, aske this question, *who* or *what*, and the word that answereth to the question, shalbe the Substantiue to it.

The first Concord.

WHen an english is giuen to be made in Latine, looke out the principall Verbe. If there be mo verbs than one in a sentence, the first is the principall verbe, except it be the Infinitiue moode, or haue before it a Relatiue: as *That, whom, which*: or a Coniunction, as Vt, *that*, Cùm, *when*, Si, *if*, or such others.

When ye haue found the Verbe, aske this questiō *who* or *what*, and the word that answereth to the question, shall be ẏ Nominatiue case to the Verbe, except it be a verbe Impersonall, which will haue no Nominatiue case. And the Nominatiue shall in making and construing Latine, be set before the Verbe, except a question be asked, and then the Nominatiue is set after the Verbe, or after the signe of the Verbe: as Amas tu? Louest thou? Venitne Rex? Doth the King come?

Likewise if the Verbe be of the Imperatiue moode: as Ama tu, Loue thou. Amato ille, Let him loue.

And sometime when this signe *It* or *there*, cōmeth before the english of the Verbe: as Est liber meus, It is my booke. Venit ad me quidam, There came one to me. And that casuall worde which commeth next after the Verbe, and answereth to this question *whom*, or *what*, made by the Verbe, shall commonly be the accusatiue case, except the Verbe doo properlie gouerne another case after him to be construed withall: as Si cupis placere magistro, vtere diligentia, nec sis tantus cessator, vt calcaribus indigeas, If thou couet to please thy maister, vse diligence, and be not so slacke, that thou shalt néede spurres.

A verbe Personall agréeth with his Nominatiue

case in number and person: as Præceptor legit, vos verò negligitis, The maister readeth, and ye regard not. Where note, that the first person is more worthie than the second, and the second more worthie than the third.

Many Nominatiue cases singular, with a cōiunction Copulatiue cōming betwéene them, wil haue a verbe plurall, which verbe plural, shal agrée with the Nominatiue case of the most worthie person: as Ego & tu sumus in tuto, I and thou be in safegard. Tu & pater periclitamini, Thou and thy father are in ieopardie. Pater & præceptor accersunt te, Thy father and thy maister haue sent for thée.

When a verbe cōmeth betwéene two nominatiue cases of diuers numbers, the verbe may indifferētly accord with either of them, so that they be both of one person: as Amantium iræ, amoris redintegratio est, The falling out of louers is the renewing of loue. Quid enim nisi vota supersunt? For what remaineth, sauing only praiers? Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt, She stroke her breast, and her breast turned into oke also.

Here note also, that sometime the Infinitiue mode of a verbe, or els a whole clause afore going, or els some member of a sentence, may be the Nominatiue case to the verbe: as Diluculò surgere, saluberrimum est, To arise betime in the morning, is the most holesome thing in the world. Multum scire, vita iucundissima, To know much is the most pleasant (or swéetest) life of all.

The second Concord.

When ye haue an Adiectiue, aske this question, *who* or *what*, and the word that answereth to the question, shalbe the Substantiue to it.

The Adiectiue, whether it be a Nowne, Pronowne or Participle, agreeth with his Substantiue in case, gender, and number: as Amicus certus in re incerta cernitur, A sure friend is tried in a doubtfull matter. Homo armatus, A man armed. Ager colendus, A field to be tilled. Hic vir, This man. Meus herus est, It is my maister.

Where note, that the Masculine gender is more worthie than the feminine, and the feminine more worthie than the Neuter.

Many substantiues singular, hauing a coniunction copulatiue comming betwéene them, will haue an Adiectiue plurall, which Adiectiue shall agrée with the substantiue of the most worthie gender: as Rex & Regina beati, The King and the Quéene are blessed.

The third Concord.

When ye haue a Relatiue, aske this question *who* or *what*, and the word that answereth to the question, shall be the Antecedent to it.

The Antecedent most commonly is a word that goeth before the Relatiue, and is rehearsed againe of the Relatiue.

The Relatiue agréeth with his Antecedent in Gender, Number, and Person: as Vir sapit qui pauca loquitur, That man is wise that speaketh few things or words.

Sometime a Relatiue hath for his Antecedent ẏ whole reason that goeth before him, & then he shall be put in the Neuter gender and singular number: as In tempore veni, quod omniũ rerum est primum, I came in season which is the chiefest thing of all.

But if the Relatiue be referred to two clauses or more, then the Relatiue shall be put in the plurall number:

number: as Tu multùm dormis, & sæpè potas, quæ ambo sunt corpori inimica, Thou sléepest much, and drinkest often, which both things are naught for the bodie.

When this English *That*, may be turned into this English *which*, it is a Relatiue, otherwise it is a Coniunction, which in Latine is called quod or vt: and in Latine making it may elegantlie be put away, by turning the Nominatiue case into the accusatiue, & the verbe into the Infinitiue mode: as Gaudeo quòd tu benè vales: Gaudeo te benè valere, I am glad that thou art in good health: Iubeo vt tu abeas: Iubeo te abire, I bid that thou go hence.

Many Antecedents singular, hauing a Coniunction Copulatiue betwéene them, will haue a Relatiue plurall, which Relatiue shall agrée with the Antecedent of the most worthy gender: as Imperium & dignitas quæ petijsti, The rule and dignitie which thou hast required.

But in things not apt to haue life, the Neuter gender is most worthy, yea, and in such case, though the Substantiues or Antecedents be of the Masculine, or of the Feminine gender, & none of them of the Neuter, yet may the Adiectiue or Relatiue be put in the Neuter gender: as Arcus & calami sunt bona, The bowe and arrowes be good: Arcus & calami quæ fregisti, The bowe & arrowes which thou hast broken.

The case of the Relatiue.

When there commeth no Nominatiue case betwéene the Relatiue and the Verbe, the Relatiue shall be the Nominatiue case to the Verbe: as Miser est qui nummos admiratur, Wretched is that person, which is in loue with monie.

But when there commeth a Nominatiue case betwéene the Relatiue & the Verbe, the Relatiue shall be such case as the verbe will haue after him: as Fœlix, quem faciunt aliena pericula cautum, Happye is he, whom other mens harmes doo make to beware.

As the Relatiue may be the nominatiue case to the Verbe, so it may be the Substantiue to ẏ Adiectiue that is ioined with him, or that commeth after him: as Diuitias amare noli, quod omnium est sordidissimum, Wilt not thou loue riches, which to doo, is the most beggerlie thing in the world.

Nowns Interrogatiues and Indefinits, folowe the rule of the Relatiue: as Quis, vter, qualis, quantus, quotus, &c. which euermore come before the Verbe like as the Relatiue doth: as Hei mihi, qualis erat, talis erat, qualem nunquam vidi.

yet here is to be vnderstanded and noted, that the Relatiue is not alwaies gouerned of ẏ Verbe that he cōmeth before, but sometime of the Infinitiue mode that commeth after the Verbe: as Quibus voluisti me gratias agere, egi, What persons thou willedst me to thanke, I haue thanked.

Sometime of a participle: as Quibus rebus adductus fecisti? With what things moued didst thou it?

Sometime of the Gerund: as Quæ nunc non est narrandi locus, which things at this present is no time to tll.

Sometime of the Preposition set before him: as Quem in locum deducta res sit, vides, Unto what state the matter is now brought, thou séest.

Sometime of the Substantiue that he doth accord with: as Senties qui vir siem, Thou shalt perceiue what a fellowe I am. Albeit in this maner speaking, Qui, is an Indefinite, & not a Relatiue.

Sometime

Sometime of a Nowne Partitiue or Distributiue: as Quarum rerum vtram minùs velim, non facilè possum existimare, Of the which two things, whether I would with lesse will haue, I cannot easilie esteeme.

Sometime it is put in the Genetiue case by reason of a Substantiue comming next after him: as Ego illum non noui, cuius causa hoc incipis, I know him not, for whose cause thou beginnest this matter.

Sometime it is otherwise gouerned of a Nowne Substantiue: as Omnia tibi dabuntur, quibus opus habes, All things shall be giuen thée, which thou hast néede of.

Sometime of an Aduerbe: as Cui vtrùm obuiàm procedam, nondum statui, Whom whether I will go to méete with, I haue not yet determined.

Sometime it is put in ẏ Ablatiue case with this signe *than*, and is gouerned of the Comparatiue degrée, comming after him: as, Vtere virtute, qua nihil est melius, Use vertue, than the which nothing is better. Sometime it is not gouerned at all, but is put in the Ablatiue case absolute: as Quantus erat Iulius Cæsar, quo Imperatore, Romani primùm Britanniam ingressi sunt? How worthie a man was Julius Cesar, vnder whose conduct the Romans first entred into Britaine?

Also when it signifieth an instrument wherwith a thing is to be done, it is put in the ablatiue case: as Ferrum habuit, quo se occideret, He had a knife wherewith he would haue slaine himselfe.

When a Relatiue commeth betwéene two Substantiues of diuers genders, it may indifferentlie accord with either of them: as Auis, quæ passer appellatur, or Auis, qui passer appellatur, The bird

which

which is called a sparowe. yea though the Substantiues be of diuers numbers also: as Est ne ea Lutetia, quam nos Parisios dicimus? Is not that called Lutetia, that we do call Paris? Or else, Est ne ea Lutetia, quos nos Parisios dicimus?

Constructions of nounes Substant.

When two Substantiues come together, betokening diuers things, the latter shall be the genetiue case: as Facundia Ciceronis, The eloquence of Cicero. Opus Virgilij, The worke of Virgil. Amator studiorum, A louer of studies. Dogma Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shall be put both in one case: as Pater meus vir, amat me puerum, My father being a man, loueth me a child.

When the english of this word Res, is put with an Adiectiue, ye may put away Res, and put the Adiectiue in the neuter gender, like a substantiue: as Multa me impedierunt, Many things haue letted me. And being so put, it may be the substantiue to an Adiectiue: as Pauca his similia, A few things like vnto these. Nonnulla huiusmodi, Many things of like sort.

An Adiectiue in the Neuter gender, put alone without a substantiue, standeth for a substantiue, and may haue a genetiue case after him, as if it were a substantiue: as Multum lucri, Much gaine. Quantum negotij? How much businesse? Id operis, That worke.

Wordes importing indument of anie qualitie or propertie, to the praise or dispraise of a thing, comming after a noune substantiue, or a verbe substantiue, it may be put in the ablatiue case, or in the genetiue: as Puer bona indole, or Puer bonæ indolis, A

chyld

childe of a good towardnesse. Puer boni ingenij, or Puer bono ingenio, A child of a good wit.

Opus and Vsus, when they be latine for néede, require an Ablatiue case: as Opus est mihi tuo iudicio, I haue néede of thy iudgement, Viginti minis vsus est filio, My son hath need of twentie pounds.

Constructions of Adiectiues.

The Genetiue case.

Adiectiues that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, & such other like, require a genetiue case: as Cupidus auri, Couetous of monie. Peritus belli, Expert of warfare. Ignarus omnium, Ignorant of all things. Fidens animi, Bold of heart. Dubius mentis, Doubtfull of mind. Memor præteriti, Mindfull of that is past. Reus furti, Accused of theft.

Nounes Partitiues, & certaine Interrogatiues, with certaine nouns of number, require a genetiue case: as Aliquis, vter, neuter, nemo, nullus, solus, vnus, medius, quisque, quisquis, quicunq;, quidã, quis for Aliquis, or quis an Interrogatiue: as Vnus, duo tres: Primus, secundus, tertius, &c: as Aliquis nostrum, Primus omnium.

When a question is asked, the answer in Latine must be made by the same case of a Noune, Pronoune, or Participle, and by the same tense of a Verbe, that the question is asked by: as Cuius est fundus? Vicini. Quid agitur in ludo literario? Studetur. Except a question be asked by Cuius, a, ũ: as Cuius est sententia? Ciceronis. Or by a word that may gouerne diuers cases: as Quanti emisti librum? Paruo. Or except I must answere by one of these possessiues: as, Meus, tuus, suus, noster, vester: as, Cuius est domus? Non vestra, sed nostra.

Nounes

Nowns of the Comparatiue and the Superlatiue degrée, being put partitiuelie, that is to say, hauing after them this english *of* or *among*, require a Genetiue case: as Aurium mollior est sinistra, Of the eares, the left is the softer. Cicero oratorum eloquentissimus, Cicero the most eloquent of Orators.

Nowns of the Comparatiue degrée, hauing *than* or *by* after them, do cause the word following to be the ablatiue case: as Frigidior glacie, More cold than ice. Doctior multo, Better learned by a great deale. Vno pede altior, Higher by a foote.

The Datiue case.

Adiectiues that betoken profit, or disprofit, likenesse, vnlikenesse, pleasure, submitting, or belonging to any thing, require a Datiue case: as Labor est vtilis corpori, Labour is profitable to the bodie. Aequalis Hectori, Equall to Hector. Idoneus bello, Fit for warre. Iucundus omnibus, Pleasant to all persons. Parenti supplex, Suppliant to his father. Mihi proprium, Proper to mée.

Likewise nowns adiectiues of the passiue signification in bilis, and participials in dus: as Flebilis flendus omnibus, To be lamented of all men. Formidabilis formidandus hosti, To be feared of his enimies.

The accusatiue case.

The measure of length, breadth, or thicknesse of any thing, is put after Adiectiues in the Accusatiue case, and sometime in the Ablatiue case: as Turris alta centum pedes, A tower of an hundreth foote high. Arbor lata tres digitos, A trée thrée fingers broad. Liber crassus tres polices, vel tribus policibus, A booke thrée inches thicke.

The Ablatiue case.

ADiectiues signifieng fulnesse, emptinesse, plentie or wanting, require an Ablatiue case, and sometime a Genetiue: as Copijs abundans. Crura thymo plena. Vacuus ira, iræ, ab ira. Nulla epistola inanis re aliqua. Ditissimus agri. Stultorum plena sunt omnia. Quis nisi mentis inops, oblatum respuat aurum? Integer vitæ scelerísq; purus, non eget Mauri iaculis nec arcu. Expers omniū. Corpus inane animæ.

These Adiectiues, Dignus, Indignus, præditus, captus, contentus, with such others, will haue an ablatiue case: as Dignus honore, Captus oculis, Virtute præditus, Paucis contentus.

Where note, that Dignus, indignus, and contentus, may in stéede of the Ablatiue case, haue an Infinitiue moode of a Verbe: as Dignus laudari, Worthie to be praised. Contentus in pace viuere, Content to liue in peace.

Construction of the Pronoune.

THese genetiue cases of the Primitiues, Mei, tui, sui, nostri, and vestri, be vsed when suffering, or the passion is signified: as Pars tui, Amor mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster and vester be vsed: as Ars tua, Imago tua.

These genetiue cases, Nostrum, vestrum, be vsed after distributiues, partitiues, comparatiues, and superlatiues: as Nemo vestrum. Aliquis nostrum. Maior vestrum. Maximus natu nostrum.

Construction of the Verbe: and first with the Nominatiue case.

SVm, forem, fio, existo, and certaine verbes passiues: as Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existi-

Existimor, videor, & other like, will haue such case after them, as they haue before them: as Fama est malum, Fame is an euill thing. Malus culturâ fit bonus, An euill person by due ordering or gouernance, is made good. Crœsus vocatur diues, Cresus is called rich. Horatius salutatur Poëta, Horace is saluted by the name of Poet. Malo te diuitem esse, quàm haberi, I haue leifer thou were rich in deede, than so accounted.

Also verbes that betoken bodilie mouing, going, resting, or doing, which be properly called verbes of Gesture: as Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, and such other like, as they haue before them a Nominatiue case of the doer or sufferer, so may they haue after thē a Nominatiue case of a Noune, or Participle, declaring the maner of circumstance of ẏ doing or suffering: as Incedo claudus, I go lame. Petrus dormit securus, Peter sleepeth voide of care. Tu cubas supinus, Thou liest in bed with thy face vpward. Somnias vigilans, Thou dreamest waking. Studeto stans, Studie thou standing. And likewise in the accusatiue case: as Non decet quenquam meiere currentem, aut mandentem, It doth not become anie man to pisse running, or eating.

And generally, when the word that goeth before the verbe, and the word that commeth after the verbe belong both to one thing, that is to say, haue respect either to other, or depend either of other. they shal be put both in one case, whether the verbe be Transitiue or Intransitiue, of what kind so euer the verbe be: as Loquor frequens, I speake often. Taceo multus, I hold my peace much. Scribo epistolas rarissimus, I write letters verie seldome. Ne assuescas bibere vinum ieiunus, Accustome not

thy selfe to drinke wine next thy heart, or not hauing eaten somewhat afore.

The Genetiue case.

This Verbe Sum, when it betokeneth or importeth possession, owing, or otherwise pertaining to a thing, as a token, propertie, duetie or guise, it causeth ẏ nowne, pronoune, or participle following to be put in ẏ genetiue case: as Hæc vestis est patris, This garment is my fathers. Insipientis est dicere, Non putaram, It is ẏ propertie of a foole to say, I had not thought. Extremæ est dementiæ, discere dediscenda, It is a point of the greatest follie in the world, to learne things that must afterward be learned otherwise. Orantis est nihil nisi cœlestia cogitare, It is the duetie of a man that is saieng his praiers, to haue minde on nothing but heauenlie things. Except that these pronounes, Meus, tuus, suus, noster, and vester, shall in such maner speaking be vsed in the Nominatiue case: as Hic codex est meus, This booke is mine. Hæc domus est vestra, This house is yours. Non est mentiri meum, It is not my guise (or propertie) to lie. Nostrum est iniuriam non inferre, It is our parts not to do wrong. Tuum est omnia iuxta pati, It is thy part or dutie, to suffer all things in like.

Verbes that betoken to esteeme or regard, require a genetiue case betokening the value: as Parui ducitur probitas, Honestie is reckoned little worth. Maximi penditur nobilitas, Noblenesse of birth is verie much regarded.

Verbes of accusing, condemning, warning, purging, quiting, or assoiling, will haue a genetiue case of the crime, or of the cause, or of the thing that one is accused, condemned, or warned of: or else an ablatiue case most commonly without a preposition:

as Hic furti se alligat, *vel* furto. Admonuit me errati; *vel* errato. De pecunijs repetundis damnatus est.

Satago, misereor, miseresco, require a Genetiue case: as Rerum suarum satagit. Miserere mei Deus.

Reminiscor, obliuiscor, recordor, and memini, will haue a genetiue or an accusatiue case: as Reminiscor historiæ. Obliuiscor carminis. Recordor pueritiam. Obliuiscor lectionem. Memini tui, *vel* te, I remember thee. Memini de te, I spake of thee. Egeo, or indigeo tui, *vel* te, I haue neede of thee. Potior vrbis, I conquer the Citie. Potior voto, I obtaine my desire.

The Datiue Case.

ALL maner of Verbs put acquisitiuelie, that is to say, with these tokens *to* or *for* after them, will haue a datiue case: as Non omnibus dormio, I sleepe not to all men. Huic habeo, non tibi, I haue it for this man, and not for thee.

To this rule doth also belong verbes betokening to profit or disprofit: as Commodo, incommodo, noceo.

To { Compare: as Comparo, compono, confero.
Giue or restore: as Dono, reddo, refero. (uo.
Promise or to pay: as Promitto, polliceor, sol-
Cōmand or shew: as Impero, indico, monstro.
Trust: as Fido, confido, fidem habeo. (pugno.
Obeie or to be against: as Obedio, adulor, re-
Threaten or to be angrie with: as Minor, indignor, irascor. }

Also Sum, with his compounds, except Possum. Also verbes compound with Satis, benè, and malè: as Satisfacio, benefacio, malefacio. Finally, certain verbes compound with these Prepositions, Præ, ad, con, sub, ante, post, ob, in, and inter, will haue a Datiue case; as Prælucceo, adiaceo, condono, subolco,

oleo, antesto, posthabeo, obijcio, insulto, intersero.

This verbe Sum, es, fui, may oftentimes bee set for Habeo, and then the word that seemeth in the English to bee the nominatiue case, shall be put in the datiue case, and the word that seemeth to be the accusatiue case, shall be the nominatiue: as, Est mihi mater, I haue a mother. Non est mihi argentum, I haue no monie. But if Sum bee the Infinitiue moode, this nominatiue shall be turned into the accusatiue: as, Scio tibi non esse argentum, I knowe thou hast no monie.

Also when Sum hath after him a nominatiue case and a datiue, the word that is the nominatiue case, may be put also in the datiue: so that Sum may in such maner speakings be construed with a double datiue case: as, Sum tibi præsidio, I am to thee a safegard. Hæc res est mihi voluptati, This thing is to me a pleasure. And not onely Sum, but also many other verbes may in such maner speaking haue a double datiue case, one of the person, and another of the thing: as, Do tibi vestem pignori. Verto hoc tibi vitio. Hoc tu tibi laudi ducis.

The Accusatiue case.

VErbes Transitiues are all such as haue after them an accusatiue case of the doer or sufferer, whether they be actiue, commune, or deponent: as, Vsus promptos facit. Fœminæ ludificantur viros. Largitur pecuniam.

Also verbes Neuters may haue an accusatiue case of their owne signification: as, Endymionis somnum dormis. Gaudeo gaudium. Viuo vitam.

Verbes of asking, teaching, & araieng, will haue two accusatiue cases, one of the sufferer, and an other of the thing: as, Rogo te pecuniam. Doceo te literas. Quod te iamdudum hortor. Exuo me gladium.

The Ablatiue case.

AL verbes require an ablatiue case of the instrument, put with this signe *with* before it, or of the cause, or of the maner of doing: as, Ferit eum gladio. Taceo metu. Summa eloquentia causam egit.

The word of price is put after verbes in the ablatiue case: as, Vendidi auro. Emptus sum argento. Except these Genetiues, when they bée put alone without Substantiues: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantiuis, tantidem, quantiuis, quantilibet, quanticunque: as, Quanti mercatus es hunc equum? Certè pluris quàm vellem. Sauing that after verbes of price, we shall alwaies vse these Aduerbes, Cariùs, viliùs, meliùs, and peiùs, in steade of their casuals.

Verbs of plentie or scarsenesse, filling, emptieng, loding, or vnloding, will haue an ablatiue case: as, Affluis opibus. Cares virtute. Expleo te fabulis. Spoliauit me bonis omnibus. Oneras stomachum cibo. Leuabo te hoc onere. Likewise, Vtor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, prosequor, impertio, impertior.

Verbes that betoken receiuing, or distance, or taking away, will haue an ablatiue case with A, ab, e, ex, or de: as, Accepit literas à Petro. Audiui ex nuntio. Longè distat à nobis. Eripui te è malis. And this ablatiue after verbes of taking awaie, may be turned into the datiue: as, Substraxit mihi cingulum. Eripuit illi vitam.

Verbes of comparing or excéeding, may haue an ablatiue case of the word that signifieth the measure of excéeding: as, Præfero hunc multis gradibus, I preferre this man by many degrées. Paulo interuallo illum superat, He is beyond the other but a little space.

A Nonne, or a Pronoune substantiue, ioined with a Participle, expressed or vnderstanded, and hauing none other word whereof it may be gouerned, it shall be put in the ablatiue case absolute: as, Rege veniente, hostes fugerunt, The king comming, the enimies fled. Me duce vinces, I being Captaine, thou shalt ouercome.

And it may be resolued by any of these wordes, Dum, cùm, quando, si, quanquam, postquam: as, Rege veniente. i. dum veniret Rex. Me duce, id est, si ego dux fuero.

Constructions of Passiues.

A Uerbe passiue will haue after him an ablatiue case with a preposition, or sometime a datiue of the doer: as, Virgilius legitur à me. Tibi fama petatur. And the same ablatiue or datiue, shall be the nominatiue case to the Uerbe, if it be made by the actiue: as, Ego lego Virgilium. Petas tu famam.

Gerunds.

GErunds and Supines, will haue such cases as the Uerbes that they come of: as, Otium scribendi literas. Ad consulendum tibi. Auditum poëtas.

WHen the English of the Infinitiue moode commeth after anie of these nounes substantiues, Studium, caussa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, oportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupido, locus, and others like, if the Uerbe should be of the actiue voice, it shall be made by the Gerunde in Di. And the same Gerunde in Di, is vsed also after certaine Adiectiues: as, Cupidus visendi. Certus eundi. Peritus iaculandi. Gnarus bellandi.

When ye haue an English of the Participle of the Present tense, with this signe *of* or *with*, comming after a Nowne Adiectiue, it shall in Latine making be put in the Gerund in Do: as, Defessus sum ambulando, I am wearie of walking.

Also the english of the Participle of the Present tense comming without a substantiue, with this signe *In* or *by*, before him, shall in Latine making be put in the Gerund in Do: as, Cæsar dando, subleuando, ignoscendo, gloriam adeptus est. In apparando totum hunc consumunt diem. And the same Gerund in Do, is vsed either without a preposition, or with one of these prepositions, A, ab, de, e, ex, cum, in: as, Deterrent à bibendo. Ab amando. Cogitat de edendo. Ratio benè scribendi cum loquendo coniuncta est.

The English of the Infinitiue mode, comming after a reason, and shewing a cause of the reason: may be put in the Gerund in Dum: as, Dies mihi vt satis sit ad agendum, vereor, I feare that a whole daie will not be enough for me to do my businesse.

The Gerund in Dum, is vsed after one of these Prepositions, Ad, ob, propter, inter, ante: as, Ad capiendum hostes. Ob (vel propter) redimendum captiuos. Inter cœnandum. Ante damnandum.

And when ye haue this english *must* or *ought*, in a reason, where it seemeth to be made by this verbe Oportet, it may be put in the Gerund in Dum, with this verbe est, set impersonally: and then the word that seemeth in the English to be the Nominatiue case, shall be put in the Datiue; as, Abeundum est mihi, I must go hence.

Supines.

Supines.

The first Supine hath his actiue signification, and is put after Verbes and Participles, that betoken mouing to a place: as, Eo cubitum, Spectatum admissi, risum teneatis amici?

The latter Supine hath his passiue signification, and is put after Nounes Adiectiues: as, Dignus, indignus, turpis, fœdus, procliuis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also be turned into the Infinitiue moode passiue, as it may be indifferentlie said in Latine, Facile factu, or Facile fieri, Easie to bee done. Turpe dictu, or Turpe dici, Vnhonest to bee spoken.

The Time.

Nounes that betoken part of time, bee commonlie put in the ablatiue case: as, Nocte vigilas: Luce dormis. But Nounes that betoken continuall terme of time, without ceasing or intermission, bee commonlie vsed in the accusatiue case: as Sexaginta annos natus. Hyemem totam stertis.

Space of place.

Nounes that betoken space betweene place and place, bee commonlie put in the accusatiue case: as, Pedem hinc ne discesseris, Go not thou a foote from this place.

A place.

Nounes Appellatiues, or names of great places, be put with a preposition, if they followe a verbe that signifieth in a place, to a place, from a place, or by a place: as, Viuo in Anglia. Veni per Galliam in Italiam. Proficiscor ex Vrbe.

In a place, or by a place, if the place be a proper

name of the first, or second Declension, and the singular number, it shalbe put in the genetiue case: as, Vixit Londini. Studuit Oxoniæ.

And these Nounes, humi, domi, militiæ, belli, be likewise vsed: as, Procumbit humi bos. Militiæ enutritus est. Domi bellique otiosi viuitis.

But if the place be of the third declension, or the plurall number, it shall be put in the Datiue, or in the ablatiue case: as, Militauit Carthagini, or Carthagine. Athenis natus est. Likewise we say, Ruri, or Rure educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shalbe put in the accusatiue case, without a Preposition: as, Eo Romam. Likewise, Confero me domum. Recipio me rus.

From a place, or by a place, if the place be a proper name, it shall be put in the ablatiue case without a Preposition: as, Discessit Londino. Profectus est Londino (vel per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus, be likewise vsed: as, Abijt domo. Rure reuersus est.

Impersonalles.

A Verbe Impersonall hath no Nominatiue case before him, and this word *It*, or *there*, is commonly his signe: as, Decet, It becommeth. Oportet aliquem esse, There must be some bodie. But if it hath neither of these words before him, then the word that seemeth to be the Nominatiue case, shall be such case as the Verbe Impersonall will haue after him: as, Me oportet, I must. Tibi licet, Thou maiest.

Interest, refert, and est for interest, require a genetiue case of all casuall wordes, except Mea, tua, sua, nostra, vestra, & cuia, the ablatiue cases of the Pronounes

nounes Possessiues: as, Interest omnium rectè agere. Tuâ refert teipsum nosse.

Certaine Impersonals require a Datiue case: as, Libet, licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, sufficit, vacat, accidit, conuenit, contingit, and other like. Some will haue an accusatiue case only: as, Delectat, decet, iuuat, oportet. Some beside the accusatiue, will haue also a genetiue: as, Nostri nosmet pœnitet. Me ciuitatis tædet. Pudet me negligentiæ. Miseret me tui. Me illorum miserescit.

Verbes Impersonals of the passiue voice, being formed of Neuters, doe gouerne such case as the Verbes Neuters which they come of: as, Parcatur sumptui, Let cost be spared. Bicause we say, Parcamus pecuniæ, Let vs spare cost.

A Verbe Impersonall of the passiue voice, hath like case as other verbes passiues haue: as, Benefit multis à principe. Yet many times the case is not expressed, but vnderstanded: as, Maxima vi certatur. subaudi ab illis.

When a deéde is signified to be done of many, the Verbe being a Verbe Neuter, we may well change the Verbe Neuter into the Impersonall in tur: as, In ignem posita est, fletur.

A Participle.

PArticiples gouerne such cases as the Verbes that they come of: as, Fruiturus amicis. Consulens tibi. Diligendus ab omnibus.

Here note, that Participles may foure maner of waies be changed into Nouns. The first is, when the voice of a Participle is construed with another case than the verbe that it commeth of: as, Appetens vini, Greédie of wine.

 The

The second, when it is compounded with a preposition, which the Verbe that it commeth of cannot bee compounded withall: as, Indoctus, Innocens.

The third, when it fourmeth all the degrées of comparison: as, Amans, amantior, amantissimus: Doctus, doctior, doctissimus.

The fourth, when it hath no respect, nor expresse difference of time: as, Homo laudatus, A man laudable. Puer amandus. i. amari dignus, A child worthie to bee loued. And all these are properly called Nounes Participials.

Participles when they be changed into Nouns, require a genetiue case: as, Fugitans litium. Indoctus pilæ. Cupientissimus tui. Lactis abundans.

These Participiall voices, Perosus, exosus, pertæsus, haue alwaies the actiue signification, and gouerne an accusatiue case: as, Exosus sæuitiam, Hating crueltie. Vitam pertæsus, wearie of life.

The Aduerbe.

Aduerbes of quantitie, time and place, doe require a Genetiue case: as, Multùm lucri. Tunc temporis. Vbiq; gentium.

Certaine Aduerbes will haue a Datiue case, like as the Nounes that they come of: as, Venit obuiàm illi. Canit similiter huic.

These Datiues be vsed aduerbially, Tempori, luci, vesperi: as, Tempori surgendum. Vesperi cubandum. Luci laborandum.

Certaine Aduerbes will haue an accusatiue case of the Preposition that they come of: as, Propiùs vrbem. Proximè castra.

Where note, that prepositions, when they bée set without a case, or else doe forme the degrées of comparison,

parison, bée changed into aduerbs.

The Coniunction.

COniunctions Copulatiues and Disiunctiues, & these foure, Quàm, nisi, præterquam, an, couple like cases: as, Xenophon & Plato fuere æquales. And sometime they be put betwéene diuers cases: as, Studui Romæ & Athenis. Est liber meus & fratris. Emi fundum centum nummis & pluris.

Coniunctions Copulatiues and Disiunctiues, most commonlie ioine like moods and tenses togither: as, Petrus & Ioannes precabantur & docebant. And sometime diuers tenses: as, Et habetur & referetur tibi à me gratia.

The Preposition.

SOmetime this Preposition In, is not expressed, but understanded, and the casuall word neuerthelesse put in the Ablatiue case: as, Habeo te loco parentis. i. in loco.

A verbe compound, sometime requireth the case of the preposition that hée is compounded withall: as, Exeo domo. Prætereo te insalutatum. Adeo templum.

The Interiection.

CErtaine Interiections require a Nominatiue case: as, O festus dies hominis! Certaine a Datiue: as, Hei mihi. Certaine an accusatiue: as, Heu stirpem inuisam. Certaine a vocatiue: as, Proh sancte Iupiter. And the same Proh, will haue an accusatiue case: as, Proh Deûm atq; hominum fidem.

FINIS.

¶ Gulielmi Lilij ad ſuos *diſcipulos monita Pædagogica, ſeu Carmen de Moribus.*

Vi mihi diſcipulus puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Manè citus lectum fuge, mollem diſcute ſomnum:
Templa petas ſupplex, & venerare Deum.
Attamen in primis facies ſit lota, manúſque,
Sint nitidæ veſtes, comptáq; cæſaries.
Deſidiam fugiens, cùm te ſchola noſtra vocârit,
Adſis, nulla pigræ ſit tibi cauſa moræ.
Me præceptorem cùm videris, ore ſaluta,
Et condiſcipulos ordine quoſque tuos.
Tu quoque fac ſedeas vbi te ſediſſe iubemus,
Inque loco, niſi ſis iuſſus abire, mane.
Ac magis vt quiſque eſt doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clara ſede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint ſemper ſtudijs arma parata tuis.
Si quid dictabo ſcribes, at ſingula rectè,
Nec macula, aut ſcriptis menda ſit vlla tuis.
Sed tua nec laceris dictata, aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inſeruiſſe decet.
Sæpè recognoſcas tibi lecta, animóq; reuoluas,
Si dubites, nunc hos conſule, nunc alios.

Qui

Qui dubitat, qui sæpè rogat, mea dicta tenebit,
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Disce puer quæso, noli dediscere quicquam,
Ne mens te insimulet conscia desidiæ.
Sísque animo attentus: quid enim docuisse iuuabit,
Si mea non firmo pectore verba premis?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat,
Inuigila, & parta est gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec semina profert,
Ni sit continuo victa labore manus:
Sic puer ingenium si non exercitet, ipsum
Tempus & amittet, spem simul ingenij.
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
Ne nos offendat improba garrulitas.
Incumbens studio submissa voce loquêris,
Nobis dum reddis, voce canorus eris.
Et quæcunque mihi reddis, discantur ad vnguem,
Singula & abiecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggerat vllum,
Quod puero exitium non mediocre parit.
Si quicquam rogito, sic respondere studebis,
Vt laudem dictis & mereare decus.
Non lingua celeri nimis aut laudabere tarda,
Est virtus medium quod tenuisse iuuat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè,
Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue, & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licèt indoctissimus esset,
Ipse breui reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquij:
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non auctorem barbara turba probet.

Grammaticas

CARMEN DE MORIBVS.

Grammaticas rectè si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultiùs ore loqui:
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet.
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus.
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris viuere Cimmerijs.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere.
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibúsue sodales,
Aut alio quouis solicitare modo.
Est alius, qui se dum clarum sanguine iactat,
Insulso reliquis improbat ore genus.
Te tam praua sequi nolim vestigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis, emésue,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte alijs, puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, ioci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis, Martis & arma procul.
Nil penitùs dices, quod turpe, aut non sit honestum,
Est vitæ ac pariter ianua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam male dicta referre,
Iurare aut magni numina sacra Dei.
Denique seruabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties ísq; redísq; feres.
Effuge vel causas faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

BREVISSIMA INSTITVTIO SEV RATIO GRAMmatices cognoscendæ, ad omnium puerorum vtilitatem perscripta, quam solam Regia Maiestas in omnibus Scholis profitendam præcipit.

EXCVSVM LONdini, per assignationem Francisci Floræ.

M.D.LXXXIIII.

STVDIVM GRAMMATICES OMNIBVS ESSE NECESSARIVM.

Grammatices labor est paruus, sed fructus in illa est
Non paruus, parua hæc discito parue puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognouerit ista:
Cur pudeat pueros, ista labore sequi?

DE GRAMMATICA & eius partibus.

GRAMMATICA, est rectè scribendi atq; loquendi ars.

Grammaticæ quatuor sunt partes:
Orthographia, Etymológia, Syntaxis, Prosodia.

De Orthographia.

RTHOGRAPHIA, est rectè scribendi ratio, qua docemur, quibus quæq; dictio sit formanda literis: vt lectio, non lexio, ab ὀρθος rectus: & γραφὴ scriptura.

De Literis.

Ex viginti duabus literis quinque sunt vocales: a, e, i, o, u, nam y Græca est. Vocales.

Ex quibus variè dispositis, coalescunt diphthongi quinque: Diphthongi.

æ	vt	Musæ.
au		Audio.
œ		Cœlum.
ei		Hei.
eu		Euge.

Reliquæ literæ Consonantes appellantur, quarum nouem sunt Mutæ: b, c, d, f, g, k, p, q, t. Consonantes. Mutæ.

Septem autem semiuocales: L, m, n, r, s, x, z. Semiuocales.

Ex quibus quatuor vocantur etiam Liquidæ: l, m, n, r. Liquidæ.

S, verò suæ cuiusdam potestatis litera est, quæ interdum etiam liquescit, X & z, duplices sunt consonan- S. X & Z.

tes,

tes, atque etiam I inter duas vocales.

I & V consonantes aliquando.

Adduntur etiam consonantibus I & V, quando sibi vel alijs vocalibus in eadem syllaba præponuntur: vt, Iuno, Iouis, voluntas, vultus.

K. Y, Z.

K, Y, & Z, Latinis dictionibus nunquam admiscentur.

H, aspiratio.

H, propriè quidem litera non est, sed aspirationis nota. Apud poëtas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus: vt, Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus. Consonantibus verò nullis: rectè itaque enuntiamus, Hiulcus, Hiacchus, trissyllaba, Hieronymus, Hieremias, Pentasyllaba.

At in Latinis dictionibus interdum H postponitur C: vt Charus, charitas, Pulcher, pulchritudo.

Bifariàm pinguntur literæ, maiusculis scilicet characteribus, & minusculis. Maiusculis inchoantur sententiæ: vt, Deum time. Regem honora. & propria nomina: vt, *Henricus. Anglia.*

Diligenter obseruari oportebit, quę dictiones diphthongis scribantur, nam hæ quidem vel scribi omninò, vel signari debent: vt Musæ Præsunt: v el Musę Pręsunt.

Literę maiusculæ.

Literæ maiusculæ, cùm solæ ac paucæ scribuntur, aliquando significant Prænomen, aliquando numerū.

vt

A. Aulus.	P.C. Patres conscripti.
C. Caius.	Q. Quintus, Quęstor, Quirites.
D. Decius.	R.P. Respublica.
G. Gaius.	Sp. Spurius.
L. Lucius.	Sex. Sextus.
M. Marcus	S.P.Q.R. Senatus, Populúsq; Romanus.
P. Publius.	T. Titus.
P.R. Populus Romanus.	T.C. Tua clementia, & eius generis infinita

In

In numeris verò significat.

I.	1.	Vnum.
V.	5.	Quinque.
IX.	9.	Nouem.
X.	10.	Decem.
XL.	40.	Quadraginta.
L.	50.	Quinquaginta.
XC.	90.	Nonaginta.
C.	100.	Centum.
D.	500.	Quingenta.
M.	1000.	Mille.

DE SYLLABARVM DISTINCTIONIBVS.

REctè scripturo, discendum est in primis syllabas inter scribendum aptè distinguere, atque connectere. In simplicibus vocibus, bd, vocali sequenti adhærent: vt A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem rationem sequuntur & ista:

ct	vt	Do-ctus,	gm	vt	A-gmen,
		San-ctus,	gn		I-gnis,
ps		Scri-psi,			Ve-ster,
		Sum-psi,	st		Magi-ster,
sc		Pi-scis,			An-xius,
		Di-sco,	xi		Di-xi, &
tn		Ae-tna.			similia.

Inter m, & n, non interseritur p. Malè igitur pingeretur Sompnus, pro somnus. Columpna, pro colũna.

Post x non scribitur s: vt Excribo, exoluo: non exscribo, exsoluo. In compositis cum præpositione, auribus & euphoniæ seruiendum est: vt

Occurro, Officio, Ausero, potiùs quàm Obcurro, Obficio, Absero,

Et contra, { Abstineo, Obtineo, Obrepo, } non autem { Austineo, Ottineo, Orrepo,

Atque huius rei gratia, etiam consonantes in compositione aliquando interseruntur: vt Redamo, redeo, ambigo, ambio.

ORTHOEPIA.

Orthoepia.

RTHOGRAPHIAE affinis est Orthoepia, hoc est, emendatè rectéq; loquendi ratio, ab ὀρθός rectus, & ἔπος verbum.

Hîc in primis curandum est, præceptores tenera ac balbutiētia puerorum ora sic effingant, & figurent, ne vel continua linguæ volubilitate, ita sermonem præcipitent, vt nusquam, nisi vbi spiritus deficit, orationem claudant: vel contra, ad singulas quasque voces longa interspiratione consilescant, ructu, risu, singultu, screatu, vel tussi, sermonis tenorem ineptè dirimentes.

Cæterùm ante omnia deterrendi sunt pueri ab ijs vitijs, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur: cuiusmodi sunt Iotacismus, Lambdacismus, Ischnotes, Traulismus, Plateasmus, & similia.

Iotacismus.

Iotacismus dicitur, quando I litera pleniore sono, & supra iustum decorem extenditur: quo vitio ex nostratibus maximè laborant Angli septentrionales.

Lambdacismus.

Lambdacismus est, vbi quis L nimis operosè sonat: vt Ellucet, pro elucet: Sauluus, pro saluus.

Nostrati vulgo diuersum vitium impingitur, nempe quòd hanc literam pinguiùs iustò pronuntiant, dum

pro

pro { Multus, Mollis, Falsus, } auditur { Moultus, Moolis, Faulsus.

Ischnotes, est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exiliùs & graciliùs enũtiamus, quàm par est: vt cùm

pro { Nunc, Tunc, Aliquis, Alius, } proferimus, { Nync, Tync, Eliquis, Elius.

Traulismus, est hæsitantia quædam, aut titubantia oris, quando eadem syllaba sæpiùs repetitur: vt Cacacanit, pro canit: Tutullius, pro Tullius.

Huic vitio vt fœdissimo, ita & periculosissimo, sic succurrendum putat Fabius: si exigatur à pueris, vt nomina & versus affectatæ difficultatis, ac plurimis & asperrimis inter se coëuntibus syllabis concatenatis, ac velut confragosis, quàm citissimè voluant: vt

Arx, tridens, rostris, sphynx, praester, torrida, seps, strix.

-postquam discordia tetra
Belli ferratos postes, portásque refregit.

Plateasmus est, quando crassiùs, & voce plusquàm virili loqui nitimur: vt cùm

pro { Montes, Fontes, Pontes, } efferimus, { Mountes, Fountes, Pountes, } vt etiam

pro { Ergo, Sperma, Perago, } efferimus, { Argo, Sparma, Parago.

Sunt & alibi apud nostrates, qui pro V consonante sonant F, & contra V, pro F: vt

{ Folo, Fis, Folui, Felle, } pro { Volo, Vis, Volui, Velle.

Et rursum, { Vero, Vers, Verre, } pro { Fero, Fers, Ferre.

S, verò mediam inter duas vocales corruptè sonant nonnulli,

S.

pro { Læsus, Visus, Risus, } pronuntiantes, { Læzus, Vizus, Rizus.

H, in initio dictionis leniùs, in medio asperiùs enuntiari volunt: malè ergò,

H.

pro { Homo, Hamus, Humus, Christus, Chrisma, Chremes, Thus, Diphthōgus, Sphæra, } Efferimus, { Omo, Amus, Vmus, Cristus, Crisma, Cremes, Tus, Diptongus, Spæra.

Fœdè quoq; erratur à nostris, vbi t & d, tanquam aspiratas pronuntiant: vt Amath, Caputh, Apudh: pro Amat, Caput, Apud.

At innumera penè sunt huius generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

DE SENTENTIARVM PVNCTIS.

NEque exigua Orthographiæ pars in scriptura rectè distinguenda consistere videtur. Proinde de clausularum distinctionibus paucula annotâsse, nõ fuerit superuacaneum.

Puncta quæ.

Puncta ergò siue notæ, quibus in scribendo vtuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdistinctio, Mediadi-

stinctio, Plena ac perfecta distinctio. Grȩcis, Comma, Colon, Periodus.

Subdistinctio seu Comma, est silentij nota, seu potius respirandi locus, vtpote qua pronuntiationis terminus, sensu manente, ita suspenditur, vt quod sequitur, continuò succedere debeat. Notatur autem puncto deorsum caudato, ad hunc modum , Comma.

Ouidius *Vtendum est ætate, cito pede labitur ætas :*

Nec bona tam sequitur, quàm bona prima fuit.

Hac item nota distinguuntur orationum singulæ partes: vt

Iuuenalis. *Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,*

Græculus esuriens, in cœlum, iusseris, ibit.

Media distinctio, seu Colon, est vbi tantum ferè de sententia restat, quantum iam dictum est: & est perfecta periodi pars, notatúrq; duobus punctis, sic : Colon.

Quemadmodum horologij vmbram progressam sentimus, progredientem non cernimus : & fruticem aut herbam creuisse apparet, crescere autem nulli videtur : ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex interuallo sentitur.

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam, quæ & puncto plano notatur, hoc modo . Periodus.

Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Troiæ,

Qui mores hominum multorum vidit, & vrbes.

Huc annumerari solent Parenthesis & Interrogatio.

Parenthesis, est sententia duabus semilunulis inclusa, qua remota, sermo tamen manet integer : vt Parenthesis.

- princeps (quia bella minantur

Hostes) militibus vrbes præmunit, & armis.

Interrogatio, signatur duobus punctis, ac superiore sursum caudato, sic ? vt Interrogatio.

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi ?

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia versatur in primis circa inuestigandas dictionum origines : vt num cœlebs dicatur quasi cœlestem vitam agens : num lepus, quasi leuipes. Cæterùm Etymologia (quatenùs nos hoc loco de ea disserimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina : vt Fortis, fortiter : Lego, legit : omnésq; orationis partes complectitur. Cicero notationem seu veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος, verus, & λόγος sermo.

DE OCTO PARTIBVS ORATIONIS.

Partes orationis sunt octo :	Nomen,	declinabiles.		Aduerbium,	indeclinabiles.
	Pronomen,			Coniunctio,	
	Verbum,			Præpositio,	
	Participium,			Interiectio,	

NOMEN.

OMEN, est pars orationis, quæ rem significat, sine vlla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur, Substantiuum, & Adiectiuum.

Substantiuum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantiuum duplex. { Appellatiuum, & Proprium.

Appellatiuum est, quod rem multis communem significat : vt *Homo, lapis, iustitia, bonitas.*

Proprium est, quod rem vni indiuiduo propriam signifi-

significat: vt *Iesus, Maria, Londinum, Thamesis.*

Proprij nominis tria sunt genera.

Prænomen, quod vel differentiæ causa, vel veteri ritu præponitur: vt *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.* Prænomen.

Nomen, quod suum est cuique: vt *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.* Nomen.

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est: vt *Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero.* Vel ab euentu aliquo: vt *Affricanus, Macedonicus, Germanicus.* Cognomen.

Adiectiuum est, quod substantiuo indiget, cui in oratione adhæret: vt *Piger, Alacris, Candidus, Clemens.* Nomen adiectiuum.

Adiectiuum est duplex: Commune & Proprium.

Commune est, quod affectionem multis communem significat: vt *Bonus, malus, solers, satur.* Commune.

Proprium est, quod affectionem vni indiuiduo peculiarem significat: vt *Gradiuus Marti, Quirinus Romulo.* Proprium.

De accidentibus Nomini.

Nomini accidunt septem.

Species, Figura, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Comparatio. Nomini accidentia 7.

De Specie.

Species nominum est duplex: Primitiua, & Deriuatiua.

Primitiua est, quæ aliundè non trahitur. Primitiua.

Deriuatiua est, quæ aliundè formatur. Deriuatiua.

Primitiuæ subijciuntur hæc quæ sequuntur, & huiusmodi.

Collectiuum scilicet, quod singulari numero multitudinem significat: vt *Concio, cœtus, plebs, turba, pecus, grex.* Collectiuum.

Fictitium, quod à sono fingitur: vt *Sibilus, tintinnabulum, stridor, clangor.* Fictitium.

Interrogatiuum. Interrogatiuum: vt Quis, vter, qualis, quantus, quot, nunquis? Quæ aliquando migrant in Indefinita, aliquando in Relatiua.

Redditiuũ. Redditiuum, quod Interrogatiuo respondet: vt Talis, tantus, tot.

Numerale. Numerale, cuius species hæ numerantur.

Cardinale. Cardinale, à quo seu à fonte alij numeri dimanãt: vt *Vnus, duo, tres, quatuor.*

Ordinale. Ordinale: vt *Primus, secundus, tertius, quartus.*

Distribut. Distributiuum: vt *Singuli, bini, terni, quaterni.*

Partitiuum. Partitiuum, quod significat vel multa singulatim: vt *Quisque, vnusquisque, vterque, neuter.* Vel vnum è multis: vt *Alter, aliquis, cætera, reliquus.*

Vniuersale. Vniuersale: vt *Omnis, cunctus, nullus, nemo.*

Particulare. Particulare: vt *Aliquis, quisquam, vllus, quidam.*

Deriuatiua. Deriuatiua autem has species subiectas habent, nimirùm Verbale: vt *Lectio, litura, auditus, aratrum.*

Patrium. Patrium: vt *Eboracensis, Londinensis, Oxoniensis, Aetonensis.*

Gentile. Gentile: vt *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patronymicum. Patronymicum, quòd vel à patre, vel ab alia quapiam suæ familiæ persona deriuatur:

vt { Æacides, — filius vel nepos Aeaci.
Nerine, — filia vel neptis Nerei.
Latóides, — filius Latonæ.
Menelâis, — vxor Menelai. }

Diminutiuum. Diminutiuum: vt *Regulus, popellus, maiusculus, minusculus.*

Possessiuũ. Possessiuum: vt *Herilis, seruilis, regius, paternus.*

Materiale. Materiale: vt *Faginus, Lapideus, Gemmeus, Aheneus.*

Locale. Locale: vt *Hortensis, agrestis, marinus, montanus.*

Aduerbiale. Aduerbiale: vt *Hodiernus, hesternus, crastinus, clandestinus.*

Participiale. Participiale: vt *Amandus, docendus, videndus, scribendus.*

Et quæ in *Lis* exeunt, à verbis deducta: vt *Fictilis, coctilis, flexilis, pensilis.*

DE FIGVRA.

Figura aut est simplex, vt *Iustus*: aut composita, vt *Iniustus*. Sunt qui huc addunt & decomposita: vt *Irreparabilis*. Figuræ nominum.

DE NVMERO.

Numeri sunt duo: Singularis de vno: vt *Pater*: Pluralis de pluribus: vt *Patres*. Numerus.

DE CASV.

Casus nominum sunt sex.

Nominatiuus, qui & rectus dicitur, est prima vox, qua rem aliquam nominamus. Nominatiuus.

Genetiuus, qui significat cuius sit res quæpiam. Atque hic patrius, gignendi, aut interrogandi casus dici solet. Genetiuus.

Datiuus, siue dandi casus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce Octauum etiam casum comprehenderunt: vt *It clamor cælo*, id est, *in cælum*. Datiuus. Octauus casus.

Accusatiuus, qui & Incusatiuus, vel Causatiuus dici potest, qui verbum sequitur, vtpote in quem actio verbi immediatè transit: vt *Amo patrem*. Accusatiuus.

Vocatiuus, quem & Salutatorium vocant, vocandis compellandisue personis accommodatur. Vocatiuus.

Ablatiuus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic Sextus, atque Latinus casus appellatur, nempe quòd Latinorum sit proprius. Ablatiuus. Latinus casus.

DE GENERE.

Genus est sexus discretio. Et sunt genera numero septem: Masculinum, cuius nota est, hic. Fœmininum, hæc. Neutrum, hoc. Commune, hic & hæc. Commune trium, hic, hæc, & hoc. Dubiũ, hic vel hæc. Epicœ- Genera. 7.

Epycœnum seu promiscuum, quum sub vna generis nota, vtrumq; sexum complectimur: vt *Hic anser*, *Hæc aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad præsens negotium non ita propriè spectare videtur, cùm hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Communis & dubij differentia.

Porrò inter commune genus, & dubium, hæc est differentia: quòd vbi semel communis generis nomini adiectiuum copulaueris, non iam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adiectiui: vt si dixeris, *Durus parens*, aut *Canis fœta*: quamdiu de eisdem ipsis indiuiduis loqueris, non licebit mutato genere dicere, *Parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò, dubij generis substantiuo posito, etiamsi adiectiuum masculinum addideris, nihilo tamen seciùs de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adiectiui: vt si dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui, pergens dicere, *eandem corticam esse & amaram*.

Vt autem genera nominum ad amussim calleas, hi sequentes canones tibi summa diligentia imbibendi sunt, quos a Gulielmo Lilio Anglo acceptos referre debes.

G. LILII

Regulæ generales propriorum.

Masc. sunt nomina Diuorum, Virorum. Fluuiorum, Mensium, Ventorum.

PRopria quæ maribus tribuũtur, mascula dicas:
Vt sunt diuorũ, Mars, Bacchus, Apollo: virorũ
Vt Cato, Virgilius: fluuiorum, vt Tybris, Orontes:
Mẽsium, vt October: Ventorũ, vt lybs, notus, auster:

Fœminina.

Fœm. sunt Dearum.

Propria fœmineum referentia nomina sexum,
Fœmineo generi tribuuntur: siue Dearum

Sunt, vt Iuno, Venus: mulierũ, seu Anna, Philotis: Vrbium. Regionum. Insularum.
Vrbium, vt Elis, Opus: regionũ, vt Græcia, Persis:
Insulæ item nomen, ceu Creta, Britannia, Cyprus.

Excipienda tamen quædam sunt vrbium, vt ista Exceptio.
Mascula, sulmo, agragas: quædã neutralia, vt argos,
Tybur, præneste, & genus anxur quod dat vtrũque.

Regulæ generales Appellatiuorum.

APpellatiua arborũ erunt muliebria, vt alnus, Arborum.
Cupressus, cedrus: mas pinus, mas oleaster:
Et sunt neutra, siler, suber, thus, robur, acérq́.

Epicœna.

SVnt etiam volucrũ, seu passer, hirundo: ferarum, Volucrum. Ferarum. Piscium.
Vt Tigris, vulpes: & piscium, vt ostrea, cœtus,
Dicta epicœna, quibus vox ipsa genus feret aptum.
Attamen ex cunctis, quæ diximus antè, notandum, Exceptio generalis.
Omne quod exit in um, seu Græcum, siue Latinum,
Esse genus neutrum: sic inuariabile nomen.

Sed nunc de reliquis, quæ Appellatiua vocantur, Vsus trium regularum specialium.
Aut quæ sunt tãquam Appellatiua, ordine dicam:
Nam genus his semper dignoscitur ex genetiuo,
Infra vt monstrabit specialis regula triplex.

Prima regula specialis.

NOmen non crescens genetiuo, seu caro carnis Regula specialis.
Capra capræ, nubes nubis, genus est muliebre.

Quoniam Lilius noster genus nominum Appellatiuorum ex genetiuo dignoscendum docet, admonendi hoc loco sunt pueri, hanc primam regulam esse omnium nominum Appellatiuorum non crescentium

um in genetiuo; cuius generis sunt omnia primæ & quartæ inflexionis,& secundæ etiam, præter paucula quædam,quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc classem plæraque tertiæ declinationis,cuiusmodi sunt, Labes labis, Pestis pestis,Vis,genetiuo vis,Mater matris,Caro carnis.

Masculina excepta ex non crescentibus.

In A.

Mascula nomina in a, dicũtur multa virorum:
Vt scriba,assecla,scurra,rabula,lixa,lanista.
Mascula Græcorum,quot declinatio prima
Fundit in as,& in es, & ab illis quot per a fiunt:
Vt Satrapas,satrapa, athletes, athleta. Leguntur
Mascula item verres,natalis,aqualis: ab asse
Nata,vt centussis,coniunge lienis,& orbis,
Callis, caulis,follis,collis,mensis,& ensis,
Fustis,funis,panis,penis,crinis, & ignis,
Cassis,fascis,torris,sentis,piscis,& vnguis,
Et vermis,vectis,postis,societur & axis.

In Er, Os, & Vs.

Mascula in er,ceu vẽter:in os vel us,vt logos,annus

Fœminina non crescentia.

Fœminei generis sũt mater,humus,domus,aluus
Et colus,& quartæ pro fructu ficus,acusque,
Porticus,atq; tribus, socrus,nurus, & manus,idus:
Huc anus addenda est,huc mystica vannus Iacchi.
His iungas os in us vertentia Græca,papyrus,
Antidotus,costus,diphthongus, byssus,abyssus,
Crystallus,synodus,saphirus,eremus,& arctus,
Cum multis alijs, quæ nunc perscribere longum est.

Neu-

Neutra non creſcentia.

NEutrũ nomẽ in E, ſi gignit Is, vt mare, rete:
Et quot in on, vel in um fiũt, vt barbitõ, ouũ.
Eſt neutrũ hippomanes genus, & neutrũ cacoethes
Et virus, pelagus: neutrum modò, mas modò vulgus.

Dubia non creſcentia.

INcerti generis ſunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, clunis, reſtis, penus, amnis,
Pampinus, & corbis, linter, torquis, ſpecus, anguis:
Pro morbo ficus fici dans, atque Phaſelus,
Lecythus, ac atomus, groſſus, pharus, & paradiſus.

Communia.

Compoſitum à verbo dans a, commune duorum eſt:
Graiugena à gigno, agricola à colo: id aduẽa mõſtrat
A venio: adde ſenex, auriga, & verna, ſodalis,
Vates, extorris, patruelis, perq; duellis,
Affinis, iuuenis, teſtis, ciuis, canis, hoſtis.

Secunda regula ſpecialis.

NOmen creſcentis, penultima ſi genetiui
Syllaba acuta ſonat, velut hæc pietas pietâtis
Virtus virtûtis monſtrant, genus eſt muliebre.

Huc ſpectant, quæ acuunt penultimam genetiui creſcentis: qualia ſunt omnia quintæ inflexionis, præter Fides.

Omnia item monoſyllaba, præter Vis. Reliqua omnia ſunt tertiæ declinationis, vt ſunt omnia deſinentia.

In { C, In, An, Ans, Ens, Vns } vt:

- C — Halec, halêcis.
- In, An — Delphin, Titan, } nis.
- Ans — Infans, Quadrans, } antis.
- Ens — Continens, Triens, } entis.
- Vns — Decuns, decuntis.

In Er longum, quæ Græcis per ηρ scribuntur : vt Character, crater, stater, soter, êris.

Latina in Er, ad tertiam regulam pertinent, quare mulier haud rectè in hac classe collocatur.

In { Inx, Anx, Vnx, Ons, Ors } vt:

- Inx — Syrinx, ingis.
- Anx — Phalanx, angis.
- Vnx — Deunx, Septunx, } uncis.
- Ons — Effrons, Bifrons, } ontis.
- Ors — Cohors, Consors, } ortis.

Præterea in o Latina, quæ ônis & ênis habent in genetiuo : vt Lectio, ligo, spado, ônis : Anio ênis.

Præter paucula gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent : vt Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, ŏnis.

Al. In Al neutra : vt Vectigal, animal, âlis. Cetera in al, sunt tertiæ regulæ.

En. In En, quæ ênis habent in genetiuo: vt Lyen, Syren ênis. Cetera sunt tertiæ regule.

In ων Græca, quæ retinent ω in genetiuo : vt Damon, Ladón, Simon, Trion, ônis.

Quædam variant : vt Orion, Edon, Egeon, ônis & ŏnis. Cætera sunt tertiȩ régulæ.

In

In Ar Latina : vt Laquear, exemplar, calcar, âris, præter Iubar, Nectar, ăris : Hepar, hepătis. Ar.

In Or Latina : vt Amor, timor, vxor, ôris. Or.

Præter ſequentia, quæ ad tertiam regulam ſpectant: vt Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ŏris. Et Græca quoque nonnulla : vt Rhetor, Hector, Neſtor, Stentor, &c. ŏris.

In As Latina : vt Maieſtas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. ātis. Excipe Anas, anătis, & Græca quædam fœminina : vt Lampas, monas, trias, decas, ădis. As.

In Es Latina aliquot : vt Quies, magnes, locuples, ētis. Merces, hæres, cohæres, ēdis. Es.

Accedunt his etiam Græca quædam : vt Lebes, tapes, Dares, Chremes, ĕtis.

In Is quæ faciunt îtis, înis, & îdis in genetiuo : vt Samnis, Quiris, îtis, Salamis, Trachis, înis, Pſophis, Crenis, îdis. Is.

Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In Os Latina : vt Cuſtos, ôdis, Nepos, ôtis. Præter Compos, impos, ŏtis. Os.

Et Græca quæ retinent ω in penultima genetiui : vt Heros, Minos, Rhinoceros, Aegoceros, ôtis.

In Vs, quæ mittunt genetiuum ſingularem in ûtis, ûdis, ûris, ûntis : vt Salus, palus, tellus, opus. Vs.

Præter vnam vocem Pecus, pecŭdis.

Huc pertinent & comparatiua neutra in vs : vt Sanctius, probius, melius, peius, ôris.

In Ax, tam Latina quàm Græca: vt Limax, fornax, thorax, phæax, audax, bibax, âcis. Ax.

Excipe Græca quædam appellatiua & Gentilia : vt Abax, ſtorax, ſtyrax, ſmilax, colax, corax, dropax, pharnax, candax, ăcis. Syphax tamen variat, Syphācis & Syphăcis.

In Ex paucula quædam: vt Veruex, ēcis, Vibex, īcis, exlex, ēgis, alex, alēcis. Ex.

Re-

Reliqua in ex, ad tertiam regulam referenda sunt.

Ix. In Ix Latina & Græca: vt Lodix, radix, cornix, spadix, fœlix, phœnix, perdix, coturnix, &c. îcis. Et verbalia omnia in trix: vt Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c. îcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

Ox. In Ox substantiua & adiectiua: vt Celox, velox, ôcis: Præter Cappadox, ôcis, Allobrox, ôgis.

Vx. In Vx: vt Pollux, pollûcis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

Yx. In Yx: vt Bombyx, bomby̆cis: Bebryx autem variat bebry̆cis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.

S. In S Græca, præcedente p: Vt Hydrops, Cyclops, conops, cercops, ôpis. Reliqua in ôps, ad tertiam regulam referenda sunt.

Masculina ex acutè crescentibus.

Mascula dicuntur monosyllaba nomina quædam,
Sal, sol, ren, & splē, car, ser, vir, vas vadis, as, mas,
Bes, cres, pres, & pes, glis gliris habens genetiuo:
Mos, flos, ros & tros, mus, dēs, mōs, pōs, simul & fos,
Seps ꝓ serpēte, grips, thrax, rex, grex gregis, et phrix

Polysyllaba in N & O. *Mascula sunt etiam polysyllaba in n, vt Acarnā,*
Lichen, & delphin: & in o signantia corpus,
Vt leo, curculio: sic senio, ternio, sermo.

In Er, Or, Os, Deus. *Mascula in er, or, & os, ceu crater, conditor, heros,*
Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in Deus,
Quale bidens, quando pro instrumento reperitur:
Adde gigas, elephas, adamas, garamásq;, tapésq;,
Atque lebes, cures, magnes, vnúmq; meridies, nomen quintæ: & quæ componuntur ab asse,

Vt

Vt dodrans, semis: iungantur mascula Samnis,
Hydrops, nycticorax, thorax: & mascula veruex,
Phœnix, & bõbyx pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt muliebre genus, Syren, mulier, soror, vxor. Fœminina.

Neutra excepta ex acutè crescentibus.

Sunt neutralia & hæc monosyllaba nomina, mel,
Lac, far, ver, cor, æs, vas vasis, os ossis & oris, (fel. Neutra.
Rus, thus, ius, crus, pus. Et in al polysyllaba, in ar, Al.
Vt capital, laquear. Neutrum halec, & muliebre. Ar.

Dubia.

Sunt dubia hæc, pythõ, scrobs serpens, bubo, rudens, (grus,
Perdix, linx, limax, stirps pro trũco, pedis & calx. Stirps pro progenie, Calx pro saxo exco- cto, f. suit.
Adde dies, numero tantùm mas esto secundo.

Communia.

Sunt commune Parens, autórque, infans, adolescens,
Dux, illex, hæres, exlex: à fronte creata,
Vt bifrons, custos, bos, fur, sus, atque sacerdos.

Tertia & vltima regula specialis.

NOmen crescentis, penultima si genetiui (mas.
Sit grauis, vt Sanguis, genetiuo sanguinis, est

Hæc contrà penultimam genetiui crescentis, grauant. Cuius generis sunt paucula illa secundæ declinationis, de quibus suprà meminimus: videlicet, Socer, gener, puer, ĕri. Adultĕr, adultĕri. Presbytĕr, presbytĕri, vox ecclesiastica.

Composita à vir, viri: vt Leuir, Triumuir, Decemuir,

uir, Centumuir, ĭri.

Composita item à gero & fero: vt Armiger, clauiger, caducifer, lucifer. ĕri. Et adiectiua quædam: vt Tener, satur, dexter, prosper. ĕri. Spectant huc & Græ-

A. ca omnia neutri generis in a: vt Poëma, dogma, sophisma, ænigma. ătis.

Yr. In Yr item Græca: vt Martyr, marty̆ris. Psithyr, psithy̆ris.

Vr. Omnia item in Vr Latina: vt Augur, murmur, furfur, cicur. ŭris.

Vt. In Vt etiam omnia: vt Caput, capĭtis. Occiput, occipĭtis.

O. Præterea in O Latina omnia, præter illa quæ superiùs excipiuntur: vt Imago, sartago, ordo, cardo. ĭnis.

L. In L: vt Annibal, ălis. Mugil, ĭlis. Cōsul, præsul. ŭlis.

En. In En: vt Pecten, tibicen, carmen, crimen. ĭnis.

On. In On Græca, quæ sumunt o paruum in penultima genetiui singularis: vt Canon, dæmon, architecton, Philemon. ŏnis.

Or. In Or Latina & Græca: vt Arbor, æquor, marmor, pantocrator, apator. ŏris.

As. In As: vt Anas, anătis.
Et Græca: vt Archas, chilias, hebdomas, enneas. ădis.

Es. In Es Latina: vt Fomes, limes. ĭtis. Præses, deses. ĭdis.

Is. In Is Latina & Græca: vt Sanguis, pollis. ĭnis. Tyrannis, paropsis. ĭdis.

Ar. In Ar Latina & Græca: vt Iubar, compar, nectar, bacchar. ăris.

Er. In Er Latina & Græca: vt Socer, gener. ĕri. Aër, æther. ĕris.

S. præcedēte consonante. In S, præcedente consonante, tam Latina quàm Græca: vt

Princeps,	cĭpis.	Aethiops,	ŏpis.
Hyems,	emis.	Arabs,	ăbis.
Inops,	opis.	Chalybs,	y̆bis.

In Os Latina: vt Compos, ŏtis. Os.
In Vs Latina & Græca: vt Pecus, decus, ŏris. Vellus, vulnus, ĕris. Tripus, Oedipus, ŏdis. Vs.
In Ax Græca: vt Abax, storax, colax, climax, ăcis. Ax.
In Ex Latina: vt Index, vindex, carnifex, aruspex. ĭcis. Ex.
In Ix Latina & Græca: vt Varix, fornix, calix, ĭcis. Mastix, ĭgis. Ix.
In Ox Latina & Græca: vt Præcox, Cappadox. ŏcis. Allobrox, Polyphilox. ŏgis. Ox.
In Vx Latina: vt Coniux, coniŭgis. Redux, redŭcis. Vx.
Deniq; in yx Græca: vt Onyx, Sardonyx, ўchis. Ceryx, Eryx. ychis. Yx.

Fœmin. excepta ex grauiter crescentibus.

Foeminei generis sit hyperdissyllabon in do,
Quod dinis: atq; in go, quod dat ginis in genetiuo
Id tibi dulcedo, faciens dulcedinis, idque
Monstrat compago compaginis: adijce virgo,
Grando, fides, cōpes, teges, & seges, arbor, hyémsq;:
Sic bacchar, syndon, gorgon, icon, & amazon.
Græcula in as vel in is finita, vt lampas, iaspis,
Cassis, cuspis: in us vox vna pecus, pecudis dans.
His forfex, pellex, carex, simul atque supellex,
Appendix, histrix, coxendix, adde filixq;.

Neutra ex grauiter crescentibus.

Est neutrale genus signans rē non animatū, (dās
Nomē in a, vt problema: en vt omē, ar vt iubar, ur
Vt iecur, us vt onus, put, vt occiput: attamē ex his

Mascula sunt pecten, furfur: sunt neutra cadauer,
Verber, iter, suber, pro fungo tuber, & vber,
Gingiber, & laser, cicer, & piper, atque papauer.
Et sicer atque siler. Neutra æquor, marmor, adórq;
Atque pecus quando pecoris facit in genetiuo.

Dubia grauiter ex crescentibus.

Sunt dubij generis, cardo, margo, cinis, obex,
Puluis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex.
Adde culex, natrix, & onyx cum prole, siléxq;
Quamuis hæc meliùs vult mascula dicier vsus.

Communia grauiter ex crescentibus.

Communis generis sunt ista, vigil, pugil, exul,
Præsul, homo, nemo, martyr, lygur, augur & arcas,
Antistes, miles, pedes, interpres, comes, hospes.
Sic ales, præses, princeps, auceps, eques, obses.
Atque alia à verbis, quæ nomina multa creantur:
Vt coniux, iudex, vindex, opifex, & aruspex.

Regula adiectiuorum generalis.

ADiectiua vnam duntaxat habentia vocem,
Vt Fœlix, audax, retinet genus omne sub vna:
Sub gemina si voce cadant, velut omnis & omne,
Vox commune duûm prior est, vox altera neutrum.
At si tres variant voces, sacer vt sacra sacrum:
Vox prima est mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At sunt quæ flexu propè substantiua vocares,

Adiectiua

Adiectiua tamen naturâ vsúq; reperta:
Talia sunt pauper, puber, cum degener, vber,
Et diues, locuples, sospes, comes, atque superstes,
Cum paucis alijs quæ lectio iusta docebit.
Hæc propriũ quendam sibi flexũ asciscere gaudent:
Campester, volucer, celeber, celer, atque saluber:
Iunge pedester, equester, & acer: iunge paluster,
Ac alacer, syluester. At hæc tu sic variabis:
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: aut aliter sic.
Hic atq; hæc celeris, rursũ hoc celere est tibi neutrũ.
Sunt quæ deficiunt genere adiectiua notanda,
De quibus atque alijs, alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

Declinatio, est variatio dictionis per casus. Sunt autem declinationes numero quinque. Declinationes nominum.

Prima declinatio complectitur quatuor terminationes: Prima nominum declinatio.

A, / As,	vt	Mensa. / Aeneas.	Es, / E,	vt	Anchises. / Penelope.

Porrò Græca sunt omnia quæ in { As, Es, E, } finiuntur: vt { Thomas, Anchises, Phœbe.

Sunt qui huc addunt Hebræa quædam in am: vt Adam Adæ, Abraham Abrahæ. Quæ tamen meliùs ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris: Adamus Adami: Abrahamus Abrahami.

As, accusatiuum in am & in an facit: vt Aeneas, Aeneam vel Aenean. Vocatiuum in a: vt Aeneas, Aenea.

Es. Es, in accusatiuo en sumit: vt Anchises, Anchisen. In vocatiuo & ablatiuo e vel a: vt Anchise, vel Anchisa.

E. E, genetiuum in es mittit, datiuum in e, accusatiuum in en, vocatiuum & ablatiuum in e: vt

Nom. Penelope, Gen. Penelopes, Dat. Penelope. Acc. Penelopen, Voc. Penelope, Abl. Penelope.

Typus primæ declinationis.

SINGVLARITER.

	Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Accu.*	*Vocat.*	*Abla.*
Musa fœ. g	*a*	*æ*	*æ*	*am*	*a*	*a*
Aeneas.	*as*	*æ*	*æ*	*am vel an*	*a*	*a*
Anchis. m.	*es*	*æ*	*æ*	*en*	*es e vel a*	*e vel a*
Penelop. f.	*e*	*es*	*e*	*en*	*e*	*e*

PLVRALITER.

Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Accu.*	*Vocat.*	*Abla.*
æ	*arum*	*is*	*as*	*æ*	*is*

As in genetiuo. As, in genetiuo nonnunquam Latinorum, interdum reperitur ad Græcorum imitationem, vt Paterfamilias, Filiusfamilias. Id quod veteres obseruabant in multis aliis. Ennius. *Dux ipse viai.* Liuius Andronicus. *Mercurius cumq. eo filius Latonas*, pro Latonæ. Sic Næuius. *Filij terras*, pro terræ. Virgilius. -*Nec auras nec sonitus memor.*

Aulai

Aulai & pictai, atq; id genus alia, priscis relinquito.

Genetiuus pluralis interdum Syncopen admittit; vt Æneadûm, Graiugenûm, pro Æneadarum, Graiugenarum.

Hæc datiuos & ablatiuos plurales mittunt in abus: Dea, mula, equa liberta, ambæ, duæ, abus.

Hæc verò tam in is, quàm in abus: Filia, filijs vel filiabus. Nata, natis vel natabus.

SECVNDA DECLINATIO.

Secunda declinatio.

Secundæ declinationis terminationes sunt apud Latinos quinque,
{ Er, Ir, Vr, Vs, Vm } vt { Aper. Vir. Satur. Dominus. Templum. }

Græcorum, { Os, On, Eus, } vt { Delos. Ilion. Orpheus. }

Attica in Os, genetiuum in o mittunt, accusatiuum in on: vt Androgeos, Androgeo. Accusatiuo Androgeon. Os.

Quædam Græca contracta in us, vocatiuum formant in u: vt Panthus, ô Panthu. Oedipus, ô Oedipu. Vs.

Notabis & Latina quædam tam in us quàm in e, mittere vocatiuum singularem: vt Agnus, vulgus, lucus, fluuius, chorus, populus pro natione. Quin Ouidius ausus est dicere: *Latmius Endymion, non est tibi luna rubori.* Sed Atticam Græcorum dialecton imitatus, quæ vocatiuum recto similem semper format.

Eus, genetiuum format in ei, vel eos, datiuum in ei, accusatiuum in ea, vocatiuum in eu: vt Eus.

Nominatiuo Orpheus.
Ge. Orphei vel Orpheos.
Datiuo Orphei.
Accu. Orphea. Ouid. Orpheon.
Voc. Orpheu.
Ablatiuo Orpheo.

Magister. masc.
Vir. masc.
Satur om.
Scamnū. n.
Domin. m.
Georgi. m.
Orpheus.

Speculum secundæ declinationis.					
SINGVLARITER.					
Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Accu.*	*Voca.*	*Ablat.*
Er				*er*	
Ir				*ir*	
Vr	*i*	*o*	*um*	*ur*	*o*
Vm				*um*	
Vs				*e, i*	
Eus	*eos*	*ei*	*eū vel ea*	*eu*	*eo*
PLVRALITER.					
i.	*arū*	*is*	*os*	*i*	*is.*
a			*a*		

Notandæ sunt deniq; syncopationes illæ, { Deûm, pro Deorum. Virûm, pro Virorum.

Item anomala illa, Ambo & Duo, quas duas voces poetæ etiam in accusatiuo masculino vsurpant: vt Virg. *Si duo præterea tales Idea tulisset Terra viros.* Hor. *Ne vos titillet gloria. Iureiurando obstringā ambo.* Cicero in Phi. secūda. *Præter duo vos, nemo sic loquitur.*

Ambo & duo in accusatiuo masculino.

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodùm varia est, cuius difficiliores duntaxàt casus hoc loco attingemus.

Quorundam accusatiui flectuntur tantum in im: vt Vim, rauim, tussim, sitim, magudarim, amussim, charybdim.

Sic & quorundam fluuiorum accuſatiui: vt Tybrim, Ararim.

Quædam accuſatiuos flectunt in im, & in em communiter: vt buris, peluis, clauis, ſecuris, puppis, torquis, turris, reſtis, febris, nauis, bipennis, aqualis. im vel em. — Accuſatiuus in im, & em.

Ablatiuus regulariter in e deſinit: vt Pectus, ſalus, Ablatiuo Pectore, ſalute. — Ablatiuus ſingularis.

Propria nomina adiectiuis ſimilia, ablatiuos in e mittunt: vt Fœlice, Clemēte, Iuuenale, Martiale, &c. At neutra deſinentia in al, ar, & e, ablatiuū magna ex parte mittunt in i: vt { Vectigal, Calcar, Mare, } Abl. { Vectigali. Calcari. Mari.

Demonſtratio tertiæ declinationis.

SINGVLARITER.

Nom.	Gen.	Dat.	Accuſ.	Voca.	Ablat.
				A.E.	
O.C.			em, im,	O.C.	e, i
L.N.	is	i		L.N.	
R.S.				R.S.	
T.X.				T.X.	

PLVRALITER.

Nom.	Gen.	Dat.	Accuſ.	Voca.	Ablat.
ES A	ium um	bus	Es A	Es A	bus.

Poēma.n.
Cubile.n.
Sermo.m.
Halec.f g.
Animal.n.
Nomen.n.
Pater.m.
Lapis.m.
Caput.n.
Codex.m.

Ablatiuus rete, à nominatiuo retis eſt, non à nominatiuo rete. Par, cum compoſitis, tam e quàm i habet:

bet: vt Par, compar. Ablatiuo Pare, compare, vel ri.

Hæc tamen retinent, Far, hepar, iubar, nectar, gausape, præsepe, et { Soracte, Præneste, Reate, } Ablat. { Soracte. Præneste. Reate.

Et hæc propria,

Festorum nomina. Festorum nomina, quæ tantùm pluralia sunt, genetiuum interdum in orum mittunt: vt Agonalia, Vinalia. Genetiuo Agonaliôrum, Vinaliôrum.

Interdum autem in ium: vt Floralia, feralia: Genetiuo Floralium, feralium.

Aliquando verò tam in orum, quàm in ium: vt Parentalia, Saturnalia. Genetiuo Parentaliôrum, Saturnaliôrum, vel ium.

Datiuos verò & ablatiuos in bus: vt Saturnalibus, Bacchanalibus. Præter quinquatrijs, quod iuxta secundam declinationem format prædictos casus.

Mensium nomina. Mensium nomina in er, vel is, ablatiuum in i solùm mittunt: vt September, Aprilis. Ablatiuo Septembri, Aprili.

Quorum accusatiuus in im tantùm desinit, ijs ablatiuus exit in i: vt Sitim, Tussim. Ablatiuo Siti, Tussi.

Adiectiua, quæ nominatiuum in is, vel er, & e, neutrum faciunt, ablatiuum mittunt in i solùm: vt Fortis, mollis, dulcis. Ablatiuo Forti, molli, dulci. Sic Acer, acris, acre. Ablatiuo Acri.

Nota. Licet Poëtæ interdum metri causa, E pro I vsurpent.

Cætera adiectiua tam in e, quàm in i mittunt: vt Capax, duplex. Ablatiuo Capace, duplice, vel ci. Præter Pauper, degener, vber, sospes, hospes, quæ in e tantùm faciunt ablatiuum.

Comparatiua etiam bifariàm faciunt ablatiuum: vt Melior, doctior. Ablatiuo meliore, doctiore, vel ri. Similiter & substantiua quædam: vt ignis, amnis, anguis, supellex, vnguis, vectis. Ablatiuo, e vel i.

Rarius

Rariùs autem Ciuis } Ablatiuo { Ciue vel ciui.
Rariùs etiam Arpinas } { Arpinate, vel ti.

Et sic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablatiuos formant, quorum accusatiui per em & im finiunt: vt Puppis, nauis. Ablatiuo Puppe, naue, vel i. Et verbalia item in trix: vt Victrix, Altrix. Ablatiuo Victrice, Altrice, vel ci.

Neutra, quorum ablatiuus singularis exit in i tantùm, vel in e & i, nominatiuum plurale in mittunt in ia: vt Molli, duplice vel ci. Nominatiuo plurali, Mollia, duplicia. Præterea vbera, plura vel pluria, aplustra vel aplustria. Et comparatiua: vt Meliora, fortiora, doctiora, priora. Accusa. Pluralis.

Ex ablatiuis in i tantùm, vel in e & i, fit pluraliter genetiuus in ium: vt Vtili, vtilium, puppe vel pi, puppium. Genetiuus pluralis.

Præter comparatiua: vt } { Maiorum, Meliorum. } Item præter ista, Supplicum, complicum, strigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At plus plurium format.

Sunt & quæ syncopam aliquando admittunt, cuiusmodi sunt Sapientûm, pro sapientium, Serpentûm, pro serpentium.

Quando nominatiui singulares duabus consonantibus finiuntur, genetiui plurales exeunt in ium: vt Pars, vrbs, falx, glans, trabs, mons. Genetiuo plurali, Partium, vrbium, falcium, glandium, trabium, montium.

Excipe hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cælibum, clientum.

Vbi in nominatiuis & genetiuis singularibus reperiuntur pares syllabæ, genetiuus pluralis exit in ium:

{ Collis, Mensis, Auris, } Genetiuo { Collium, Mensium, Aurium. } Adde iis,

 Ititum,

litium, ditium, virium, salium, manium, penatium.

Excipe tamen, Canum, panum, vatum, iuuenum, opum, apum.

As format assium. Mas marium. Vas vadis, vadium. Nox noctium. Nix niuium. Os ossium. Faux faucium. Mus murium. Caro carnium. Cor cordium.
Alituum ab ales, assumit u.
Boum anomalum est, vt etiam bobus vel bubus.

Accusat. Pluralis.

Quorum genetiui plurales desinunt in ium, accusatiuum formant per es & eis diphthongum: vt Partium, omnium. Partes, omnes vel eis.

Græcorum declinatio.

Græco fonte deriuata plæraq; , quando iuxta linguæ suæ morem variantur, genetiuum mittunt in os vt Titan, Pan, Daphnis, Phyllis, genetiuo Titanos: Panos, Daphnidos, Phyllidos. Datiuum verò in i, breue: vt Titáni, Pani, Daphnidi, Phyllidi.

Accusatiuum in a, nisi sint neutri generis in a non terminantia: vt Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea

Is tamen & ys, per os purum declina ta in genetiuo, accusatiuum faciunt, S, nominatiui mutata in N; vt

Tethys, Tethyos.	Accusatiuo.	Tethyn.
Decapolis, lios.		Decapolin.
Genesis, sios.		Genesin.
Metamorphosis, sios.		Metamorphosin.

Sunt quæ duplicem genetiuum faciunt, alterum in os non purum, alterum in os purum. Atque hæc pro genetiuorum ratione duplicem quoque accusatiuum formant, alterum in N, alterum in a: vt Paris, genetiuo Paridos & Parios, accusatiuo Parida & Parin. Themis, genetiuo Themidos & Themios, accusatiuo Themida & Themin.

Pleraque in is genetiuum in ios, & accusatiuum in in ô mittunt.

vt { Sapphò, Sapphûs. Mantò, Mantûs. Cliò, Cliûs. } Hanc { Sapphò. Mantò. Cliò.

Vocatiuus nominatiuo magna ex parte similis est, in nonnullis tamen à nominatiuo abijcitur s: vt Pallas, Pallantis. Theseus, Theseos. Tethys, Tethyos. Vocatiuo ô Palla, Theseu, Tethy. Vocatiuum.

{ Phyllis, Phyllidos. Alexis, Alexios. Achilles, Achilleos. } Vocat. ô { Phylli. Alexi. Achilli.

Neutra singularia in a, Græca sunt: vt Problema, poëma, quæ veteres iuxta Latinam quoque formam declinabant, addita syllaba tum: vt Hoc Problématũ, Hoc Poëmatum. Græca neutra in A.

Quorum datiui & ablatiui plurales adhuc in frequentiore vsu sunt: vt Problématis, poëmatis.

QVARTA DECLINATIO.

QVartæ declinationi nihil ferè difficultatis inest, nam duas tantum sortitur terminationes in recto singulari, nempe us & u: vt Manus, genu. Quarta declinatio nominum.

Veteres à nominatiuis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis, tumulti, ornati, in genetiuo.

Terentius. *Eius anuis causa.*

Idem. *Nihil ornati. Nihil tumulti.*

Datiuus ui habet, & interdum etiam u: vt Fructui, concubitui: rariùs fructu, concubitu. Datiuus singularis.

Virgilius. *Quod neque concubitu indulgent.*

Terentius. *Vestitu nimio indulges.*

Currûm autem pro curruum, Synæresis est, vt & in alijs declinationibus fieri solet.

Iësus, in accusatiuo Iësum habet, in reliquis verò casibus vbique Iësu. Iësus.

Hæc datiuum & ablatiuum pluralem in ubus formant: Datiuus &

Ablatiuus pluralis.

mant: Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, specus, quercus, partus, portus, veru. ŭbus.

Cætera omnia in ĭbus: vt Fructibus, fœtibus, manibus, motibus.

Fructus
Senatus
Cornu.

Typus quartæ declinationis.					
SINGVLARITER.					
Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Accu.*	*Vocat.*	*Abla.*
us	*us*	*ŭi*	*um*	*us*	*u*
u	*u*	*u*	*u*	*u*	*u*
PLVRALITER.					
us / *a*	*uum*	*ibus vel ubus*	*us* / *a*	*us* / *a*	*ibus vel ubus.*

QVINTA DECLINATIO.

Quinta declinatio nominum.

QVinta declinatio, genetiuum, datiuum, & ablatiuum pluralem in paucioribus sortita est, quēadmodum infra in Heteroclitis fusiùs tradetur.

Olim iuxta hanc declinationem flectebātur quædam nomina tertiæ inflexionis: vt *Plebes, plebei.*

Genetiuus singularis.

Genetiuus huius declinationis olim etiam in es, ij, & e, exibat.

Cicero. *Equites verò daturos illius dies pœnas.*

Virgilius. *Munera lætitiámq; dij.*

Salustius. *Vix decima parte die reliqua.*

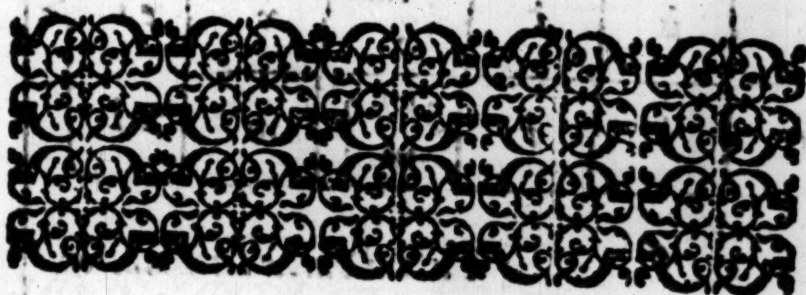
Cæterùm, præter ista quæ iam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina, quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim varia probatorum autorum lectione, partim à sequéntibus regulis discere licebit.

Specu-

Speculum quintæ declinationis.

SINGVLARITER.					
Nom.	Gen.	Dat.	Accu.	Vocat.	Abla.
es	ei	ei	em	es	e
PLVRALITER.					
es	erum	ebus	es	es	ebus

Facies f[illegible]

Adiectiuorum

SINGVLARITER.

	Nom.	Gen.	Dat.	Accu.	Voca.	Ablat.
Doctus. Tener.	us, er	i	o	um	e, er	o
	a	æ	æ	am	a	a
	um	i	o	um	um	o
Dulcis.	is, e	is	i	em, e	is, e	i
Fœlix.	x	is	i	em, x	x	e.i
Prudens.	ns	is	i	em, ns	ns	e.i

Cætera vnicæ terminationis.

	Nom.	Gen.	Dat.	Accu.	Voca.	Ablat.
Doctior.	ior, ius	ioris	iori	iorem, ius	ior, ius	iore.i.

Declinatio.

PLVRALITER.					
Nom.	Gen.	Dat.	Accu.	Vocat.	Ablat.
i æ a	orum arum orum	} is	{ os as a	i æ a	} is
{ es ia	} ium	ibus	{ es ia	es ia	} ibus

Adiectiua eodem hoc modo inflecti poterunt.

iores iora	iorum	ioribus	{ iores iora	iores iora	} ioribus

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS. *Rob. Robinsonii.*

Heteroclita quę sunt.

QVæ genus aut flexũ variant, quæcunq; nouato
Ritu deficiunt, superantue, Heteroclita sunto.

Variantia genus.

Fœminina.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis:
Pergamus infœlix vrbs Troum, Pergama gignit.
Quod nisi plurali careat, facit ipsa supellex,
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.

Neutra.

Dat prior his numerus neutrũ genus, alter vtrunq;
Rastrum cum fræno, filum, simul atque capistrum,
Argos item & cœlũ, sunt singula neutra. Sed audi:
Mascula duntaxàt cœlos vocitabis & Argos,
Fræna sed & frænos, quo pacto & cætera formant,
Nũdinũ, & hinc epulũ, quib' addito balneũ. Et hęc
Neutra quidē primo, muliebria ritè secũdo. (sunt
Balnea plurali Iuuenalem constat habere.

Masculina.

Hæc maribus dantur singularia, plurima neutris,
Mænalus, atq; sacer mons Dyndimus, Ismarus atq;
Tartara, Taygetus, sic Tænera, Massica, & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter vtrũq;
Sibilus atque iocus, locus, & campanus, Auernus.

Defectiua.

Quæ sequitur, manca est numero, casiue propago.

Aptota.

Aptôta.

Quæ nullū variant casum, vt fas, nil, nihil, instat:
Multa & in u, simul i, vt sunt hæc, cornúq; genúq;.
Sic gummi, frugi, sic tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

Aptôta sunt quæ a recto non variant casum.

Monoptôta.

Estque Monoptôton nomen, cui vox cadit vna,
Ceu noctu, natu, iussu, iniussu, simul astu,
Promptu, permissu: plurali legimus astus,
Legimus inficias, sed vox ea sola reperta est.

Monôptota sunt, quæ vnico in obliquo reperiuntur.

Diptôta.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remansit,
Vt fors forte dabit sexto, spontis quoque sponte.
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis,
Ingeris & sexto dat ingere, verberis autem
Verbere, suppetiæ quarto quoque suppetias dant,
Tantundem dat tantidem, simul impetis hoc dat
Impete, iunge vicem sexto vice, nec lego plura,
Verberis atque vicem, sit plus cum ingere, cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuere secundo.

Diptôta quæ duobus.

Triptôta.

Treis quibus inflectis casus, Triptôta vocantur,
Vt precis, atq; prece, petit & prece blandus amica.
Sic opis est nostræ, fer opem legis, atq; ope dignus:
At tantùm recto frugis caret, & ditionis.

Triptota quæ t.. bus.

Integra vox vis est, nisi desit fortè datiuus.
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.

Quæ referũt, vt Qui: quæ percõtantur, vt ecquis.
Defecta vocatiuo. *Et quæ distribuunt, vt nullus, neuter, & omnis:*
Infinita solent his iungi, vt quilibet, alter,
Quinto hæc sæpè carent casu: & pronomina, præter
Quatuor hæc infra, Noster, nostras, meus, & tu.

Propria cuncta notes, quibus est natura coërcens,
Defecta plurali. *Plurima ne fuerint, vt Mars, Cato, Gallia, Roma,*
Ida, Tagus, Lelaps, Pernaßus, Bucephalúsq;.
His frumenta dabis, pensa, herbas, vda, metalla,
In quibus authorum quæ sint placita ipse requiras:
Est vbi pluralem retinent hæc, est vbi spernunt.

Neutra sing. carentia quibusdam casibus pluralibus.

Hordea, farra, forum, mel, mulsum, defruta, thúsq;
Treis tantùm similes voces pluralia seruant.
Appellat. masculina defecta plurali. *Hesperus & vesper, pontus, limúsq;, fimúsq;,*
Sic penus & sanguis: sic æther, nemo: sed ista
Mascula sunt numerum vix excedentia primum.

Appellat. fœm. carentia plurali. *Singula fœminei generis, pluralia verò:*
Pubes, atque salus, sic talio, cùm indole, tussis.
Pix, humus, atque lues, sitis & fuga, iunge quietẽ,
Sic cholera atque fames, bilísq;, senecta, iuuentus.
Sed tamen hæc soboles, labes, vt & omnia quinta,
Treis similes casus, plurali sæpè tenebunt.
Excipe res, species, facies, aciésq;, diésq;.

Quas voces numero totas licet esse secundo.
Istis multa solent muliebria nectere, vt hæc sunt:
Stultitia, inuidia, & sapientia, desidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet. *pro eius generis*
Quam tibi præfixam ceu certum collige filum.
Rarius his numerū quandóq; sed adde secundum.

Nec licet his neutris numerum deferre secundū: **Neutra carentia plurali.**
Delicium, senium, lethum, cœnúmq;, salúmq;.
Sic Barathrum, virus, vitrum, viscúmq;, penúmq;,
Iustitium, nihilum, ver, lac, gluten, simul halec,
Adde gelu, solium, iubar. Hîc quoque talia ponas,
Quæ tibi si obserues, occurrent multa legenti.

Mascula sunt tantùm numero contenta secundo, **Masculina plurali.**
Manes, maiores, cancelli, liberi, & antes,
Menses profluuium, lemures, fasti, atq; minores,
Cùm genus aßignant natales: adde penates,
Et loca plurali quales Gabijq;, Locriq;,
Et quæcunque legas paßim similis rationis.

Hæc sunt fœminei generis, numeriq; secundi: **Fœminina carentia singulari.**
Exuuiæ, phaleræ, gratésq;, manubiæ, & idus:
Antiæ & induuiæ, simul insidiæq;, minæq;,
Excubiæ, nonæ, nugæ, tricæq;, calendæ,
Quisquiliæ, thermæ, cunæ, diræ, exequiæq;,
Inferiæ, & feriæ, sic primitiæq;, plagæq;,
Retia significantes, & valuæ, diuitiæq;,
Nuptiæq; & latebræ. Addatur Thebæ, & Athenæ,

Quod genus inuenias, & nomina plura locorum.

Neutra carentia singulari.

Rariùs hæc primo, plurali neutra leguntur:
Mœnia cum tesquis, præcordia, lustra ferarum,
Arma, mapalia, sic bellaria, munia, castra,
Funus iusta petit, petit & sponsalia virgo,
Rostra disertus amat, puerique crepundia gestant,
Infantésque colunt cunabula, consulit exta
Augur, & absoluens superis effata recantat,
Festa Deûm poterunt, ceu Bacchanalia iungi.
Quod si plura leges, licet hac quoque classe reponas.

Redundantia.

Redundantia.

Hæc quasi luxuriant, varias imitantia formas,
Nam genus & vocem variant, tonitrus, tonitruque,
Sic clypeus clypeũ, baculus baculum, atque bacillũ,
Sensus & hoc sensum, tignus tignúmque, tapetum,
Atque tapete tapes, punctus punctúmque, sinapi,
Quod genus immutans fertur scelerata sinapis,
Sinus & hoc sinum, vas lactis: mendáque mendum,
Viscus & hoc viscum, sic cornu & flexile cornum,
At Lucanus ait, Cornus tibi cura sinistri.
Euentus simul euentum. Sed quid moror istis?
Talia doctorum tibi lectio mille ministrat.

Nominatiui ex accusatiuis Græcis.

Sed tibi prætereaquædam sunt Græca notanda,
Quæ quarto casu fœtum peperêre Latinum.
Nam panther panthera creat, crateraque cratera,
Cassida cassis habet, sed & æther æthera finxit,

Hinc cratera venit, venit æthera, sic caput ipsum
Cassida magna tegit, nec vult panthera domari.

Partitur his rectus, sensus manet, & genus vnū:
gibbus et hic gibber, cucumis cucūer, stipis et stips
Sic cinis atq; ciner, vomis vomer, scobis & scobs.
Puluis item puluer, pubes puber: quibus addes,
Quæ pariunt or & os, honor & labor, arbor, adórq;.
His & apes & apis, plebs plebis. Sunt quoq; multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam:
Vt delphin delphinus, & hic elephas elephantus,
Sic congrus conger, Meleagrus sic Meleager,
Teucrus item Teucer. Dabis huc & cætera cuncta,
Quę tibi par ratio dederint & lectio casta.

Vocum diuersæ terminationes sub eodem genere.

Hæc simul & quarti flexus sunt atque secundi:
Laurus enim lauri facit, & laurus genetiuo.
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus,
Sic colus atq; penus, cornus quando arbor habetur:
Sic lacus atq; domus, licèt hæc nec vbiq; recurrant,
Has quoque plura leges, quæ priscis iure relinquas.

Declinationem variantia.

Et quæ luxuriant sunt adiectiua notanda (dūt:
Multa, sed in primis quot & hæc tibi nomina fū-
Arma, iugum, neruus, somnus, cliuúsq;, animúsq;.
Et quot limus habet, quot frenū, & cera, bacillū.
A quibus us simul is formes, vt inermus inermis.
Rarior est hilarus, vox est hilaris benè nota.

Adiectiua luxuriantia.

Heteroclita quædam frequentiora.

Vnus, Vter, Neuter, Solus, Vllus, Alter, Totus, Alius.

Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Acc.*	*Voca.*	*Abla.*
us, er *a* *um, ud*	*ius*	*i*	*um* *am* *um, ud*		*o* *a* *o*
		PLVRALITER.			
i *æ* *a*	*orum* *arum* *orum*	*is*	*os* *as* *a*		*is*
		DOMVS. F.G.			
S. us	*i* *us*	*o* *ui*	*um*	*us*	*o*
P. us	*orum* *uum*	*ibus*	*os* *us*	*us*	*ibus*
		DVO & AMBO Pluralia tantùm.			
o *æ* *o*	*orum* *arum* *orum*	*obus* *abus* *obus*	*os* *as* *o*	*o* *æ* *o*	*obus* *abus* *obus*
		TRES. plurale tantùm.			
es *ia*	*ium*	*ibus*	*es* *ia*	*es* *ia*	*ibus*

COMPARATIO NOMINVM.

Comparantur nomina, quorum significatio augeri minusue potest. Nominum comparatio.

Gradus comparationis sunt tres.

Positiuus, qui rem sine excessu significat: vt Albus, niger, probus, improbus. Positiuus gradus.

Comparatiuus, qui significationem sui positiui per aduerbium Magis, auget: vt Albior, probior, id est, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à primo positiui casu in i, addita syllaba or: vt ab amici, pudici, fit amicior, pudicior. Comparatiuus.

Superlatiuus, qui supra positiuum cum Aduerbio Valde, vel Maximè significat: vt. Superlatiuus.

Doctissimus, } id est valdè vel maximè { Doctus,
Iustissimus, } { Iustus.

Fit autem regulariter à primo positiui casu in i, adiectis s & simus: vt à Candidi, prudenti, fit Candidissimus, prudentissimus.

Quæ verò positiua in r desinunt, adiecto, rimus, superlatiuum formant: vt Pulcher, pulcherrimus, Niger, nigerrimus. In rimus.

Excipiuntur Dextimus à Dexter, Maturimus, siue Maturissimus, ab antiquo Matur.

Sex ista in lis, superlatiuum formant in llimus: nempe Facilis, facillimus: Docilis, docillimus: Agilis, agillimus: Gracilis, gracillimus: Humilis, humillimus: Similis, simillimus. In Lis.

Quæ deriuantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur. Maledicus, maledicentior, maledicentissimus, à dico. Magniloquus, magniloquentior, magniloquentissimus, à loquor. Deriuata à dico, loquor, &c.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, vsurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Bene-

Beneuolus,
Beneuolentior, } à volo.
Beneuolentissimus,
Magnificus,
Magnificentior, } à facio.
Magnificentissimus,

Comparatio nom. in vs purum.

Quoties vocalis præcedit us finale, comparatio fit per aduerbia Magis & Maximè : vt Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus.

COMPARATIO INUSITATIOR.

Interim acre iudicium adhibendum est, vt quæ in legendis authoribus raro occurrunt, raro itidem vsurpentur.

Cuiusmodi sunt quæ sequuntur.

Assiduior, strenuior, egregissimus, mirificissimus, pientissimus vel pijssimus, ipsissimus.

Perpetuissimus, } { Exiguissimus, apud Ouidium.
Tuissimus, } { Multissimus, apud Ciceronem.

COMPARATIO ANOMALA.

Comparatio irregularis.

Bonus, melior, optimus. Malus, peior, pessimus. Magnus, maior, maximus. Paruus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterrimus, ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequissimus. Citra, citerior, citimus. Intra, interior, intimus. Infra, inferior, infimus. Extra, exterior, extimus vel extremus. Supra, superior, supremus vel summus. Post, posterior, postremus. Vltra, vlterior, vltimus. Prope, propior, proximus, à quo proximior apud Ouidium. Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutissimus. Sæpe, sæpius, sæpissimè.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Inclytus, Inclytissimus.	Meritus, Meritissimus.	Comparatio manca.
Opimus, Opimior.	Sinister, Sinisterior,	
Ocyor, Ocyssimus.	ab ὠκύς.	
Nouus, Nouissimus.	Iuuenis, Iunior.	
Adolescens, Adolescentior.	Senex, senior. Maximus natu.	
Potior, Potissimus.	Ante, Anterior.	
Longinquus, Longinquior.	Nuper, Nuperrimus.	
Pene, penissimus,		

Interdum autem à substantiuis fit comparatio, sed abusiuè: vt { Neronior, Cinædior, Pœnior, } à { Nerone. Cinædo. Pœno. } Comparatio abusiua.

Comparationum

SINGULARITER.

	POSITIVUS.	COMPA.	SUPER.
	Doctus. Tener. Dulcis. Felix. Prudens.		
Nom.	us er is a is x ns um e	ior ior ius	mus ma mum
Gen.	i æ i is	ioris	mi mæ mi
Dat.	o æ o i	iori	mo mæ mo
Acc.	um em ē em am em ē em um e x ns	iorem iorem ius	mum mam mum
Voc.	e er is a is x ns um e	ior ior ius	me ma mum
Abl.	o a i e o i	iore iori	mo ma mo

Typus.				
PLVRALITER.				
POSITIVVS.			COMPA.	SVPERL.
	Docti. Teneri.	Dulces. Fœlices. Prudentes.		
Nom.	i æ a	es es ia	iores iores iora	mi mæ ma
Gen.	orum arum orum	ium	iorum	morum marum morum
Dat.	is	ibus	ioribus	mis
Acc.	os as a	es es ia	iores iores iora	mos mas ma
Voc.	i æ a	es es ia	iores iores iora	mi mæ ma
Abl.	is	ibus	ioribus	mis

DE PRONOMINE.

Ronomen, est pars orationis, quâ in demonstranda aut repetenda re aliqua vtimur.

Pronomina sunt quindecem: Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Quibus addi possunt & sua composita: vt Egomet, tute, idem, & similia. Vt etiam Qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBVS PRONOMINI.

Accidentia pronomini. Accidunt Pronomini, Species, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Persona, Figura.

Species pronominum. Species Pronominum est duplex: Primitiua, & Deriuatiua.

Primitiua. Ad primitiuam spectant ista: Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Ex primitiuis alia sunt Demonstratiua, alia Relatiua.

Demonstratiua. Demonstratiua dicuntur eadem quæ & Primitiua, nimirum, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Relatiua. Relatiua autem sunt, Ille, ipse, iste, hic, is, idem, qui.

Deriuatiua. Deriuatiua sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Deriuatiuorum alia sunt Possessiua, alia Gentilia.

Possessiua. Possessiua sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester.

Gentilia. Gentilia ex eo dicuntur, quòd gentem, aut nationem, vel partes & sectas significent: vt Nostras, vestras, & cuias nomen.

DE NVMERO.

Numerus in pronominibus. Numerus Pronominum duplex est: Singularis, vt Ego. Pluralis, vt nos.

DE CASV.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in nomine.

Vocatiuo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor: Tu, meus, noster, nostras. Martialis tamen pronomini Ipse vocatiuum tribuere videtur, quum ait,

vt Martis reuocetur amor, summiq; tonantis,
A te Iuno petat Ceston, & ipsa Venus.

DE GENERE.

Genera sunt in pronominibus perinde vt in adiectiuis nominum: Alia enim ad tria genera referuntur: vt Ego, tu, sui. Alia per tria genera variantur: vt Meus, mea, meum.

Genus pronominum.

DE DECLINATIONE.

Declinationes pronominum sunt quatuor.

Pronominum declinatio.

Genetiuus autem primæ declinationis exit in i; vt Ego, tui. Genetiuo Mei, tui, & sui, quod recto caret in vtroque numero.

Genetiuus secundæ desinit in ius vel ius: Cuius formæ sunt ille, ipse, iste. Genetiuo illius, ipsius, istius. Hic, is, qui. Genetiuo Huius, eius, cuius.

Secunda.

Genetiuus tertiæ declinationis exit in i, æ, i, quemadmodum nominum adiectiuorum, quæ per tres terminationes variantur. Cuius sortis sunt,

Tertia.

Ntõ	Meus, mea, meum.	Gtõ	Mei, meæ, mei.
	Tuus, tua, tuum.		Tui, tuæ, tui.
	Suus, sua, suũ.		Sui, suæ, sui.
	Noster, nostra, nostrũ.		Nostri, nostræ, nostri.
	Vester, vestra, vestrũ		Vestri, vestræ, ve.

Genetiuus quartæ habet âtis: ex quo ordine sunt,

Nostras,	Genetiuo	Nostrâtis.
Vestras,		Vestrâtis.
Cuias,		Cuiâtis.

Quarta.

Cæteri obliqui in vtroque numero, ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Personæ pronominum

Personæ pronominū sunt tres,

Prima,			Ego.
Secūda,		vt	Tu.
Tertia,			Ille.

DE FIGVRA.

Figura.

Figura est duplex: simplex, vt Ego: Composita, vt Egomet.

Pronominum compositio.

Pronomina inter se componuntur: vt Egoipse, tuipse, suijpsius, meijpsius.

	Istic,		Istunc,		Istoc,
Ntō.	Istæc,	Accus.	Istanc,	Ablat.	Istac,
	Istoc, vel Istuc.		Istoc, vel Istuc.		Istoc.

Pluraliter, Nominatiuo & Accusatiuo Istæc. Eodem modo declinatur & Illic, Illæc, Illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: vt Cuiusmodi, huiusmodi, illiusmodi, istiusmodi.

Componuntur & cum præpositionibus: vt Mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quicum, quibuscum.

Componuntur etiam & cum aduerbijs: vt

Eccum,		Ellum,	
Eccam,	ab Ec-	Ellam,	ab Ecce. Vt & idem quo-
Eccos,	ce.	Ellos,	que, ab is & demùm.
Eccas,		Ellas,	

Cum coniunctione quoque componuntur: vt Nominatiuo Hiccine, Hæccine, Hoccine. Accusatiuo Hunccine, Hanccine, Hoccine. Ablatiuo Hoccine, Haccine, Hoccine. Pluraliter Hæccine neutrum.

Componuntur denique cum syllabicis adiectionibus: vt Met, te, ce, pte.

Met.

Met adijcitur primæ & secundæ personæ: vt Egomet, meimet, mihimet, memet, nosmet, &c. Sic sibimet quoque, ac semet dicimus.

Tumet.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur esse ver-

se ver-

se verbum à Tumeo. Sed Tuimet, tibimet, temet, nosmet, &c.

Te adijcitur istis: Tu, vt Tute: Te, vt Tete. Te.

Ce adijcitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iste, quoties in s desinunt, vt Huiusce, hisce, illiusce, istiusce, hosce, illosce, istosce. Ce.

Pte apponitur istis ablatiuis,	Mea, Tua, Sua, Nostra, Vestra,	vt	Meapte, Tuapte, Suapte, Nostrapte, Vestrapte.

Pte.

Interdum etiam masculinis & neutris adijci solet: vt Meopte marte, Tuopte labore, Suopte iumento, Nostropte damno, &c.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis, in compositione hisce particulis postponitur: Quis.

En, Ne, Alius, Num, Si,	vt	Ecquis. Nequis. Aliquis. Nunquis. Siquis.	Et hæc tam in fœminino singulari, quàm in neutro plurali, qua habent, non quæ: vt Siqua mulier, Nequa flagitia, &c.

Præter Ecquis, quod vtrunq; in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua. Ecquis.

His autẽ particulis præponitur Quis in cõpositione:

Nam, Piam, Putas Quam, Que,	vt	Quisnam. Quispiam. Quisputas. Quisquam. Quisque.	Et hæc vbique (præterquã in ablatiuo singulari) Quæ habent, non Qua: vt Quænam doctrina.

Negotia quæpiam, Optima quæque.

Quis, etiam cum seipso componitur: vt Quisquis, quod & in hunc modum variatur. Quis.

Nominatiuo Quisquis, Quicquid. Accusatiuo Quicquid. Ablatiuo Quoquo, quaqua, quoquo.

Qui in compositione præponitur his particulis:

Dam, Vis, Libet, Cunq;, vt Quidam. Quiuis. Quilibet. Quicunq;. Et hæc vbique, præterquam in ablatiuo singulari, Quæ retinent, non Qua: vt Quædam puella. Quæcunque facinora.

Declinatio pronominum.					
PRIMA.					
Singulariter.					
Nom.	*Genet.*	*Dat.*	*Acc.*	*Voc.*	*Abla.*
Ego	*Mei*	*Mibi*	*Me*		*Me*
**Tu*	*Tui*	*Tibi*	*Te*	*Tu*	*Te*
	Sui	*Sibi*	*Se*		*Se*
PLVRALITER.					
Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Acc.*	*Voc.*	*Ablat.*
Nos	*Nostrũ. i*	*nobis*	*nos*		*nobis*
**Vos*	*Vestrũ. i*	*vobis*	*vos*	*vos*	*vobis*
	Sui	*sibi*	*se*		*se.*
SECVNDA.					
Sic declinantur septem hæc nomina, Vnus, totus, solus, alius, alter, vter, vllus, & eorum composita.					
SINGVLARITER.					
Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Accu*	*Voca*	*Ablat.*
Ille / Iste a, ud / Ipse, a, um	*ius*	*i*	*um / am / ud, um.*		*o / a / o*

Nom.	Gene.	Dat.	Acc.	Voc.	Abla.
PLVRALITER.					
i	orum	is	os		is
æ	arum		as		
a	orum		a		
SINGVLARITER.					
Hic	huius	huic	hunc		hoc
Hæc			hanc		hac
Hoc			hoc		hoc.
Hi	horum	his	hos		his
Hæ	harum		has		
Hæc	horum		hæc		
SINGVLARITER.					
Is	eius	ei	eum		eo
Ea			eam		ea
Id			id		eo
PLVRALITER.					
Ii	eorum	ijs vel eis	eos		ijs vel ei
Eæ	earum		eas		
Ea	eorum		ea		
SINGVLARITER.					
Quis vel qui	cuius	cui	quem		quo vel q
quæ vel qua			quam		qua vel q
quod vel quid			quod vel qd		quo vel q

PLVRALITER. P

Nom.	Gen.	Dat.	Acc.	Voc.	Ablat.
Qui Quæ Quæ vel Quæ	quorũ quarũ quorũ	quibus vel queis	quos quas quæ vel qua		quibus vel queis.

TERTIA.

Idem. Pronomen relatiuum, ordinis secundi.

SINGVLARITER.

Meus Tuus Suus Noster Vester Cuius	a. ũ { i æ i	o æ o	um am um	e a um	o a o.

PLVRALITER.

i æ a	orum arum orum	is	os as a	i æ a	is.

QVARTA.

SINGVLARITER.

Nos Vestr Cui { as e	atis	ati	atem ate	as ate	ate vel ati.
ates atia	atiũ	tibus	ates atia	ates atia	tibus.

DE VERBO.

Verbum, est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agereue, aut pati significat: vt Sum, existo: moueo, moueor: tango, tangor.

verbum deducitur in primis in Personale, vt Doceo: & Impersonale, vt Oportet.

Personale est, quod certis personis distinguitur: vt Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt. Personale verbum.

Contra, impersonale dicitur, quod diuersarum personarum vocibus non distinguitur, nec variatur: vt Pœnitet, tædet, miseret, oportet. Impersonale.

DE ACCIDENTIBVS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista: Genus, Modus, Tempus, Figura, Species, Persona, Numerus, Coniugatio. Accidentia verbo.

DE GENERE.

Quinq; sunt Verborũ genera, { Actiuũ, Passiuũ, Neutrũ, } Deponẽs, Cõmune.

ACTIVVM.

Actiuum est, quod agere significat, & in o finitum, passiuum in or formare potest: vt Doceo, doceor. Lego, legor. Actiuum.

PASSIVVM.

Passiuum est, quod pati significat, & in or finitum, actiui formam, r dempto, resumere potest: vt Amor, amo. Afficior, afficio. Passiuum.

NEVTRVM.

Neutrum est, quod in o vel in m finitum, nec acti- Neutrum.

uam, nec passiuam formam integrè induere potest vt Curro, ambulo, iaceo, sum.

Neutrum substantiuum. Neutrorum tria sunt genera.

Nam aliud Substantiuum dicitur: vt Sum, es, est, sumus, &c. Aliud Absolutum, sic dictum, quòd ipsum per se sensum absoluat.

Neutrum absolutum.

Atque hoc rursum duplex est. Nam alterum actionem completam in ipso verbo significat, nec in aliud transeuntem: vt Ambio, dormio, pluit, ningit. Alterum verò passionem in ipso completam indicat: vt Palleo, rubeo, albesco, nigresco.

Est præterea & aliud, cuius actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passiuæ vocis vsurpat: vt

Bibo vinum,	Vinum bibitur.
Curro stadium,	Stadium curritur.
Viuo vitam,	Vita viuitur.

Sunt denique, quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: vt Eo, adeo, mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens. Deponens, quod in or finitum, vel actiui significationem habet, vt Loquor verbum: vel neutri, vt Philosophor.

COMMVNE.

Commune. Commune, quod in or finitum, tam actiuam quàm passiuam significationem obtinet: vt Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor frustror, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor, experior, ementior: multáq; id genus alia, quæ passim apud Veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum sex enumerantur.

Indicatiuus. Indicatiuus, qui simpliciter aliquid fieri aut non fieri

fieri desinit: vt *Probitas laudatur & alget.* Hic modus aliquando per interrogationem vsurpatur: vt *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem: vt *An in astu venit aliud ex alio malum?*

Imperatiuus, quo inter imperandum vtimur. Hic modus futurum non habet, sed præsens duplex: vt apud Propertium. *Aut si es dura nega, sin es non dura, venito.* Imperatiuus.

Virg. *Tityre dum redeo, breuis est via, pasce capellas:*
Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
Occursare capro (cornu ferit ille) caueto.

Præteritum autem à subiunctiuo mutuatur. Cic. *Sed amabò te, nihil incommodo valetudinis tuæ feceris.*
Martialis. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare, nec vllum*
Addideris verbum, cœna parata tibi est.

Quin & illa passiua, Præceptum sit, Dictum sit, Determinatum sit, præteriti imperatiui esse fatetur Priscianus.

Hic modus etiam permissiuus dicitur, quòd interdum per hunc permissio significetur: vt
Si sine pace tua, atque inuito numine Troës
Italiam petiere, luant peccata, nec illos Iuueris auxilio.

Deniq; aliquando etiam Suppositiuus aut Hortatiuus appellatur: vt Virgilius.
-eamus, & in media arma ruamus.

Optatiuus, quo optamus fieri rem aliquam, nec refert factáne sit, an fiat, an sit facienda. vt *Vtinam bonis literis suus detur honos.* Optatiuus.

Modus Optatiuus , Potentialis, & Subiunctiuus, quinque separata eisdem vocibus tempora habere videntur, vt est author Linacrus. Præterea notandum est, Præsens huius modi assumere quandóq; significationem futuri, vt *Vtinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis, quo posse, velle, aut debere fieri aliquid Potentialis.

 signifi-

significamus: vt *Expectes eadem à summo minimoq; poeta*, pro potes expectare. *Non expectes vt statim gratias agat, qui sanatur inuitus*, pro non debes expectare. *Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?* pro vult affirmare.

Græcorum optandi modus. Græci hunc modum nunc per Indicatiuum, nunc per optatiuum modum, & particulam ἄν exprimunt.

Subiunctiuus. Subiunctiuus, qui nisi alteri subijciatur orationi, vel alteram sibi subiectam orationem habeat, per se sententiam non absoluit: vt

Si fueris fœlix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Nota. Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conueniunt: discernuntur verò significatu & signis. Optatiuus enim semper adhæret aduerbio cuipiam optandi: vt *Vtinam veniat aliquando tempus*. Potentialis verò neque vllum aduerbium adiunctum habet, nec coniunctionem. Subiunctiuus autem semper aliquam coniunctionem annexam habet: vt *Si venero. Vt taceas. Quum cœnauero.*

Infinitiuus. Infinitiuus, qui agere quidem aut pati significat, at citra certam numeri & personæ differentiam: vt *Malim prohibuisse, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Præsens. Præsens, quo actio nunc geri significatur: vt *Scribo.*

Imperfectum. Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse significatur, non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem: vt,

Virgil. *Hîc templum Iunoni ingens Sydonia Dido*
Condebat. Erat enim adhuc in opere.

Perfectum. Perfectum, quo præterita absolutáq; significatur actio. Hoc in passiuis, deponentibus, & communibus duplex est, & ob id duplici circuitione explicatum.

Alterum

Alterum, quo proximè præteritum exprimitur: vt *Pransus sum.* Alterum, quo vlteriùs præteritum indicatur: vt *Pransus fui.* Non enim si modò pransus sis, Pransus fui, commodè aptéue dixeris.

Plusquam perfectum, quo actio iam diu præterita significatur. Plusquam perfectum.

Futurum, quo res in futuro gerenda significatur. Futurum.

Hic promissiuus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere: vt Ouid. *Ibimus ô Nymphæ, monstratáq; saxa petemus.*

Huius aliud genus est, quod Exactum vocant: vt *Videro, Abiero.* Exactum.

Terent. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem exactum, futurum etiam in subiunctiuo modo reperitur.

Plin. *Ego securior dum legam, statímq; timebo quum legero*

DE FIGVRA.

Figura est duplex. Simplex, vt facio: Composita, vt calefacio.

Verba composita, quorum simplicia exoleuerunt, sunt defendo, offendo, aspicio, conspicio, adipiscor, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo, cógruo, infligo, instigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à græcis nata: vt Impleo, à πλῶ, Percello, à κελλῶ.

DE SPECIE. Species est duplex.

Primitiua, quæ est prima verbi positio: vt eeo Fu[illegible]. Primitiua.

Deriuatiua, quæ à primitiua deducitur: vt Ferueſco. Deriuatiua.

Deriuatiuorum genera sunt quinque.

Inchoatiua, à Grammaticis appellata (quæ Valla meditatiua potiùs & augmentatiua appellat) in sco desinunt, vt Labasco, calesco, ingemisco, edormisco. Inchoatiua.

Hæc aut inchoationem significant: vt Lucescit, id est,

est, incipit lucere, aut certè gliscere & intendi: vt apud Virgilium. *Expleri mentem nequit, ardescitq; tuendo*: hoc est, magis magísq; ardet. Ex his plæráq; pro thematibus primarijs vsurpantur: vt *Timesco, hisco, conticesco*, id est, *Timeo, hio, taceo*.

Frequentatiua. Frequentatiua desinunt in to, so, xo, aut tor: vt Visito, affecto, scriptito, pulso, viso, quasso, nexo, texo, vexo, sector, scitor, sciscitor. Significant autem vel assiduitatem quandam, vel conatum: vt Dictito, id est, frequenter dico. Viso. i. eo ad videndum.

Apparatiua. Huc pertinent & illa, Vellico, fodico, albico, & similia id genus, quæ à Grammaticis etiam Apparatiua appellari solent.

Desideratiua. Desideratiua finiunt in urio: vt lecturio, parturio, esurio, cœnaturio. Hæc ad significationem suorum primitiuorum studium atque appetentiam quandam adijciunt: vt Lecturio, id est, legere cupio. Cœnaturio, id est, cupio cœnare.

Diminutiua. Diminutiua in lo, vel sso exeunt: vt Sorbillo, cantillo, pitisso, id est, parùm ac modicè sorbeo, canto, bibo.

Imitatiua. Imitatiua sunt, quæ imitationem significant: vt Patrisso, Atticisso, Platonisso. At Latini hac forma non adeò delectati sunt, vnde pro Græcisso, Græcor vsi sunt: vt Cornicor, à cornice: Vulpinor, à vulpe Bacchor à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ: Prima, vt Lego: Secunda, vt Legis: Tertia, vt Legit.

NVMERVS.

Numeri sunt item duo, Singularis, vt lego: Pluralis, vt legimus.

DE CONIVGATIONE.

Quandoquidem de coniugandorum verborum ratione in Rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquam vngues suos exactissimè callere debent, proximum fuerit, vt hæ Gulielmi Lilij de præteritis & supinis regulæ lucidissimæ quidem illæ, compendiosissimæq;, nec sanè minùs vtiles, pari auiditate imbibantur. Coniugatio.

G. L. DE SIMPLICIVM verborum primæ coniugationis communi præterito.

S in præsenti perfectum format in aui,
Vt no, nas, naui: vocito, vocitas, vocitaui.
Deme lauo laui: iuuo, iuui, nexóque nexui.
Et seco quod secui, neco quod necui, mico verbum
Quod micui, plico quod plicui, frico quod fricui dat.
Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum
Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat.
Atque cubo cubui. Raro hæc formantur in aui,
Do das, ritè dedi, sto stas, formare steti vult.

Hypermeter. Hypermeter versus plus iusto vna syllaba constat, sed collidenda cum prima voce sequentis versus, quod omnium commune est.

Secundæ coniugationis commune præteritum.

ES in præsenti perfectum format ùi dans,

Vt

Vt nigreo, nigres, nigrui: iubeo excipe iussi,
Sorbeo sorbui habet, sorpsi quoque, mulceo mulsi.
Luceo vult luxi, sedeo sedi, videoq;
Vult vidi, sed prandeo prandi, strideo stridi.
Quatuor bis infra geminatur syllaba prima:
Pendeo námque pependi, mordeo vultq; momordi,
Spondeo habere spospondi, tondeo vultq; totondi,
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.

Geo. *L vel R ante geo si stet, geo vertitur in si:*
Vrgeo vt vrsi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi:
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.

Leo. *Dat fleo fles, fleui: leo les, leui: indéq; natum*
Deleo deleui, pleo ples pleui, neo neui:
A maneo mansi formatur, torqueo torsi,

Veo. *Hæreo vult hæsi. Veo fit ui, vt ferueo ferui,*
Niueo & inde satum, poscit conniueo niui,
Et nixi, cieo ciui, vieoq; vieui.

Tertia Coniugatio.

Bo. *Tertia præteritum formabit vt hic manifestum.*
Bo fit bi, vt lambo lambi: scribo excipe scripsi:
Et nubo nupsi, antiquam cumbo cubui dat.

Co. *Co fit ci, vt vinco vici, vult parco peperci,*
Et parsi: dico dixi, duco quoque duxi.

Do. *Do fit di, vt mando mandi, sed scindo scidi dat,*
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudique,
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepedi:

Iunge

Iunge cado cecidi, pro verbero cædo cecidi.

Cedo pro discedere, siue locum dare, cessi. Cedo.

Vado, rado, lædo, ludo, diuido, trudo,

Claudo, plaudo, rodo, ex do semper faciunt si.

Go fit xi, vt iungo iunxi: sed r, ante go, vult si: Go.

Vt spargo sparsi, lego legi, & ago facit egi,

Dat tango tetigi, pungo punxi, pupugi.

Dat frango fregi: cùm signat pango pacisci,

Vult pepigi: pro iungo pegi: pro fixo panxi.

Ho fit xi, traho ceu traxi, dat coxi & veho vexi. Ho.

Lo fit ui, colo ceu colui: psallo excipe cum p. Lo.

Et psallo sine p, nam salli format vtrunque.

Dat vello velli, vulsi quoque, fallo fefelli,

Cello pro frango cecul, pello pepuli.

Mo fit ui, vomo ceu vomui, sed emo facit emi,

Como petit compsi, promo prompsi: adijce demo

Quod format dempsi, sumo sumpsi, premo pressi.

No fit ui, sino ceu siui: temno excipe tempsi.

Dat sterno straui, sperno spreui, lino leui,

Interdum lini & liui, cerno quoque creui:

Gigno, pono, cano, genui, posui, cecini dant.

Po fit psi, vt scalpo scalpsi: rumpo excipe rupi:

Et strepo quod format strepui, crepo quod crepui dat.

Quo fit qui, vt linquo liqui: coquo demito coxi.

Ro fit u [illegible] seu pro planto & semino, seui,

Quod ser[illegible]s dat mutans significatum,

V. [illegible] cessi, gero gessi.

Quid

ogo to call
2 to accuse

Quære quæsiui, tero triui, curro cucurri.
Soi. So velut accerso, arcesso, incesso, atque lacesso,
3 to prouoke
4 to konlle
Formabit siui: Sed tolle capesso capessi,
Quódq; capessiui facit: atque facesso, facessi.
Sic viso visi, sed pinso pinsui habebit.
Sco. Sco fit ui, vt pasco paui: vult posco poposci,
Vult didici disco, quexi formare quinisco.
To fit ti, vt verto verti: sed sisto notetur
Pro facio stare actiuum; nam iure stiti dat.
Sterto stertui habet, meto messui: ab ecto fit exi:
Vt flecto flexi, pecto dat pexui, habétq;
Pexi: etiam necto dat nexui, habet quoque nexi,
Dat mitto misi, petij peto, siue petiui.
Vo fit ui, vt voluo, volui: viuo excipe vixi.
Nexo vt nexui habet, sic texo texui habebit.
Fit Cio ci, vt facio feci, iacio quoque ieci,
Antiquum lacio lexi, specio quoque spexi.
Fit Dio di, vt fodio fodi. Gio, ceu fugio, gi.
Fit Pio pi, vt capio cepi: cupio excipe piui:
Et rapio rapui, sapio sapui, atque sapiui.
Fit R io ri, vt pario peperi. Tio, ssi, geminans S,
Vt quatio quassi, quod vix reperitur in vsu.
De.ique ŭo fit ŭi, vt statuo statui: pluo pluui
Format, siue plui: struo sed struxi, fluo fluxi.

Quarta coniugatio.

QVarta dat is, iui, ...

Excipias venio dans veni, cambio campsi,
Raucio rausi, farcio farsi, sartio sarsi,
Sepio sepsi, sentio sensi, fulcio fulsi,
Haurio item hausi, sancio sanxi, vincio vinxi:
Pro salto, salio salui, & amicio amicui dat.
Parciùs vtemur, cambiui, hauriui, amiciui.
Sepiui, sanxiui, sarciui, atque saliui.

Verborum quartę coniugationis commune preteritum. I

Pes proceleusmaticus. I

De compositorum Verborum præteritis.

PRæteritum dat idem simplex & cōpositiuum.
Vt docui edocui monstrat. Sed syllaba semper
Quam simplex geminat, composito non geminatur.
Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo:
Atque à do, disco, sto, posco, ritè creatis.
A Plico compositum cum sub, vel nomine, vt ista, Plico.
Supplico, multiplico, gaudent formare plicaui.
Applico, complico, replico, & explico, ui vel in aui.
Quamuis vult oleo simplex olui, tamen inde Abole
Quóduis compositum meliùs formabit oleui: Adol
Simplicis at formam redolet sequitur subolétq. E
I
Composita à pungo, formabunt omnia punxi,
Vult vnum pupugi, interdúmq; repungo repunxi
Natum à do, quando est inflexio tertia, vt ad
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel obdo:
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: at vnum
Abscondo abscōdi. Natum à sto, stas, stiti habebit.

Verba

Verba hæc simplicia præsentis præteritiq́;
Si componantur, vocalem primam in e mutant:
Damno, lacto, sacro, fallo, arceo, tructo, fatiscor,
Partio. *Partio, carpo, patior, scando, spargo, parióq;*
Cuius nata aperi, duo comperit & reperit dant:
Cætera sed perui, velut hæc aperire, operire.
Partio. *A Pasco paui tantùm composita notentur*
Hæc duo, compesco, dispesco, pescui habere:
Cætera vt epasco, seruabunt simplicis vsum.

De compositorum Verborum
Mutantia primam vocalem
vbique in I.

Hæc habeo, lateo, salio, statuo, cado, lædo,
Pango dans pegi, cano, quæro, cædo cecîdi,
Tango, egeo, teneo, taceo, sapio, rapióq;
Si componantur, vocalem primam in I mutant:
Vt rapio rapui, eripio eripui: à Cano natum,
Præteritum per ui, ceu concino concinui dat.
A Placeo sic displiceo, sed simplicis vsum
Hæc duo, complaceo cum perplaceo bene seruant.
Composita à Pango, retinent a quatuor ista,
Depango, oppango, circumpango, atque repango.
A Maneo mansi: minui dant quatuor ista,
...mineo, emineo, cum promineo, immineóq;:
...plicis at verbi seruabunt cætera formam.
...omposita à Scalpo, calco, salto, a per u mutant:
...ibi demonstrant exculpo, inculco, resulto.
Composita à Claudo, quatio, lauo, reijciunt a.

1. to excell. 2. to appeare. 3. to hang out in sight. 4. to hang

Id docet à claudo, occludo, excludo: à quatióq́;
Percutio, excutio: à lauo, proluo, diluo, nata.

Mutantia primam vocalem vbique in *I, præterquam in præterito.*

Hæc si componas, Ago, emo, sedeo, rego, frango, Excipitur Coëmo.
Et capio, iacio, lateo, specio, premo, semper
Vocalem primam præsentis in I sibi mutant,
Præteriti nunquam, seu Frango, refringo refregi: Sic Facio. Lego.
A capio, incipio incepi. Sed pauca notentur:
Námq́; suum simplex perago sequitur, satagóq́;.
Atque ab ago, dego dat degi, cogo coëgi, Ago.
A rego, sic pergo perrexi, vult quoque surgo
Surrexi, media præsentis syllaba adempta. Rego.
Nil variat facio, nisi præposito præeunte, Facio.
Id docet olfacio, cum calfacio, inficióq́;.
A lego nata, re, se, per, præ, sub, trans, præeunte, Lego.
Præsentis seruant vocalem in i, cætera mutant:
De quibus hæc, Intelligo, diligo, negligo, tantùm
Præteritum lexi faciunt, reliqua omnia legi.

De simplicium verborum Supinis.

NVnc ex præterito discas formare Supinum.
Bi sibi tum format, sic námq́; bibi bibitũ sit. Bi.
Ci fit ctum, vt vici victum, testatur & ici Ci.
Dans ictum, feci factum, ieci quoque iactum.
Di fit sum, vt vidi visum: quædam geminant S, Di.

Vt pandi passum, sedi sessum, adde scidi quod
Dat scissum, atque fidi fissum, fodi quoque fossum.

Hîc etiam aduertas, quòd syllaba prima supinis,
Quam vult præteritum geminari, non geminatur:
Idq; totondi dans tonsum docet, atque cecîdi
Quod cæsum, & cecidi quod dat casum, atq; tetendi
Quod tensum & tentum, tutudi tunsum, atq; pepedi
Quod format peditũ, adde dedi quod iure datũ vult.

Gi. *Gi fit ctum, vt legi lectum, pegi pepigiq;*
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.

Li. *Li fit sum, vt salli, stans pro sale condio, salsum.*
Dat pepuli pulsum, ceculi culsum, atque fefelli
Falsum: dat velli vulsum, tuli habet quoque latum.

Mi, Ni, Pi, Qui. *Mi, ni, pi, qui, tum fiunt, velut hîc manifestum:*
Emi emptum, veni ventum, cecini à cano cantum.
A capio cepi dans captum, à cœpio cœptum,
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.

Ri. *Ri fit sum, vt verri versum: peperi excipe partũ.*
Si. *Si fit sum, vt visi visum, tamen ss. geminato*
Misi formabit missum, fulci excipe fultum,
Hausi haustum, sarsi sartum, farsi quoque fartum.
Vssi vstum, gessi gestum, torsi duo, tortum
Et torsum, indulsi indultum, indulsúmq; requirit.

Psi. *Psi fit ptũ, vt scripsi scriptũ, cãpsi excipe cãpsum.*
Ti. *Ti fit tum, à sto námque steti, à sistoq; stiti fit*
Præterito, commune statum: verti excipe versum.

Vi fit tum, flaui vt flatum: paui excipe pastum, VI.
Dat laui lotum, interdum lautum atque lauatum,
Potaui potum, interdum facit & potatum.
Sed faui fautum, caui cautum, à sero seui,
Formes ritè satum, liui liniq; litum dat.
Solui à soluo solutum, volui à voluo volutum,
Vult singultiui singultum, vænio vænis
Vaeniui, vænum: sepeliui ritè sepultum.

(quoduis

Quod dat üi dat itum, vt domüi domitum: excipe VI.
Verbum in üo, quia semper üi formabit in utum:
Exüi vt exutum: à ruo deme rui, ruitum dans. Arguo.
Vult secui sectum, necui nectum, fricuiq; Imbio:
Frictum: miscui item mistũ, ac amicui dat amictũ.
Torrui habet tostum, docui doctum, tenuiq; Proceleusmaticus.
Tentum, consului consultum, alui altum, alitúmq;
Sic salui saltum, colui, occului quoque cultum.
Pinsui habet pistum, rapui raptum, seruiq;
A sero, vult sertum, sic texui habet quoq; textum.

Hæc sed üi mutant in sum, nam censeo censum,
Cellui habet celsum, meto messui habet quoq; messũ,
Nexui item nexum, sic pexui habet quoque pexum,
Dat patui passum, carui cassum, caritúmq;.

Xi fit ctum, vt vinxi vinctũ: quinque abijciunt n,
Nam finxi fictum, minxi mictum, inq; supino
Dat pinxi pictum, strinxi, rinxi quoque rictum.
Xum, flexi, plexi, fixi dant, & fluo fluxum.

De compositorum verborum Supinis.

Compositũ vt simplex formatur quódq; supinum,
Quamuis non eadem stet semper syllaba vtriq;.
Tundo. Composita à tunsum, dempta n, tusum: à ruitum fit
Ruo. I media dempta, rutum: & à saltum quoque sultũ.
Salio.
Sero. A sero, quando satum format, cõposta situm dant.
Hæc captum, factũ, iactum, raptum, a per e mutant,
Et cantum, partum, sparsum, carptũ, quoque fartũ.
Edo. Verbum Edo compositũ, non estũ, sed facit esum.
Vnum duntaxat Comedo, formabit vtrúnque.
A nosco tantùm duo, cognitũ & agnitũ habentur,
Cætera dant notum, nullo est iam noscitum in vsu.

Præterita verborum in Or.

VErba in or, admittunt ex posteriore supino
Præteritum, verso u per us, & sum consociato
Vel fui: vt à lectu, lectus sum vel fui. At horum
Nunc est deponens, nunc est commune notandum.
Patior. Nam labor, lapsus. Patior dat passus, & eius
Nata, vt compatior compassus, perpetiórq;
Fateor. Formans perpessus. Fateor quod fassus, & inde
Gradior. Nata, vt confiteor confessus, diffiteórq;
Formans diffessus. Gradior dat gressus, & inde
Nata, vt digredior digressus. Iunge fatiscor,
Fessus sum, mensus sum metior, vtor & vsus.
Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orsus.
Nitor nisus vel nixus sum, vlciscor & vltus.

Irascor simul iratus, reor atque ratus sum.
Obliuiscor vult oblitus sum. Fruor optat
Fructus vel fruitus, misereri iunge misertus.
Vult tuor & tueor, non tutus, sed tuitus sum: Tuor.
Quamuis & tutum & tuitum sit vtriq; supinum.
A loquor adde loquutus, & à sequor adde sequutus. Loquor.
Experior facit expertus. Formare paciscor
Gaudet pactus sũ, nãciscor nactus. Apiscor, (eptus. Apiscor.
Quod vetus est verbũ, aptus sum: vnde adipiscor ad-
Iunge queror questus, proficiscor iunge profectus.
Expergiscor sum experrectus. Et hæc quoque com-
Miniscor commentus, nascor natus, moriórq;
Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus.

De Verbis geminum præteritum mutuantibus.

PRæteritũ actiuæ & passiuæ vocis habent hæc: Versus hypermeter.
Cœno cœnaui & cœnatus sum tibi format.
Iuro iuraui & iuratus, potóq; potaui
Et potus, titubo titubaui vel titubatus.
Sic careo carui & cassus sum, prandeo prandi
Et pransus, pateo patui & passus, placeóq;
Dat placui & placitus, suesco sueui atque suetus.
Væneo pro vendor, væniui, venditus & sum.
Nubo nupsi nuptáq; sum, mereor meritus sum,
Vel merui: adde libet libuit libitum. Et licet adde,
Quod licuit licitum. Tædet quod tæduit, & dat

 Pertæsum,

Pertæsum, adde pudet faciens puduit, puditúmq́,
Atq; piget, tibi quod format piguit, pigitúmq;.

De Neutro passiuorum præteritis.

Versus hypermeter.

NEutropassiuum sic præteritum tibi format,
Gaudeo gauisus sum, fido fisus, & audeo
Ausus sum, fio factus, soleo solitus sum.
Mœreo sum mœstus: sed Phocæ nomen habetur.

De Verbis Præteritum mutuantibus.

Nigresco, Flauesco, Erubesco, Lucesco.

QVædam præteritum verba accipiunt aliundè:
Inceptiuũ in sco, stans pro primario, adoptat
Præteritum eiusdem verbi: vult ergo tepesco
A tepeo, tepui: feruesco à ferueo, ferui.
A video cerno vult vidi: à concutio vult
Præteritum quatio concussi, à percutióq́
Percussi, ferio: à mingo vult meio minxi.
A sedeo sido vult sedi: à suffero tollo
Sustuli: & à fuo sum fui, & à tulo ritè fero, tuli.
A sto sisto steti, tantùm pro stare, furóq́
Insaniui, à verbo eiusdem significati.
Sic poscunt vescor, medeor, liquor, reminiscor,
Præteritum à pascor, medicor, liquefio, recordor.

De Verbis Præterito carentibus.

Syluesco. Fruticesco. Sterilesco. Dilesco.

PRæteritũ fugiũt, vergo, ambigo, glisco, fatisco,
Polleo, nideo. Ad hæc inceptiua, vt puerasco:

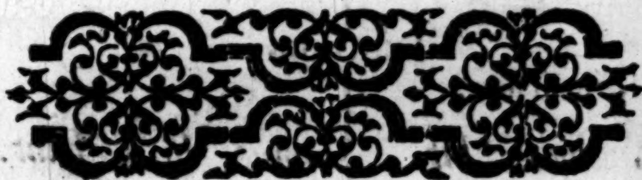
Et passiua, quibus caruere actiua supinis:
*Vt metuor, timeor. * Meditatiua omnia, præter*
Parturio, esurio, quæ præteritum duo seruant.

*Desideratiua, vt Micturio. Scripturio. Iturio. Cacaturio.

Verba Supinum rarò admittentia.

HAEc rarò aut nũquã retinebunt verba supinũ:
Lambo, mico micui, rudo, scabo, parco peperci,
Dispesco, posco, disco, compesco, quinisco,
Dego, ango, sugo, lingo, mingo, satagóq;
Psallo, volo, nolo, malo, tremo, strideo, strido,
Flaueo, liueo, auet, paueo, conniueo, feruet.
A nuo cõpositum, vt renuo, à cado vt incido: præter
Occido, quod facit occasum, recidóq; recasum.
Respuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, caluo,
Et sterto, timeo: sic luceo & arceo, cuius
Cõposita ercitũ habent. Sic à gruo, vt ingruo natũ:
Et quæcunque in ui formantur neutra secundæ:
Exceptis oleo, doleo, placeo, taceóq;
Pareo, item & careo, noceo, pateo, lateóq;
Et valeo, caleo: gaudent hæc námque supino.

Linquo simplex. Adde satago, Sido, Sapio.

ACTIVA ET NEVTRA.

INDICATIVVS.

SINGVLARIT.	PLVRALIT.
Præsens.	
I loue.	
o, eo, o, io, } as, es, is, is, } a. et. it. it.	a e i i } mus, tis, } ant. ent. unt. iunt.
Præteritum imperfectum.	
a e e ie } I loued or did loue. bam, bas, bat.	bamus, batis, bant.
Præteritum perfectum.	
I haue loued. i, isti, it.	imus, istis, } erunt vel ere.
Præteritum plusquam perf.	
I had loued. eram, eras, erat.	eramus, eratis, erant.
Futurum.	
I shall or will loue. a e } bo, bis, bit.	bimus, bitis, bunt.
am iam } es, et.	emus, etis, ent.

PASS.

PASS. DEPON. ET COMM.

INDICATIVVS.

SINGVLARIT.	PLVRALIT.
Præ	sens.
I am loued.	
or. {a, e, e, i} {ris, re} {a, e, i, i} tur.	{a, e, i, i} mur, mini, {an, en, un, iū} tur.
Præteritum	imperfectum.
I was loued.	
{a, a, e, ie} bar {baris, bare,} batur.	bamur, bamini, bantur.
Præteritum	perfectum.
I haue bene loued.	
us {sum es est / fui. isti, it.}	i. {sumus estis sunt / fuimus, istis, erūt re.}
Præteritum	plusquam perf.
I had bene loued.	
us {eram eras erat / fuerā, ras, rat.}	i {eramus eratis erant / ramus, ratis, rant.}
Futu	rum.
I shall or will be loued.	
{a, e} bor {beris, bere,} bitur.	bimur, bimini, buntur.
{ar, iar,} {eris, ere,} etur.	emur, emini, entur.

ACTIVA ET NEUTRA.

IMPERATIVUS.

SINGULAR. Præsens. PLURALIT.

Loue thou.

a to	et	to	e	mus	a	te	tote	ẽt to
e to	eat	to	ea		e			eãtto
e to	at	to	a		i			ãt to
i to	iat	to	ia		i			iãt to

OPTATIVUS. Utinam.

God graunt I loue.

em	es	et	emus	etis	ent.
eam					
am	as	at	amus	atis	ant.
iam					

Præteritum imperfectum.

Would God I loued.

rem	res	ret	remus	retis	rent.

Præteritum perfectum.

I praie God I haue loued.

rim	ris	rit	rimus	ritis	rint.

Præteritum plusquamperf.

Would God I had loued.

issem	isses	isset	issemus	issetis	issent.

Futurum.

God graunt I loue hereafter.

ro	ris	rit	rimus	ritis	rint.

PASS.

IMPERATIVVS.

SINGVLAR. Præsens. PLVRALIT.

Be thou loued.

a i	re tor	e ea a ia	tur tor	e ea a ia	mur	a e i i	mini nor	en ean an ian	tur tor.

OPTATIVVS, Vtinam.

God graunt I be loued.

Amer	eris vel ere	etur	emur	emini	entur.
ar	aris vel are	atur	amur	amini	antur.

Præteritum imperfectum.

Would God I were loued.

rer	reris rere	retur	remur	remini	rentur.

Præteritum perfectum.

I praie God I haue bene loued.

tus	sim vel rim	sis ris	sit rit	simus rimus	sitis ritis	sint rint.

Præteritum plusquam perfect.

Would God I had bene loued.

tus	essem fuissẽ	esses fuisses	esset fuiss.	i essemus fuissem⁹	ssetis ssetis	ssent ssent

Futurum.

God graunt I be loued hereafter.

tus	ero fuero	eris fueris	erit fuerit	erimus fuerîmus	eritis fuerîtis	erunt. fuerît.

Modus Potentialis & Subiunctiuus.

POTENTIALIS, *est quo posse, velle, aut uerbium adiunctum habet, nec*

SUBIUNCTIUUS, *semper aliquam Con- licet, Si, vt, quum,*

Anglicè autem,

POTENTIAL.	SUBIUNCT.
I may or can loue.	When I loue.
I might or could loue.	When I loued or did loue.
I might, would, should, or ought to haue loued.	When I haue loued.
I might, would, should, or ought to had loued.	When I had loued.
I may or can loue hereafter.	When I shall or will loue.

INFINI-

Præs.& præt. imp.	Præt. Perf.& plusq.	Futurum.
To loue.	To haue or had loued.	To loue hereafter.
a e e i re.	isse.	urum esse.

GERUN-

Of louing.

Di, Do,

SU-

To loue,

Um

ſimiles ſunt Optatiuo, in omnibus temporibus.

debere fieri aliquid ſignificamus, neq; vllum Ad-
Coniunctionem.

iunctionem annexam habet vide-
cùm, &c.

ſic exprimuntur.

POTENTIALIS.	SVBIVNCT.
I may or can be loued.	When I am loued.
I would, ſhould, or ought to be loued.	When I was loued.
I would, ſhould, or ought to haue bene loued.	When I haue bene loued.
I would, ſhould, or ought to had bene loued.	When I had bene loued.
I may or can be loued hereafter.	Whē I ſhal or will be loued.

TIVVS.

Preſ.& præ.imp.	Præt. perf.& pluſq.	Futurum.
To be loued.	To haue or had ben loued	To be loued hereafter.
a } *ri.* *e* }	*um eſſe vel fuiſſe.*	*um iri vel dum eſſe.*
i.		
iri.		

DIA.

To loue.

Dum.

PINA.

To be loued.

V.

ACT. NEV. DEP. COM. PASS.				
PARTICIPIA.				
	Præsens.	Præt.	Futur.	Futurum.
ACT. NEV.	Louing. ans ens ens iens	—	urus a um	
PASS.		t s x us a um		andus endus endus iendus
DEP. COM.	ans ens ens iens	us a um	urus a um	habent & communia futurum in dus.

DE VERBIS DEFECTIVIS.

SEd nunc vt totum percurras ordine verbum,
Istis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Quæ quia clauda quidē remanent, nec versibus apta,
Qui rectis pedibus plenisq; incedere gaudent,
Hisce sequens dabitur, quem cernis sermo solutus.

Præsens

Præſens Indicatiuus, Aio, ais, ait. Plura. aiunt. Aio.
Preteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. Pl. Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperatiuus, Ai.

Præſens Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus: Aias, aiat. Pluraliter, Aiamus, aiant. Præſens participium, Aiens.

Præſens Optatiuus & Subiunctiuus, Auſim, auſis, auſit. Pluraliter, Auſint. Auſim. *Indicat. Saluebis. Imper. Salue, ſalueto. Plural. ſaluete, Saluetote. Infinit. Saluere.* Salue.
Imperat. Aue, aueto. Pl. Auete, auetote. Infinit. Auere. Aue.

Imperatiuus. Cedo. Pluraliter, Cedite, *id est, Dic, vel Porrige.* Cedo.

Futurum, Faxo, faxis, faxit. pro faciam vel fecero. Pluraliter. Faxint. Faxo.

Imperfectum, Opt. Potent. & Subiunct. Forem, fores, foret. pro eſſem, eſſes, eſſet. Pluraliter, Forent. Forem.
Infinitiuus, Fore, id eſt, Futurum eſſe.

Præſens Indicat. Quæſo. Pluraliter, Quæſumus. Quæſo.

Inſit, ſola vox eſt. Dicit ſeu dixit ſignificans. Plural. Inſiunt. id eſt, Dicunt. Inſit.

Præſens Indicatiuus, Inquio vel inquam, inquis, inquit. Pluraliter, Inquiunt. Inquio.
Præterperfectum, Inquiſti, inquit.
Futurum, Inquies, Inquiet.

Imperatiuus, Inque apud Terentium. Inquito apud Plautum.

Præſens Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus, Inquiat. Participium, Inquiens. Futurum, Inquies, Inquiet. *Indicat. Valebis. Imper. Vale, valeto. Plur. Valete, valetote. Infinit. Valere.*

Hæc quatuor ſequentia, Odi, cœpi, memini, noui, omnes voces præteriti perfecti, & pluſquam perfecti Odi.

omnium modorum integras habent: vt & futuri quoque, quoties à præterito indicatiui formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, nisi quòd Memini in Imperatiuo sing. memento. Plu. Mementote habet.

Odi, noui, & cœpi, carent Imperatiuo.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer, à for, simplicia non reperiri.

Præterea,	Dic, Duc, Fer, Fac,	pro	Dice, Duce, Fere, Face,	voces esse per apocopen concisas & decurtatas.

Deniq; notabunt Eo & queo, habere imperfectum Ibam, quibam: in Futuro, Ibo, quibo.

DE VERBIS IMpersonalibus.

T de personalibus quidem hactenùs dictum esto, deinceps verò de Impersonalibus dicendũ, quæ nominatiuum certæ personæ nõ recipiunt, sed mutatur nominatiuus personæ in obliquos: vt quod Anglicè personaliter dicimus, *I must read Virgil.* Latinè impersonaliter effertur, Oportet me legere Virgilium.

Impersonalia tur sic dicta.

Impersonalia igitur appellantur, non quòd persona careant, (habẽt enim vt videmus, vocẽ tertiæ personę tam actiuam quàm passiuam quàm plurima) sed quia nullius personæ aut numeri certam significationem, nisi ex adiuncto nominis vel pronominis casu obliquo sortiantur. Nam, Oportet me, primæ personæ esse videtur, numeriq; singularis: Oportet nos, primæ personæ pluralis: Oportet te, secundæ personæ singularis. Oportet nos, secundæ pluralis: atq; itidem de reliquis.

Sunt

Sunt igitur Impersonalia duplicia, Actiuæ vocis & Passiuæ vocis.

Impersonalia Actiuæ vocis sunt hæc, & his similia:

Impersonalia actiuæ vocis.

Est,	Accidit,	Vacat,	Iuuat,
Interest,	Cõtingit,	Præstat,	Constat,
Refert,	Euenit,	Restat,	Cõducit,
Placet,	Expedit,	Decet,	Miseret,
Libet,	Liquet,	Oportet,	Piget,
Pœnitet,	Licet,	Potest,	Pudet.
Tædet,	Solet,		

Deniq; nullum ferè verbum est tam personale, vt non idem impersonalis formam possit induere: nec è diuerso. Horum tamen quædam personaliter vsurpantur: vt *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest. Ars iuuat egentes.*

Quædam verò semper manent impersonalia: vt Pudet, pœnitet, oportet. Tametsi legere est apud Terentium, *Quæ adsolent, quæque oportent signa ad salutem esse, huic omnia esse video.*

Coniugantur autem in tertia persona singulari per omnes modos. A liquet, non extat præteritum.

Coniugantur in tertia persona.

Tædet, pertæsum est format.

Miseret & miserescit, misertum est.

Inueniuntur etiam in vsu,	Placitum est,	præterit. à	Placet.
	Libitum est,		Libet.
	Puditum est,		Pudet.
	Licitum est,		Licet.
	Pigitum est,		Piget.

Impersonalia passiuæ vocis fiunt ab omnibus verbis actiuis & neutris: vt Curritur, Turbatur.

Impersonalia Supinis & vocibus Gerundij carent.

Impersonalia passiuæ vocis carent Supinis & Gerundijs.

DE GERVNDIIS.

Gerundia porrò voces participiales vocari possunt, quòd similia participijs sunt: sicut prouerbialia

 dicimus,

dicimus, quæ sunt similia prouerbijs.

Proinde quia parùm videbamus conuenire inter Grammaticos, vtrum ad verba an ad participia propiùs pertinerent, hinc in confinio vtriusque partis relinquimus, vt vtri velint, sese regno addicant.

Porrò à nomine casum, à verbo agendi vel patiendi, vel neutrius, significationem accipiunt.

Et quia temporum nec discrimen discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, ideò nec iusta verba esse possunt, nec participia.

Terminationes Gerundij.

Gerundij terminationes sunt tres. { Di, genetiui casus. Do, datiui & ablat. Dū, nomin, & acc.

Gerundia autem actiuè, maiore ex parte significare, nullum dubium est: licèt interdum etiam passiuè significent. Cuius rei exempla erunt ista: *Athenas quoque missus erudiendi causa.* id est, vt erudiretur. *Vritq; videndo fœmina.* id est, dum videtur. *Satis ad cognoscendum illustria. Ars ad discendum facilis.* id est, vt cognoscatur, vt discatur.

DE SVPINIS.

Supina.

SVpina quoque meritò participialia verba dicuntur, omniáque cum gerundij vocibus communia habent. Exeunt autem, prius in um, Posterius in u: vt Visum, visu. Significant autem prius quidem ferè actiuè (sicut in rudimentis dictum est.) Posterius verò passiuè.

DE PARTICIPIO.

Participium.

ARTICIPIVM, est pars orationis inflexa casu, quæ à Nomine, genera, casus, & declinationem: à Verbo, tempora & significationes: ab vtroque, numerum & figuram accipit.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt Participio septem, { Casus, Genus, Declinatio, Tempus, } { Significatio, Numerus, Figura. } Accidentia participiorum.

De genere autem & casu & declinatione, idem hîc statuendum, quod supra in nomine est traditum.

TEMPVS.

Tempora Participiorum sunt quatuor. Tempora participiorum.

Præsens in ans vel ens: vt Amans, Legens. Præsens.

Cæterùm iens, participium ab eo, simplex rariùs legitur in nominatiuo, sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis.

Composita verò nominatiuum quidem in iens finitum habent, genetiuum autem in untis: vt Abiens, abeuntis. Rediens, redeuntis, præter vnum Ambiens, ambientis, &c. Composita in iens.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia: vt Abeundi, abeundo, abeundum. Præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum verò in { Tus, Sus, Xus, } vt { Doctus. Visus. Nexus. } Preteritum.

Futurum autem duplex. Alterum quidem in Rus, actiuæ, vt plurimùm significationis: Aut neutralis, vt Lecturus, cursurus. Alterum verò in Dus passiuæ significationis semper: vt Legendus. Futurum.

SIGNIFICATIO.

Actiuè significant ea participia, quæ ab actiuis cadunt: vt Docens, docturus. Verberans, verberaturus. Significatio.

A neutris cadentia, neutraliter significant: vt Currens, cursurus. Dolens, doliturus.

Participia in dus.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in dus: vt Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Passiuè significant, quæ à passiuis descendunt: vt Lectus, legendus. Auditus, audiendus.

Participia passiua à neutris.

Fiunt & participia passiua ab huiusmodi neutris, quorum tertiæ personæ passiuè vsurpantur: vt *Aratur terra.* Hinc arata & aranda terra.

Participia passiua à deponentibus

Participia formata à Deponentibus, imitantur significationem suorum verborum: vt Loquens, loquutus, loquuturus, à loquor.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in Dus: vt

Sequendus, Loquendus, } { Vtendus, Patiendus, } { Obliuiscendus, & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc actiuè, nunc passiuè significant: vt

Virgilius. *Nunc oblita mihi tot carmina.*

Terentius. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*

Virgilius. *-mentitáq; tela Agnoscant.*

Communium deniq; verborum participia, ipsorum significationem induunt: vt Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Impersonalia carent participijs.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter Pœnitens, decens, libens, pertæsus, pœnitendus, pudendus.

Participia anomala deducta à verbis præter analogiam.

Hæc participia præter analogiam à verbis suis deducuntur: Pariturus, nasciturus, sonaturus, arguiturus, luiturus, eruiturus, nosciturus, moriturus, oriturus, osurus, futurus.

Participia deriuata à nominibus.

Similia participijs sunt ista: Tunicatus, togatus, personatus, laruatus. Et innumera huius sortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deducuntur.

NVME-

NVMERVS.

Est & numerus in participijs, vt in nomine: Singularis, vt Legens: Pluralis, vt Legentes. Numeri in participijs.

DE FIGVRA.

Figura est duplex: Simplex, vt Spirans: Composita, vt respirans. Figura participiorum.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia, vel cùm alium casum quàm suum verbum regunt: vt Participia fiunt nomina participialia.

Abundans lactis. Alieni appetens. } { Patiens inediæ. Fugitans litium.

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: vt Infans, indoctus, innocens, ineptus.

Vel cùm comparantur: vt { Amans, Amantior, Amantissimus. } { Doctus, Doctior, Doctissimus.

Vel cùm tempus significare desinunt: vt

Expectem qui me nunquam visurus abisti? Hoc est, *Qui eo animo discessisti, vt me amplius non videres.*

Nullam mentionem fecit cometarum, nil prætermissurus, si quid explorati haberet: id est, *ita affectus, vt non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque. i. *dignus est, vel debet amari. Vita laudata.* i. *laudabilis.*

Eijcienda est hæc mollicies animi: id est, *debet eijci.*

Participia præsentis temporis, non rarò fiunt substantiua nomina. Modò in masculino genere: vt Oriens, occidens, profluens, confluens: Modò in fœminino: vt Consonans, continens: Modò in neutro: vt Contingens, accidens, antecedens, consequens: Modò in communi genere pro verbalibus in tor vel trix: vt Appetens, diligens, sitiens, indulgens. Participia præs. temporis fiunt nomina.

Animans, modò fœmininum, modò neutrū reperitur.

DE ADVERBIO.

Aduerbium.

Duerbium est pars orationis non flexa, quæ adiecta verbo, sensum eius perficit atque explanat.

Explanat etiam interdum & nomen: vt *Homo egregiè impudens. Ne parùm sit lepo. Nimiùm philosophus.* Aliquoties & Aduerbium: vt *Parùm honestè se gerit.*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Aduerbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Significationis varietas, ex verborum circumstantijs colligenda est.

Aduerbia loci.

In loco significant: Hîc, illîc, istîc, intus, foris, vsquam, nusquam, vbi, vbique, vbicunque, vbilibet, vtrobique, vbiuis, vbiubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, sicubi, inibi, ibidem, inferiùs, superiùs.

Ad locum significantia.

Ad locum respiciunt, Huc, illuc, istuc, intrò, aliò, quò, aliquò, nequò, quoquò, siquò, eò, eòdem, quòlibet, quòuis, quòcunque, foras, horsum, aliorsum, dextrorsum, sinistrorsum, sursum, deorsum, vtròque, neutrò, quoquouersum.

A loco significantia.

A loco denotant, Hinc, illinc, istinc, intus, foras, inde, vnde, aliunde, alicunde, sicunde, necunde, indidem, vndelibet, vndeuis, vndecunque, supernè, infernè, cœlitùs, funditùs.

Per locum significantia.

Denique per locum innuunt, Hâc, illâc, istâc, quâcunque, eâ, eâdem, aliâ, aliquâ, siquâ, nequâ, quaquâ.

Temporis aduerbia.

Aduerbia temporis sunt, Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, iamdudum,

dum, quampridem, iampridem, vſque, quouſque, toties, quoties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, poſtridie, perendie, manè, veſperi, nudiuſtertius, nudiuſquartus, nudiuſquintus, nudiuſſextus, &c. Diû, noctû, interdiu, nunc, iam, nuper, aliâs, olim, item, pridem, tantiſper, pauliſper, parumper, ſæpè, rarò, ſubinde, identidem, plærunque, quotidie, quotannis, nunquam, vnquam, adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in-dies, in-horas, vt primùm, quum primùm, ſimulac, ſimulátque, identidem, plærumque. Vſque temporis & loci aduerbium eſt: vt *Vſque ſub obſcurum noctis. Ab Aethiopia eſt vſque hec.* Eſt & vbi pro ſemper aut continuè ponitur: vt *Vſque metu micuere ſinus.* **Vſque.**

Aduerbia numeri: vt ſemel, bis, ter, quater, quinquies, ſepties, vigeſies, trigeſies, quadragies, quinquagies, ſeptuagies, octogies, centies, millies, infinities. **Numeri.**

Ordinis ſunt: Inde, deinde, hinc, dehinc, deinceps, nouiſſimò, in-primis, poſtremò, primùm, iam-primùm, denique, demùm, tandem, adſummùm. **Ordinis.**

Aduerbia interrogandi ſunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin pro cur non, num, quid ita, quò, vnde, quantum? **Interrogandi.**

Vocandi ſunt, ô, heus, eho: & ſi qua ſunt ſimilia. **Vocandi.**

Negandi: vt Haud, non, minimè, nequaquam, ne pro non, & ſimilia. **Negandi.**

Affirmandi: vt Etiam, ſic, quidni, ſanè, prorſus, nemde, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, ſcilicet. **Affirmandi.**

Iurandi: vt Hercle, mehercule, medius fidius, dius fidius, Pol, ædepol, Caſtor, ecaſtor. **Iurandi.**

Hortandi: vt Agè, ſodes, ſultis, amabò agédum, ehodum, eia, agite. **Hortandi.**

Prohibendi. Prohibendi: vt Ne, non.

Optandi. Optandi: vt Vtinam, si, ô, si, ô.

Excludendi. Excludendi: vt Modò, dummodò, tantummodò, solummodò, tantùm, solùm, duntaxàt, demùm.

Congregandi. Congregandi: vt Simul, vnà, pariter, populatim, vniuersim, coniunctim, &c.

Segregandi. Segregandi: vt Seorsim, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, priuatim, speciatim, bifariàm, trifariàm, omnifariàm, plurifariàm, ostiatim.

Diuersitatis Diuersitatis: vt Aliter, secùs.

Eligendi. Eligendi: vt Potiùs, potissimùm, imò, satiùs.

Intendendi. Intendendi: vt Valdè, nimis, nimiùm, immodicè, impendiò, impensè, prorsus, penitùs, funditùs, radicitùs, omninò.

Remittendi. Remittendi: vt Vix, ægrè, paulatim, sensim, pedetentim.

Concedentis. Concedentis: vt Licèt, estò, demùs, sit ita, sit sanè.

Negatæ solitudinis. Negatæ solitudinis: vt Non solùm, non tantùm, non modò, nedùm.

Qualitatis. Qualitatis: vt Doctè, pulchrè, fortiter, grauiter.

Quantitatis Quantitatis: vt Parùm, minimè, maximè, summùm, ad summùm, & similia.

Comparandi. Comparandi: vt Tam, quàm, magis, minùs, maximè, minimè, æquè.

Rei non peractæ. Rei non peractæ: vt Fermè, ferè, propè, propemodùm, tantùm, tantum non, modò non.

Demonstrandi. Demonstrandi: vt En, ecce, sic. Vt cùm dicimus, *Sic scribito.*

Explanandi. Explanandi: vt id est, hoc est, quasi dicas, putà, vtpu-

putá, vtpotè.

Dubitandi: vt Forsan, forsitan, fortassis, fortasse. Dubitandi.

Euentus: vt Fortè, casu, forte fortuna. Euentus.

Similitudinis: vt Sic, sicut, sicuti, ita, item, itidem, tanquam, quasi, ceu, vti, velut, veluti. Similitudinis.

COMPARATIO.

Aduerbia à nominibus adiectiuis nata, & comparantur, & regunt casus comparatiui & superlatiui: vt Doctè, doctiùs illo, doctissimè omnium. Comparatio.

Similiter & quædam alia: vt Benè, meliùs, optimè. Malè, peiùs, pessimè. Sæpè, sæpiùs, sæpissimè. Nuper, nuperrimè: & similia.

SPECIES.

Species est duplex: Principalis, quæ ex se originem habet: vt *Heri, cras.* Species aduerbiorum.

Deriuatiua est eorum, quæ nata sunt aliundè: vt *Furtim, à furor. Strictim, à stringo. Humaniter, ab humanus.*

Aliquando neutra adiectiua induunt formam Aduerbiorum, ad Græcorum imitationem: vt Recens, pro recenter. Toruum, pro toruè. Nomina fiant aduerbia.

FIGVRA.

Figura est duplex. Simplex, vt Prudenter: Composita, vt Imprudenter.

DE CONIVNCTIONE.

Coniunctio, est pars orationis, quæ sententiarum clausulas aptè connectit.

ACCIDENTIA CONIVNCTIONI.

Coniunctioni accidunt Figura, Potestas,

Potestas,& Ordo.

FIGVRA.

Figura. Figura est duplex: Simplex, vt nam: Composita, vt námique.

POTESTAS.

Potestas. Potestas, id est significatio, est varia: Aliæ enim è coniunctionibus copulatiuæ sunt: vt Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cum & tum.

Tum. Tum item geminatum: vt *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc spectant & his contrariæ: vt Nec, neque, neu, néue.

Suspensiuæ. Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neque, cùm geminantur, Suspensiuæ etiam vocantur, quòd aliud semper expectari faciant: vt *Et fugit, & pugnat. Nec sapit ista, nec sentit.*

Disiunctiuæ. Aliæ Disiunctiuæ: vt Aut, vel, ve, seu, siue.

At istæ, cùm geminantur, Suspensiuæ etiam vocantur: vt *Vel scribit, vel dictat.*

Discretiuæ. Aliæ discretiuæ: vt Sed, sed enim, at, ast, atqui, quidem, autem, quoq;, scilicèt, cæterùm, verò, enimuerò, quodsi, verùm, porrò, quin.

Rationales, seu illatiuæ. Aliæ rationales, seu illatiuæ: vt Ergò, ideò, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob eam rem, ea re. Cicero. *Ea re statim ad te Aristocritum misi.*

Causales. Aliæ causales, id est, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: vt Nam, námq;, enim, etenim, quòd, quia, quippe, vtpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea quod, quoniam, quatenus, & pro quia. Virgilius. *Audieras, & fama fuit.* pro nam, vel quia fuit. Quô pro quia: vt Cicero. *Non quô quicquam desit, sed quia valde cupio.*

Ouid. *Crede mihi benè qui latuit, benè vixit: & intra Fortunam debet quisque manere suam.* pro *nam* vel *quia.*

Perfectiuæ. Aliæ perfectiuæ, seu absolutiuæ: vt Vti, quô pro vt.

Ne

Ne & vt, pro ne non. Terentius. *Sed patris vim vt queas ferre.*

Ne pro vt non. Cicero. *Opera datur, iudicia ne fiant.*

Aliæ continuatiuæ: vt Si, sin, ni, nisi. ne.

Aliæ dubitatiuæ: vt Ne, an, ánne, num, nunquid, vtrum, nécne. Dubitatiuę.

Aliæ aduersatiuæ: vt Etsi, quanquam, quamuis, licèt, tametsi, & aliæ id genus. Aliæ partes

Aliæ redditiuæ earundem: vt tamen, attamen, sed tamen, veruntamen. Redditiuę.

Aliæ diminutiuæ: vt Saltem, at, certè, vel: vt *Ne vel latum digitum discesseris.* Diminutiuę.

Aliæ Electiuæ: vt Quàm, ac, atque, vt, quando pro Quàm accipiuntur. Electiuę.

Expletiuæ: vt Quidem, equidem, nimirum, autem, scilicet, quoque, nam, profectò, verò, enimuerò, sed enim, enim pro certè. Expletiuę.

Virgilius. *Nam quis te iuuenum confidentissime nostras*
Iussit adire domos? Ter. *At enim non sinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc Aduerbia, nunc Coniunctiones, nunc Præpositiones esse inueniuntur: vt Cum, quoties casui iungitur, præpositio est. Cum.

In genere, coniunctiones adeò tenui discrimine ab aduerbijs discernuntur, vt quàm sæpissimè confundantur: vt Quando, proinde, & similia.

ORDO.

Ordo coniunctionum est triplex, nempe: Ordo coniunctionum.

Præpositiuus, earum scilicet, quæ in sententiarum exordio ponuntur. Prępositiuus.

Subiunctiuus, earum scilicet, quæ secundum in clausula, vel tertium, vel ad summum quartum locum occupant. Subiunctiuus.

Communis.

Ex coniunctionibus hæ in primis præponi solent: Nam, quare, ac, ast, atque, & aut, vel, nec, neque, si, Communis.

quin,

quin, quatenus, sin, seu, siue, ni, nisi.

Subiunctiuæ. Subiunctiuæ verò sunt, Quidem, quoque, autem, verò, enim.

Enclyticæ. Et tres Enclyticæ: vt Que, ne, ue, sic dictæ, quòd accentum in præcedentem syllabam inclinent: vt Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis, Indoctúsq; pilæ, discíue, trochíue quiescit.*

Sunt & aliæ quoq; voces aliquot Enclyticæ, vt Dum, sis, nam, &c.

Communes. Communes deniq; dicuntur, quæ indifferenter & præponi & postponi possunt, quales sunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: vt Equidem, ergò, igitur, saltem, tamen, quanquam, &c.

DE PRAEPOSITIONE.

Ræpositio, est pars orationis indeclinabilis, quæ alijs orationis partibus, vel in Compositione, vel in Appositione præponitur.

Appositione: vt *Christus sedet ad dextram Patris.*

Compositione: vt *Adactum iuramentum, adhibendum admonuit.*

Præpositiones postpositæ suis casibus. Quædam præpositiones postponi suis casibus inueniuntur: vt

Cum, vt Quibuscum.
Tenus, vt Pube tenus.
Versus, vt Angliam versus.
Vsque, vt Ad occidentem vsque.

ACCIDENTIA PRAEPOSITIONI.

Præpositioni accidit casuum regimen, siue constructio.

Cæterùm in ijsdem casibus mira est significationis varietas

varietas, quæ non tam regulis, quàm assiduo legendi atque scribendi vsu discenda est. Exempli causa.

Secundum, aliud significat cùm dico, *Secundum aurem vulnus accepit:* id est, *iuxta aurem.* Aliud verò hîc: *Secundum Deum parentes amandi sunt.* id est, *proximè post Deum.* Aliud in hac oratione: *Secundum quietem satis mihi fœlix visus sum.* id est, *in quiete, vel inter quietem.* Secundùm.

Præpositiones accusatiuum regentes.

Ex præpositionibus istæ accusatiuo casui adiunguntur.

Ad. *Ad calendas Grecas.*

Apud. Virg. *At benè apud memores veteris stat gratia facti.*

Ante. Horat. *dicique beatus*
Ante obitum nemo, supremaq; funera debet.

Aduersus. *Ne Hercules quidem aduersus duos.*

Cis. *Cis Thamesim sita est Aetonia.*

Citra, vltra. Hor. *Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines,*
Quos vltra citráq; nequit consistere rectum.

Intra. Ouid. *Crede mihi benè qui latuit, benè vixit, & intra*
Fortunam debet quisq; manere suam.

Extra. Plin. Ma. *Extra omnem ingenij aleam positus Cicero.*

Circum, locale est: vt *Circum montem.*

Circa. *Circa forum, circa viginti annos.*

Circiter, tempus & numerum significat: vt *Circiter horam decimam.*

Cæsar. *Circiter duo millia desiderati sunt.*

Contra. *Ne contra stimulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens.*

Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem supremaq; labra.*

Infra. Terent. *Quem ego infra omnes, infimum esse puto.*

Supra. Salust. *Dux hostium cũ exercitu supra caput est.*

Iuxta. Ter. *Cùm lucubrando iuxta ancillas lanam faceret.*

Ob. *Fœda mors ob oculos versabatur.*

Per. Hor. *Impiger extremos currit mercator ad Indos*
Per mare pauperiem fugiens, per saxa per ignes.

Prope.

Prope. *Prope urbem. Prope mortem.*

Præter. Terent. *Ita fugias ne præter casam.*

Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*

Post. Horat. *O ciues ciues, quærenda pecunia primùm est.*
Virtus post nummos.

Penes. Ouid. *Me penes est vnum vasti custodia mundi.*

Trans. Horatius.
Cælum non animum mutant, qui trans mare currunt.

Præpositiones ablatiuum regentes.

A. Terentius. *A me nulla tibi orta est iniuria.*

Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus. *Ab alio expectes, alteri quod feceris.*

Abs. Terentius. *Abs quouis homine beneficium accipere, cùm opus est, gaudeat.*

Absque. Terentius. *Absque eo esset. Absque pecunia miserè viuitur.*

Cum. Mimus. *Damnum appellandum est, cum mala fama lucrum.*

Clam. *Clam patre.* & Plautus. *Clam patrem.*

Coram. *Coram senatu res acta est.*

De. *Sophistæ rixantur de lana caprina.*

E. *Qui falsum testimonium dixisse conuictus erat, è saxo Tarpeio deyciebatur.*

Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*

Pro. Mimus. *Comes facundus in via, pro vehiculo est.*

Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*

Sine. Idem. *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*

Tenus. Virg. *-capulóq; tenus ferrum impulit ira.*

Præpositiones vtrique casui seruientes.

Vtriusque casus præpositiones.

Hæ quatuor vtrunque casum exigunt, sed diuersa ferè significatione.

In. Terentius. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum.* sine mora.

Ouidius.

Ouidius. *Inque domos superas scandere cura fuit.* motum quodammodo innuit.
Virg. *Sub lucem exportant calathis.* i. paulò ante lucem.
Idem. *vasto vidisse sub antro.*
Super. Virg. *Super ripas Tyberis. Fronde super viridi.*
Subter. *Subter terram. Densa subter testudine casus.* Virg.

Sunt & præpositiones, quæ nunquam extra compositionem inueniuntur, nimirùm: Præpositiones nunquam extra compositionem repertæ.

Am, Di, Dis,	vt	Ambio, Diduco, Distraho.	Re, Se, Con,	vt	Recipio, Sepono, Condono.

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit n: vt Coagmento, coëmo, coinquino, cooperio.

DE INTERIECTIONE.

INTERIECTIO, est pars orationis, quæ sub incondita voce subitò prorumpentem animi affectum demonstrat. Interiectio.

Tot autem sunt interiectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: vt Euax, vah. Plaut. *Euax, iurgio tandem vxorem abegi*

Dolentis: vt Heu, hoi, hei, ô, ah. Ter. *I intrò, hoi hei.* Virgilius. *O dolor atque decus magnum!*

Timentis: vt Hei, atat. Terentius. *Hei, vereor ne quid Andr. a apportet mali.*

Admirantis: vt Papè. Ter. *Papè, noua figura oris.*

Vitantis: vt Apage, apagésis. Terentius. *Apagésis, egon' formidolosus?*

Laudantis: vt Euge. Mar. *Cite, nequiter, euge, beatè.*

Vocantis: vt Eho, oh, io. Terent. *O, qui vocari?*

Deridentis: vt Hui. Terent. *Hui, tu mihi illam laudas?*

Ex improuiso aliquid deprehendentis: vt Atat. Terentius. *Atat, data herclè mihi sunt verba.*

Exclamantis: vt Oh, proh, proh nefas. Seneca. *Oh paupertas fælix!*

Imprecantis: vt Malùm, ve malùm. Terent. *Quid hoc (malum?) infœlicitatis est.*

Ridentis: vt Ha ha he. Terent. *Ha ha he, defessa iam misera sum te ridendo.*

Silentium iniungentis: vt Au. Terent. *Au, ne comparandus hic quidem ad illum est.*

Aliæ partes fiunt interiectiones.

Illud hìc obseruandum est, nomina quoque & verba quandóque interiectionis loco poni: vt apud Virgilium. *Nauibus infandum amissis.* Cicero. *Sed amabo te cura.* Imo quæuis orationis pars, affectum animi inconditum significans, Interiectionis vice fungitur.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet crassa (quod aiunt) Minerua, tradita sunt pueris, tantisper dum ordinarijs in ludo operis ac pensis sub ferula defunguntur, abundè sufficere arbitramur. Quod si cui tamen adlubescit quicquam his altius exactiusq; peruestigare, hunc ad Grammaticorum euoluenda perscrutandáque opera relegandum censemus. Quorum cùm magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen nouimus, cui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiamq; Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRVCTIONE octo partium orationis.

Tq; de octo quidē orationis partibus, earúq; formis, quatenus ad Etymologiā attinet, hactenus dictū esto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ Constructio dicitur, agemus.

Est

Est igitur Syntaxis, debita partium orationis inter se compositio connexióque, iuxta rectam Grammatices rationem. Constructio quid sit.

Ea verò est, qua veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo sunt vsi.

Cæterùm, priusquam de partium orationis structura singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantijs sunt paucis edisserenda. Concordantia Grammatices.

CONCORDANTIA NOminatiui & Verbi.

VErbum personale cohæret cum Nominatiuo, numero & persona: vt Prima concordantia.

Nunquam sera est ad bonos mores via.

Fortuna nunquam perpetuò est bona.

Nominatiuus primæ vel secundæ personæ rarissimè exprimitur, nisi causa discretionis. vt *Vos damnastis.* quasi dicat præterea nemo: aut emphasis gratia: vt Terentius. *Tu es patronus, tu pater, si deseris tu, perimus.* quasi dicat præcipuè, & præ alijs tu patronus es. Ouidius. *Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eris.*

In verbis, quorum significatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ personæ nominatiuus sæpè subauditur: vt est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus: vt

Terentius. *Fertur atrocia flagitia designasse.*

Ouid. *Téque ferunt iræ pœnituisse tuæ.*

Non semper vox casualis est verbo nominatiuus, sed aliquando verbum infinitum: vt *Mentiri non est meum*. Plautus. Aliquando oratio: vt Verbum infinitum nominatiuus verbo.

Ouid. *Adde quod ingenuas didicisse fideliter artes,*

Emollit mores, nec sinit esse feros.

Aliquando aduerbium cum genetiuo: vt *Partim virorum ceciderunt in bello. Partim signorum sunt combusta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Accusatiuus ante verbũ infinitum.

Verba infiniti modi, pro nominatiuo accusatiuum ante se statuunt: vt *Te rediisse incolumem, gaudeo. Te fabulam agere volo.*

Resolui potest hic modus per quòd & vt, ad hunc modum: *Quòd tu rediisti incolumis, gaudeo. Vt tu fabulam agas, volo.*

Verbum post duos nominatiuos, diuersorum numerorum positum, cum alterutro conuenire potest: vt Terent. *Amantium iræ, amoris redintegratio est.*
Ouid. *-quid enim nisi vota supersunt?*
Idem. *Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt.*
Virgilius. *-nihil hîc nisi carmina desunt.*

EXCEPTIO SECVNDA.

Impersonalia præcedentem nominatiuum non habent: vt *Tædet me vitæ. Pertæsum est coniugii.* de quibus suo loco.

Nomen multitudinis singulare, quandóque verbo plurali iungitur: vt *Pars abiere. Vterq; deluduntur dolis.*

CONCORDANTIA SVBstantiui & Adiectiui.

Secunda concordantia.

Adiectiuum cum Substantiuo, genere, numero, & casu consentit: vt Iuuenal. *Rara auis in terris, nigróq; simillima cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina substantiuis adnectuntur: vt
Ouidius. *Donec eris fœlix, multos numerabis amicos,*
Nullus ad amissas ibit amicus opes.
Seneca. *Non hoc primum pectora vulnus mea senserunt, grauiora tuli.*

Aliquando oratio supplet locum substantiui: vt *Audio regem Doroberniam proficisci.*

CON-

CONCORDANTIA RElatiui & Antecedentis.

RElatiuum cum Antecedente concordat genere, numero, & persona: vt -*vir bonus est quis?* Tertia concordantia.

Qui consulta patrum, qui leges iuráq; seruat.

Nec vnica vox solùm, sed interdum etiam oratio ponitur pro Antecedente: vt

Ter. *In tempore ad eam veni, quod omnium rerũ est primũ.*

Relatiuum inter duo Antecedentia diuersorum generum collocatum, nunc cum priore conuenit: vt Valerius Maximus. *Senatus assiduam stationem eo loci peragebat, qui hodie senaculum appellatur.* Nota.

Non procul ab eo flumine, quod Saliam vocant.

Cic. *Propiùs à terra Iouis stella fertur, quæ Phaëton dicitur.*

Nunc cum posteriore: vt *Homines tuentur illum globum, quæ terra dicitur.*

Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur.

In coitu lunæ, quod interlunium vocatur.

Aliquando relatiuum, aliquando & nomen adiectiuum, respondet primitiuo, quod in possessiuo subintelligitur: vt Terentius. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, qui filium haberem tali ingenio præditum.* Ouid. -*nostros vidisti flentis ocellos.* Exceptio.

Quoties nullus nominatiuus interseritur inter relatiuum & verbũ, relatiuum erit verbo nominatiuus: vt Boëtius. *Fælix qui potuit boni Fontem visere lucidum.*

At si nominatiuus relatiuo & verbo interponatur, relatiuũ regetur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cũ verbo in oratione locatur: vt Ouid. *Gratia ab officio, quod mora tardat, abest.* Virgilius. *Cuius numen adoro. Quorum optimum ego habeo. Cui similem non vidi. Quo dignum te iudicaui. Quo melius nemo scribit. Quem videndo obstupuit. Lego Virgilium, præ quo cæteri poëtæ sordent.* Casus Relatiui.

SVBSTANTIVORVM constructio.

Genetiuus substant.

QVum duo substantiua diuersæ significationis sic concurrunt, vt posterius à priore possideri quodammodo videatur, tū posterius in genetiuo ponitur: vt Iuuenalis, *Crescit amor nummi, quantùm ipsa pecunia crescit. Rex pater patriæ, Arma Achyllis, Cultor agri.*

Variatio substantiui in adiectiuum.

Proinde hic genetiuus sæpissimè in adiectiuū possessiuum mutatur: vt Patris domus, Paterna domus. Heri filius, Herilis filius. Est etiam vbi in datiuū vertitur: vt Luc. de Cat. *Vrbi pater est, vrbiq. maritus. Herus tibi, mihi pater.*

EXCEPTIO.

Appositio.

Excipiuntur quæ in eodem casu per Appositionem cōnectuntur: vt Ouid. *Effodiuntur opes irritamenta malorum.* Virgil. *Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.*

Adiectiuum in neutro genere absolutè, hoc est absque substantiuo positum, aliquando genetiuū postulat: vt *Paululum pecuniæ. Hoc noctis.* Catul. *Non videmus manticæ, quod in tergo est.*

Iuuenal. *Quantum quisque sua nummorum seruat in arca, Tantum habet & fidei.*

Ponitur interdum genetiuus tantùm, nempe priore substantiuo per Eclipsim subaudito: vt in huiusmodi locutionibus.

Terentius. *Vbi ad Dianæ veneris, ito ad dextram. Ventum erat ad Vestæ.* Vtrobiq; subauditur templum. Vir. *Hectoris Andromache.* subauditur *vxor.* Idem. *Deiphobe Glauci.* subauditur *filia.* Terent. *Huius video Byrrhiam.* subaudi seruum.

LAVS ET VITVPERIVM.

Laus & vituperium rei, varijs modis effertur, et frequentius

quentius in ablatiuo, Vel genetiuo: vt *Vir nulla fide.* Ouidius. *Ingenui vultus puer, ingenuiq; pudoris.*

OPVS ET VSVS.

Opus & Vsus, ablatiuum exigunt: vt Cicero. *Authoritate tua nobis opus est.* Gellius. *Pecuniam, qua sibi nihil esset vsus, ab ijs quibus sciret vsui esse, non accepit.*

Opus autem adiectiuè pro necessarius quandóque poni videtur, varieq; construitur: vt Cicero. *Dux nobis & author opus est.* Idem. *Dicis nummos mihi opus esse ad apparatū triumphi.* Terent. *Alia, quæ opus sunt, para.* Cicero. *Sulpitij operam intelligo ex tuis literis, tibi multùm opus non fuisse.*

Opus adiectiuè.

ADIECTIVORVM constructio. Genetiuus.

ADiectiua quæ desiderium, notitiam, memoriam, atque ijs contraria significant, genetiuum adsciscunt: vt Plinius. *Est natura hominum nouitatis auida.* Virg. *Mens futuri præscia.* Idem. *Memor esto breuis æui.* Sillius. *Non sum animi dubius, sed deuius æqui.* Cicero. *Græcarum literarum rudis.*

Constructio adiectiuorum.

Adiectiua verbalia in ax, etiam in genetiuum feruntur: vt *Audax ingenij.* Ouid. *Tempus edax rerum.* Seneca. *Virtus est vitiorum fugax.* Horat. *Vtilium sagax.* Idem. *Propositi tenax.* Virgilius. *Tam ficti prauiq; tenax, quàm nuncia veri.* Plaut. *Pecuniarum petax, &c.*

Verbalia in ax.

Ingens præterea adiectiuorum turba, nullis certis regulis obstricta, casum patrium postulat. Quorum farraginem satis quidem amplam congesserunt Linacrus & Despauterius. Tu verò crebra lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiua, aut partitiuè posita: Interrogatiua quædam & certa numeralia, genetiuo, à quo & genus mutuantur, gaudent: vt Cicero. *Quanquam te Marce fili annum iam audientem Cratippum, idque Athenis, abundare oportet præceptis institutisque philosophiæ, propter summam & doctoris authoritatem & vrbis, quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis.*
Vtrum horum mauis, accipe.
Ouidius. *Quisquis fuit ille deorum.*
Terent. *An quisquam hominum est æquè miser, vt ego?*
Virgilius. *-diuûm promittere nemo Auderet.*
Tres fratrum. Quatuor iudicum. Sapientûm octauus quis fuerit, nondum constat.
Primus regum Romanorum fuit Romulus.

In alio tamen sensu ablatiuum exigunt cum præpositione: vt *Primus ab Hercule. Tertius ab Aenea.*

In alio verò sensu datiuum: vt Virgilius. *-nulli pietate secundus.*

Nom. varia constructio.

Vsurpantur autem & cum his præpositionibus: E, de, ex, inter, ante: vt Ouidius. *Est deus è vobis alter.* Idem. *Solus de superis.* Virgilius. *Primus inter omnes.* Idem. *Primus ibi ante omnes magna comitante caterua,*
Laocoon ardens summa decurrit ab arce.

Interrogatiuum.

Interrogatiuum & eius redditiuum, eiusdem casus & temporis erunt: vt *Quarum rerum nulla est satietas? Diuitiarum. Quid rerum nunc geritur in Anglia? Consulitur de religione.*

Exceptio.

Fallit hæc regula, quoties Interrogatio fit per cuius, ia, ium: vt *Cuium pecus? Laniorum.* Aut per dictionem variæ syntaxeos: vt *Furtíne accusas, an homicidij, an vtroque?*

Fallit denique cùm per possessiua, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: vt *Cuius est hic codex? Meus.*

Compara-

Comparatiua & superlatiua, accepta partitiuè, genetiuum,

netiuum, vndè & genus sortiuntur, exigunt.

Comparatiuum autem ad duo, superlatiuum ad plura refertur: vt *Manuum fortior est dextera. Digitorum medius est longissimus*. Accipiuntur autem partitiuè, cùm per E, ex, aut inter exponuntur. vt *Virgilius poëtarum doctissimus*. id est, ex poëtis, vel inter poëtas.

tiua & superlatiua.

Comparatiua, cùm exponuntur per quàm, ablatiuum adsciscunt: vt Horatius. *Vilius argentum est auro, virtutibus aurum*, id est, *quàm aurum, quàm virtutes*. Adsciscunt & alterum ablatiuum, qui mensuram excessus significat: vt

Comparatiuorum constructio.

Cicero. *Quantò doctior es, tantò te geras submissiùs*.

Tantò, quantò, multò, longè, ætate, natu, vtrique gradui apponuntur: vt Catul. *Tantò tu pessimus omnium poëta. Quantò tu optimus omnium patronus*.

Erasm. *Nocturnæ lucubrationes longè periculosissimæ habentur. Longè cæteris peritior es, sed non multò melior tamen*.

Iuuenal. *Omne animi vitium, tantò conspectius in se*
Crimen habet, quantò maior qui peccat, habetur.

Maior & maximus ætate. Maior & maximus natu.

DATIVVS.

Adiectiua quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, summissio, aut relatio ad aliquid significatur, in datiuum transeunt: vt Virgilius. *Sis bonus ô fælixque tuis*.

Commodum & incommodum.

Martial. *Turba grauis paci, placidæque inimica quieti. Est finitimus oratori poëta*. Ouid. *Qui color albus erat, nunc est contrarius albo*.

Martial. *Iucundus amicis. Omnibus supplex*.

Horatius. *Si facis vt patriæ sit idoneus, vtilis agro*.

Huc referuntur adiectiua, ex Con præpositione composita: vt Contubernalis, commilito, conseruus, cognatus, &c.

Composita Cum con.

Similitudo. Quædam ex his quæ similitudinem significant, etiam genetiuo gaudent: vt
Lucanus. *Quem metuis, par huius erat.*
Terentius. *Patres æquum esse censent, nos iamiam à pueris illicò nasci senes, neque illarum affines esse rerum, quas fert adolescentia.*
Idem. *Domini similis es.* Auson. *Mens conscia recti.*
Virgilius. *Præterea regina tui fidissima dextra*
Occidit ipsa sua.

Varia construct. quorundam adiectiuorum. Communis, alienus, immunis, varijs casibus seruiunt: vt Cicero. *Commune animantium omnium est coniunctionis appetitus, procreandi causa. Mors omnibus communis. Hoc mihi tecum commune est.*
Salust. *Non aliena consilij.* Seneca. *Alienus ambitioni.*
Cicero. *Non alienus à Sceuolæ studijs.*
Ouid. -*vobis immunibus huius Esse mali dabitur.*
Plinius. *Caprificus omnibus immunis est.*
Immunes ab illis malis sumus.

Natus, commodus, incommodus, vtilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accusatiuo cum præpositione adiunguntur: vt Cicero. *Natus ad gloriam.*

In bilis, & dus. Verbalia in bilis, accepta passiuè, vt & participia, seu potiùs participialia in dus, datiuo adiecto gaudent: vt
Martialis. *ô mihi post nullos Iuli memorande sodales!*
Statius. -*nulli penetrabilis astro Lucus erat.*

ACCVSATIVVS.

Mensura. Magnitudinis mensura subijcitur adiectiuis in accusatiuo: vt *Gnomon septem pedes longus, vmbram non ampliùs quatuor pedes longam reddit.*
Interdum & in ablatiuo: vt
Columella. *Fons latus pedibus tribus, altus triginta.*
Interdum etiam & genetiuo: vt Columel. *In morem*

rem horti areas latas pedum denûm, longas pedum quinquagenûm facito.

ABLATIVVS.

Adiectiua quæ ad copiam, ægestatémue pertinent, interdum ablatiuo, interdum & genetiuo gaudent: vt Plautus. *Amor & melle & felle est fœcundissimus.* Copia & inopia.
Horat. *Diues agris, diues positis in fœnore nummis.*
Virgilius. *At fessæ multa referunt se nocte minores, Crura thymo plena.*
Idem. *Quæ regio in terris nostri non plena laboris?*
Idem. *Diues opum, diues pictai vestis & auri.*
Persius. *ô curuæ in terras animæ, & cœlestium inanes!*
Expers fraudis. Gratia beatus.

Nomina diuersitatis, ablatiuum sibi cum præpositione subijciunt: vt Virgilius. *Alter ab illo. Aliud ab hoc. Diuersus ab isto.* Diuersitas.
Nonnunquam etiam datiuum: vt *Huic diuersum.*

Adiectiua regunt ablatiuum significantem causam: vt *Pallidus ira. Incuruus senectute. Liuida armis brachia. Trepidus morte futura.* Causa rei.

Forma vel modus rei adijcitur nominibus in ablatiuo: vt *Facies miris modis pallida. Nomine Grammaticus, re barbarus.* Modus rei.
Cicero. *Sum tibi naturâ parens, præceptor consilijs.*
Virgilius. *Troianus origine Cæsar. Spe diues, re pauper. Syrus natione.*

Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extorris, auferendi casum adiectum volunt: vt Dignus, &c.
Terentius. *Dignus es odio. Qui filium haberem tali ingenio præditum.* Virg. *Atque oculis capti fodêre cubilia talpæ.*
Idem. *Sorte tua contentus abi.*

Horum nonnulla genetiuum interdũ vendicant: vt Ouidius. *Militia est operis altera digna tui.*
Virg. *Descendam magnorum haud quaquã indignus auorũ.*

PRONOMINVM constructio.

Primitiua pronomina.

MEi, tui, sui, nostri, vestri, genetiui primitiuorum, ponuntur cum passio significatur: vt *Languet desiderio tui.*
Ouid. *Pársq; tui latitat corpore clausa meo. Imago nostri.*

Meus, tuus, suus, noster, vester, adijciuntur cùm actio vel possessio rei denotatur: vt *Fauet desiderio tuo. Imago nostra,* id est, *quam nos possidemus.*

Deriuatiua pronomina.

Nostrûm & vestrûm genetiui, sequuntur distributiua, partitiua, comparatiua, & superlatiua: vt *Vnusquisque vestrûm. Nemo nostrûm. Ne cui vestrûm sit mirum. Maior vestrûm. Maximus natu nostrûm.*

Possessiua pronomina.

Hæc possessiua, Meus, tuus, suus, noster & vester, hos genetiuos post se recipiunt. Ipsius, solius, vnius, duorum, trium, &c. omnium, plurium, paucorum, cuiusque: & genetiuos participiorum, quæ ad genetiuũ primitiui in possessiuo inclusum referuntur: vt
Ex tuo ipsius animo coniecturam feceris.
Cicer. *Dico mea vnius opera Rempublicam esse liberatam.*
Idem. *Meum solius peccatum corrigi non potest.*
Eras. *Noster duorum euentus ostentat, vtra gens sit melior. In sua cuiusq; laude præstantior. Nostra omnium memoria.*
Brutus ad Ciceronẽ. *Vestris paucorum respondet laudibus.*
Horatius. *-scripta Cùm mea nemo legat, vulgo recitare timetis.*

Reciproca.

Sui & suus reciproca sunt, hoc est, semper reflectuntur ad id, quod præcessit in eadem oratione: vt
Petrus nimiùm admiratur se. Parcit erroribus suis.
Aut annexa per copulam: vt *Magnopere Petrus rogat ne se deseras.*

Ipse.

Ipse, ex pronominibus solùm trium personarum significationem repræsentat: vt

Ipse vidi, Ipse videris, Ipse dixit.

Et nominibus pariter ac pronominibus adiungitur: vt *Ipse ego, Ipse ille, Ipse Hercules.*

Idem, etiam omnibus personis iungi potest: vt *Ego idem adsum.* Idem.

Terentius. *Idem has nuptias perge facere.*

Virgil. -*idem iungat vulpes, & mulgeat hyrcos.*

Hæc demonstratiua, Hic, ille, iste, sic distinguuntur. Demonst.

Hic, mihi proximum demonstrat. Iste, eum qui apud te est.

Ille, eum qui ab vtroque remotus est, indicat.

Ille, tum vsurpatur, cùm ob eminentiam rem quampiam demonstramus: vt *Alexander ille magnus*. Iste verò ponitur, quando cum contemptu rei alicuius mentionem facimus: vt Terentius. *Istum æmulum quoad poteris, ab ea pellito.* Ille & Iste.

Hic & ille, cùm ad duo anteposita referuntur, hic ad posterius & propius, ille ad prius & remotius propriè ac vsitatissimè referri debet: vt Colum. *Agricolæ contrarium est pastoris propositum: ille quàm maximè subacto & puro solo gaudet, hic nouali graminosóq;: ille fructum è terra sperat, hic è pecore*. Est tamen vbi è diuerso pronomen Hic, ad remotius suppositum referri inuenias, & ille ad proximius. Hic Ille.

VERBORVM CONSTRVctio. Nominatiuus post verbum.

Verba substantiua, vt Sum, forem, fio, existo: verba vocandi passiua, vt nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor, & ijs similia: vt Scribor, salutor, habeor, existimor: item verba gestus: vt Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, vtrinque nominatiuum expetunt: vt *Deus est summum bonum.* Nominatiuus vtrinque.

Perpusilli vocantur nani. Fides religionis nostræ fundamentum

mentum habetur. Malus pastor dormit supinus.
Lactantius. *Homo incedit erectus in cœlum.*

Nota generalis. Deniq; omnia ferè verba post se nominatiuum habent adiectiui nominis, quod cum supposito verbi, casu, genere, & numero concordat: vt
Rex mandauit primus extirpari hæresin.
Pÿ orant taciti. Boni discunt seduli.

Infiniti verbi constructio. Infinitum quoque vtrinque eosdem casus habet, præcipuè cum verba optandi, eísq; similia accedunt: vt *Hypocrita cupit videri iustus. Hypocrita cupit se videri iustum. Malo diues esse quàm haberi. Malo me diuitem esse quàm haberi.*
Claudianus. *Viuitur exiguo meliùs,-natura beatis*
Omnibus esse dedit, si quis cognouerit vti.
Martialis. *Nobis non licet esse tam disertis,* vel *disertos.*
Terentius. *Expedit bonas esse vobis.*
Ouidius. *Quo mihi commisso non licet esse piam.*

Quamuis in his postremis exemplis subaudiuntur accusatiui ante verba infinita: *Nos esse disertos, Vos esse bonas. Me esse piam.*

GENETIVVS POST VERBVM.

Possess. & officium. SVm genetiuum postulat quoties significat possessionem, aut ad aliquid pertinere: vt
Virgilius -*pecus est Melibæi.*
Cicero. *Adolescentis est, maiores natu reuereri.*
Virgil.-*regum est Parcere subiectis, & debellare superbos.*

Excipiuntur hi nominatiui, meum, tuum, suum, nostrum, vestrum, humanum, belluinum, & similia: vt *Non est meum contra authoritatem Senatus dicere.*
Terentius. *Eia, haud vestrum est iracundos esse.*
Humanum est irasci.

At hic subintelligi videtur officium, quod aliquando

do etiam exprimitur: vt Terent. *Tuum est officium has benè vt adsimiles nuptias.*

Verba æstimandi genetiuis gaudent: vt *Plurimi passim fit pecunia. Pudor parui penditur. Nihili, vel pro nihilo habentur literæ.*

Aestimandi verba.

Horat. *Pluris opes nunc sunt, quàm prisci temporis annis.*

Aestimo vel genetiuum vel ablatiuum adsciscit: vt Valerius Maximus. *Non huius te æstimo. Magno vbique virtus æstimanda est.*

Flocci, nauci, nihili, pili, assis, huius, teruntij, his verbis æstimo, pendo, facio, peculiariter adijciuntur: vt *Ego illum flocci pendo. Nec huius facio, qui me pili æstimat.* Singularia sunt ista: *Aequi boni consulo. Aequi boni facio, id est, in bonam accipio partem.*

Verba accusandi, damnandi, monendi, absoluendi, & consimilia, genetiuum postulant, qui crimen significent: vt

Accusandi verba.

Plau. *Qui alterum incusat probri, ipsum se intueri oportet.*
Cicero. *Etiam sceleris condemnat generum suum.*
Ouid. *Parce tuum vatem sceleris damnare Cupido.*
Admoneto illum pristinæ fortunæ. Furti absolutus est.

Vertitur hic genetiuus aliquando in ablatiuum, vel cum præpositione, vel sine præpositione: vt Cicero. *Si in me iniquus es iudex, condemnabo eodem ego te crimine.*
Gellius *Vxorem de pudicitia grauiter accusauit.*
Cicero. *Putaui ea de re admonendum esse te.*

Vterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & superlatiuus gradus, non nisi in ablatiuo id genus verbis subduntur: vt *Accusas furti, an stupri, an vtroque? siue de vtroque? Ambobus, vel de ambobus? Neutro, vel de neutro? De plurimis simul accusaris.*

Satago, misereor, miseresco, genetiuū admittūt: vt Terent. *Is rerum suarum satagit.*
Virgil. *-oro miserere laborum*
Tantorum, miserere animi non digna ferentis.

Satago &c.

Statius. *Et generis miserefce tui.*

Misereor, &c. At misereor & miserefco, rariùs cum datiuo leguntur: vt Seneca. *Huic fuccurro, huic misereor.*
Boëtius. *Dilige iure bonos, & miserefce malis.*

Reminifcor, &c. Reminifcor, obliuifcor, memini, genetiuum aut accufatiuum defiderant: vt *Date fidei reminifcitur.*
Proprium eft ftultitiæ, aliorũ vitia cernere, obliuifci fuorum.
Ter. *Faciam vt meiq; ac huius diei, ac loci, femper meminerit.*
Plautus. *Omnia quæ curant fenes, meminerunt.*
Memini de hac re, de armis, de te. id eft, *mentionem feci.*

Potior. Potior, aut genetiuo aut ablatiuo iungitur: vt
Plaut. *Romani fignorum & armorum potiti funt.*
Virg. *Egreßi optata Troës potiuntur arena.*

DATIVVS POST VERBVM.

Verba acquirendi. OMnia verba acquifitiuè pofita, adfcifcunt datiuum eius rei, cui aliquid quocunq; modo acquiritur: vt
Plautus. *Mihi iftic nec feritur, nec metitur.*
Virgil. *Nefcio quis teneros oculus mihi fafcinat agnos.*

Huic regulæ appendent varij generis verba.

In primis, verba fignificantia commodum aut incommodum, regunt datiuum: vt Virgilius. *Illa feges demùm votis refpondet auari Agricolæ.*
Non potes mihi commodare, nec incommodare.
Idem. *validis incumbite remis.*
Suam eruditionem tibi acceptam fert.

Ex his quædam efferuntur etiam cum accufatiuo: vt
Cicero. *Vnum ftudetis omnes, vnum fentitis.*
Plautus. *Si ea memorem, quæ ad ventris victum conducunt, mora eft.*
Cicero. *In hæc ftudia incumbite. Naturáne plus ad eloquenti*

quentiam conferat, an doctrina.
Fessum quies plurimùm iuuat.

Verba comparandi regunt datiuum: vt Virg. *sic paruis componere magna solebam.* *Fratri se & opibus, & dignatione adæquauit.*

Verba comparandi.

Interdum additur ablatiuus cum præpositione: vt *Comparo Virgilium cum Homero.*

Aliquando accusatiuum cum præpositione Ad: vt *Si ad eum comparatur, nihil est.*

Verba dandi.

Verba dandi & reddendi, regunt datiuum: vt *Fortuna multis nimium dedit, nulli satis. Ingratus est, qui gratiam benè merenti non reponit.*

Varia constructio.

Hæc variam habent constructionem: *Dono tibi hoc munus: dono te hoc munere.*
Cicero. *Huic rei aliquid temporis impertias.*
Terentius. *Plurima salute Parmenonem summum suum impertit Gnato. Aspersit mihi labem; Aspersit me labe. Instrauit equo penulam: Instrauit equum penula.*
Ouid. *Vt piget infido consuluisse viro*: id est, *dedisse consilium*, vel etiam *prospexisse.*
Lucanus. *Rectorémq; ratis de cunctis consulit astris*, id est, *petit consilium. Consule saluti tuæ*, id est, *prospice.*
Ter. *Pessimè istuc in te atque in illum consulis. i. statuis. Metuo, timeo, formido tibi*, vel *de te. i. sum solicitus pro te. Metuo, timeo, formido te*, vel *à te*, scilicet, *ne mihi noceas.*

Verba promittendi.

Verba promittendi ac soluendi, regunt datiuum: vt Cicero. *Hæc tibi promitto, ac recipio sanctissimè esse obseruaturum.*
Cicero. *Aes alienum mihi numerauit.*

Verba imperandi.

Verba imperandi & nuntiandi, datiuū requirunt: vt Horat. *Imperat aut seruit collecta pecunia cuiq;.*
Idem. *Quid de quoque viro, & cui dicas, sæpe caueto.*

Dicimus, tempero, moderor tibi, & te. Refero tibi, & ad te. Item. *Refero ad senatum*, id est, propono, scribo. Mitto tibi, & ad te. Do tibi literas, vt ad aliquem feras.

feras. Do ad te literas, id est, mitto vt legas.

Verba fidendi. Verba fidendi datiuum regunt: vt Horatius.
-vacuis committere ventis, Nil nisi lenta decet.
Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.

Verba obsequendi. Verba obsequendi & repugnandi datiuũ regunt: vt *Semper obtemperat pius filius patri. Quæ homines arant, nauigant, ædificant, virtuti omnia parent.*
Ipsum hunc orabo, huic supplicabo.
Persius. *-venienti occurrite morbo.*
Ignauis precibus fortuna repugnat.

At ex his quædam cum alijs casibus copulantur: vt *Ad amorem nihil potuit accedere. Hoc accessit meis malis.*
Illud constat omnibus, seu *inter omnes.*
Terentius. *Hæc fratri mecum non conueniunt.*
Iuuenal. *-Sæuis inter se conuenit vrsis. Ausculto tibi,* id est, *obedio. Ausculto te,* id est, *audio. Adamas dissidet magneti,* seu, *cum magnete.*
Certat cum illo, & Græcanicè, *illi. Noli pugnare duobus,* id est, *contra duos.*
Virgilius. *tu dic mecum quo pignore certes.*

Verba minandi. Verba minandi, & irascendi regunt datiuum: vt *Vtrique mortem minatus est.* Terentius. *Adolescenti nihil est quod succenseat.*
Sum, cum cõpositis præter possum, exigit datiuum: vt *Rex pius est Reipublicæ ornamento. Mihi nec obest, nec prodest.*
Horat. *Multa petentibus desunt multa.*

Datiuum postulant verba composita cum his præpositionibus.

Verba composita. Præ. Cicero. *Ego meis maioribus virtute præluxi.*
Sed Præeo, pro vinco, præcedo, præcurro, præuertor, accusatiuo iunguntur.
Ad. *Albo gallo ne manum admoliaris.*

Con.

Con. *Conducit hoc tuæ laudi. Commixit nobis.*

Sub. Terent. *Subolet iam uxori, quod ego mach. inor.*

Ante. Cic. *Iniquissimam pacem, iustissimo bello antefero.*

Post. *Posthabeo, postpono famæ pecuniam.*

Virgil. *Postposui tamen illorum mea seria ludo.*

Terentius dixit. *Qui suum commodum posthabuit præ meo commodo.*

Ob. Terent. *Quum nemini obtrudi potest, itur ad me.*

In. *Impendet omnibus periculum.*

Inter. Cicero. *Ille huic negotio non interfuit modò, sed etiam præfuit.*

Pauca ex his mutant datiuum aliquoties in alium casum: vt Quintilianus. *Præstat ingenio alius alium. Multos virorum anteit sapientia.* Terent. *In amore hæc insunt vitia.* Plinius. *Interdico tibi aqua & igni.* Varia constructio.

Est pro habeo, datiuum exigit: vt

Persius. *Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.*

Virgil. *Est mihi namque domi pater, est iniusta nouerca.*

Huic confine est suppetit: vt Suppetit.

Horat. *Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus.*

Sum, cum multis alijs, geminum adsciscit datiuũ. vt

Exitio est auidis mare nautis,

Speras tibi laudi fore, quod mihi vitio vertis?

Nemo sibi Mimos accipere debet fauori.

Est vbi hic datiuus, tibi, aut sibi, aut etiam mihi, nulla necessitatis, at festiuitatis potius causa additur: vt *Ego tibi hoc effectum dabo.*

Ter. *Expedi mihi hoc negotium. Suo sibi hunc iugulo gladio.*

ACCVSATIVVS POST VERBVM.

Verba transitiua cuiuscunque generis, siue actiui, siue communis, siue deponentis, exigunt accusatiuum: vt Horatius. *Percontatorem fugito, nam garrulus idem est.* Idem. *Nec retinent patulæ commissa fideliter* Verba transitiua.

liter aures. Virgilius. *In primis venerare deos. Apes agros depopulatur.*

Neutra transitiua.

Quinetiam verba, quamlibet alioqui transitiua atque absoluta, accusatiuum admittunt cognatæ significationis: vt

Cicero. *Tertiam ætatem hominum viuebat Nestor.*

Virgil. *-longam incomitata videtur Ire viam.*

Plautus. *Duram seruit seruitutem.*

Hunc accusatiuum mutant autores non rarò in ablatiuum: vt Plaut. *Diu videor vita viuere. Ire recta via.*

Suetonius. *Morte obijt repentina.*

Sunt quæ figuratè accusatiuum habent: vt

Virgil. *-nec vox hominem sonat, ô Dea certè.*

Iuuenal. *Qui Curios simulant & Bacchanalia viuunt.*

Horat. *Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.*

DVO ACCVSATIVI.

Verba rogandi.

Verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicē regunt Accusatiuum: vt *Tu modò posce Deum veniam. Dedocebo te istos mores. Ridiculum est te me admonere istud.*

Terent. *Induit se calceos, quos priùs exuerat.*

Rogandi verba, interdum mutant alterum accusatiuum in ablatiuum: vt

Virgil. *Ipsum obtestemur, veniámq; oremus ab ipso.*

Terent. *Suspicionem istam ex illis quære.*

Vestiendi verba interdum mutant alterum accusatiuum in ablatiuum vel datiuum: vt *Induo te tunica, vel tibi tunicam.*

ABLATIVVS POST VERBVM.

QVoduis verbum admittit ablatiuum significantem instrumentum, aut causam, aut modum actionis.

INSTRVMENTVM.

vt *Dæmona non armis, sed morte subegit Iēsus.*

Horat. *Naturam expellas furca licèt, vsque recurret.*
Virgilius. *Hi iaculis, illi certant defendere saxis.*

CAVSA.

Terent. *Gaudeo (ita me dij ament) gnati causâ.*
Vehementer ira excanduit.
Horat. *Inuidus alterius rebus macrescit opimis.*

MODVS ACTIONIS.

vt *Mira celeritate rem peregit.*
Iuuenalis. *Inuigilate viri, tacito nam tempora gressu*
Diffugiunt, nullóq; sono conuertitur annus.
Ouidius. *Dum vires anniq; sinunt, tolerate laborem:*
Iam veniet tacito curua senecta pede.

Ablatiuo causæ & modi actionis aliquando additur præpositio: vt *Bacchatis præ ebrietate. Summa cum humanitate tractauit hominem.* Exceptio.

Quibuslibet verbis subijcitur nomen precij in ablatiuo casu: vt Terentio, *seu vitiosa nuce non emerim.* Nomen precij.
Liuius. *Multo sanguine ac vulneribus ea victoria stetit.*

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adijciuntur sæpè sine substantiuis: vt Terent. *Redimas te captum quàm queas minimo. Vili venit triticum.* Vili, &c.
Seneca. *Constat paruo fames, magno fastidium.*

Excipiuntur hi genetiui sine substantiuis positi: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantiuis, tantidem, quantilibet, quanticunq;: vt Cicero. *Tanti eris alijs, quanti tibi fueris. Non vendo pluris quàm alij, fortasse etiam minoris.* Exceptio.
Ouidius. *Vix Priamus tanti, totáq; Troia fuit.*
Sin addantur substantiua, in ablatiuo efferuntur: vt Aul. Gell. *Tanta mercede docuit, quanta hactenus nemo. Minori precio vendidi, quàm emi.*

Valeo, etiam interdum cum accusatiuo iunctum reperitur Valeo.

reperitur · vt Varro. *Denarij dicti, quòd denos æris valebant · quinarij, quod quinos.*

Verba abundandi.

Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diuersa, ablatiuo gaudent: vt
Terentius. *Amore abundas Antipho.*
Malo virum pecunia, quàm pecuniam viro indigentem.
Salustius. *Sylla omnes suos diuitijs expleuit.*
Terentius. *Hoc te crimine expedi.*
Cicero. *Homines nequissimi, quibus te onerant mendacijs?*
Virgilius. *Ego hoc te fasce leuabo.*
Salust. *Aliquem familiarem suo sermone participauit.*

Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genetiuum feruntur: vt Virgilius.
Quàm diues niuei pecoris, quàm lactis abundans?
Terent. *Quasi tu huius indigeas patris.*
Quid est quòd in hac causa defensionis egeat?
Virg. *Implentur veteris Bacchi, pinguisq; ferinæ.*
Idem. *Postquam dextera fuit cædis saturata.*
Cicero. *Omnes mihi labores leues fuere, præterquam tui carendum quod erat.*
Paternum seruum sui participauit consilij.

Fungor.

Fungor, fruor, vtor, & similia, ablatiuo iunguntur: vt Cicero. *Qui adipisci veram gloriam volunt, iustitiæ fungantur officijs. Optimum est aliena frui insania. In re mala, animo si bono vtare, iuuat.*
Virg. *Aspice venturo lætentur vt omnia seclo.*
Cæsar. *Qui sua victoria tam insolenter gloriarentur.*
Horat. *Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis. Vescor carnibus.* Virgil. *haud equidem tali me dignor honore.*
Terentius. *Vt malis gaudeat alienis.*
Plautus. *Exemplorum multitudine supersedendum est.*
Macrobius, *Regni eum societate numerauit.*
Plautus. *Communicabo te semper mensa mea.*

Prosequor.

Prosequor te amore, laude, honore, &c. i. amo, laudo,

do, honoro. Afficio te gaudio, supplicio, dolore, &c. id est, exhilaro, punio, contristo. Afficio.

Mercor, cum aduerbijs, benè, malè, melius, peius, optimè, pessimè, ablatiuo adhæret cum præpositione De: vt *De me nunquam benè meritus es.* Mercor.

Erasmus de lingua Latina optimè meritus est.

Catilina pessimè de Republica meruit.

Quædam accipiendi, distandi, & auferendi Verba, ablatiuum cum præpositione optant: vt *Isthuc ex multis iampridem audiueram.* Luc. *A trepido vix abstinet ira magistro. Nasci a principibus fortuitum est. Procul abest ab vrbe imperator.* Verba accipiendi.

Vertitur hic ablatiuus aliquando in datiuum: vt Horat. *Viuere si rectè nescis, discede peritis.*

Ouid. *Est virtus placitis abstinuisse bonis.*

Virgil. *Heu fuge nata Dea, téq; his ait eripe flammis.*

Verbis quæ vim comparationis obtinent, adijcitur ablatiuus significans mensuram excessus: vt *Deforme existimabat, quos dignitate præstaret, ab ijs virtutibus superari.* Verba comparandi.

Quibuslibet verbis additur ablatiuus absolutè sumptus: vt *Imperante Augusto, natus est Christus: Imperante Tyberio, crucifixus.* Iuuenalis. *Credo pudicitiam Saturno rege moratam, In terris.* Ablat. absolutus.

Nil desperandum Christo duce, & auspice Christo.

Iam Maria audito Christum venisse, cucurrit.

Verbis quibusdam additur auferendi casus per Synecdochen, & poëticè accusatiuus: vt *Aegrotat animo magis quàm corpore. Candet dentes. Rubet capillos.* Synecdoche.

Quædam tamen efferuntur in gignendi casu: vt *Absurdè facis, qui angas te animi.*

Exanimatus pendet animi. Desipiebam mentis.

Plaut. *Discrucior animi, quia ab domo abeundum est mihi.*

Eidem verbo diuersi casus diuersæ rationis apponi possunt: vt Diuersi casus.

Dedit mihi vestem pignori, te præsente, propria manu.

Passiuis additur ablatiuus agentis, sed antecedente præpositione, interdum & datiuus: vt Horatius. -*laudatur ab his, culpatur ab illis.*
Cicero. *Honesta bonis viris, non occulta petuntur.*

Quorum participia frequentius datiuis gaudent: vt Virgilius. *Nulla tuarum audita mihi, nec visa sororum.*
Horat. *Oblitúsq; meorum, obliuiscendus & illis.*

Cæteri casus manent in passiuis, qui fuerunt actiuorum: vt *Accusaris à me furti. Habeberis ludibrio. Deaoceberis à me istos mores. Priuaberis magistratu.*

Construct. neutropass. Vapulo, væneo, liceo, exulo, fio, neutropassiua, passiuam constructionem habent: vt *A præceptore vapulabis. Malo à ciue spoliari, quàm ab hoste vænire. Quid fiet ab illo? Virtus paruo precio licet omnibus. Cur à conuiuijs exulat philosophia?*

Quibusdam tùm verbis, tùm adiectiuis, familiariter subijciuntur verba infinita: vt
Virgilius. -*Iuuat vsque morari, Et conferre gradum.*
Ouid. *Dicere quæ puduit, scribere iussit amor.*
Martial. *Vis fieri diues Pontice? nil cupias.*
Virgil. -*& erat tum dignus amari.* Horat. *Audax omnia perpeti, Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Ponuntur interdum figuratè & absolutè verba infinita: vt *Hæccine fieri flagitia?* subauditur decet, oportet, par est, æquum est, aut aliquid simile.
Virg. *Criminibus terrere nouis, hinc spargere voces*
In vulgum ambiguas, & quærere conscius arma.
id est, *terrebat, spargebat, quærebat.*

DE GERVNDIIS.

Gerundia. Gerundia siue Gerundiuæ voces, & supina, regunt casus suorum verborum: vt
Cicero. *Efferor studio videndi parentes.*

Ouidius.

Ouidius. *Vtendum est ætate, cito pede præterit ætas.*
Virgil. *-scitatum oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in Di, pendent à quibusdam tum substantiuis, tum adiectiuis : vt Virgilius. Di.
Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?
Idem. *Cecropias innatus apes, amor vrget habendi.*
Idem. *Aeneas celsa in puppi iam certus eundi.*

Poëticè infinitiuus modus loco gerundij ponitur: vt Virgil. *-studium quibus arua tueri. Peritus medicari.* Nota.

Interdũ non inuenustè adijcitur Gerundij vocibus etiam genetiuus pluralis: vt *Quum illorum videndi gratia me in forum contulissem.* Terent. *Date crescendi copiam nouarum. Concessa est diripiendi pomorum atque obsoniorum licentia.*

Gerundia in Do pendent ab his præpositionibus: De.
A, ab, abs, de, e, ex, cum, in, pro : vt
Cicero. *Ignaui à discendo citò deterrentur.*
Amor & amicitia, vtrunque ab amando dictum est.
Cicero. *Ex defendendo, quàm ex accusando, vberior gloria comparatur.*
Consultatur de transeundo in Galliam.
Quint. *Rectè scribendi ratio, cum loquendo coniuncta est.*
Plaut. *Pro vapulando ab hoste mercedem petam.*

Ponuntur & absque præpositione : vt
Virgilius. *-alitur vitium, crescitq; tegendo.*
Scribendo disces scribere.

Gerundia in dum, pendent ab his præpositionibus : Dum.
Inter, ante, ad, ob, propter : vt
Inter cœnandum hilares este.
Virgilius. *-ante damnandum Ingentes tollent animos.*
Cicero. *Locus ad agendum amplissimus.*
Idem. *Ob absoluendum munus ne acceperis.*
Veni propter te redimendum.

Cùm significatur necessitas, ponũtur citra præposi-

 tionem,

tionem addito verbo. Est.

Iuuen. *Orandum est, vt sit mens sana in corpore sano. Vigilandum est ei, qui cupit vincere.*

Gerundia in nomina vertuntur. Vertuntur gerundij voces in nomina adiectiua: vt Virg. *Tantus amor florum, & generandi gloria mellis. Ad accusandos homines duci præmio, proximum latrocinio est. Cur adeò delectaris criminibus inferendis?*

DE SVPINIS.

Vm. PRius Supinum actiuè significat, & sequitur verbum aut participium, significans motum ad locum: vt Ouidius.

Spectatum veniunt, veniunt spectentur vt ipsæ.

Milites sunt missi speculatum arcem.

Illa vero, Do vænum, do filiam nuptum, latentem habent motum: at hoc supinum in neutropassiuis, & cum infinito iri, passiuè significat: vt Plautus.

Coctum ego, non vapulatum, dudum conductus sum.

Terent. *Postquam audierat non datum iri vxorem filio.*

Poëticè dicunt: *Eo visere. Vado videre.*

Nota. Ponitur & absolutè cum verbo est: vt Terentius. *Actum est, ilicet, peristi.*

Ouidius. *Itum est in viscera terræ. Cessatum est satis.*

V. Posterius supinum passiuè significat, & sequitur nomina adiectiua: vt

Sum extra noxam, sed non est facile purgatu.

Quod factu fœdum est, idem est & dictu turpe.

Qui pecunia non mouetur, hunc dignū spectatu arbitramur.

In istis verò, *Surgit cubitu, Redis venatu*: Cubitu & venatu, nomina potiùs censenda videntur, quàm supina.

DE TEMPORE ET LOCO.

Tempus.

Pars temporis. QVæ significant partem temporis, in ablatiuo frequentiùs vsurpantur: in accusatiuo rarò: vt Ne-

mo mortalium omnibus horis sapit. Nocte latent mendæ.
Id tempus creatus est consul.

Quanquam hic eclipsis videtur esse præpositionis per vel sub. Duratio temporis.

Quæ autem durationem temporis & continuationem denotant, in accusatiuo: interdum & in ablatiuo efferuntur: vt Virgilius.
Hic iam ter centum totos regnabitur annos.
Idem. *Noctes atque dies patet atri ianua Ditis.*
Idem. *Hic tamen hac mecum poteris requiescere nocte.*
Suet. *Imperauit triennio, & decem mensibus, octóq; diebus.*

Dicimus etiam, *In paucis diebus. De die. De nocte. Promitto in diem. Commodo in mensem. Annos ad quinquaginta natus. Per tres annos studui.*
Puer id ætatis. Non plus triduum, aut triduo.
Tertio, vel ad tertium calendas, vel *calendarum.*

SPACIVM LOCI.

Spacium loci in accusatiuo effertur, interdum & in ablatiuo: vt Virgilius. Spacium loci.
Dic, quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Treis pateat cœli spacium, non ampliùs, vlnas.

Iam mille passus processeram, abest bidui, subintelligitur spacium vel spacio, itinere vel iter.
Abest ab vrbe quingentis millibus passuum.

APPELLATIVA LOCORVM.

Nomina appellatiua, & nomina maiorum locorum, adduntur ferè cũ præpositione verbis significantibus motum aut actionem in loco, ad locũ, a loco, aut per locum: vt *In foro versatur. Meruit sub rege in Gallia.*
Virgil. *Ad templum non æquæ Palladis ibant Iliades.*
Salust. *Leguntur in Hispaniam maiores natu nobiles.*
E Sicilia decedens, Rhodum veni. Per mare ibis ad Indos.

Omne verbum admittit genetiuum proprij nomi- Loca propria.

nis loci, in quo fit actio, modò primæ vel secundæ declinationis & singularis numeri sit.
Iuuen. *Quid Romæ faciam? mentiri nescio.*
Terentius. *Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi.*

Hi genetiui, humi, domi, militiæ, belli, propriorum sequuntur formam: vt Ter. *Domi belliq; simul viximus.* Cicero. *Parua sunt foris arma, nisi est consilium domi.*

Domi. Domi, non alios secum patitur genetiuos, quàm Meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ: vt *Vescor domi meæ, non alienæ.*

Verùm si proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ declinationis fuerit, in datiuo aut ablatiuo ponitur: vt *Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis?* Suet. *Lentulum Getulicus Tyburi genitum scribit.* Liuius. *Neglectum Anxuri præsidium.*
Cicero. *Cum vna sola legione fuit Carthagini.*
Horat. *Romæ Tybur amo ventosus, Tyburè Romam.*
Cicero. *Quum tu Narbone mensas hospitum conuomeres.*
Idem. *Commendo tibi domum eius, quæ est Sycione.*

Sic vtimur ruri vel rure, in ablatiuo: vt *Ruri ferè se continet.* Persius. *-ruri paterno*
Est tibi far modicum.

AD LOCUM.

Ad locum. Verbis significantibus motum ad locum, apponitur proprium loci in accusatiuo: vt *Concessi Cantabrigiam, ad capiendum ingenij cultum.*
Eo Londinum ad merces emendas.
Ad hunc modum vtimur Rus & domus: vt *Ego rus ibo.*
Virgil. *Ite domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ.*

A LOCO. PER LOCUM.

A loco. Verbis significantibus motum à loco, aut per locũ adijcitur proprium loci in ablatiuo: vt *Nisi ante Roma profectus esses, nunc eam relinqueres. Eboraco (siue per Eboracum)*

boracum) sum profecturus iter.

Ad eundem modum vsurpantur Domus & Rus: vt *Nuper exijt domo.* Ter. *Timeo ne pater rure redierit.*

IMPERSONALIVM CONstructio. GENETIVVS.

HÆc tria impersonalia, interest, refert, & est, quibuslibet genetiuis annectuntur, præter hos ablatiuos fœmininos, meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ, & cuiâ: vt

Interest magistratus tueri bonos, animaduertere in malos. Refert multùm Christianæ reipublicæ, Episcopos doctos & pios esse. Prudentis est multa dissimulare. Tuâ refert teipsum nosse. Cicero. *Ea cædes crimini potissimùm datur ei, cuiâ interfuit, non ei, cuiâ nihil interfuit.*

Adijciuntur & illi genetiui, tanti, quanti, magni, parui, quanticunque, tantidem: vt *Magni refert quibuscum vixeris. Tanti refert honesta agere. Vestra parui interest.* Et, *Interest ad laudem meam.*

DATIVVS.

In datiuũ feruntur hæc impersonalia: Accidit, certum est, cõtingit, constat, confert, competit, conducit, cõuenit, placet, displicet, dolet, expedit, euenit, liquet, libet, licet, nocet, obest, prodest, præstat, patet, stat, restat, benefit, malefit, satisfit, superest, sufficit, vacat pro otium est: vt *Conuenit mihi tecum.* Salust. *Emori per virtutem mihi præstat, quàm per dedecus viuere.*

Ouid. *Non vacat exiguis rebus adesse Ioui.*

Terentius. *Dolet dictum imprudenti adolescenti & libero.*

A nouerca malefit priuignis. A Deo nobis benefit.

Virg. *Stat mihi casus renouare omnes.* id est, *statutum est.*

ACCVSATIVVS.

Hæc impersonalia accusandi casum exigunt, Iuuat: decet,

decet, cum compositis, delectat, oportet: vt *Me iuuat ire per altum. Vxorem ædes curare decet. Dedecet viros muliebriter rixari.*
Cato. *Patremfamilias vendacem, non emacem esse oportet.*

Accusatiuus cum Genetiuo.

His verò, Attinet, pertinet, spectat, propriè additur præpositio Ad: vt *Mene vis dicere quod ad te attinet? Spectat ad omnes benè viuere.*
Quintilianus. *Pertinet in vtrámque partem.*

His impersonalibus subijcitur accusatiuus cum genetiuo: Pœnitet, tædet, miseret, miserescit, pudet, piget: vt Cicero. *Si ad centesimum vixisset annum, senectutis eum suæ non pœniteret. Tedet animam meam vitæ meæ. Aliorum te miseret. Tui nec miseret, nec pudet. Fratris me quidem piget, pudétq́.*

Impersonalia fiunt personalia.

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia: vt Virgilius.
Non omnes arbusta iuuant, humileśq; myricæ.
Ouid. *Námque decent animos mollia regna tuos.*
Seneca. *Agricolam arbor ad frugem producta delectat.*
Nemo miserorum commiserescit.
Te non pudet istud? Non te hæc pudent?

Cœpit, &c.

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, impersonalibus iuncta, impersonalium formam induunt: vt Quint. *Vbi primũ cœperat non conuenire, quæstio oriebatur.* Idem. *Tædere solet auaros impendio. Desinit illum studij tædere. Sacerdotem inscitiæ pudere debet.*
Quin. *Perueniri ad summum, nisi ex principijs, non potest.*

Verbum impersonale passiuæ vocis, similem cum personalibus passiuis casum obtinet:
Cæsar. *Ab hostibus constanter pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: vt Virgilius *-strato discumbitur ostro.*

Verbum impersonale passiuæ vocis, pro singulis personis vtriusque numeri indifferenter accipi potest. vt *Statur.* id est, *sto, stas, stat, stamus, statis, stant.* Videlicet ex

vi

vi adiuncti obliqui: vt *Statur á me*, id est, *sto*: *Statur ab illis*, id est: *stant*.

PARTICIPII CONstructio.

Participiorum constructio.

PArticipia regunt casus verborum à quibus deriuantur: vt Virgilius. *-duplices tendens ad sydera palmas, Talia voce refert.*
Idem. *Vbera lacte domum referent distenta capellæ. Diligendus ab omnibus.*

Quamuis in his vsitatior est datiuus: vt Terentius. *Restat Chremes, qui mihi exorandus est.*

GENETIVVS.

Genetiuus.

Participiorum voces, cùm fiunt nomina, genetiuum postulant: vt Salust. *Alieni appetens. Sui profusus. Cupientissimus tui. Inexpertus belli. Indoctus pilæ.*

ACCVSATIVVS.

Accusatiuus.

Exosus, perosus, pertæsus, actiuè significant, & in accusatiuum feruntur: vt *Immundam segnitiem perosæ.*
Astronomus perosus ad vnum mulieres.
Suetonius. *Pertæsus ignauiam suam.*

Exosus, & perosus, etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passiuè significantia: vt *Germani Romanis perosi sunt. Exosus Deo & sanctis.*

ABLATIVVS.

Ablatiuus.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, editus, in ablatiuum feruntur: vt Terent. *Bona bonis prognata parentibus.* Virgil. *satæ sanguine diuûm.*
Idem - *quo sanguine cretus?* Ouidius. *Venus orta mari, mare præstat eunti. Terra editus.*

ADVER-

ADVERBII CONSTRVctio. Nominatiuus.

Aduerbioru̅ constructio.

EN & ecce, demonstrandi aduerbia, nominatiuo frequentiùs iunguntur, accusatiuo rariùs: vt Virgil. *En Priamus, sunt hîc etiam sua præmia laudi.* Cic. *Ecce tibi status noster.* Virg. *en quatuor aras, Ecce duo tibi Daphni, duóq; altaria Phœbo.*

En & Ecce exprobrantis, soli accusatiuo nectuntur: vt *En animum & mentem.* Iuuenalis. *En habitum.* Terentius. *Ecce autem alterum.*

GENETIVVS.

Quædam aduerbia loci, temporis, & quantitatis, genetiuum post se recipiunt.

Loci. Loci: vt Vbi, vbinam, nusquam, eò, longè, quò, vbiuis, huccine: vt *Vbi gentium? Quò terrarum abijt? Nusquam loci inuenitur. Eò impudentiæ ventum est.*

Temporis. Temporis: vt Nunc, tunc, tum, interea, pridiè, postridiè: vt *Nihil tunc temporis ampliùs quàm flere poteram. Pridiè eius diei pugnam inierunt. Pridiè calendarum, seu calendas.*

Quantitatis. Quantitatis: vt Parùm, satis, abu̅dè, &c. vt *Satis eloquentiæ, sapientiæ parùm. Abundè fabularum audiuimus.*

Instar. Instar, æquiparationem, mensuram, aut similitudinem significat: vt Virgil. *Instar montis equum diuina Palladis arte Aedificant. Mittitur Philippus solus, in quo instar omnium auxiliorum erat.*

Ouidius. *Sed scelus hoc meriti pondus & instar habet.*

Hîc apponitur interdum præpositio Ad: vt *Vallis ad instar castrorum clauditur.*

Populus Ro. è parua origine, ad tantæ magnitudinis instar emicuit. Terent. *Ah, minimè gentium, non faciam.*

Genetiuus festiuitatis. Hic genetiuus *gentium*, festiuitatis causa additur.

DA-

DATIVVS.

Quædam datiuum admittunt nominum vnde deducta sunt: vt *Venit obuiam illi.* Nam obuius illi dicitur. *Canit similiter huic.* Et, *Sibi inutiliter viuit.*
Propinquiùs tibi sedet, quàm mihi.

Sunt & hi datiui aduerbiales, Tempori, luci, vesperi: vt *Tempori venit, quod omnium rerum est primum.*
Luci occidit hominem. Vidi ad vos afferri vesperi.

ACCVSATIVVS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis, vnde sunt profecta: vt
Castra propiùs vrbem mouentur.
Salust, *Proximè Hispaniam sunt Mauri.*

Cedò, flagitantis exhiberi, accusatiuum regit: vt Terent. *Cedò quemuis arbitrum.* Cedò.

ABLATIVVS.

Aduerbia diuersitatis, aliter, secùs, & illa duo, ante, post, cum ablatiuo non rarò inueniuntur: vt
Multò aliter. Paulò secùs. Multò antè. Longè secùs.
Virgilius. *-longo post tempore venit. Paulò post.*
Nisi & ipsa aduerbia potiùs censenda sunt.

Aduerbia comparatiui & superlatiui gradus, admittunt casus comparatiuis & superlatiuis assuetos subseruire, sicut antè præceptum est: vt Nota.
Accessit propiùs illo. Optimè omnium dixit.
Cicero. *Legimus propiùs ad deos, & propiùs à terris.*
Liuius. *Paulò plùs trecenta vehicula sunt amissa.*
Idem. *Hominum eo die cæsa plùs duo millia.*

Plùs, nominatiuo, genetiuo, accusatiuo, & ablatiuo iunctum reperitur: vt Liuius. *Plùs quàm quinquaginta hominum ceciderunt.* Plùs.
Abierat acies paulò plùs quingentos passus.
Terent. *Dies triginta, aut plùs eo, in naui fui.*

Quibus

Quibus verborum modis, quæ congruant aduerbia.

Nota. Vbi, postquam & cùm, temporis aduerbia, interdum indicatiuis, interdum verò subiunctiuis verbis apponuntur: vt Virgilius. *Hæc vbi dicta dedit.*
Terentius. *Vbi nos lauerimus, si voles, lauato.*
Virg. *Cùm faciam vitula pro frugibus, ipse venito.*
Idem. *Cùm canerem reges & prælia, Cynthius aurem Vellit.*
Hic prius aduerbiũ, posterius coniunctio esse videtur.

Donec. Donec pro Quamdiu, indicatiuo gaudet: vt Ouidius. *Donec eram sospes.*

Pro quoúsq;, nunc indicatiuum, nunc subiunctiuum exigit: vt Virgilius.
Cogere donec oues stabulis, numerúmq; referre Iussit.
Colum. *Donec ea aqua, quam adieceris, decocta sit.*
Ouid. *Donec eris fælix, multos numerabis amicos.*

Dum. Dum, de re præsenti, non perfecta, aut pro quamdiu, fatendi modum poscit: vt
Terent. *Dum apparatur virgo in conclaui.*
Idem. *Ego te meum dici tantisper volo, dum quod te dignum est, facis.*

Dum pro dummodò, aliâs potentiali, aliâs subiunctiuo nectitur: vt *Dum prosim tibi.*
Dum ne ab hoc me falli comperiam.

Dum pro donec, subiunctiuo tantùm: vt Virgilius. *Tertia dum Latio regnantem viderit æstas.*

Quoad pro quamdiu, vel indicatiuis, vel subiunctiuis: pro donec subiunctiuis solis adhibetur: vt *Quoad expectes contubernalem?* Cicero. *Quoad possem & liceret, ab eius latere nunquam discederem.*
Omnia integra seruabo, quoad exercitus huc mittatur.

Simulac. Simulac, simulátq; indicatiuo & subiunctiuo adhærent; *vt Simulac belli patiens erat.*

Virgilius.

Virgilius. *-simulátque adoleuerit ætas.*

Quemadmodum, vt, vtcunque, sicut, vtrunque modũ admittunt: vt Eras. *Vt salutabis, ita & resalutaberis.* Horatius. *Vt sementem feceris, ita & metes.* Quemadmodum.

Vt pro postquam, indicatiuo iungitur: vt *Vt ventum est in vrbem.*

Quasi, ceu, tanquam, perinde-acsi, haud, secus, acsi, quum proprium habent verbum, subiunctiuo apponuntur: vt *Tanquam feceris ipse aliquid.* Terentius. *Quasi non norimus nos inter nos.* Quasi, &c.

Aliás copulant consimiles casus: vt *Noui hominem tanquam te. Arridet mihi, quasi amico.*

Ne, prohibendi, vel imperatiuis, vel subiunctiuis præponitur: vt Virgil. *-ne sæui magna sacerdos.* Terentius. *Hic nebulo magnus est, ne metuas.* Ne.

Ne pro non, cæteris modis inseruit.

Aduerbia, antecedente casu, transeunt in præpositiones: vt Iuuen. *Cantabit vacuus coram latrone viator.* Aduerbia præpositionũ formã induunt.

DE CONIVNCTIONVM constructione.

COniunctiones copulatiuæ & disiunctiuæ, cum his quatuor, quàm, nisi, præterquam, an, similes omninò casus nectunt: vt *Socrates docuit Xenophontem & Platonem. Vtinam calidus esses, aut frigidus. Albus an ater homo sit, nescio. Est minor natu quàm tu. Nemini placet nisi (vel præterquam) sibi.* Coniunctionum constructio.

Exceptio si casualis dictionis ratio aliqua priuata repugnet, vel aliud poscat: vt
Emi librum centussi & pluris. Vixi Romæ & Venetijs.
Hor. *in Meti descendant iudicis aures, Et patris & nostras.*

Coniunctiones copulatiuæ & disiunctiuæ, aliquoties similes modos & tempora conglutinant: vt

Recto stat corpore, despicitq; terras.

Aliquoties autem similes modos, sed diuersa tempora: vt Terentius. *Nisi me lactasses amantem, & vana spe produceres.*

Tibi gratias egi, & te aliquando collaudare possim.

Etsi, &c. Etsi, tametsi, etiamsi, quanquam, in principio orationis indicatiuos modos, in media subiunctiuos sæpiùs postulant.

Quamuis & licèt, subiunctiuos frequentiùs: vt *Etsi nihil noui afferebatur. Quanquam animus meminisse horret.*

Virgil. *Quamuis Elysios miretur Græcia campos.*

Ouid. *Ipse licèt venias musis comitatus Homere,*
Nil tamen attuleris, ibis Homere foras.

[illegible] Ni, nisi, si, siquidem, quòd, quia, quàm, postquam, posteaquam, vbi pro postquam, nunquam, priusquam, & indicatiuis & subiunctiuis adhærent: vt *Quòd redieris incolumis, gaudeo. Castigo te, non quòd odio habeam, sed quòd amem. Aliud honestum indicas, quàm Philosophi statuunt.* Plinius. *Grauiùs accusas, quàm patitur tua consuetudo.*

Si. Si, vtrique modo iungitur. Etsi pro quamuis, subiunctiuo tantùm: vt

Terent. *Redeam? non si me obsecret.*

Si quis, tantùm indicatiuo: vt *Si quis adest.*

Quando. Quando, quandoquidē, quoniā, indicatiuo iungitur: vt Virg. *Dicite (quandoquidem in molli cōsedimus herba.)*

Quoniam mihi non credis, ipse facito periculum.

Quippe. Quippè, cùm proprium habet verbum, gaudet indicatiuo: vt *Danda est huic venia, quippe ægrotat.*

Si addideris Qui, vtrunque admittit modum: vt *Non est huic danda venia quippè qui iam bis peierauit,* siue *peierauerit.*

Qui. Qui, cùm habet vim causalem, subiunctiuum postulat: vt *Stultus es, qui huic credas.*

Cùm

Cùm pro quamuis, pro quandoquidem vel quoniam, subiunctiuis semper adhæret: vt Cùm.
Cicero. *Nos cùm præcipi nihil posse dicamus, tamen aliys de rebus disserere solemus.*
Virgil. *Cùm sis officys Gradiue virilibus aptus.*

Cùm & tum, item tum geminatum, similes modos copulant. Est autem in Cùm, quiddam minus, atque ideò in priore clausulæ parte statuitur: in Tum, quiddam maius, ac proinde in posteriore clausulæ parte collocatur: vt Cùm & tum
Amplectitur cùm eruditos omnes, tū in primis Marcellum.
Odit tum literas, tum virtutem.

Ne, an, num, interrogandi particulæ, indicatiuum amant: vt Virgilius. Ne, an, num.
-superá: ne & vescitur aura Aetherea?

At cùm accipiuntur dubitatiuè aut indefinitè, subiunctiuum postulant: vt *Vise num redierit.*
Nihil refert fecerísne, an persuaseris.

Vt, causalis seu perfectiua coniunctio, & vt pro ne non, post verba timoris, nunc potentiali, nunc subiunctiuo iungitur: vt Terentius. Vt.
Filium perduxere illuc secum, vt vna esset meum.
Idem. *Te oro Daue, vt redeat iam in viam.*
Idem. *Metuo vt substet hospes.* id est, *ne non substet.*

Vt concedentis, seu positum pro quanquam, & vt pro vtpote, subiunctiuo seruit: vt
Vt omnia contingant quæ volo, leuari non possum.
Non est tibi fidendum, vt qui toties fefelleris. Vt qui solus relictus fueris.

Vt pro postquam, pro quemadmodum, vel sicut, & interrogatiuum, indicatiuis nectitur: vt
Cicer. *Vt ab vrbe discessi, nullum intermisi diem quin scriberem.*
Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere, vt facis.*
Idem. *Credo vt est dementia.*

Virgil. *Vt valet? Vt meminit nostri?*

Quanquam de hoc in aduerbij quoq; constructione paulò suprà est dictum.

PRAEPOSITIONVM constructio.

Præpositionum constructio.

PRæpositio subaudita, interdum facit vt addatur ablatiuus: vt *Habeo te loco parentis*, id est, *in loco*. *Apparuit illi humana specie*, i. *sub humana specie*. *Discessit magistratu*, id est, *à magistratu*.

Præpositio in compositione, eundem nonnunquam casum regit, quem & extra compositionem regebat: vt

Virg. *Nec posse Italia Teucrorum auertere regem*.

Prætereo te insalutatum.

Idem. *-emoti procumbunt cardine postes*.

Idem. *Detrudunt naues scopulo*.

Verba composita cum a, ab, &c.

Verba composita cum à, ab, ad, con, de, e, ex, in, nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, ídq; eleganter: vt *Abstinuerunt à viris*. Terent. *Amicos aduocabo ad hanc rem. Cum legibus conferemus*. Cicero. *Detrahere de tua fama nunquam cogitaui. Cùm ex insidijs euaseris*.

Terentius. *Postquam excessit ex ephebis*.

In Rempublicam cogitatione curáq; incumbe.

In pro erga, &c.

In, pro erga, contra, & ad, accusatiuum habet: vt

Virgil. *Accipit in Teucros animum mentémq; benignam*.

Idem. *Quid meus Aeneas in te committere tantùm?*

Quid Troës potuere?

Idem. *Quò te Meri pedes? Aut quò via ducit in vrbem?*

Item in accusatiuo iungitur, quoties diuisio, mutatio, aut incrementum rei cum tempore significatur: vt Virgilius.

Estq; locus parteis vbi se via findit in ambas.

Ouid.

Ouid. *Versa est in cineres sospite Troia viro.*
amor mihi crescit in horas.

In, cũ significatur actus in loco, ablatiuum postulat: vt Ouid. *Scilicet vt fuluum spectatur in ignibus aurum.*

Sub pro ad, per & ante, accusatiuo innititur: vt *Sub vmbram properemus.* Liuius. *Legati ferè sub id tempus ad res repetendas missi.* id est, *per id tempus.* Virg. *-sub noctem cura recursat.* id est, *Paulò ante noctem, vel instante nocte.* Aliàs ablatiuum admittit: vt *Quicquid sub terra est, in apricum proferet ætas.* Virgilius. *-sub nocte silenti,* id est, *in nocte silenti.* Sub.

Super pro vltra, accusatiuo iungitur: vt Virg. *-Super Garamantas & Indos Proferet imperium.* Super.

Super pro de & in, ablatiuo: vt Tacitus. *Multus super ea re, variúsq; rumor.* Virgil. *Fronde super viridi.*

Subter, vno significatu vtriq; casui apud autores iũgitur: vt Liuius. *Pugnatum est, super subtérq; terras.* Virg. *-omnes ferre libet subter densa testudine casus.* Subter.

Tenus, gaudet ablatiuo & singulari & plurali: vt *Pube tenus. Pectoribus tenus.* At Genetiuo tantùm plurali. vt *Crurum tenus.* Tenus.

Præpositiones, cùm casum amittunt, migrant in aduerbia: vt Virg. *-longo post tempore venit.* Idem. *Ponè subit coniux, ferimur per opaca locorum.* Idem. *-coram quẽ quæritis adsum, Troius Aeneas.* Pręposit. migrant in aduerbia.

INTERIECTIONVM constructio.

INteriectiones non rarò absolutè & sine casu ponuntur: vt Virgilius.

Spem gregis (ah!) silice in nuda connixa reliquit.

Terentius. *Quæ malùm dementia?*

O exclamantis, nominatiuo, accusatiuo, & vocati-

uo iungitur: vt *O festus dies hominis!*
Virg. *O fortunatos nimium, bona si sua norint, Agricolas!*
Idem. *O formose puer, nimium ne crede colori!*

Heu, pro. Heu & pro, nunc nominatiuo, nunc accusatiuo adhærent: vt *Heu pietas.* Virgilius. *Heu prisca fides.*
Idem. *Heu stirpem inuisam.*
Terentius. *Prô Iupiter! tu homo adiges me ad insaniam.*
Idem. *Prô Deûm atq; hominum fidem. Prô sancte Iupiter,* apud Plaut.

Hei & veh. Hei & veh, datiuo apponuntur: vt
Ouid. *Hei mihi quòd nullis amor est medicabilis herbis.*
Terent. *Veh misero mihi, quanta de spe decidi!*

DE FIGVRIS.

Figura quid sit.

Igura, est nouata arte aliqua dicendi forma. Cuius duo tantùm genera, Dictionis scilicet, & Constructionis, hoc loco trademus.

FIGVRAE DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex. { Próthesis, Aphæresis, Epénthesis, } { Syncope, Paragoge, Apócope.

Próthesis. Próthesis, est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: vt *Gnatus,* pro *natus. Tetuli,* pro *tuli.*

Aphæresis. Aphæresis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: vt *Ruit,* pro *eruit. Temnere,* pro *contemnere.*

Epénthesis. Epénthesis, est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: vt *Relliquias, relligio,* addita *l. Induperatorem,* pro *Imperatorem.*

Syncope. Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis

ctionis: vt *Abijt, petijt, dixti, repostum, &c.*

Paragoge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis: vt *Dicier*, pro *dici*. Paragoge.

Apócope, est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictionis: vt *Peculi*, pro *peculij*. *Dixtin'*, pro *dixtine*. *Ingeni*, pro *ingenij*. Apocope.

FIGVRAE CONSTRVCTIONIS.

Figuræ constructionis sunt octo: Appositio, Euocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthesis, Antiptôsis, Synecdoche.

APPOSITIO.

Appositio, est duorum substantiuorum eiusdem casus, quorum altero declaratur alterum, cõtinuata siue immediata coniunctio: vt *Flumen Rhenus*. Potest autem Appositio plurium substantiuorum esse: vt *Marcus Tullius Cicero*. Appositio quid sit.

Interdum apud authores in diuersis casibus ponuntur substantiua, perinde quasi ad diuersa pertinerent: vt *Vrbs Pataui*j, apud Virgilium: *Vrbs Antiochiæ*, apud Ciceronem.

In appositione, substantiua nõ semper eiusdem generis aut numeri inueniuntur. Nam quoties alterum substantiuorum caret numero singulari: aut est nomẽ collectiuum, diuersorum numerorum esse possunt: vt *Vrbs Athenæ*.

Ouid. *In me turba ruunt luxuriosa proci.*

Virgil. *Ignauum fucos pecus à præsepibus arcent.*

Triplici nomine fit Appositio.

Restringendæ generalitatis gratia: vt *Vrbs Roma*. *Animal equus*. Appositio triplex.

Tollendæ æquiuocationis causa: vt *Taurus mons Asiæ*. *Lupus piscis*.

Et ad proprietatem attribuendam: vt *Erasmus vir exactissimo iudicio.*

Nireus adolescens insigni forma.

Timotheus homo incredibili fortuna.

EVOCATIO.

Euocatio.

CVm prima vel secunda persona, immediatè ad se euocat tertiam, ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ: vt *Ego pauper laboro. Tu diues ludis.*

Est ergò euocatio, immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Obseruandū verò est, verbū semper conuenire cum persona euocante: vt *Ego pauper laboro. Tu diues ludis.*

Nam in euocatione quatuor sunt notanda: Persona euocans, quæ semper est prima vel secunda: Euocata, quæ semper est tertia: Verbum, quod semper est primæ vel secūdæ personæ, & absentia coniunctionis.

Euocatio varia.

In euocatione persona vocans & euocata, aliquando sunt diuersorum numerorum, vtpote vel cùm persona euocata caret numero singulari: vt *Ego tuæ deliciæ istuc veniam.* Aut cùm est nomen collectiuum: vt *Magna pars studiosorum amœnitates quærimus.* hîc subauditur *nos.* Aut deniq; cùm est nomen distributiuū: vt *In magnis læsi rebus vterq; sumus*, subintelligitur *nos.*

Duplex autem est Euocatio, Explicita, vbi tam persona euocans quàm euocata exprimitur: & Implicita, vbi persona euocans subintelligitur: vt *Sum pius Aeneas*, subintelligitur *Ego.*

Populus superamur ab vno, subauditur *nos.*

SYLLEPSIS.

Syllepsis.

SYllepsis, seu conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore, à σὺμ con, & λάβω sumo.

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet,

quoties persona concipitur cum persona: & Generũ, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur. Cuius declarandi rei gratia, hæc quæ sequuntur obseruabis.

Copulatum per coniunctionem Et, nec, neque, & cum pro Et acceptum, est pluralis numeri: ac proinde verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum, exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adiectiuum, aut relatiuum, genere & persona cum digniore supposito ac substantiuo quadrabit: vt *Quin tu & soror facitis?*
Ego & mater miseri perimus.
Tu & vxor, qui adfuistis, testes estote.

Conceptio Personarum.

Dignior enim est persona prima quàm secunda aut tertia, & dignior secunda quàm tertia: vt *Ego & pater sumus in tuto. Tu atque frater estis in periculo.* — Dignior persona.
Neque ego, neque tu sapimus.
Virgil. *-diuellimur inde Iphitus & Pelias mecum.*
Idem. *-Rhemus cum fratre Quirino Iura dabant.*

Cum, tamen singulare verbum magis amat: vt *Tu quid ego & populus mecum desideret, audi.* — Cum.

Conceptio Generum.

Dignius etiam est masculinum genus, quàm fœmininum aut neutrum, & dignius fœmininum quàm neutrũ: vt *Rex & regina beati. Chalybs & aurum sunt in fornace probati. Hinc per vim leges & plebiscita coactæ.* — Dignius genus.

At cùm substantiua res inanimatas significãt, adiectiuũ aut relatiuũ vsitatiùs in neutro genere ponitur: vt Virgilius. *-cùm Daphnidis arcum* — Exceptio.
Fregisti & calamos, quæ tu peruerse Menalca,
Et cùm vidisti puero donata, dolebas. Salust. *Ira & ægritudo permista sunt.* Idem. *Huic bella ciuilia, cædes, &*

discordia

Discordia ciuilis, grata fuerunt.

Virgæ tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.

Conceptio duplex. Porrò conceptio aliàs directa est, nempe cùm concipiens. i. dignius, & conceptum, id est indignius, copulantur per Et, vel atque, vel quo: aliàs indirecta, cū copulantur per Cum: vt *Ego cum fratre sumus candidi* vbi vtraq; conceptio est indirecta.

Sollepsis implicita. Est etiam quædam Conceptio generum implicita, nempe quando nec genus concipiens, nec genus cōceptum explicantur, sed de mare atque fœmina perinde loquimur, ac de solo mare: vt si dicam: Vterque est formosus: loquens de sponso & sponsa.

Sic Ouidius. *Impliciti laqueis nudus vterq; iacet.* loquēs de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

Prolepsis. PRolepsis seu præsumptio, est pronuntiatio quædam rerum summaria. Fit autem quum congregatio siue totum, cum verbo vel adiectiuo aptè cohæret: deindè partes totius ad idem verbum vel adiectiuum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: vt *Duæ aquilæ volauerunt: hæc ab oriente, illa ab occidente.* Hîc congregatio seu totum, *Duæ aquilæ.* cum verbo *volauerunt,* per omnia concordant: cum quo partes, *hæc & illa,* ad idem verbum relatæ, in numero non concordant.

Congregatio siue totum, est dictio pluralis numeri: vt *Duæ aquilæ:* aut plurali æquiualens: vt *Corydon & Thyrsis.*

Nota. Nam copulatum æquiualet plurali: vt Virg.

Compulerántq; greges Corydon & Thyrsis in vnum,

Thyrsis oues, Corydon distentas lacte capellas.

Aut congregatio est nomen collectiuum: vt *Populus viuit, alij in penuria, alij in delicijs.*

Sulpitius & Aldus quinq; dicunt in Prolepsi esse necessaria. Congregationem, vt in priore exemplo, *duæ aquilæ*: Verbum, vt *volauerunt*: Partes, vt *hæc & illa*: Partium determinationem, vt *ab oriente & occidente*: & Ordinem, videlicet quod totum præcedat, partes sequantur. Quinque in Prolepsi necessaria.

Duplex autem est Prolepsis. Explicita, vbi omnia exprimuntur, quæ in Prolepsi esse oportet: vt *Equi concurrunt: hic à dextra, ille à finistra Hippodromi*: & Implicita, in qua aliquid tacetur: vt Ouidius. Prolepsis duplex.

Alter in alterius iactantes lumina vultus,

Quærebant taciti noster vbi esset amor.

Deest altera partium cum determinatione, videlicet *Et alter in alterius*. Et, *Alter alterius onera portate*. Vbi deest *vos*: & altera pars cum determinatione, videlicet, *Et alter alterius*.

Terent. *Curemus æquam vtérq; partem*. hîc totum *nos* subintelligitur, & partes, *alter & alter*, includuntur in distributiuo *vterque*.

Diomedes Prolepsim dicit esse, quoties id quod posterius gestum est, antè describimus: vt Virgilius.

Lauiniáq; venit littora. Lauinium enim nondum erat, quum Aeneas venit in Italiam.

Dicitur verò Prolepsis, à πρὸ, quod est ante, & λήβω sumo.

ZEVGMA.

Zeugma, est vnius verbi vel adiectiui, viciniori respondentis, ad diuersa supposita reductio: ad vnum quidem expressè, ad alterum verò per supplementum: vt Cicero. *Nihil te nocturnum præsidium palatij, nihil vrbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi Senatus locus, nihil horum ora vultúsq; mouerunt?* Zeugma.

expressè reducitur ad *ora vultúsq;*, at ad cætera per supplementum. Subintelligendum est enim, præsidium mouit, vigiliæ mouerunt, timor populi mouit, bonorum concursus mouit, habendi senatus locus mouit. Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adiectiuum conuenit cum remotiore: vt *Ego meliùs quàm tu scribo. Ego sicut fratrem amo. Hoc ille ita prudenter atque ego fecisset.*

Item per nisi: vt Terentius. *Talem filium nulla nisi tu pareret.*

Licèt Poëtæ interdum aliter loqui soleant: vt Ouid. *Qui nisi secretæ læserunt Phyllida syluæ?*

De quibus in concordantia Verbi & Nominatiui suprà est dictum: vt Cicero. *Quare vt arbitror, priùs hîc te nos, quàm istîc tu nos videbis.*

Tribus modis fit zeugma. In persona: vt *Ego & tu studes.*

In genere: vt *Maritus & uxor est irata.*

In numero: vt *hîc illius arma, Hîc currus fuit.*

Zeugma triplex.

Ponitur aliquando verbum vel adiectiuum in principio, & tum vocatur Protozeugma: *Dormio ego & tu.* Quandóq; in medio, vocatúrq; Mesozeugma: vt *Ego dormio & tu.* Quandóq; in fine, & vocatur Hypozeugma vt: *Ego & tu dormis.*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo substantiua: vt *Rex & Regina.* Coniunctio, quæ vel copulatiua vel disiunctiua, vel etiam expletiua esse potest: vt Et vel, &c. Verbum vel adiectiuum: vt *Irata est.* & quod verbum vel adiectiuum viciniori supposito respōdeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per aduerbia: vt *Cubas vbi ego. Cœnas quando nos.*

Quando verbū ad duo supposita reducitur, & cum vtroque conuenit, est Zeugma, vt dicunt Locutionis, non Constructionis: vt *Ioannes fuit piscator & Petrus.*

Dicitur autem Zeugma, quasi copulatum, à Græco verbo

verbo ζευγνύω vel ζευγνύμι, quod est copulo.

SYNTHESIS.

SYnthesis, est oratio congrua sensu, non voce: vt Virgilius. *Pars in frusta secant. Gens armati.* Synthesis.

Fit autem Synthesis, nunc in genere tantùm, idq; aut sexus discernendi causa: vt *Anser fœta. Elephantus grauida.* aut supplementi gratia: vt *Praeneste sub ipsa.* subauditur vrbe.

Centauro in magna, subintelligitur *naui.*

Nunc in numero tantùm: vt *Turba ruunt. Aperite aliquis ostium.*

Nunc verò in genere & numero simul: vt *Pars mersi tenuere ratem.*

Virg. *Hæc manus ob patriam pugnando vulnera passi.*

Dicitur autem Synthesis, à σὺμ quod est con, & θεσις positio, quia est compositio, id est, constructio, facta gratia significationis.

ANTIPTOSIS.

ANtiptôsis, ab ἀντί quod est pro, & πτῶσις casus, est positio casus pro casu, idq; interdum non inuenustè: vt Virg. *Vrbem quam statuo vestra est.* Antiptôsis.

Ter. *Populo vt placerent, quas fecisset fabulas. Sermonem quem audistis, non est meus. Eius non venit in mentẽ, pro id.*

Quanquam hîc *venit,* impersonaliter potiùs vsurpari existimandum est. *Aristotelis libri sunt omne genus elegantia referti,* pro omnis generis. Sic *id genus, quod genus, &c. Idne estis authores mihi?* pro *eius.* Interdum autem fit durior Antiptôsis: vt *Salue primus omniũ parens patriæ appellate,* pro *prime. Habet duos gladios, quibus altero te occisurum minatur, altero villicum.* pro *quorum altero.*

SYNECDOCHE.

Synecdoche. Synecdoche, est cùm id quod partis est, attribuitur toti: vt *Aethiops albus dentes.* Hîc album, quod solis dentibus conuenit, toti attribuitur Aethiopi.

Nota. Per Synecdochen omnia nomina adiectiua, aliquã proprietatem significantia: item verba passiua & neutralia, significantia aliquam passionem, possunt regere accusatiuum aut ablatiuum, significantem locum in quo est proprietas, aut passio: vt *æger pedes,* vel *pedibus. Saucius frontem,* vel *fronte. Doleo caput,* vel *capite. Redimitus tempora lauro. Truncatus membra bipenni. Essi sua laniata comas, contusáq; pectus.*

Nam illæ Græcæ phrases sunt: *Excepto quod non simul esses. Cætera lætus. Cætera similis, vno differunt.*

Dicitur autem Synecdoche à σὺν quod est con, & ἐκδέχομαι suscipio, videlicet quòd totum cum si a parte capiatur.

Si cui lubet figuratæ constructionis elegantias pernoscere, legat Thomam Linacrum de Eclipsi, Pleonasmo, & Enallage, déq; alijs figuris eruditè, dilucidè, ac copiosè disserentem.

DE PROSODIA.

Prosodia quid sit. Rosodia est, quæ rectam vocum pronuntiationem tradit, Latinè accentus dicitur.

Diuiditur autem Prosodia in { Tonum, Spiritum, Tempus.

Tonus, est lex vel nota, qua syllaba in dictione eleuatur, vel deprimitur.

Est

Est autem Tonus triplex. { Acutus, Grauis, Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua, ascendens in dexteram, sic ´. Tonus acutus.

Grauis, est virgula obliqua, descendens in dextrã ad hunc modum, `. Grauis.

Circumflexus, est quiddam ex vtrisq; conflatum, hac figura, ^. Circumflexus.

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam circuli pars in summo literæ apposita, quam sic pinges, '. Apostrophus.

Hac nota vltimam dictionis vocalem deesse ostenditur: vt *Tanton' me crimine dignum dixisti?* pro *tantóne*.

Spiritus duo sunt, Asper & Leuis. Spiritus.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: vt *Homo, honor*.

Leuis, quo citra aspirationem syllaba profertur: vt *Amo, onus*.

TONORVM REGVLA. I.

Monosyllaba dictio breuis: aut positione longa acuitur: vt *Mél, fél, párs, póx*. Natura longa, circumflectitur: vt *Spês, flôs, sôl, thûs, rûs*. Monosyllaba.

REGVLA. II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit natura posterior breuis: prior circumflectitur: vt *Lûna, Mûsa*. In cæteris acuitur: vt *Citus, Lítus, sóleris, sátur*. Dissyllaba.

REGVLA. III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: vt *Libértas, penátes*. Sin breuem habet penultimam, acuit antepenultimam: vt *Dóminus, póntifex*. Polysyllaba.

Excipiuntur composita à facio: vt *Benefácis, malefá-* Exceptio.

cis

tis.calefacit, frigefacit.

At si penultima longa fuerit natura, & vltima breuis, circumflectitur penultima: vt *Románus, amâtor.*

Composita à fis, fit, vltimam acuunt: vt *Malefit, calefit, benefit, satisfit.*

APPENDIX.

Nota. Accentuum confusio.

Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt.

REGVLA IIII.

Quæ tonos perturbant.

Quinque sunt, quæ tonorum regulas perturbant.

DIFFERENTIA.

Differentia.

Differentia tonum transponit: vt Vná, aduerbium, vltimam acuit, ne videatur esse nomen. Sic eó, alió, aliquó, continuó, seduló, porró, forté, quá, si quá, aliquá, nequá, illó, falsó, citó, feré, plané, & id genus alia: putá pro sicut, poné pro post, corám, circúm, aliás, palám, ergó coniunctio, sed ergô pro causa circumflectitur: vt Virgil. *-illius ergô Venimus.* Hæc igitur omnia sicut Græca acutisona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in cònsequentia verò grauantur.

Sic differentiæ causa antepenultima suspenditur in his, Déinde, próinde, périnde, alíquando, síquando, néquando, húiusq; á longè, dé longè, déinceps, dúntaxat, déorsum, quápropter, quínimo, enimuerò, propémodum, ádmodum, affabrè, intereá loci, nihilóminus, paulóminus, cùm non sunt orationes diuersæ, vti sunt pube-tenus, crurum-tenus: non enim composita sunt, velut hactenus, quatenus, & eius generis reliqua.

Transpo-

Transpositio.

Transpositio tonum inuertit, id quod vsu venit in præpositionibus, quæ postpositæ grauantur: vt Virgilius. *Transtra per & remos. Te penes imperium.* Transpositio.

Attractio.

Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum aliquod sequitur coniunctio inclinatiua: vt Que, ne, ve. Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præcedènti, eámque acuunt: *Lumináque, laurúsque Dei.* Sic Dum, sis, nam, parelca. Attractio.

Vbi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: vt, Dénique, útique, ítaque, úndique, híccine, & huiusmodi.

Vbîque tamen temporis sui tonum seruat, & Vbîuis. Vbique & vbiuis.

Concisio.

Concisio transfert tonum, cùm dictiones per syncopen aut apocopen castrantur. Tunc enim tonum retinent integræ dictionis: vt Virgili, Valeri, Mercuri: pro Virgilij, Valerij, Mercurij. Concisio.

Sic quædam nomina & pronomina syncopata, circumflectunt vltimam: vt Arpinâs, Rauennâs, nostrâs, vestrâs, cuiâs: ab Arpinâtis, Rauennâtis, nostrâtis, &c. Sic Donec, à donecum. Sic hûc, illûc, istûc, adhûc, &c. pro hucce, illucce, &c. Et composita à dic, duc, fac: vt benedic, reduc, calefac. Nomina & pronomina syncopata.

IDIOMA.

Idioma.

IDioma, hoc est linguæ proprietas, tonum variat, adeò vt, si dictiones Græcæ integrè ad nos veniant, seruent tonum suum: vt Symóis, períphas, penultimam acuunt, at facta Latina, antepenultimam eleuant, quia corripiunt penultimam.

Quæ autem prorsus Latina fiunt, Latinum quoque tonum seruant: vt Geórgica, Bucólica, antepenultima acuta, licèt apud Græcos in vltima tonum habeant.

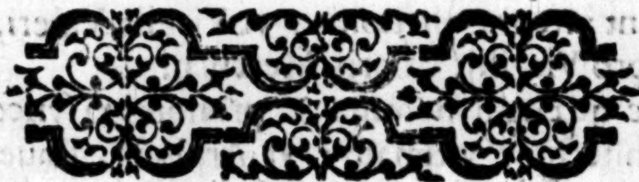
Sic & cómœdia, trágœdia, sóphia, symphónia, tonum recipiunt in antepenultima, licèt in sua lingua habeant in penultima.

Nota.

Porrò, si ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutissimum fuerit iuxta Latinum accentum illam enuntiare.

Syllabę communes.

Syllabę communes in prosa oratione, semper corripiuntur: vt Célebris, Cáthedra, Medíocris.

DE CARMINVM RATIONE.

Actenus de Tonis & Spiritibus, deinceps de syllabarũ tempore, & carminis ratione pauca adijciemus.

Tempus, est syllabæ pronuntiandæ mensura. Tempus.

Syllaba breuis, vnius est tẽporis, longa verò duorũ. Syllaba.

Tempus breue sic notatur, ∪.

Longum autem sic, –: vt – ∪ Terra.

Ex syllabis iusto ordine dispositis, fiunt pedes.

Est autem Pes duarum syllabarũ pluriúmue constitutio, ex certa temporum obseruatione. Pes.

Pedum alij dissyllabi, alij trissyllabi.

De tetrasyllabis autem non multum attinet ad hoc nostrum institutum differere. Diuisio pedum.

Dissyllabi sunt,	Spondæus,	vt	– – *Virtus.*
	Pyrrychius,		∪∪ *Deus.*
	Trochæus,		– ∪ *Panis.*
	Iambus.		∪ – *Amans.*
Trissyllabi octo,	Molossus,	vt	– – – *Magnates.*
	Tribrachus,		∪∪∪ *Dominus.*
	Dactylus,		– ∪∪ *Scribere.*
	Anapæstus,		∪∪ – *Pietas.*
	Bacchius,		∪ – – *Honestas.*
	Antibacchius,		– – ∪ *Audire.*
	Amphimacer,		– ∪ – *Charitas.*
	Amphibrachus,		∪ – ∪ *Venire.*

Porrò pedes iusto numero atq; ordine concinnati, Carmen constituunt.

Est enim Carmen, oratio iusto atque legitimo pedum numero constricta.

Carmen. Carmen composituro in primis discendum est, pedibus ipsum ritè metiri, quam Scansionem vocant.

Scansio. Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio.

Scansioni accidentia.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura.

Synalœpha. Synalœpha, est elisio quædam vocalis ante alteram in diuersis dictionibus: vt

Sera nimis vit' est crastina, viu' hodie.

Fit autem interdũ in his dictionibus: vt Dij, dijs, ijdem, ijsdem, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiustus, deest, deero, deerit, & similia.

At heu & ô, nunquam intercipiuntur.

Eclipsis. Eclipsis, est quoties m, cum sua vocali perimitur, proxima dictione à vocali exorsa: vt

Monst' horrend' inform' ingens, cui lumen ademptum: pro *monstrum, horrendum, informe, &c.*

Synęresis. Synæresis, est duarum syllabarum in vnam contractio: vt Virg. *Seu lento fuerint aluaria vimine texta.* pro *aluearia.*

Dięresis. Diæresis, est vbi ex vna syllaba dissecta, fiũt duæ: vt

– ∪ ∪ – – – – ∪ ∪ – ∪ ∪ –

Ouidius. *Debuerant fusos euoluisse suos.* pro *euoluisse.*

Cæsura. Cæsura, est cùm post pedem absolutum, syllaba breuis in fine dictionis extenditur.

Cæsuræ species sunt,

Triemimeris. Triemimeris, ex pede & syllaba: vt

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪ – – ∪ ∪ – –

Virgilius. *Pectoribus inhians, spirantia consulit exta.*

Penthe-

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllabâ: vt Penthemimeris.

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – –

Virgilius. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris, ex tribus pedibus & syllaba: vt Hepthemimeris.

– – – – – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – –

Idem. *Ostentans artem pariter arcúmq; sonantem.*

Enneēmimeris, constat ex quatuor pedibus & syllaba: vt Enneēmimeris.

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – – – ∪ ∪ – –

Idem. *Ille latus niueum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBVS CARMINVM.

Carminũ genera, de quibus nos hoc loco potissimũ tractare decreuimus, sunt Heroicũ, Elegiacum, Asclepiadæum, Sapphicũ, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Carmen Heroicum quod idem Hexametrum dicitur, constat pedibus numero quidem sex, genere verò duobus, dactylo & spondæo. Hexametrum.

Quintus locus dactylũ, sextus spondæũ peculiariter sibi vendicat: reliqui hunc vel illum, pro vt volumus:

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – – ∪ ∪ – –

vt Virgilius. *Tytire tu patulæ recubans sub tegmine fagi.*

Reperitur aliquãdo spõdæus etiam in quinto loco: vt

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ – – – –

Idem. *Chara Deûm soboles, magnum Iouis incrementum.*

Vltima cuiusq; versus syllaba habetur communis. Nota.

Carmen Elegiacum.

Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici constat Penthemimeri, quarum prior Pentametrum.

or duos pedes, dactylicos, spondaicos, vel alterutros comprehendit, cum syllaba longa: altera etiam duos pedes, sed omninò dactylicos, cũ syllaba item longa: vt

– – – –UU– – U U – U U –

Ouidius. *Res est solliciti plena timoris amor.*

Carmen Asclepiadæum.

Asclepiadeum. Carmen Asclepiadæum, constat ex penthemimeri, hoc est spondæo & dactylo, & syllaba longa, & duobus deinde dactylis: vt

– – – UU – – UU – UU

Horatius. *Mæcenas atauis edite regibus.*

Sapphicum.

Sapphicum carmen. Carmen Sapphicum constat ex trochæo, spondæo, dactylo, & duobus demùm trochæis: vt

– U – – – U U – U – –

Horatius. *Iam satis terris niuis atq; diræ.*

Adonicum. In hoc tamen carminis genere, post tres versus additur Adonicum, quod constat ex dactylo & spondæo: vt

– U – – – UU – U – –

Horatius. *Integer vitæ, scelerisq; purus,*

– U – – – UU – U – –

Non eget Mauri iaculis nec arcu,

– U – – – UU – U – –

Nec venenatis grauida sagittis,

Fusce pharetra. – UU – –

Phaleucium, siue Endecasyllabum.

Phaleucium Carmen. Carmen Phaleucium, siue Endecasyllabum, constat ex spondæo, dactylo, & tribus tandem trochæis: vt

– – – UU – U – U – U

Quoquò diffugias pauens Mabili,

Nostrum non poteris latere nasum.

Iam-

Iambicum Archilochium.

Legitimus versus Iambicus, è solis constat Iambis, Iambicum.

∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ –

vt, *Suis & ipsa Roma viribus ruit.*

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro Iambo, tribrachum, spondęum, dactylum, anapæstum: atque in paribus tribrachum, spondæum rarius.

Hoc carmen in duo genera deducitur, Dimetrum, & Trimetrum, siue Senarium.

Dimetrum.

Dimetrum, constat ex quatuor pedibus: vt Carmen dimetrum.

O Carminum dulces notæ, – – ∪ – – – ∪ –

Quas ore pulchra melleo – – ∪ – – – ∪ –

Fundis, lyræq; succinis, – – ∪ – – – ∪ –

Trimetrum, siue Senarium.

Trimetrum, senis constat pedibus: vt Trimetrum.

– – – – – – ∪ – – – ∪ –

Qui nos damnant, sunt histriones maximi.

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – – – ∪ –

Iuuenalis. *Nam Curios simulant, viuunt Bacchanalia.*

DE QVANTITATE PRImarum syllabarum.

Rimarum syllabarum quantitas octo modis cognoscitur: Quantitas Syllabarum.

Positione, vocali ante vocalem, Diphthongo, Deriuatione, Compositione, Præpositione, Regula, Exemplo, seu authoritate.

POSITIO. Regula I.

Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in ea-

dem dictione, vbique positura longa est: vt *Ventus, axis, patrizo.*

II. Quòd si consonans priorem dictionem claudat, sequente item à consonante inchoante, vocalis praecedens etiam positione longa erit: vt

Maior sum, quàm cui possit fortuna nocere.

Syllabae ior, sum, quàm, & sit, positione longae sunt.

At si prior dictio in vocalem breuē exeat, sequente à duabus consonantibus incipiente, interdum, sed rariùs producitur.

– – – ∪ ∪ – – – – ∪ ∪ – –

vt Virg. *Occulta spolia, & plures de pace triumphos.*

Vocalis breuis ante mutam, sequente liquida, cōmunis redditur: vt *Patris, volucris.* Longa verò non mutatur: vt *Aratrum, simulachrum.*

Vocalis ante alteram.

Vocalis ante alteram. Vocalis ante alteram in eadem dictione vbiq; breuis est: vt Dĕus, mĕus, tŭus, pĭus.

Excipias genetiuos in ius, secundam pronominis formam habentes: vt Vnius, illius, &c. Vbi i, communis reperitur, licèt in alterĭus semper sit breuis, in alīus semper longa.

Excipiendi sunt etiam genetiui & datiui quintae declinationis, vbi e, inter geminum i, longa fit: vt Faciēi, alioqui non: vt Rĕi, spĕi, fidĕi.

Fi in fio. Fi etiam in fio, longa est, nisi sequantur e & r simul: vt Fierem, Fieri.

Iuuen. *Sic fiunt octo mariti.* – – – – ∪ ∪ – –

Idem. *Quod fieri non posse puter.* – ∪ ∪ – – – ∪ ∪ –

Ohe interiectio, priorem syllabam ancipitem habet.

REGVLA. II.

Vocalis ante alteram in Graecis dictionibus subinde longa fit. vt Dicite Pīerides. Respice Lāerten. Et in possessiuis: vt Aenēia nutrix. Rhodopēius. Orphēe.

DIPH-

DIPHTHONGVS. Regula. III.

Omnis Diphthongus apud Latinos longa est: vt Aūrum, nēuter, musæ, nisi sequente vocale: vt Præire, præustus, præamplus. Diphthógus

DERIVATIO. Regula. IIII.

Deriuatiua eandem cum primitiuis quantitatem sortiuntur: vt ămator, ămicus, ămabilis, prima breui ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à breuibus deducta, primam producunt. Deriuatio.

Cuius generis sunt

Vox vōcis, à vŏco.
Lex lēgis, à lĕgo.
Rex rēgis, à rĕgo.
Sēdes & sēdile, à Sĕdeo.
Iūmentū, à iŭuo.
Fōmes & fōmentū, à Fŏueo.

Iūcundus, à iŭuo.
Iūnior, à iŭuenis.
Mōbilis, à mŏueo.
Hūman9, ab hŏmo.
Vōmer, à vŏmo.
Pēdor, à pĕde.

Sunt & contrà, quæ à longis deducta, corripiuntur: qualia

sunt,
Dux, dŭcis, à dūco.
Dĭcax, maledicus, & id genus multa, à dīco.
Fĭdes, à Fīo.
ărena, ărista, } ab āreo.
Pŏsui, à pōno.

Gĕnui, à gīgno.
Frăgor, Frăgilis, } à frāngo.
Nŏto, as, à nōtu.
Nŏto, as, à nātu.
Dĭsertus, à dissero.
Sŏpor, à Sōpio.

Et alia nonnulla ex vtroque genere, quæ relinquuntur studiosis inter legendum obseruanda.

COMPOSITIO. Regula V.

Composita simplicium quantitatem sequuntur: vt Pŏtens, Impŏtens, Sôlor, Consôlor, Lĕgo, is, Perlĕgo. Lēgo, as, Allēgo. Composita.

Excipiuntur tamen hæc breuia à longis enata: vt
Innŭba, Pronŭba, } à nūbo. { Deiĕro, Peiĕro, } à iūro,

PRAE-

PRÆPOSITIO. Regula VI.

VI. Ex præpositionibus hæ vbiq; producuntur: A, de, præ, ſe, e, niſi vocali ſequente: vt *Vnda dehiſcens.* -*Sudibúſue præuſtis.* apud Virgilium.

Pro. Pro quoque longa eſt, præterquam in iſtis: Prŏcella, prŏfugus, prŏteruus, prŏnepos, prŏpago pro ſtirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiſcor, prŏfari, prŏpero, prŏfugio, prŏfecto.

Procuro, profundo, propello, propulſo, propago, as, primam ſyllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino, Græca ſunt per o paruum, & proinde primam breuem habent.

Di, etiam producitur, niſi in { Dĭrimo, & Dĭſertus.

Reliquæ præpoſitiones, ſi poſitio ſinat, corripiuntur. Cuiuſmodi ſunt, Ad, ob, ab, ſub, re, in, &c.

REGVLA. Canon. I.

Omne præteritum diſſyllabum, priorem habet lōgam: vt Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fĭdi *à findo*, bĭbi, dĕdi, ſcĭdi, ſtĕti, tŭli.

Canon. II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem breuem habent: vt

Pĕpendi,	Pĕpedi,	Pŭpugi,
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici,
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcĭdi, à cado.
Mŏmordi,	Tĕtigi,	Cĕcīdi, à cædo.

Quin & ſupinum diſſyllabum priorem quoque producit: vt

Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe Quĭtum, Sĭtum, Lĭtum, ĭtum, Rŭtum, Rătum, Dătum, Sătum.

Et cĭtum, à cieo, es: nam cītum à cio, cis, quartæ, priorem habet longam.

Exem-

Exemplum seu authoritas.

Quarum verò syllabarum quantitas, sub prædictas rationes non cadit, à poëtarũ vsu, exemplo atque authoritate petenda est certissima omnium regula. Discant ergò pueri obseruare ex poëtis communes primarum syllabarum quantitates, cuius sortis sunt:

Britannus, bythynus, cacus, cosyra, crathis, pachinus, palatium, pelion, criticus, curites, Diana, fidene, gradiuus, hynulus, pyrene rubigo, rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, lycas, orion, rudo, Sychæus sycanius, & similia. Quæ primã habeant communem.

DE MEDIIS SYLLABIS

Ediæ syllabæ partim eadem ratione qua primæ, partim etiam ex incrementis genetiui, atque coniugationis analogia cognosci possunt.

De incrementis genetiui nominum polysyllabarum, suprà in generibus nominum abundè dictum arbitramur, vnde petere licebit, si quid de hac re hæsitaueris. Cætera frequens lectio & optimorum Poëtarum obseruatio, facilè suppeditabunt.

Coniugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt, nempe A, indicem primæ coniugationis, longam esse naturâ, præterquam in do, & eius compositis, quando huius sunt coniugationis: vt Coniugationum analogia.

Dămus, circundămus, Dăbis, circundăbis, Dăre, circundăre.

Præterea syllabas rimus & ritis, in præterito perfecto modi subiunctiui, vbique pro breuibus habendas animaduertant, in futuro autem in oratione prosa longas esse debere, in carmine verò indifferentes reperiri,

periri, quemadmodum contendit Aldus: vt Præterito, Amauérimus, amauéritis: Futuro, Amauerîmus, amauerîtis.

Mediarum syllabarum variatio.

Est & vbi mediæ syllabæ variant apud Poëtas, vt in his quæ subiunximus: Connubium, Ficedula, Malea, Pharsalia, Bathauus, Sidonius, & similia.

Adiectiua in inus.

Adiectiua in inus Latina, penultimam producunt: vt Clandestînus, mediastînus, parietînus, matutînus, vespertînus, repentinus.

Pręter hęc sequẽtia, { Diutĭnus, Crastĭnus, Pristĭnus, Perẽdinus, Hornótinus } { Serotĭnus, Oleagĭnus, Fagĭnus, Cedrĭnus, Carbasĭnus.

Et reliqua materialia, siue à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in *νος*: vt Chrystallĭnus, myrrhĭnus, hyacinthĭnus, adamantĭnus, &c.

Cætera fœliciùs docebit vsus, & Poëtarum obseruatio, quàm vllæ Grammaticorum regulæ, quas sine vllo aut modo aut fine de mediarũ syllabarum quantitate tradere solent.

Quare illis prætermissis, ad vltimarum syllabarum quantitates aperiendas iam accingamur.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

Vltimę syllabæ.

Vanquam vltimæ syllabæ ipsum literarũ numerũ, aut æquant, aut etiam superant, non tamen pigebit illas etiã ordine percurrere.

Primùm, A finita, producuntur: vt Amā, contrā, ergā, Excipias Putā, itā, quiā.

Item nominatiuos, & omnes casus in a, cuiuscunq; fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vocatiuos

vocatiuos in A, à Græcis in As: vt ô Aeneā, ô Thomā & ablatiuum primæ declinationis: vt ab hac Musā. Numeralia in ginta, A finalem habent communem, sed frequentiùs longam: vt Trigintā, quadragintā.

In b, d, t, desinentia, breuia sunt: vt ăb, ăd, capŭt. B, D, T, C.

In c, desinentia, producuntur. vt āc, sīc, & hīc aduerbium. Sed tria in c, semper contrahuntur: Lăc, nĕc, donĕc. Duo sunt communia: Fac, & pronomen hic, & neutrum hoc, modò non sit ablatiui casus.

E finita, breuia sunt: vt Marĕ, penĕ, legĕ, scribĕ. E.

Excipiendæ sunt omnes voces quintæ inflexionis in E: vt Diē, fidē, vnà cū aduerbijs inde enatis: vt Hodiē, quotidiē, pridiē, postridiē, qua rē, qua de rē, ea re, & siqua sunt similia. Et secundæ item personæ singulares imperatiuorum actiuorum, secundæ coniugationis: vt Docē, mouē, manē, cauē.

Producuntur etiam monosyllaba in E: vt Mē, tē, cē, præter Quĕ, nĕ, vĕ, coniunctiones enclyticas. In E monosyllaba.

Quin & aduerbia quoque in e, ab adiectiuis deducta, e longum habent: vt Pulchrē, doctē, valdē pro validē. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benĕ tamen & malĕ, corripiuntur omninò. Aduerbia.

Postremò, quæ à Græcis per η scribuntur, natura producuntur, cuiuscunque fuerint casus, generis, aut numeri: vt Lethē, Anchisē, cetē, tempē.

I finita, longa sunt: vt Dominī, magistrī, amarī, docerī. Præter Mihi, tibi, sibi, vbi, ibi, quæ sunt communia. I.

Nisi verò & quasi, corripiuntur. Cuius etiam sortis sunt datiui & vocatiui Græcorum, quorum genetiuus singularis in Os breue exit: vt

Huic	Palladĭ, Phyllidĭ, Minoidĭ,	Vocat. ô	Amaryllĭ, Alexĭ, Daphnĭ.	

L finita, corripiūtur: vt Animăl, Annibăl, mĕl, pugĭl, Sól,

Sōl, consŭl. Præter nīl contractum à *nihil*. Et Hebræa quædam in l: vt Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Daniēl.

N. N finita, producuntur: vt Pæān, Hymēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Excipe forsăn, forsităn, ăn, tamĕn, attamĕn, veruntămen.

In. Corripitur & In, cum compositis: vt Exĭn, subĭn, deĭn, proĭn.

Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen castrantur: vt Mĕn? Vidĕn? Audĭn? Nemŏn.

En. Nomina item in *en*, quorum genetiuus ĭnis, correptum habet: vt Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tibicĕn, ĭnis.

On. Græca etiam in On, per o paruum, cuiuscunque fuerint casus: vt Nominat. Iliŏn, peliŏn. Accusatiuo Caucasŏn, pylŏn.

In. Quædam etiam in *In*, vt Alexĭn. In*yn* vt Itўn.

An. In An quoque à Nominatiuis in A: vt Nominatiuo *Iphigenia*, *Aegina*. Accusatiuo Iphigeniăn, Aeginăn.

Nam in An, à nominatiuis in As, producuntur: vt Nominatiuo *Aeneas*, *Marsyas*. Accusatiuo Aeneān, Marsyān.

O finita. O finita, cōmunia sunt: vt Amo, virgo, porrò, docendo, legendo, eundo, & aliæ gerundij voces in Do.

Præter obliquos in o, qui semper producuntur: vt Huic Dominō, seruō. Ab hoc templō, damnō.

Et aduerbia ab adiectiuis deriuata: vt Tantō, quantō, liquidō, falsō, primō, manifestō, &c.

Præter sedulò, mutuò, crebrò, serò, quæ sunt communia.

Cæterùm modŏ & quomodŏ, semper corripiuntur.

Citò quoque, vt & ambo, duo, ego, atque homo, vix leguntur producta.

Monosyllaba tamen in o, producuntur: vt Dō, stō:

vt & ergō, pro causa.

Item Græca per ω cuiuscunq; fuerint casus: vt hæc Sapphō, Didō. Huius Androgeō, Apollō. Hunc Athō, Apollō.

R finita, corripiuntur: vt Cæsăr, torculăr, pĕr, vĭr, vxŏr, turtŭr. R.

Cor, semel apud Ouidium productum legitur: vt

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪∪ – ∪∪ – –

Molle meum leuibus cor est violabile telis.

Producuntur etiam Fār, lār, nār, vēr, fūr, cūr. Pār quoq; cum compositis: vt Compār, impār, dispār.

Græca quædam in Er, quæ illis in ηρ desinunt: vt Aēr, cratēr, charactēr, æthēr, sotēr.

Præter Patĕr & matĕr, quæ apud Latinos vltimam breuem habent.

S, finita, pares cum numero vocalium habent terminationes, nempe, As, es, is, os, us. S.

Primò, As, finita, producuntur: vt Amās, musās, maiestās, bonitās. As.

Præter Græca, quorum genetiuus singularis in dos exit: vt Archăs, Pallăs. Genetiuo Archadŏs, Palladŏs.

Et præter accusatiuos plurales nominum crescentium: vt Heros, Heroos. Phyllis, Phyllidos. Accusatiuo pluralis, Heroăs, Phyllidăs.

Es finita, lōga sunt: vt Anchisēs, sedēs, docēs, patrēs. Es.

Excipiuntur nomina in es, tertiæ inflexionis, quæ penultimam genetiui crescentis corripiunt: vt Milĕs, segĕs, diuĕs. Sed ariēs, abiēs, pariēs, Cerēs, & Pēs, vna cum compositis: vt Præpēs, bipēs, tripēs, quadrupēs, longa sunt.

Es quoque à sum, vnà cum compositis corripitur vt Potĕs, adĕs, prodĕs, obĕs.

Quibus penĕs adiungi potest, vnà cum neutris ac nomi-

nominatiuis pluralibus Græcorum: vt Hyppomanĕs, cacoĕthes, Cyclôpĕs, Naiadĕs.

Is. Is finita, breuia sunt: vt Parĭs, panĭs, tristĭs, hilarĭs.

Excipe obliquos plurales in is, qui producuntur: vt *Musis, mensis à mensa*, dominīs, templīs.

Item queīs pro quibus, cum producentibus penultimã genetiui crescentis: vt Samnīs, Salamīs. Genetiuo Samnîtis, Salamînis.

Adde huc quæ in Eis diphthongum desinunt, siue Græca, siue Latina, cuiuscunque fuerint numeri aut casus: vt Symoeīs, pyroeīs, parteīs, omneīs.

Et monosyllaba item omnia: vt Vīs, līs, præter ĭs, & quĭs nominatiuos, & Bĭs apud Ouidium.

Istis accedunt secundæ personę singulares verborũ in *is*, quorũ secundæ personæ plurales desinunt in *îtis*, penultima producta, vnà cũ futuris subiũctiui: in ris: vt Audīs, velīs, dederīs. Pl. Audîtis, velîtis, dederîtis.

Os. Os finita producũtur: vt Honōs, nepōs, dominōs, seruōs.

Præter compŏs, impŏs, & ŏs, ossis. Et Græca per o paruum: vt Delŏs, Chaŏs, Palladŏs, Phyllidŏs. (mŭs.

Vs. Vs finita, corripiũtur: vt Famulŭs, regiŭs, tẽpŭs, ama-

Excipiuntur producentia penultimã genetiui crescentis: vt Salūs, tellūs, Genetiuo salûtis, tellûris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in us præter nominatiuum & vocatiuum singulares, vt Huius manūs, hæ manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monosyllaba: vt Crūs, thūs, mūs, sūs, &c.

Et Græca item per ους diphthongum, cuiuscunque fuerint casus: vt Hic Panthūs, Melampūs. Huius Sapphūs, Cliūs.

Atque piis cunctis venerandum nomen Iēsus.

Postremò, u finita, producuntur omnia: vt Manū, genū, amatū, diū.

Grammatices finis.

OMNIVM NOMINVM IN REGVLIS Generum contentorum, tum Heteroclitorum ac verborum, interpretatio aliqua.

ABdo,
Abſcondo, occulto. *To hyde.*
Abyſſus, immenſa quædam profunditas impenetrabilis. *A depth that by ſounding can not be founde.*
Acarnan, gens ex quadā regione Grçciæ. *The people of Acarnania in Greece.*
Acer, Arbor. *A Maple tree.*
Accerſo, eo ad vocandum, vel voco. *To go to call.*
Acies, acumen rerum ſecantium, exercitus inſtructio, oculi lumen. *An edge. The aray of an armie. The ſight of the eye.*
Acus, inſtrumentum ſartoris, ac mulieris ornamentum. *A needle, or an inſtrument vvherwith women did ſet their heare.*
Adeps, omnis pinguedo ſiue carnis, ſiue alterius rei. *Fatte.*
Adipiſcor, aſſequutus ſum. *To obtaine.*
Adoleſcens, iuuenis adultus. *A ſtripling from twelue yeres to xxi.*
Ador, frumenti genus vel farris. *VVheate.*
Aduena, qui non eſt ciuis, ſed externus. *A ſtraunger.*
Aether, tota cœli ſyderúmque ſubſtantia ac compago. *The vvhole ſubſtaunce of the Spheres, from the fyre vnto the extremeſt circuite of heauen.*
Aequor, mare, pelagus. *The ſea, bicauſe nothing is more plaine than it: for* Æquor *doth generally ſignifie a playne in any parcell of the vvorlde. It is taken for the ayre alſo: as,* Aſpice bis ſenos volitantes æquore cygnos.
Aes, ſpecies metalli rubro colore, *Copper, and bicauſe that in olde time money vvas made of it,* Æs *ſometyme doth ſignifie money.*
Affinis, cognatus. *A kinſman by mariage.*
Agnoſco, eſt noſcere id, quod nobis olim aut viſum fuit, aut alia quapiam ratione cognitum. *To recogniſe, to knovve a nevv, or to come to remembraunce of.*
Ago, facio. *To doe.*
Agragas, vrbs Siciliæ. *A tovvne in the Iſle of Sicile, called novve Gergenti.*
Agricola, qui exercitat rem rusticam. *An husbandman.*
Alcyon, auis maritima, hyeme pullos educans. *A certayne ſea byrde that lyeth in the ſandes, and hatcheth in vvinter.*
Ales, quælibet auis, aut velox. *A byrde, or ſvvift.*
Alnus, genus arboris. *An aldertree.*
Alo, nutrio. *To nourish.*
Alter. *The other of the tvvo.*
Aluus, qua ſordes defluunt, aut luuntur. *The paunch, and ſometyme the beally vvithout.*
Amazones, Scythicæ fœminę, eo quòd mammis careant. *Certayne vvomen of Scythia, ſo na-*

ued for lacking a dugge.

Ambigo, circumago, circundo. *To compasse, to doubt.*

Amicio, vestio. *To cloth.*

Amnis, fluuius. *A Riuer.*

Anas, auis in aquis degens. *A Ducke, or a drake.*

Ango, crucio, premo, vexo. *To trouble and vexe.*

Anguis, serpẽs in aquis degens. *A dry or a vvater snake.*

Animus, consilij principium. *The minde.*

Anna, nomen mulieris. *Anne.*

Annuo, assentior. *To asent and agree vnto.*

Annus, tempus, 365. dierum, & 6. horarum. *A yeare.*

Anus, vetula. *An olde vvyfe.*

Antes, ab ante, eminentes lapides, siue vltimæ columnę, quibus sustinetur fabrica. *The Pillers or sayling stones that sayleth ouer the vvalls to beare the frame or the dry stone vvall that inclosith a vineyarde, or the first set or frontyer of vines.*

Antidotus, medicamentum contra venena datum. *A preseruatiue against poyson.*

Antię, muliebres capilli in fronte demissi. *A vvomans forelockes.*

Antistes, in aliqua re summus. *A president or chiefe ruler, man or vvoman.*

Anxur, nomen vrbis Italiæ, quę nunc Tarentina dicitur. *Tarentine.*

Aperio, indico, refero. *To open, to shevv, or to declare.*

Apes & apis, animal mellificum. *A Bee.*

Apiscor, assequor, acquiro. *To obtaine.*

Apollo, deus quem Gręci solem appellant. *The God of wisedome and Physicke, and of Prophesie, and the God that caryeth the Sunne about.*

Appendix, quod alijs adiunctum, quasi ex alio pendeat. *An appentise or a bootie to increase a thing.*

Applico, & iungo, & aduenio. *To apply vnto, or to ariue.*

Aptoton, nomen inuariabile, sed nullo defectum casu. *A nowne vndeclined, hauing one termination in all the cases.*

Aqualis, vasis genus quo aqua tenetur ad prębendam eam manibus. *A Lauer or an Euvver.*

Arbor, vel arbos, notę significationis. *A tree.*

Arceo, pello, & aduenire non sino. *To keepe avvay.*

Arcesso, voco & accuso. *To call, or to accuse, or to go to accuse.*

Arcas, ex Arcadia populus. *The people of Arcadi.*

Arctus, vrsa, quam nostri septentrionem dixerunt, signum cœleste. *A signe called the Beare, or the vvagon.*

Ardeo, vror, inflammor. *To be hot.*

Argos, oppidi nomen. *A towne of the halfe Isle in Greece, called Peloponnesus.*

Arma, munimenta, scutũ, gladius, telũ, & ea quibus pręliamur. *Armour, or any kinde of vveapon.*

Aruspex, qui victimas inspicit. *He or shee, that seeketh destinies by the bovvels of beastes.*

As, est libra, id est duodecim vncię. *A pounde of xij. vnces, or the vvhole summe of any thing.*

Assecla, qui continuè & semper aliquid sequitur. *A Page or lackey, or continuall vvayter.*

Athamas, nomen viri. *A mans name vvhich should be sacrificed for his sonne Phryxus.*

Astu, dolo, fallacijs. *By deceyt or guile.*

Athenæ, ciuitas Græciæ, inter Achaiam & Macedoniam. *The citie of Athens.*

Athletes, pugil & luctator. *A champion, or he that striueth for a game.*

Atomus, corpus insecabile. *A mote, so small that it cannot be parted.*

Auceps, qui vel quę aues capit. *A fouler, man or vvoman.*

Audeo, sum ausus. *To be bolde, to enterprise.*

Aueo, cupio. *To desire, or to couet.*

Augeo, maius facio, amplifico. *To increase.*

Augur, qui futura prænunciat. *A Soothsayer, man or vvoman.*

Auernus, lacus Campaniæ prope Baias, quem Plutoni dicatum opinabantur veteres. *A lake in Italy, where hence they thought vvas descent into hell.*

Auriga, qui vel quę currum ducit. *A vvaggoner, a curmã, or a carter.*

Auster, ventus flans a meridie. *The south vvinde.*

Autor, qui vel quę aliquod opus facit. *The worker or dooer of any thing, man or vvoman.*

Axis, diametros mundi, & dicitur lignum teres, circa quod rotã currus vertitur. *An Axeltree. And by translation, the straight line that may be imagined frõ the one pole to the other pole.*

B.

Bacchanalia, Dionysia, i. Bacchi festa. *The feast of Bacchus.*

Bacchar, herba radicis odoratę. *An herbe that the Frenche men call, our Ladies glooues.*

Bacchus, deus vini. *The dronken God, the God of vvine.*

Baculus, bacillus & baculum, & hinc bacillum, scipio. *A staffe.*

Balneum, locus publicus vel priuatus, in quo aut sanitatis aut abstergendarum sordium causa lauamur. *A bath.*

Barathrum, erat locus profundior Athenis, putei modo vel forma *A certaine pit by Athens. Now it is taken for hel. It is also the hole vvhere anye vvater entreth, and falleth into the earth.*

Barbiton, instrumentum musicum quod pulsatur plectro vel calamo. *The lute, or any like that is played on vvith a quill. It is also Barbitos, both masculine and feminine.*

Bellaria, cibi secundę mensę. *Iuncates.*

Bes, vnciæ octo. *Eight vnces.*

Bibo, potum haurio, humorem attraho. *To drinke.*

Bidens, instrumentum duorũ dentium, vel ouis. *Any instrument vvith tvvo teeth, or a sheepe of tvvo teeth, in the feminine gender.*

Bifrons, habens duas frontes. *He or shee that hath a face before, an other behinde.*

Bilis, humoris genus. *It is vvith this vvord* atra *melancholie, and vvith* flaua, *Choler, and being vsed alone, is the same disease* Ilius. Cholera *is after* Col. Ce *See that* Cholera.

Bombyx, vermis, & pro materia sumitur. *A silke vvorme, or silke.*

Bos, nota est significatio. *An Oxe, Bull, or Covve.*

Britannia, Insula quam nunc Angli & Scoti incolunt. *The Isle vvhich is inhabited of Englishmen and Scotishmen, and is called* Britannia maior.

Britannia minor. *Is Britaine in Fraunce.*

Bubo, auis nomen, a bouis mugitu. *An Ovvle.*

Bucephalus, nomen equi Alexandri magni. *Alexander the Great his horse.*

Byssus, tenuissimi lini genus. *A most fine sort of fine flaxe, vvherof a precious kinde of linnen cloth is made. It maye bee taken for silke also.*

C.

Cacoethes, malus mos. *An euill custome, or a bile harde to bee cured.*

Cadauer, corpus mortuum. *A carcasse.*

Cado, corruo, præcipitor, *Or* labor. *To fall, and sometime to happen, to chaunce.*

Cędo, percutio, ferio, verbero. *To strike or to beate, and sometime to cut or to loppe, or to prime trees, sometime to kill, sometyme to sacrifice, & sometime to breake,* as cædere ianuam saxis, instare ferro.

Cęllo, percutio, aut frango. *To smite or to breake,* antiquū verbum, *The compoundes vvhereof be in vse onelye.* Cello *is reade also vvithout a diphthong.*

Cælum vel cœlum, extrema mundi determinatio cum sphæris quas ambit ad elementum ignis. *Heauen, or vvith a difference anye of the spheres. It signifieth vvether also.*

Calco, pede comprimo. *To treade vppon, and by a translation vnto the minde, to despise and sette naught by.*

Calendæ, dies primus cuiúsque mensis. *The very first day of euerye moneth.*

Caleo, ferueo, calidus sum. *To be hot or to glovve.*

Callis, via perdurata, id est via trita. *A path vvay.*

Caluo, decipio, frustror. *To deceyue and to beguyle, to trompe.*

Calx, pes imus, & pro cuiusuis rei fine ponitur, vel pro materia qua lapides in muro conglutinātur. *An heele, or last ende of a race, or lime.*

Cambio, commuto. *To exchaunge: and of the olde vvriters it is taken for to fight.*

Canalis, per quod aqua confluit in vijs lapide stratis. *A chanell.*

Cancelli, ligna inter se modicis interuallis in transuersum instar retis inuicem annexa. *A lattise, or the listes of a game place: or of a spectacle.*

Canis, animal latratile, & piscis marinus, & signum cœleste. *A dogge, or a dog fish, and a starre or signe in the firmament, called* Canis.

Cano. *To sing, to endicte poetically, to playe vpon instrumentes. Sometime it is to praise or to prophesie.*

Capesso, capio, siue ad capiendū eo. *To take or to go to take, and sometime* recipio me, *to go: as* Nunc pergam heræ imperium, exequi,

exequi, & me domũ capessam.

Capio. *To take, to delight, to decease, to chuse, to abide and suffer*: as Capio dolores. *To holde or contayne. To inuade and catch*: as Nauẽ cepimus. *To inflame vvith loue. And is lightlye of such signification as the ablatiue is that commeth vvith it.*

Capistrum, capitis vinculum, adhibitum ne animalia aufugiant. *An halter.*

Capital, quod olim sacerdotes gestabant in capite. *An ornament that the Nunnes were wont to beare upon their heads.*

Capra, animal a carpendis virgultis dictum. *A Goate.*

Car, aliquis ex Caria. *A man of* Caria.

Cardo, quo ianua mouetur. *An hooke or hinge.*

Careo, est rem desideratam non habere. *To lacke, or to be vvithout, and speciallye such a thing as once vve had.*

Carex, herba acuta durissima. *Sedge.*

Caro, quòd anima careat, non solùm de animalibus, sed etiam de piscibus & fructibus. *The meate of any thing, but most commonlye fleshe.*

Carpo, decerpo. *To croppe, to bite of nottelie, or to gather. It is also to lease, or to choose out, and somtime to taunt or rebuke.* Carpere viam, *Is to begin to iourney.* Carpere vitales auras, carpere lanam, *To teyse vvooll,* Carpere linũ, *To hatchel flaxe.* Carpere cibum. *To eate.*

Castra, locus in quo milites tentoria fixerunt. *The campe, the Pauilions, or the armye.*

Cassis, reticulum, & pro galea fœminini est cassis, dis, & hęc cassida. *A net. Or an helmet, in the feminine gender.*

Cato, nomen viri. *A certayne Romaines name.*

Caueo, diligentiam adhibeo, prouideo, consulo, prospicio ne aliquid præter spem eueniat. *To bevvare, or to be vvarie & heedfull.* Cauere *is also to put in assuraunce, and to saue harmelesse by caution or sureties.*

Caulis, in herbis dicitur ipsũ robur, siue stipes. *A stalke.*

Cedo. *To giue place, to departe and go avvaye.*

Cedrus, arbor ingens & procera, *A Cedre tree.*

Cello, *see* Cællo.

Censeo, existimo, puto, arbitror. *To deeme, to iudge, to suppose, to thinke, to tell ones m[illegible]nde. Some take it for to be angrie.* Censeri, *is also to be in bookes of subsidies, and to be tasked, or valued.*

Centum. *An hundred.*

Centussis, centum librarum. *An hundred pounde.*

Cera, illud quod melle, ex fauis expresso remanet. *VVaxe.*

Cerno, video. *To see: and by translation, to perceyue & vnderstand. Sometime to decree and appoint, To sift, renge or bolte, to seuer and parte, to fight, to go vnto: as,* Cernere hæreditatem.

Cetus, piscis maximus. *A VVhale.*

Cholera, est ventriculi immodica perturbatio, supra & infra per vomitum facta. *The Chol[illegible]e. It is also cholere the hot and dry humour.*

Cicer, genus leguminis. *A certayne Italian pese.*

Cieo, turbo, commoueo. *To trouble, to shake and styrre, and sometime for* Cio, *it is to call.*

Cinis, vel ciner, puluis. *Ashes.* Cinis, est auis, quam alio nomine alaudam dicimus. *A Larke.*

Claudo, obstruo, obsero. *To shut or to close, to make fast, to stoppe or to staye, not to suffer to passe further: as,* Ecce maris magna claudit nos obice pontus.

Cliuus, locus molliter arduus, & pro colle ponitur. *A Bank, a rising, and it is vsed for a little hill.*

Clunis, natium tumor. *The buttocke.*

Cluo, splendeo. *To shine, to glister: sometime to fight.*

Clypeus & Clypeum, scuta maiora, & propriè peditum. *A buckler.*

Cœlum, *A grauing toole, the skie, that is, as much of the vvorld as is aboue the element of fyre, which is called* Aether, or Quintum elementum. Cœlum *also sometime is taken for the ayre, as,* In hoc cęlo, qui dicitur aër.

Cœno, cœnam sumo, *To suppe, or to take supper.*

Cœpio, pro incipio, antiquum est. *To beginne.*

Cognosco, nosco eos qui prius incogniti erant. *To knovv that vvhich vvee knevve not before, sometime diligentlye and attentiuelye to consider, or to understande, to searche by an inquirie, and to sit in iudgement.*

Collis, monticulus. *An hillocke.*

Colo, adoro, veneror, *To honour or vvorship vvith prayer, sometime to make much of, to exercise to inhabite, to loue,* & Vitam colere *is to leade a life, sometime to plovve or toyle the grounde, sometime to decke and trimme.*

Colus, instrumentum quod pensa continet. *A distaffe or spindle.*

Comes, comitans aut sequens. *A companion by the vvaye, either man or vvoman.*

Comminiscor, fingo, excogito. *To immagine, to fayne, to inuent and deuise, to assaye, to bring a man to the beleefe of that, that is not.*

Como, comam compono. *To keame, to dresse the bushe vvith a combe, or to decke and adourne.*

Compago, Compactio, & coniunctio. *A ioynt.*

Compedes, vinculi genus. *A payer of fetters or giues.*

Congrus, conger, genus piscis. *A Congre.*

Coniunx, maritus vel vxor. *A husband or vvife.*

Coquo, cibum vsui aptum reddo, *To dresse meate, to play the cooke, to prepare and go about; as,* Bellum coquere. *To vexe and trouble: as* Coquit me cura. *To concoct, to bring our nutriment vnto a naturall foment or iuise.*

Consulo. *To aske counsell, vvith an accusatiue, to giue counsell, or to prouide for, vvith a datiue: to take in good vvoorth, vvith a genetiue. Sometime it is to sitte in counsell and to deliberate, but vsed plurallye, as* consulunt Senatores.

Cor, præcipuum inter viscera, & vitæ sedes, & arteriarum, ac caloris natiui, quo animal regitur

tur, quasi fons quidam & domicilium. *The heart, and sometime it is vsed for the minde.*

Cornus, vel Cornum, aut Cornu, munimentū capitis quorundam animalium. *An horne. By translation the tourninges of riuers be called* Cornua. *It signifieth also the vvinge of an armye, and the ende of a thing.*

Cornus, arbor ramos habens duritia & rigiditate cornibus similes, fructum circa solstitium ferens, primo candidum, postea sanguineum. *A certayne tree vnknovvne among vs.*

Costus, radix magni odoris. *A Shrub grovving in Arabia, Iury, and Syria, hauing a roote of very fragrant sauour, the vvhich antiquitie burned to their Gods, as they did frankincense.*

Coxendix, coxarum vertex, quo fœmora vertuntur. *The hippe.*

Crater, vel cratera, vas amplum, cui vinum aut oleum imponimus. *A Goblet or standing peece.*

Crepo, sono. *To cracke. Sometime to complaine, lament and accuse, as,* Quis post vina, grauem pauperiem crepat?

Crepundia, prima munuscula quę pueris dãtur. *All maner of things that are giuen children in their infancie, as Coralles, svvatheling bandes, daggers, timbrilles, and such like.*

Creta, insula est. *The Isle called Candie.*

Cres, Cretensis. *A man of Candie.*

Crinis, capillus. *Heare.*

Crystallus, glacies ex gelu vehementer concreta. *Christall.*

Crus, pars à genibus vsque ad inferiorem pedē. *A Legge.*

Conditor, qui aliquid facit. *A maker or builder.*

Corbis, vas ex viminibus factum. *A basket.*

Cubo, iaceo. *To lie, and sometime to be sicke in bedde.*

Cucumis. *A Cucumer, the vvhich is called also in Latine* Cucumer.

Cumbo. *The same that* Cubo *is.*

Culex, vermiculus alatus. *A Gnatte.*

Cunabula, cunę. *A cradell.*

Cunæ, cunabula. Idem.

Cupio, opto, desidero. *To couet, to desire, to lust for, and sometime vvith a datiue to fauour.*

Cupressus, arboris nomen. *A Cypresse tree.*

Cures, oppidi nomen. *A tovvnes name.*

Curculio, animal paruum, frumentum corrodens. *A VVeesle.*

Curro, celeriter eo, gradum pręcipito, intēta celeritate viā quasi voro. *To runne, and sometime to flow, that is, to runne as riuers doe.*

Cuspis, acutior pars hastę. *The point of a speare, pike, partizane, or any other like.*

Custos, qui vel quæ rem aliquam tuetur & curat. *A keeper, man or vvoman.*

Cyprus, insula diues. *Cypres the Isle.*

D.

Dama, animal timidum. *A Bucke, or a Do.*

Damno, damno afficio, vel condemno. *To dammage, or to condemne.*

Dedo, in perpetuum do, vel totum subdo, siue manus & arbitrium do. *To yeelde.*

Defrutum, a deferendo, vinum decoctum ad mediam partem. *VVine sodden to the halfe.*

Dego, ago. *To liue.*

Deleo, expungo, propriè lineas aut regulas. *To put out and to cancell.*

Delicium, oblectamentum, quod nobis voluptati est. *The thing vvherin vve take pleasure.*

Delphin, vel delphinus, vel delphis, piscis maris, & signum cœleste. *A Delphine.*

Demo, aufero. *To pull avvaye and to exempt.*

Dens, notum est, per similitudinem capitur pro omni, quo aliquid teri potest. *A tooth.*

Depango, defigo. *To fasten downe and to plant.*

Desidia, ignauiæ vitium. *Slothfulnesse.*

Dico, loquor, nomino. *To speake or to call.*

Dies, tempus viginti quatuor horarum. *A daye.*

Diffiteor, inficias eo, nego. *To deny.*

Digredior, discedo. *To go from.*

Diligo, amo. *To loue.*

Diluo, aqua vel quouis humore aliquid purgo. *To purge vvith vvashing.*

Diphthongus, vnus duarum vocalium sonus. *A double sounde, A diphthong.*

Diptoton, nomen flexum duobus in casibus quibuscunque. *A Nowne declined vvith tvvo cases vvhatsoeuer.*

Dindymus, iugum montis Phrygiæ, Idæ matri deûm dicatum. *The toppe of Ida, the hill by Troy.*

Diræ, imprecationes, execrationes, & inferorum furiæ. *Curses, bannings, and the Furies of hell.*

Disco, capio doctrinam. *To learne.*

Dispesco, separo, dirimo. *To seuer.*

Displiceo, *To displease.*

Ditionis, imperij, dominij. *Of my right and title. VVee neede not scrupulouslye to refuse* ditio, *the nominatiue.*

Diuido, partior. *To diuide.*

Diuitiæ, opes, amplæ fortunæ. *Riches.*

Do, dono. *To giue.*

Doceo, alicuius rei cognitionem alteri trado. *To teache, and sometime to shevve and to declare, to vvarne and to ascertayne.*

Dodrans, vnciæ nouem, *Nine ounces.*

Doleo, tristis sum. *To be sorovvfull.*

Domo, mansuetum facio. *To tame.*

Domus, ædificium ad habitandum factum. *An house.*

Duco, notum est. *To leade, to marry, to account.*

Dulcedo, suauitas. *Svveetenesse.*

Dux, qui vel quæ ducit aliquem. *A guide, Man or VVoman.*

E.

Ecquis. *VVhether any.*

Edo, comedo. *To eate.*

Edo. i. emitto, & quasi extrado. *To set out, and to diuulgate, and sometime to exhibite and shevve:* as Edere spectacula, Edere animam, *is to dye. The signification of it in all other phrases may be reduced to the first signification.*

Edoceo, diligēter doceo. *Throughly or perfectly to teache.*

Effata, sunt vltimæ precationes augurum, post finem auspiciorum

rum extra vrbem dictæ. *The prayers that Soothsayers sayd, after notes taken of byrdes flying, before they entred the Citie.*

Egeo, careo. *To neede.*

Elephas, elephantus, animal fama notũ. *An Elephant.*

Elis, ciuitas Arcadiæ. *A Citie in* Arcadia, *or a countrey in Peloponnesus.*

Emineo, præ alijs appareo, vel excello. *To appeare before others, and to passe them.*

Emo, comparo, mercor. *To buye.*

Ensis, gladius. *A svvoorde.*

Epasco. *To eate vppe, to consume vvith feeding, and to leaue nothing.*

Epulum, quasi edipulum, est celebre conuiuium. *A banket or feast.*

Eques, homo equo insidens. *An horseman, or hee or shee that rideth.*

Eremus, locus desertus. *A desert or VVildernesse.*

Eripio, extra rapio. *To pull out.*

Esurio, famem patior. *To hunger.*

Euentus, euentum, quod casu aut fortuna nobis euenit. *Happe, or that that commeth to passe.*

Excludo, extra claudo. *To shutte out.*

Excubiæ, vigiliæ diurnæ & nocturnæ. *VVatchinges and VVardinges.*

Exculpo, perfectè scalpo, vel scalpendo conficio. *To carue, to graue, to cut out, to scratch out,* as, Oculũ exculpere. *To vvrest or vvring out:* as, Verum exculpere.

Excurro, extra curro, vel præcurro. *To runne out, or to out runne before, to amount to a great deale, to make an outrode, or an excursion.*

Exequię, funebre officium. *The ceremonies of the buriall.*

Excuso, extra culpam reddo. *To excuse.*

Excutio, eijcio, emitto. *To smite out.*

Exlex, sine lege viuens. *A lavvlesse man, or vvoman.*

Expergiscor, euigilo. *To avvake.*

Experior, tento, vel tentor. *To proue, or be proued.*

Explico, extendo, & declaro. *To streatch out, and to declare.*

Exta, propriè cor, iecur, & pulmo dicuntur. *The intraiels.*

Extorris, exul. *A banished Man or VVoman.*

Exul, qui vel quæ exulat. *A banished man or vvoman.*

Exuo, exoluo, denudo. *To put off, to vncloth.*

Exuuiæ, ab exuendo. *The thing that vvee put off.*

F.

Facies. *A face*

Facio, aliquid ago. *To make.*

Facesso, facio, vel eo ad faciendum. *To make or to go to make.*

Fallo, decipio. *To deceyue.*

Fames, edendi cupiditas. *Hunger.*

Far. *Once a generall vvorde for anye kinde of graine or corne, as* triticeum far, hordeaceum, siligineum, &c. *But novv it signifieth one certaine kinde called* Ador, *vvhich is breade corne.*

Farcio, saturo, impleo, pinguefacio, sagino. *To stuffe, to fill, to satisfie, and make fatte.*

Fas, pium, religiosum, & dignum fatu. *Lavvfull, right, godly, and vvorth*

vvoorth the telling.

Fascis, lignorum aut alicuius rei congeries. *A fagot.*

Fasti, libri in quibus totius anni res populi Romani scriptę continebantur, & causę festiuitatum explicabantur. *A Register for the order of thinges, for the vvhole yeare.* Fasti dies, *vvere dayes vvherein the iudges might giue sentence vvithout offence of the goddes, vvith these three solemne vvordes of the lavve,* Do, dico, addico. Nefasti dies, *vvere their contrarie dayes.*

Fateor, annuo, concedo. *To graunt and assent vnto.*

Fatisco, deficio, aut defatigor. *Abundantlye to gape.*

Fatiscor, fessus sum. *To be vveary, To faint & to be vveake.*

Faueo, rectè alicui opto. *To fauour.*

Fel, purgamentum sanguinis. *The gall.*

Ferię, dies cessationum ab opere. *Holy dayes, or time of pastime vsed.*

Ferio, percutio. *To strike.*

Fero, *To beare, or to suffer, to leade, or tell, to giue, to court, to aduaunce, to bring forth, to haue, to take avvaye, to obtayne, to aske aduise, as* Pōpeius tulit ad populum.

Ferueo, valde caleo. *To be hot.*

Feruesco, calesco. *To vvaxe hot.*

Ficus, arbor vel morbus. *A figge tree, or a certaine bile rysing in the fundament.*

Fides, constantia in omnibus rebus. *Faith and truth.*

Fido, fiduciam & spem habeo. *To haue trust.*

Figo. *To fasten, to plant, to smite vvith arrovve or such like.*

Filum, illud subtile quod ex lino lanáue trahendo ducitur. *A thredde.*

Filix, herba sine caule, sine flore, sine semine. *Ferne, vvherof there be tvvo kinds, as in* Herbaries *you shall see.*

Fimus, letamen & excrementa animalium, quibus agri stercorantur. *Dung. It is also* Fimum *in the neutre gender.*

Findo, disseco, diffindo. *To cleaue.*

Fingo, formo. *To fashion.*

Finis, extremitas, siue terminus in vnaquaq; re. *An ende.*

Fio, efficior. *To be made.*

Flaueo, flauus sum. *To be yellovve,*

Flecto, inclino, voluo, duco, moueo. *To bovve, to mooue and to cause to follovve.*

Fleo, lachrymor. *To vveepe.*

Flo, spiro. *To blovve.*

Flos, dictus qui ex arboribus vel herbis colligitur. *A flovver.*

Fluo, decurro, propriè vt liquores. *To flovve.*

Fodio, terram eruo. *To digge.*

Follis, instrumentum quo attrahitur atq; emittitur ventus. *A payer of bellouse.*

Fons, scatebra. *A vvell.*

Forceps, instrumentum quo tenetur aliquid. *A paier of tongs.*

Forfex, instrumentum sartorium, quo aliquid scinditur. *A payer of Scissers.*

Fors, fortuna, casus. *Happe.*

Forum, à ferendo, quia lites & venalia illuc feruntur. *The iudiciall place, and then it is named* Forum iuditiale: *or the market place, and is called* Forum venale.

Frango,

Frango, rumpo, destruo. *To breake.*

Frenum, vel fræenum, instrumentum quo equum insessor coercet. *A bridle.*

Frico, scalpo. *To rubbe.*

Frigeo, frigidus sum. *To be colde.*

Frugi, indeclinabile omnis generis, vtilis, necessarius, frugalis. *Good, profitable and thriftie.*

Frugis, eius quod ex terrę fructu in alimoniam vertimus. *Of corne or puls. Some make the nominatyue hereof* Fruges, *and some* Frux, *the foremost is not to be misliked.*

Fruor, delectationem, & fructum capio, & alor. *To take pleasure, or fruict, and profit of, and to bee fedde.*

Fundo, liquefacio, vel liquidum spargo. *To melte or to powre.*

Fugio, vito, currendo relinquo. *To flee from, to auoide.*

Fulcio, sustineo, munio. *To vnderproppe, and to shore.*

Fuga, fugiendi actus. *Flying, or running avvay.*

Funis, restis. *A rope.*

Fur, qui vel quę alteri subtrahit. *A Man or VVomantheefe.*

Furfur, purgamentum farinæ. *Branne, or scurfe.*

Furo, insanio. *To be madde.*

Fustis, baculus. *A clubbe.*

G.

Gabij, Volscorum vrbs. *A tovvne in Italy 70. miles from Rome.*

Gallia, Europæ pars, sita intra Pirenæos montes, inter Hispaniā Germaniamque & duo Maria, Oceanum Britannicum & mare nostrum. *Fraunce.*

Garamas, Lybię incola. *A certayne inhabitaunt of Afrike.*

Gargarus, vnus ex collibus montis Idę. *A very high top of the hill Ida. There is also a tovvne of that name at the foote of the same hill.*

Gaudeo, lætor. *To reioyce.*

Gelu, propriè glacies. *Frost or Ise.*

Genu, curuatura qua crus & femur committuntur. *A knee.*

Gero, porto. *To beare.*

Gibbus, & gibber, solidus in dorso tumor. *A lubbe or a bunche.*

Gigas, vir altissimæ staturæ. *A Giaunt.*

Gigno, genero. *To beget.*

Gingiber, herba in Arabia nascens. *Ginger.*

Glisco, Cresco, augeor, inualesco. *To increase and grovve, to vvexe strong, to vvexe fatte, or much to desire, and sore to couet.*

Glis, animal muri simile. *A dormouse.*

Gluten, glutinum, aut colla. *Glue.*

Gorgon, nomen mulieris. *A certaine terrible vvoman.*

Gradior, eo, incedo, progredior. *To go.*

Græcia. *The countrie of Greece, a great peece of Europe, vvhich is novv under the Turke.*

Graiugena, Græcus. *A Grecian borne.*

Grando, gutta aquæ in aere congelata. *Hayle.*

Grates, gratiæ relatæ pro accepto beneficio. *Thanks.*

Grex, pecudum multitudo. *A flocke.*

Gryps, animal pennatum, omni ex parte leoni simile. *A Griffen.*

Grossus, ficus abortiua, quæ non maturescit. *A vnrath ripe figge.*

Gruo, vt grues gruere dicuntur. *To cry like a crane.*

Grus, auis nota. *A Crane.*

Gummi, liquor glutinosus ex arboribus resudans. *Gumme.*

Gurgulio, pars gutturis a naribus ad pulmonem, vel animal. *The VVesande, or a VVeslе.*

H.

Habeo, possideo, teneo. *To haue.*

Hæreo, arctè alicui rei infigor. *To cleaue vnto.*

Hæres, qui succedit in hæreditatem alterius. *An heire.*

Halec, piscis qui sola aqua nutritur. *A hearing.*

Heros, vir illustris, & nobilis. *A noble man, a man of great excellencie in vvorthie facts, and therein more like a God than a man.*

Hesperus, serotina stella. *The euening Starre.*

Heteroclitum, nomen secus quàm declinationum canones poscũt flexum. *A vvord declined othervvyse than the bare rules of the declensions doe require.*

Haurio, extraho humorem, & educo ex profundo aliquo loco. *To dravve.*

Hilaris, vel hilarus, iucundus, lætus. *Mery.*

Hippomanes, virus ab equa collectum, vel caruncula in fronte pulli equini, hominem ad insaniam redigens. *Poison to procure loue vvithall, or a little peece of flesh grovving in the coltes foreheade vvhen it is first foled.*

Hirundo, auis notissima. *A svvallovve.*

Histrix, animal ex herinaceorum genere. *A porcupike.*

Homo, notæ significationis. *A Man or VVoman.*

Honor, vel honos, est reuerentia quam alicui exhibemus in virtutis testimonium. *Honour, VVorship.*

Hordeum, ab horrore, quoniam hordeo quàm frumento arista est mordacior. *Barly.*

Hospes, qui vel quæ ad hospitiũ recipit, aut recipitur, & capitur pro peregrino. *An hoste or an hostes, or a guest, man or vvoman.*

Hostis, inimicus, vel peregrinus. *An enimie.*

Huber, fertilis, abundans, & mãma pecoris & hominis. *Plentifull, or a dugg, or the vdder of any beast.*

Humus, terra humefacta. *The grounde.*

Hydrops, aqua intercus. *The dropsye.*

Hyems, bruma. *VVinter.*

I.

Iaceo, decumbo. *To lye.*

Iacio, Emitto, ac vi impello. *To cast, to vvhurle, to leye, as* iacere fundamentum, *or by translation it is to make a beginning.* Iacio, *is sometime to spread abroade by rumour, and sometime to obiect against one vvith an accusatiue, vvith this preposition in.*

Iaspis, lapis preciosus. *A greene precious stone, vvhereof there bee diuers kindes & degrees, of colours diuers.*

Ico, ferio, percutio. *To strike, to smite, as* Icere colaphum. Icere fœdus, *is to strike vp a bargaine.*

Icon, imago. *An Image.*

Ida, mons altissimus Troici soli. *An hill in the countrey of Troye.*

Idus,

Idus, dies qui diuidunt mensem. *In March, May, Iune, and October, it is the 15. day, in the rest the 13.*

Iecur, hepar. *The liuer.*

Ignis, vnum ex quatuor elementis. *Fyre.*

Illex, qui sine lege viuit. *A lawlesse bodye, man or woman.*

Imber, agmen aquarum largiùs ex nubibus effusum. *A shower.*

Imbrex, canalis, vel tegula curua & obtorta, per quam imber defluit. *A gutter tile.*

Immineo, insto. *To hange ouer.*

Impetis, violentiæ, inuasionis. *Of violence and boysterousnesse.*

Incesso, accuso, impero. *To accuse, to prouoke, to reuile, to inuade and enter into.*

Incîdo, ferio, seco. *To cut, to graue in.*

Incido, in aliquid, vel super aliquid cado. *To fall into by happe, to runne into, as* Incidi in errorem. *And sometime to happen or to chaunce.*

Incipio, inchoo. *To begin, to take in hande, to enterprise.*

Inculco, eadē sæpius iterando ingero. *Often to repeate.*

Indo, impono. *To put in.*

Indoles, facilis significatio futuræ probitatis. *Towardnesse, or likelye disposition.*

Indulgeo, obsequor. *To set much by, and to giue to.*

Induciæ, pax in paucos dies. *A truce.*

Inermus, vel inermis, qui armatus non est. *Unarmed.*

Infans, homo per ætatem nondum sciens fari. *A babe.*

Inferię, sacrificia, quæ inferis soluuntur. *Sacrifice done vnto spirites in hell, hereof* Inferias facere, *is* Manes sacrificijs placare, *that is, to celebrate* Obites, & Obsequies.

Inficias, negationem, se vel debere quod actor poscit, vel commisisse quod accusator obijcit. *A deniall, and it followeth onely the verbe* Eo.

Inficio, intingo, vitio, ceu maculo. *To dye, or to infect.*

Ingruo, inuado, impetum facio. *To giue an onset, and to inuade.*

Iniussu, absque auctoritate, & temerè, sine iussione. *Without bidding.*

Irascor, ira stimulor. *To be angry.*

Ismarus, mons Thracię, asper & incultus ex vna parte, ex alia fertilis vinetis & oliuetis. *A certaine hill in* Thracia *so named.*

Insidiæ, dolosa expectatio ad hominem aggrediendum, fallacia. *A laying in wait for, or a deceit.*

Instar, significat vel similitudinem vel ęquiparationem & mensuram. *Like, or as big, or the Image.*

Intelligo, capio. *To vnderstande.*

Interpres, qui authores declarat, aut aliquid ex lingua in linguā transfert. *An interpreter, man or woman, or a translatour.*

Inuidia, mœror ex aliena prosperitate. *Enuie, sorowe for an other mans welfare, or else the euil will and spite of a man.*

Iocus, est quidam lepor & festiuitas in verbis. *A mery scoffe.*

Iter, itio, actus eundi. *A iourney.*

Iubar, sol, vel ipsius splendor. *The Sunne beame.*

Iubeo, impero. *To commaunde.*

Iudex, qui vel quæ iudicat. *A iudge, hee or shee.*

Inge-

Iugeris, agri tantum quantum ab vno pari aut iugo boum vno die arari potest. Plinius. *VVee call it an acre. The authors doe vary in the measure of it. For commoditie of the nominatiue & other cases, we may vse* Iugerum.

Iungo, copulo, & quasi in vnum ago. *To ioyne.*

Iugum, vertex, siue cacumen montis. *The toppe of an hill. It is also a yoke, or a yoke of Oxen, that is a couple. By metaphore it is a seruitude or a bondage. It is also a weauers beame, or a payre of gallovves, such as for ignominie the Romaynes vvent vnder.* Tribus hastis iugum fit, humi fixis duabus, supérque eas transuersa vna deligata.

Iuno, dea, Iouis vxor. *The Goddesse Iupiters vvife.*

Iuro, iuramentũ facio. *To svveare.*

Ius, quod natura, aut ciuitas, aut gens iubet, & liquor eorum quę coquuntur. *The lavve and right, and the broth of any thing sodden.*

Iussu, imperio, iussione. *By commaundement.*

Iusta, idem quod exequiæ.

Iustitium, iuris dicendi intermissio. *No terme.*

Iuuenis, qui adolescentium excessit ætatem. *One come to mans age.*

Iuuentus, ętas iuuenilis. *Mans state.*

Iuuo, auxilium do. *To helpe.*

L.

Labes, hiatus, macula, dedecus. *A great chappe, a spotte, a dishonour: or reproch.*

Labor, vel labos, opera, defatigatio. *Labour and toyle, paynes taking, sometyme it is mysserye, calamitie, perill, daunger, trauayle.*

Lac, succus maternus, quo animalia nutriuntur. *Milke.*

Lacesso, vexo, incito, prouoco. *To trouble, to prouoke.*

Lacio, in fraudem duco. *To allure, or to intise.*

Lactes, graciliora intestina. *The small guttes.*

Lacto, lac emitto, vel per blandicias decipio. *To giue milke, or to deceiue.*

Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficit riuos. *A Lake, a vveare, or a meyre.*

Lædo, verbo factóue aliquem offendo. *To hurt.*

Lælaps, nomen cuiusdam è canibus Acteonis. *One of Acteons dogges called* Lelaps, *for speedy furiousnesse, For* Lælaps *signifieth a vvhourlvvinde, a tempeste and a storme.*

Lambo, lingua lingo. *To licke.*

Lampas, ignis aut solis splendor. *A fyre, or brightnesse of the Sun, or a lampe.*

Lanista, qui domi gladiatores docet, & populo vendit. *A Maister of defence.*

Laquear, pars superior cubiculi parum conuexa. *A vaulted roofe of a parlour.*

Laser, herba quædam, & succus qui ex culmo laserpitij exudat. *The Herbe oute of the vvhich commeth the iuise that the apothecaries doe call* Asa dulcis, *and* Belzoe, *or* Belzoin, *the common people called it* Beniamin.

Lauo, aqua purgo. *To vvashe.*

Lateo, abscondor, non compareo.

To hercke, or to be bidden.

Laurus, genus arboris. *A Baye tree.*

Lebes, vas æneum. *A calderon, or a panne.*

Lecythus, ampulla olearia. *A boxe for Oyle and ointment. It is taken also for eloquence in vvriting.*

Lego, notum est. *To reade.*

Lemures, laruæ nocturnæ, & terrificationes imaginum. *Hobgoblins, or night spirits.*

Leo, animal ferox. *A Lyone*

Leo, imprimo, formo. *To imprint, to forme,* Abusiuum.

Lethum, mors, interitus. *Death.*

Liberi, pignora, *Children. One Sonne or one Daughter maye bee called* Liberi, *and so maye Neuevves and their successours.*

Libet, placet. *It pleaseth.*

Libs, ventus Aphricus. *The southvvest vvinde, by vvest.*

Licet, fas est. *It is lavvfull.*

Lichen, herba, vel grauissimum morbi genus. *Lyuervvoort, the Apothecaries call it Hepatica. It is also the kinde of leprie, called a sauce fleame, in Latine* Impetigo.

Lien, splen. *The mealt.* Dicitur & lienis in nominatiuo.

Ligur, incola Liguriæ. *An Italian of the countrey of* Liguria.

Limax testudo & cochlea terrestris. *The shelled snayle, and the dewe snayle.*

Limus, vestis genus ab vmbilico ad pedes, ceu lutum aut cœnum mollius. *A kinde of garment, or else slime or mud.*

Lingo, lambo, id est aliquid lingua molliter tango. *To licke.*

Lino, aliquid alicui rei super induco. *To daube.*

Linquo, committo, pecco. *To leaue, to tresspasse.*

Linter, nauicula è cauata arbore facta. *A cockboate.*

Linx, animal maculosum, acutissimè videns. *Our men call this beast an Ounce.*

Liquefio, liquesco. *To be molten.*

Liquor, liqueo. *Idem.*

Liueo, liuidus sum, id est sordidus. *To be vvanne, or filthy.*

Lixa, coquus in exercitu, vel qui sequitur quæstus gratia. *The Scolion that vvayteth on an armye.*

Locri, vrbs in Brutijs. *A tovvne in Italye.*

Locus, propriè illud quod aliquid continet. *A place.*

Logos, sermo, ratio, verbum. *Speach, reason, a vvorde.*

Loquor, verba qualiacunque profero. *To speake.*

Luceo, lucem emitto. *To be light.*

Ludo, ludum exerceo, iocor. *To playe, or to sporte.*

Lues, cùm in vrbe aut in agro febris, aliúdue morbi genus, homines aut pecora, aut vtrosque corrumpit. *A common disease or morien.*

Lugeo. *To bevvayle, or lament a thing, or else absolutely to mourne, and sometime to be a mourner in apparell.*

Luo, soluo, pœnas do. *To redeeme, to clense, to pay for.*

Lustra, habitacula ferarum. *Dennes of vvilde beasts, or brothell houses, and petie typpling houses of bavvdrye.*

M.

Menalus, mons quidam Arcadiæ. *An hill of that name in* Arcadia.

Magnes, lapis ferrum attrahens. *A stone that dravveth yron vnto it. It is called also* Heraclius lapis, *or* Sideritis.

Maiores, aui, abaui, proaui, attaui, tritaui, & quicunque ante hos in infinitum. *Our auncesters.*

Malo, magis velim. *To vvill rather.*

Mando, comedo, vel committo. *To eate, or to commit.*

Maneo, sisto, & expecto. *To tary, or to tary for.*

Manes, dij inferi inter numina læua. *Spirites or Deuils.*

Manubię, quæ manu capiuntur ab hostibus. *Spoiles takẽ in vvarres.*

Manus, mẽbrum notum. *A hande.*

Mapalia, agrestes casę. *Sheepecotes, or small cotages.*

Mare, pelagus. *The Sea.*

Margo, cuiusque rei extremitas. *The brinke or skirte of anye thing, or the banke of a riuer or Sea.*

Marmor, lapidis genus. *Marble.*

Mars, deus belli. *The name of the God of vvarre.*

Martyr, testis. *A vvitnesse, man or vvoman.*

Mas, vir. *A man.*

Massicus, mons Campaniæ, optimi vini ferax. *A hill in that part of Italye that is called* Campania, *fruitfull of pleasaunt vvines.*

Mater, nota est significatio. *A Mother.*

Medeor, do medelam. *To cure.*

Medicor, medeor, remedium adfero. *Idem.*

Meio, mingo. *To pisse.*

Mel, liquamen dulce. *Honye.*

Meleager, vel meleagrus, Oenei Aetolię regis filius. *A mans name.*

Menda, & mendum, error, erratum. *A fault.*

Menses, mulierum profluuium. *VVomens flovvers.*

Mensis, tempus lunæ curriculo confectum. *A moneth.*

Mereor, aliquid facio, quamobrem dignus sum obtinere præmium, vel pœnam pati. *To deserue.*

Meridies, dies medius. *Noone, or the noonesteede.*

Metior, pondero, mensuro, considero. *To measure.*

Meto, seco, amputo herbam vel segetem. *To movve.*

Metuo, timeo. *To feare.*

Metuor, timeor. *To be feared.*

Meus. *Mine.*

Mico, fulgeo cum motu vel tremore. *Often vvith certayne intermissions to shine, and likevvise to bee mooued, to put forth fingers to him vvith vvhome vve play vvill put forth, vvhich is called* Micare digitis.

Miles, qui vel quæ militiam exercet. *A VVarryer, a Souldiour.*

Mingo, vrinam facio. *To pisse, to make vvater.*

Minæ, metus incussiones per verba aut signa. *Threateninges.*

Minores, posteri, etiam post trinepotes futuri. *Our successors.*

Misceo. *To mingle, to serue drinke, sometime to trouble.*

Misereor, misericordia afficior. *To take pittie on.*

Mitto, ad aliquem do. *To sende.*

Mœnia, murus vrbis. *The vvalles of a tovvne, and figuratiuely the tovvne it selfe.*

Mœreo,

Mæreo, tristor, dolore afficior. *To be heauie, sadde, in a dumpe or a mourning.*

Monoptoton, nomen non flexum, sed carens omni casu præterquam vno, & eo obliquo. *A nowne hauing one terminat ion, and that in one oblique case.*

Mons, terræ tumor altissimus. *An hill.*

Mordeo, dentibus lædo. *To bite.*

Morior, è vita discedo. *To die.*

Mos, vitæ institutum consuetudine firmatum. *A custome.*

Mulceo, lenio. *To asswage.*

Mulgeo, lac è mammis exprimo. *To milke.*

Mulier, quæ non est virgo. *A VVoman.*

Mulsum, potus ex vino & melle. *A certayne wine confect with honie.*

Multiplico, adaugeo. *To multiply, to increase.*

Munia, onera legi debita, & officia quæ publicè præstantur. *A duetie or office.*

Mus, exiguum animal. *A Mouse.*

N.

Nanciscor, acquiro. *To get, and to obtayne.*

Nascor, orior, in mundum venio. *To be borne.*

Natales, conditio sanguinis & familiæ. *The degree of bloud and gentrie,* as generosi natales, natales obscuri. *It is also taken for yeares.* Sex mihi natales iêrant, *There were passed vi. yeares. It is also vsed for the origine or first spring of things.*

Natalis, dies alicui natalis. *A birth daye.*

Natrix, serpens aquaticus. *A water serpent that with poyson infecteth the water.*

Natu, ætate, partu. *By age, or by birth.*

Neco, quacunque re te occido. *To kill.*

Necto, ligo, coniungo. *To knitte.*

Negligo, contemno, non curo. *Not to passe on.*

Nefrens, porculus per ætatem fabam frangere nondum potens. *A young pigge.*

Nigreo, niger fio. *To become blacke.*

Nemo, nullus homo. *No bodye, man or woman.*

Neo, filum torqueo. *To spinne.*

Neuter. *Neyther of both.*

Neruus, motus sensusque instrumentum. *A sinewe.*

Nexo, ligo vel necto. *To binde.*

Nycticorax, coruus nocturnus. *A night Rauen.*

Nideo, splendeo. *To shine.*

Nihil, rei cuiusuis priuatio. *Nothing.*

Nihilum, rei cuiusuis priuatio.

Nil, vide nihil.

Nitor, conor, ago sedulò. *To go about, to endeuour.*

Niueo, est oculorum & aliorum membrorum nisu aliquid conari. *To giue a token with the eyes, to winke, to endeuour.*

No, nato. *To swimme.*

Noceo, malum infero. *To hurt or to harme.*

Noctu, nocte. *By night.*

Nolo, renuo, non volo. *To nil.*

Nonæ, quasi nouæ, propter initium obseruationis. Erant autem in Martio, Maio, Iunio, & Octobri, sex illi dies qui calendas sequebantur, in reliquis quatuor. *The names of a moneth.*

Nosco, rem certam habeo, *To knowe.*

Noster. *Oures.*

Nostras. *Of our country, secte, or fashion.*

Notus, ventus meridionalis, quem nos austrum appellamus. *The south winde.*

Nubes, vapor humidus sublime egressus. *A clowde.*

Nubo, viro trador. *To be maried to a man: For it is in the VVomans part onely.*

Nugæ, cùm nihil agimus. *Trifles.*

Nullus. *None.*

Nundinum, dies & conuentus status rerum mercatui. *A faire.*

Nuo. *A verbe not much in vse, the compoundes thereof be commonly receyued, and it signifieth to nodde.*

Nuptiæ, legitima coniunctio maris & fœminæ in vitæ societatem. *Mariage.*

Nurus, filij vxor. *A daughter in lavve.*

O.

Obdo, oppono, siue appono. *To set against.*

Obex, obiectum aliquod, vel obstaculum, vt pessulum, sera. *A barre, or stoppe.*

Obliuiscor, è memoria aliquid excidere sino. *To forget.*

Obses, qui vel quæ traditur in fidem alteri. *An hostage, or pledge, man, or vvoman.*

Occido. *To fall, or perish, and to be slaine.*

Occiput, posterior pars capitis. *The hinder part of the Head.*

Occludo, claudo. *To shutte.*

Occulto, abscondo, abdo. *To hide.*

Odor, vel odos, quasi olor ab oleo, est autem infectus aër. *A sauour.*

October, mensis octauus à Martio. *The tenth moneth in our yeare called October.*

Oleaster, olea syluestris. *A certayne shrubbe like the Oliue tree: the Greekes call it the vvilde Oliue, or the grounde Oliue, for the lovvnesse.*

Oleo, odorem spiro, & emitto. *To giue a smell, and that indifferently, so that the differences bee made vvith* benè *and* malè.

Olfacio, odoror. *To smell, or to sauour a thing, by translation it is to perceyue, and finde, to foresee.*

Omen, auguriū quod fit ore. *Halsening & forespeaking.*

Omnis. *Euery one.*

Onus, pondus alicui iniunctum. *A burden.*

Onyx, vnguis, & gemma. *The naile of a mans hande, a precious stone vvhite like a naile, the havve in a mans eye.*

Operio, tego. *To couer.*

Opis, adminiculi, præsidij. *Of ayde and helpe.*

Opifex, qui opus facit. *A vvorkeman.*

Oppango, circumfigo, circumplanto. *To fasten, or to ioyne unto, or to plant about.*

Opus opuntis, nomen ciuitatis in Locris. *A townes name in the countrie of Locris.*

Orbis, circulus mundi, res rotunda. *A Globe or a vvhele, and thereof the vvorlde is called orbis, bicause it is euery vvay rounde like a vvhele.*

Ordior, incipio. *To beginne, or to commence.*

Ordior, id est texo. *To vveaue.*
Oriens, regio orientalis. *The East.*
Orior, nascor, surgo, incipio. *To spring, to rise, to begin.*
Orontes, nomen viri, & fluuij. *A mans name, or a certaine riuer in Syria, novv called Tarsaro.*
Os oris, concauum illud intra quod sunt dentes & lingua. *A mouth.*
Os ossis, solidamentum corporis durum. *A bone.*
Ostreū, conchę species. *An Oister.*
Ouum. *An egge.*

P.

Paciscor, pactum facio, conuenio. *To make a bargaine, to fall to an accord, somtime to promise.*
Palleo, parum albeo. *To be pale.*
Pampinus, vitis ramus. *A Vine-braunch.*
Pando, aperio, patefacio. *To open.*
Pango, paciscor, cano, iungo, plango, figo. *To bargaine, to sing, to ioyne, to vvaile, to fasten.*
Panis, quo pascimur. *Bread.*
Panther, & panthera, animal quoddam pardo simile. *A certayne beast.*
Papauer, genus herbæ soporiferum. *Popie.*
Papyrus, charta qua vtimur in literis scribendis. *A certayne sort of rushe grovving in the marish of Egypt somevvhat hygh, vvhereof they made a kinde of paper, and called it* Papyrus, *vvhereof our paper novve is called likevvise.*
Paradisus, locus amœnissimus. *A place of pleasure.*
Partio, diuido, & quasi partes facio. *To part or diuide.*
Parco, abstineo ab vltione. *To spare.*
Parco, obedio. *To obey.*
Pario, prolem produco. *To bring forth.*
Parens, pater aut mater, auus, aut auia. *A Father or Mother, a Graundfather, or Graundmother.*
Parnassus, mons in Phocide, duos vertices habēs. *An hill in Phocis a country of Greece.*
Parturio, cupio aut conor parere. *To be tovvarde labour.*
Pasco, nutrio. *To feede, to nourish.*
Pascor, nutrior, alor. *To be fedde.*
Passer, auis salacissima. *a Sparovv.*
Pateo, apertus sum. *To be open.*
Patior, sustineo, tolero. *To suffer, or to abide.*
Patro, aliquid mali committo. *To commit some euill.*
Patrueles, patruorum filij. *Brothers children.*
Paueo, timeo. *To feare.*
Pecten, instrumētum textorum, & dentatum. *A combe, or a vveauers sleye.*
Pecto, orno capillos. *To combe the heare.*
Pecus, cudis, oris, omne animal quod sub hominis imperijs pabulo terrę pascitur. *All cattell.*
Pedes, qui pedibus incedit. *A footeman.*
Pedo, ventris crepitum facio. *To fart.*
Pelagus, mare. *The Sea.*
Pellex, mulier impudica. *An Harlotte.*
Pello, eijcio, remoueo. *To driue, or to put avvay.*
Penates, dij domestici, quòd penes nos nati sunt. *Householde Goddes.*
Pendeo, suspēsus sum. *To be hanged.*
Pendo, suspendo, vel pondero,

æstimo. *To hange, to vvaye, to price.*
Penis, cauda. *A tayle, and at the last it vvas taken for a mans yard.*
Penus, vel penum, omne esculentum, poculentum quo homines vescuntur. *All maner of victuals.*
Perago, perficio. *To finish and to perfect businesse.*
Perlego, totum lego. *VVholy and throughly to reade.*
Percutio, ferio. *To smite.*
Perdix, auis nota. *A Partrich.*
Perdo, amitto. *To leese.*
Perduellis, hostis. *An enimie in the vvarres.*
Pergamus, ciuitas insignis Asiæ, in ditione Troianorum. *The Citie of the Troyans, othervvise called* Ilium, *or* Ilion.
Pergo, in re procedo, abeo. *To go forevvarde.*
Permissu, permissione, cùm nemo aduersatur. *By sufferance, vvith leaue and licence.*
Perpetior, multum cum labore ac dolore patior. *Throughlye to beare or suffer.*
Perplaceo, valdè placeo. *To please verye much, or thoroughlye to please.*
Persis, orientalis regio. *The countrey of Persia.*
Pes, ima pars corporis qua gradimur. *A foote.*
Peto, oro, obsecro, volo. *To aske.*
Phaleræ, ornamenta equorum. *Horse trappinges.*
Pharus, turris altissima in portu, quæ lucet nauigantibus. *A vvatch tovver.*
Phaselus, nauicula velox & oblonga. *A Brigandine.*
Philætis, nomen mulieris. *A vvomans name.*
Phœnix, auis in oriente, a Phœniceo pennarum colore dicta, toto orbe celeberrima, in Arabia nascens, aquilæ magnitudine. *Phoenix the birde.*
Phryx, vir Phrygiæ. *A Troiane.*
Pietas, pius cultus. *Godlinesse.*
Piget, dolet, seu molestum est. *It yrketh.*
Pingo formam alicuius rei ductis lineis repræsento. *To paint.*
Pinso, tundo, panem conficio. *To smite vvith the beake, to beate in a mortar, as once they did their graine, and therof to bake.*
Pinus, arbor est picei generis, nuces ferens omnium maximas, quas Latini pineas vocant. *A pine tree.*
Piper, herba. *Pepper.*
Piscis, animal quod continuè sub aquis degit. *A Fish.*
Pix, resina ex arboribus fluens. *Pytche.*
Python, serpens è putredine natus. *A Serpent.*
Placeo, gratus sum. *To please.*
Plagæ, retia rariora ad capiendas feras. *Hunting nettes, or vvyde meashed nettes to take beastes.*
Plaudo, manibus percutio, ac gestu lætitiam indico. *To clappe handes for ioye.*
Plebes, vel plebis, idem quod vulgus. *The common people.*
Plecto, supplicio afficio, punio, ferio. *To punish, to beate.*
Pleo, plenum facio. *To fill.*
Plico, contraho, & rugas facio. *To foulde or to pleite.*
Pluo, aquam dimitto. *To raine.*
Plus, vox incrementi. *More.*
Polleo, possum, valeo. *To be able,*

to be of povver, and sometime it is taken for to passe, or to be better, or more profitable.

Pons, asser, vel quoduis aliud per quod super aquas transimus. *A bridge.*

Pono, colloco, constituo. *To set, or to put.*

Pontus, mare. *The Sea.*

Porticus, ampla domus propter repentinos imbres deambulationis gratia ædificata. *A Gallerye, or an ambulatorie.*

Posco, peto. *To aske and to require.*

Postis, latus portæ siue ianuæ. *A poste.*

Poto, bibo. *To drinke.*

Præcordia, quæ exta separant ab inferiore viscerum parte. *The Midderise.*

Præcurro, antecurro, siue citò antè eo. *To runne before.*

Prælego, ante lego, vt solent prȩceptores suis discipulis. *To bee an interpreter, or a reader, and sometime to cut, or to sayle by.*

Præmineo, præcello. *To excell other.*

Præsul, qui vel quæ præest. *He or she that superinteudeth.*

Præses, qui vel quæ prȩsidet. *Idem.*

Prandeo, prandium sumo, vel ante prandium cibum sumo. *To dine.*

Precis, precationis, obsecrationis. *Of prayer, of petition.*

Premo. *To presse, to be against, and to vexe, to pursue and to be harde at hande vvith, to driue, to hide, to expell, to shut, to deflovvre, to kill, &c.*

Preneste, nomen vrbis. *A tovvne in Italie.*

Pres, sponsor qui se obligat, id est fide iussor in lite nummaria. *A suertie.*

Princeps, qui vel quæ principatum obtinet. *The Prince or Princesse.*

Primitiȩ, primi fructus ex agro percepti, qui deo offeruntur. *First fruites of a mans groundes, or the firstlinges of any other thing.*

Problema, propositio interrogationem annexam habens. *A demaunde.*

Prodo, manifesto. *To betraye, to make manifest.*

Proficiscor, eo aliò. *To go foorth.*

Proluo, multùm siue multo tempore lauo. *To all to vvashe.*

Promineo, procul appareo. *To hang out in sight.*

Promo, profero, eloquor. *To set abroach, or to vtter.*

Promptu, paratè, sine mora. *VVith readinesse or speede.*

Psallo, cano instrumento musico. *To sing, or to playe on an instrument.*

Puber, vel Pubes, propriè lanugo quȩ maribus decimoquarto anno, fœminis duodecimo circa pudenda oriri incipit. *Ripenesse of age.*

Pudet, pudore afficior. *It shameth.*

Puerasco, exacta infantia pueritiam inchoo. *To vvaxe a childe.*

Pugil, qui vel quȩ pugnandi artem nouit. *A champian, man or vvoman.*

Puluis & puluer, notum est. *Dust.*

Punctus & punctum, minima indiuiduáq; lineȩ pars. *A pricke, or a point, a little centre.*

Pungo, stimulo, morsum ac aculeum infigo. *To pricke, or to stinge.*

Pumex, lapis cauernosus. *A pummis stone.*

Pus, sanies, & quicunque humor in putredinem versus. *Matter or Core.*

Q.

Quæro, inuestigo, interrogo. *To seeke for, to search.*

Quatio, moueo, concutio. *To shake.*

Quercus. *An oke.*

Queror, lamentor. *To complaine and lament.*

Qui. *The vvhich.*

Quies, vacatio à labore, aut cessatio à quouis opere. *Reast, it pertayneth to the body.* Tranquillitas *unto the minde.*

Quilibet. *Every one, or vvhosoeuer ye vvill.*

Quinisco, caput inclino, moueo. *To hang the head.*

Quisquiliæ, purgamenta, & quicquid ex arboribus surculorum, foliorum, aut florum minutim decidit. *Thinges of no vveight. Thinges not vvoorthy regarde, or chippings.*

Quot. *Hovv many.*

R.

Rabula, homo futilis. *A bravvler, or a smaterer in the lavve.*

Rado, cultro vel quauis re acuta decerpo. *To shaue.*

Ramex, ruptura, & distentio intestinorum. *Burstnesse.*

Rapio, per vim traho, aufero. *To snatch avvay.*

Rastrum, instrumentum dentatum, quo vtimur in fœnificio ad corradendum fœnū. *A rake.*

Raucio, raucus sum. *To be hoarse.*

Recido, retrò siue iterum in eadem cado. *To fall backevvarde, or to fall into the same againe.*

Recordor, rursus in mentem reuoco. *To call to minde againe.*

Reddo, acceptum vel ablatum restituo. *To render, or to restore.*

Redoleo, odorem alicujus rei refero, vel multum oleo. *To beare the sauour of a thing, or to sauour strongly, and by metaphore to resemble and to taste of.*

Refringo, iterum frango. *To breake open.*

Rego, guberno. *To rule, or gouerne.*

Relego, rursus lego. *To reade againe.*

Reminiscor, recordor, memini. *To remember.*

Ren, viscus quoddam. *The kidney.*

Renuo, refuto, reiicio. *To refuse.*

Reor, arbitror, puto. *To suppose.*

Repango, dissoluo, reiungo. *To unloose, to disioynt.*

Reperio, inuenio. *To finde.*

Replico, dissoluo. *To unfoulde.*

Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus præses prouinciæ à prouincialibus accusatur, si quas vi aut dolo expilauit. *Of bribery and pillage, or of extortion.*

Repungo, iterum stimulo, vicem reddo. *To pricke agayne.*

Res, omnia siue corporalia siue incorporalia comprehendit. *A thing.*

Rescio, rursum percipio. *To knovv againe.*

Respuo, repudio, sperno. *To refuse.*

Restis, funis vel lorum. *A rope, or a vvith.*

Resulto, resilio, reuertor, in contrarium salio. *To rebounde.*

Rete, instrumentum quo pisces capiuntur.

capiuntur. *A nette.*

Rex, nota est significatio. *A king.*

Rideo, cachinno. *To laugh.*

Ringo, os torqueo vt canes. *To make an euill fauoured face like a narring dogge, and to vexe.*

Robur, species quercus durissimæ. *An Oke.*

Rodo, mordeo, comedo. *To gnavve.*

Roma, vrbs Italiæ quondã à pastoribus condita, olim gentium domina cum floreret, quarta & postrema Monarchia. *Rome.*

Ros, humor qui sereno tempore è cœlo fluit. *A devve.*

Rostra, templum seu forum iudiciale, ante curiam Hostiliam in quo erat pulpitum, ex quo concionari solebant. *The place vvhere matters be declamed.*

Rudens, funis nauticus. *A Cable.*

Rudo, grauiter sono vt asini. *To crye like an Asse.*

Rumpo, frango. *To breake.*

Ruo, cado. *To fall.*

Rus, locus extra vrbem, vbi agri sunt & villæ. *The country.*

S.

Sacer, quod venerabile. *Holy.*

Sacerdos, deo dicatus ad sacrificia facienda. *A priest or a Nunne.*

Sacro, deo dedico, sacrum facio. *To dedicate.*

Sal, quo vtimur in cibis condiendis. *Salt.*

Salio, salto. *To leape, or to leape as brute beastes doe vvhen the male couereth the female.*

Sallo, sale condio, ac conspergo. *To salt, to povvder, or to season vvith salte.*

Salto. *To leape, or to dawnse.*

Salũ, mare, à sapore salis. *The Sea.*

Salus, incolumitas. *Health.*

Samnis, nomẽ gentis. *A Samnite.*

Sancio, firmo, & propriè effuso sanguine per hostiæ immolationem. *To make sure, and to establish.*

Sanguis, cruor qui ex vulnere spargitur. *Bloud.*

Saphyrus, pretiosus lapis. *A Saphyre.*

Sapientia, rerum diuinarum atque humanarum scientia. *VVisdome.*

Sapio, saporem habeo. *To haue a taste.*

Sarcio, purgo, reficio, integrum facio. *To patch and amende.*

Sardonyx. *A certaine pretious stone.*

Satago, satis ago, laboro, sollicitus sum. *To doe endeuour.*

Satrapas, princeps. *A Prince.*

Scabo, frico. *To scratch, or to rubbe.*

Scalpo, sculpo, & fodio vnguibus ac manibus. *To clavve, or to scratch.*

Scando, in altum tendo. *To clime.*

Scindo, seco, findo. *To cut, or to diuide.*

Scio. *To knovve.*

Scobis & scobs, est id quod ab aliqua materia decidit per serram, terebram, aut limam. *Dust.*

Scriba, qui literas, vel gesta, vel tabellas, & similia scribit alterius nomine. *A Scribe or Notarie.*

Scribo, literas formo. *To vvrite.*

Scrobs, fossa aut puteus. *A ditch, or a pit.*

Scurra, qui risum ab auditoribus captat, non habita ratione verecundiæ, aut dignitatis. *A scoffer, a iester, a parasite.*

Secerno, abiungo, separo. *To diuide, to separate.*

Soco, diuido. *To cut.*
Sedeo, quiesco. *To sit.*
Seges, frumentum in spicis. *Corne yet standing.*
Selego, seorsum colligo. *To gather apart.*
Senecta vel senectus, senium, ætas. *Olde age.*
Senex, senio confectus. *An olde man.*
Senio, quod sex puncta continet. *The sise.*
Senium, idem quod senecta.
Semis, id est, semias, sex vnciæ, dimidium assis. *Halfe a pounde, or the halfe of any vvhole summe.*
Sentio, aliquo sensu percipio, pro intelligo ponitur. *To perceyue by some sense, or to vnderstande.*
Sentis, spina. *A thorne.*
Sepelio, defunctum terra condo. *To burie.*
Sepio, obstruo, circundo, munio. *To compasse, to hedge.*
Seps, serpens paruus. *A little serpente, after vvhose stroke the members doe rot.*
Sequor, abeuntem subsequor. *To follovve.*
Sermo, loquela. *Speach.*
Ser, populus Asiæ. *One of a certaine people in Asia called Seres.*
Sero, semino, planto. *To sovve or plant, or to grafte, and sometime by translation to beget, by translation also vvee say* serere bella, serere certamina, id est mouere lites & pugnas.
Serpens, anguis. *A dragon or serpent, or a snake.*
Sensus & sensum, organum sentiendi, & quod mente concipitur. *Any of the fiue vvittes called the senses, or that that the minde conceyueth, called a meaning.*
Sibilus, est quidam stridor oris per angustam spiritus emissionem, inter dentes ferè. *An hissing.*
Sido, descendo ad sedendum. *To pitch, or to lie dovvne.*
Siler, arbor quam vulgo salicem vocant. *An osier, vvith this difference* Montanum, *it signifieth a simple that the Apothecaries do vse, in Latine called* Seceli Massiliense.
Silex, lapis durissimus, vnde ignis excutitur. *A flint stone.*
Sinapis, & sinapi, herba est semen ferens, tanta acrimonia, vt lachrymas cieat comedenti. *Sinute.*
Singultio, grauiter tussio, & singultum emitto. *To sobbe.*
Sino, permitto. *To suffer.*
Sinus & sinum, genus vasis sinuosi. *A boule, or a shippe for milke or vvine to drinke of.*
Siren, monstrum maris. *A Mearemayde.*
Siser, herba cuius radix præcipuè est in vsu. *A Persneppe.*
Sisto, stare facio. *To bring before.*
Stirps, truncus vel progenies. *The stocke of a tree, or a kindrede.*
Sitis, desideriũ potionis. *A thirst.*
Syndon, velum subtilissimum. *Sendall.*
Synodus, conuentus. *A councell congregate.*
Soboles, successio. *An offspring.*
Socrus, vxoris vel mariti mater. *A mother in lavve.*
Sodalis, eiusdem sortis socius. *A follovve.*
Sol, qui Phœbus dicitur. *The Sun.*

Soleo, suetus sum. *To be vvont.*

Solium, sella regia, in qua reges ius dicentes sedebant. *A throne or chayer of state.*

Soluo, quod ligatum erat dissoluo, ac enodo. *To loose.*

Somnus, sopor, quies. *Sleepe.*

Sono, sonum facio. *To sounde.*

Sorbeo, deglutio quicquam molle. *To suppe.*

Soror, notum est. *A syster.*

Spargo, latè proijcio, ac passim iacto. *To sparkle or sprinkle.*

Species, effigies, aromata, genus, visio. *A forme, spice, the kinde of a thing, or an appearaunce.*

Specio, video. *To see.*

Specus, spelunca, vnde spectare licet. *A denne to avvaite a praie.*

Splen, lien, viscus quoddam. *The mealt.*

Sperno, despicio, contemno. *To despise.*

Spinus, agrestium prunorum arbor. *A Sloe tree.*

Spondeo, sponte promitto. *To promise, & sometime to betroth.*

Sponsalia, promissio siue stipulatio futurarum nuptiarum. *Betrothing vvith conditions taken.*

Spontis, naturæ & ingenij proprij. *Of nature and ovvne disposition.*

Statuo, pono, colloco, erigo. *To place, to sette vp, sometime to decree and appoint, sometime to dedicate and set before.*

Sterno, proijcio in terram. *To throvve dovvne or to spreade.*

Sterto, dormio, & somnum altum dormiendo capio. *To sleepe till vvee snorte.*

Stipis, & stipes, pecuniæ genus quod per capita colligere solent. *A mony gathered by the polle for the vse of the Gods, or for the poore, and therfore it signifieth also a revvarde or a profit.*

Stirps, origo, progenies, soboles. *A stocke, a tribe, a descent, and sometime it is the bodie of a tree,* idem quod truncus.

Sto, erectus sum, vel maneo. *To stande.*

Strepo, sonum facio. *To make a noise.*

Strido, strepitum edo. *To make a noise, a vvisling or a creking.*

Strideo, facio stridorem, sonum violentū. *To make a great noise, or to gnash vvith teeth. It is applied also to vvheeles, to doore hookes, to serpentes, to the Sea, and such other thinges.*

Stringo, premo, arcto. *To make straite, to pull, sometime to strike.*

Struo. *To builde, to pile vp, and sometime to endeuour, and to go about, or to set in array.*

Stultitia, imprudentia, stoliditas. *foolishnesse.*

Suadeo, hortor ad id quod intendo. *To counsell.*

Suber, genus ligni quod nautis vtile est vt supernatent retia. *A corke tree.*

Sublego, furto aliquid surripio. *Priuily to steale avvay.*

Suboleo, leuiter oleo, siue odoratus sensu leuiter percipio. *To sauer or to smell a thing a little, and by translation to be espied, and to be smelled out.*

Suffero, sustineo, patior. *To sustayne, or abide.*

Suesco, soleo. *To be accustomed.*

Sugo, spiritu attraho succum. *To sucke.*

Sul-

Sulmo, oppidum in Brutijs. *A towne.*

Sum. *To be.*

Sumo, multum, & penè nimium mihi. *To take.*

Supellex, res domestica. *Householde stuffe.*

Supplico, humiliter & cum reuerentia precor. *To intreate.*

Suppetiæ, auxilium, subsidium. *Ayde, helpe, succour.*

Surgo, erigo me. *To arise, sometime to spring, or to growe, to increase. It is also to arise by little and little, as things do in building.*

Sus, animal sordidum. *A Boare, Sowe, or Hogge.*

T.

Taceo, sileo, non loquor. *To keepe silense.*

Tædet, pertæsum est, displicet. *It irketh, or wearyeth.*

Tænarus, locus vmbrosus in radice Maleæ, promontorij Laconi iuxta Spartā ciuitatē, in quo quia hiatus magnus est, & strepitus quasi progredientiū sentitur, dixerūt veteres per hunc esse descensum ad inferos. *A promontorie in Laconia, wherein is an entrance to go downe to Hell.*

Tagus, fluuius Lusitaniæ, habens arenas aureas. *A certaine riuer in Portingale.*

Talio, vindicta, hostimentum. *Reuengement, or like for like.*

Talpa, animal captum oculis, muri simile. *A Moule or VVant.*

Tango, percutio. *To touch.*

Tartarus, demissior inferni locus. *Hell.*

Tantundem, æquè tantum. *As much.*

Tapes, vel tapetum, vel tapete, id est panni depicti tegimen, mirè pictum varijs coloribus. *A carpet or cloth of Arase.*

Taygetus, mons in Laconide, Baccho sacer, sub quo Sparta & Amiclæ. *An hill in* Lacedæmonia, *where* Sparta *and* Amiclæ *the cities doe stand.*

Teges, vile stragulum, matta scirpea. *A matte.*

Thebæ, nomen quarundam vrbium. *The name of a Citie in Egypt, and of an other in* Bœotia. *you shall finde also in authors* Thebæ *and* Theba.

Thermæ, loca aquas habentia, aut naturæ sponte calentes, aut fornace calefactas, fundendi lauandiue vsibus seruata. *hot bathes.*

Temno, sperno. *To despise.*

Tempe, pulcherrimus ager in Thessalia, quem Peneus alluit. *A very faire fielde in* Thessalia, *most pleasaunt to beholde, and therefore appellatiuely it may be used for a place of delite, as Paradise and* Elisium *is. There is also* Tempe *in* Bœotia*: called* Temnesia Tempe, *an other in Sicile named for difference* Helorix, *the first be called* Thessala Tempe.

Tendo, expando. *To stretch and to bend.*

Teneo, apprehendo. *To holde.*

Tepeo, in medio inter tepidū & frigidum sum. *To be warme.*

Tepesco, tepidus fio. *To waxe hot.*

Ternio, numerus ternarius. *The three.*

Tero, comminuo, consumo, tundo. *To weare by diminishing.*

Tes-

Tesqua, loca ædita aspera.

Teucrus, Teucer, nomen proprium Troianorum regis. *A name of a certaine King of Troie.*

Trado, in potestate alterius trasfero. *To deliuer vnto an other.*

Tros, nomen viri. *A Troian.*

Testis, qui vel quæ testimonium profert. *A vvitnesse, man or vvoman.*

Texo, telam struo ac paro. *To vveaue.*

Tignus, tignum, trabs qua variè disposita domus extruitur. *A Rafter.*

Tonitrus & tonitru, nubis ictæ seu potius diruptæ sonus. *Thunder.*

Torqueo. *To vvrith, to vvreast, to vvinde or turne about, to gouerne, to torment, to spinne, to vexe and trouble, to vvhirle, &c.*

Tot. *So many, or many.*

Thorax, pectus, & pectoris munimentu. *The breast, or breast plate.*

Thrax, vir Thraciæ. *A Thracian.*

Thus, incensum, libamen quo deum veneramur, aliquando ipsa arbor. *Frankincense, and the tree.*

Tibris, fluuius Italiæ.

Tibur, oppidum Italiæ.

Tigris, animal velocissimum & truculentum. *A Tigre.*

Timeo, metuo. *To feare.*

Timeor, metuor. *To be feared.*

Titubo, lingua vel pedibus vacillo. *To stumble, or stammer.*

Tollo, eleuo, subleuo. *To lift vp, to bring vp as children are by nursing, or else to sley or take avvay.*

Tondeo, crines vel lanam seco forcipe. *To clippe off, as heare.*

Tono, valdè sono, ac facio tonitrum. *To thunder.*

Torpeo, languidus sum & remissus. *To be sluggish and vveake.*

Torquis, circulus aureus, collique ornamentum. *A chaine to adorne the necke.*

Torreo, vro, asso. *To rost.*

Torrens, fluuius per pluuiam collectus. *A lake vvithout spring begunne by raine.*

Torris, lignum ardens vel adustũ. *A firebrand.*

Tracto, traho vel sursum traho. *To pull and to dravv vp, or to handle by faire or foule meanes.*

Traho, vi ad me rapio ac duco. *To dravve.*

Translego, legendo transcurro ac perlego. *To reade ouer.*

Tremo, commoueor, agitor. *To tremble.*

Tres. *Three.*

Tribus, progenies. *A kindred.*

Trices, capilli pedibus pullorum Gallinaceorum inuoluti. *Lettes or stoppes, or hinderaunces of that, that chickens so vsed cannot but euill go.*

Tripœs, nomẽ quod tribus est pedibuscunq; erectus instructum. *A Table standing vvith three feet.*

Trudo, manibus pedibusue impello. *To thrust.*

Tu. *Thou.*

Tuber, dictum à tumendo, & prior longa, tertia callus. *A svvelling in any thing, a mushrum, or that vvhereof the puffe is.*

Tueor, defendo. *To defende.*

Tuor, video. *To see.*

Tundo, decutio, pulso. *To beate or to knocke.*

Tussis, vehemens spiritus erumpio, ea quæ meatum suum obstruunt excutere conantis.

The

The cough.

V.

Vado, eo. *To go.*
Valeo, possum, validus ac sanus sum. *To be in health, or to be able.*
Valuę, sunt fores geminas habentes partes in se coeuntes. *A tvvo leafed dore.*
Vannus. *A vanne to wenow corne with.*
Vas vadis, vadimonium. *A suretie in a matter of death.*
Vas vasis, instrumentum ad aliquid capiendum idoneum. *A vessell.*
Vates, poëta, & qui futura prędicit. *A Prophet or Prophetesse.*
Vber. *The adiectiue signifieth plentifull, abundant, copiouse, the substantiue signifieth a pappe or a dugge, or an vdder, and sometime it is founde for plentifulnesse, as* Vber agri, *for* fertilitas agri.
Verberis, hoc non videtur defici vllo casu. vide verber.
Vectis, instrumentum quo clauditur ostium. *A dore barre.*
Veho, naui, plaustro, quadrupede porto. *To carie.*
Vello, traho, extirpo. *To pull, or to plucke vp.*
Vendo, venundo, alieno. *To sell.*
Vęneo, vendor. *To be solde.*
Venio, ad aliquā accedo. *To come.*
Venter, qui à pectore ad pubem terminatur. *A bellie.*
Venus, dea amoris, & venustatis. *The Goddesse of loue and beautye.*
Ver, anni pars temperatior. *The spring time.*
Verber, instrumentum longum verberandi. *Any thing that we beate vvithall, as rodde, vvhippe, vvande, or other. It signifieth also the stripe.*
Vergeo, tendo, declino. *To bende, to go, or to encline some vvay.*
Vermis, a vertendo, quia sese torquendo repit. *A VVorme.*
Verna, ex ancilla domi natus seruus. *A bond man borne of a bondvvoman at home. It is vsed adiectiuely for that that is domesticall or not straunge, as* vinum verna.
Verres, porcus non castratus. *An hogge.*
Verro, purgo, traho. *To svveepe.*
Verto, muto, voluo. *To tourne or to chaunge.*
Veruex, mas inter oues, cui adempti sunt testiculi. *A VVeather.*
Vescor, vtor cibo, & pasco. *To eate.*
Vesper, idem quod Hesperus. *It is called also* vesperugo, *and it is taken for the euening tide.*
Veto, prohibeo. *To forbidde.*
Vicem, vicissitudinem. *An interchaunge vvhen turnes be.*
Video, oculis intueor. *To see.*
Vieo, ligo, seu inflecto. *To binde or to bovve, thereof* Vietores *be called couppers,* qui vasa vinaria religant.
Vigil, qui vel quę vigilat. *A watcher, man or vvoman.*
Vincio, ligo. *To binde.*
Vinco, supero. *To ouercome.*
Vindex, qui vel quæ vindicat. *An auenger, Man or VVoman.*
Vir notum est. *A Man.*
Virgilius, poëta. *A Poets name.*
Virgo, quæ non est passa virum. *A Virgine.*
Vitrum, materia translucida, quæ ex arena, & cinere fit. *Glasse.*
Virtus, ars rectè beneque viuen-

uendi. *Vertue or great povver.*
Virus, venenum, & grauis odor. *Poyson, or stenche.*
Vis, virtus, robur, fortitudo, natura, violeutia. *Strength, povver, nature, violence.*
Viso, eo ad videndum. *To go to see.*
Viscum, vel viscus, id est, glutinum ad aucupium. *Bird lime.*
Viuo, vitam ago. *To liue.*
Vlciscor, vindico. *To auenge.*
Vnguis, duricies digitorum, tam in auibus cęterisque bestijs, quàm in homine. *A naile, an houe, and a talaunt.*
Vocito, frequenter voco. *Often to call.*
Volo, as. *To flee, or to go apase, as* Nauis volat: Fama volat. *But* volo, vis, *is to vvill, or to be vvilling.*
Voluo, verto. *To roule.*
Vomis vel vomer, nomen habet quòd terram vomat. *The plovvshare.*
Vomo, per os eijcio. *To vomit or to parbrake.*
Vrgeo, premo, compello. *To thrust.*
Vro, ardore aut frigore nonnunquam alia vi lędo. *And by translation to hurt or to grieue.*
Vtor, vsum rei habeo. *To vse.*
Vulgus, multitudo ignobilis. *The base and common people.*
Vulpes, animal astutum. *A Fox or a Fixen.*
Vxor, viri coniux. *A VVife.*

FINIS INTERPRETATIONIS omnium Nominum & Verborum Grammatices Regię.

Anno M.D. LXXXIIII.

